

Beleidsdraaiboek Aviaire Influenza

versie 2.0

September 2013

**Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn
Ministerie van Economische Zaken**

Wanneer er verschijnselen gezien worden die kunnen wijzen op vogelgriep, neem contact op met de NNVWA via het landelijk meldpunt voor dierziekten:

045- 546 31 88

Dit nummer is 24 uur per dag en 7 dagen per week bereikbaar

Voor dierhouders, dierenartsen en laboratoria geldt een meldplicht voor verdenkingen van vogelgriep.

Als u een besmettelijke ziekte onder uw dieren heeft die aangifteplichtig is, en deze niet meldt, bent u medeverantwoordelijk voor de verspreiding van de dierziekte.

DEEL I - INLEIDING EN ACHTERGRONDEN	11
Hoofdstuk 1: Inleiding	13
1.1 INLEIDING / DISCLAIMER	14
1.2 HET BELEIDSDRAAIBOEK AI, VERSIE 2.0	14
1.3 LEESWIJZER.....	14
Hoofdstuk 2: Algemeen.....	17
2.1 INLEIDING	18
2.2 DE ZIEKTE.....	18
2.2.1 Inleiding	18
2.2.2 Gevoelige diersoorten	18
2.2.3 Het virus	18
2.2.4 Definitie van aangifteplichtige en bestrijdingsplichtige aviaire influenza.....	19
2.2.5 Aangifteplicht en bestrijdingsplicht	20
2.2.6 Infectieroutes	20
2.2.7 Pathogenese en klinische symptomen.....	21
2.2.8 Meldcriteria LPAI, monitoring en early warning	21
2.2.9 Diagnostiek.....	23
2.2.10 Effect van vaccinatie.....	24
2.3 RISICO'S VOLKSGEZONDHEID	25
2.4 DE COMMERCIELE PLUIMVEESECTOR IN NEDERLAND	26
2.5 HOBBYMATIG GEHOUDEN PLUIMVEE EN PARKVOGELS.....	26
2.6 HANDELSCONSEQUENTIES.....	27
Hoofdstuk 3: Juridische basis.....	29
3.1 INLEIDING	30
3.2 JURIDISCH KADER.....	30
3.3 HOOFDLIJNEN NEDERLANDS RECHTSKADER.....	30
3.3.1 Uitbraak van AI in Nederland.....	30
3.3.1 Uitbraak van AI in andere EU-lidstaat of derde land	31
3.4 INTERNATIONALE CONTEXT	31
3.4.1 De Office International des Epizooties (OIE).....	31
3.4.2 De Europese Unie	32
Hoofdstuk 4: Crisisorganisatie en crisisparaatheid.....	33
4.1 INLEIDING	34
4.2 OVERIGE DRAAIBOEKEN.....	34
4.3 CRISISORGANISATIESTRUCTUUR EZ.....	34
4.4 VOORZIENINGEN HUMANE GEZONDHEID	35
4.4.1 Mensen die in direct contact komen met besmet pluimvee	35
4.4.2 Omwonenden	36
4.4.3 Sociaal-emotionele gevolgen	36
4.5 FINANCIËLE VOORZIENINGEN.....	37
4.5.1 Kosten en financiering van de bestrijding	37
4.5.2 Toekennen van een tegemoetkoming in de kosten bij de bestrijding.....	37
4.6. MIDDELEN.....	37
4.6.1 Personeel	37
4.6.2 Expert Teams.....	38
4.6.3 Apparatuur en voorzieningen	39
4.6.4 Laboratorium	39
4.7 TRAINING VAN PERSONEEL.....	39
4.8 REAL TIME ALARMOEFENINGEN	39
4.9 VOORLICHTING, EDUCATIE EN BEWUSTZIJN VAN DIERZIEKTEN	39
4.9.1 Voorlichting	39
4.9.2 Veterinaire opleiding en agrarische opleidingen (groene onderwijs)	40
4.10 VERANTWOORDELIJKHEID EN CRISISPARAATHEID BEDRIJFSLEVEN / SECTOR..	40

DEEL II – BESTRIJDING HOOG PATHOGENE AVIAIRE INFLUENZA.....	41
Hoofdstuk 5: Samenvatting bestrijding HPAI: Scenario's en beleidsinstrumenten	43
5.1 INLEIDING	44
5.2 SCENARIO'S	44
5.2.1 Normaalafase	44
5.2.2 Aandachtsfase	44
5.2.3 Verdenkingsfase	44
5.2.4 Crisisfase	45
5.2.5 Fase van buitengewone omstandigheden.....	45
5.2.6 Nafase / afbouw.....	45
5.3 BELEIDSINSTRUMENTEN PER SCENARIO	46
5.3.1 Normaalafase	46
5.3.2 Aandachtsfase	46
5.3.3 Verdenking HPAI (verdenkingsfase).....	47
5.3.4 Uitbraak HPAI in commerciële pluimveehouderij (crisisfase).....	48
5.3.5 Uitbraak HPAI, niet in de commerciële pluimveehouderij (crisisfase)	48
5.3.6 Fase van buitengewone omstandigheden.....	49
5.4 BELEIDSINSTRUMENTENTABEL	50
Hoofdstuk 6: Communicatie	53
6.1 INLEIDING	54
6.2 HANDBOEK CRISISBESLUITVORMING DC EN DRAAIBOEK ZOËNOSE	54
6.3 AVIAIRE INFLUENZA EN AANDACHTSPUNTEN COMMUNICATIE	54
6.4 COMMUNICATIEDOELGROEPEN EN –DOELSTELLINGEN	55
6.4.1 Communicatiedoelgroepen	55
6.4.2 Communicatiedoelstellingen	56
6.5 COMMUNICATIESTRATEGIE	56
6.6 COMMUNICATIE PER FASE.....	58
6.6.1 Communicatie in de normaalafase.....	58
6.6.2 Communicatie in de aandachtsfase/verdenkingsfase.....	59
6.6.3 Communicatie in de crisisfase.....	60
6.6.4 Communicatie bij scenario's buitengewone omstandigheden	62
6.6.5 Communicatie in de nafase.....	62
Hoofdstuk 7: Toelichting gebieden	63
7.1 INLEIDING	64
7.2 BESCHERMINGS- EN TOEZICHTSGEBIED (bt-gebied = gebied A)	64
7.3 BUFFERGEBIED (= gebied B)	65
7.4 VERDERE BEPERKINGSGEBIEDEN / BUFFERGEBIEDEN	66
7.5 RUIMINGSGEBIED.....	66
7.6 VRIJE REGIO'S (REGIONALISERING)	66
Hoofdstuk 8: Toelichting maatregelen.....	67
8.1 INLEIDING	68
8.2 IMPORTVERBODEN	68
8.3 MAATREGELEN GEIMPORTEERDE DIEREN/PRODUCTEN	69
8.4 REINIGEN EN ONTSMETTEN VAN VERVOERMIDDELEN	69
8.5 INFORMEREN en ADVISEREN	70
8.6 ADVIEZEN AAN PLUIMVEEHOUDERS.....	70
8.7 (HYGIENE)PROTOCOLLEN	70
8.8 MONITORING, EARLY WARNING en SCREENING.....	71
8.9 VERZAMELVERBOD VAN PLUIMVEE EN VOGELS	71
8.10 VERBOD RISICOVOLLE MANIFESTATIES EN EVENEMENTEN.....	71
8.11 VERBOD RISICOVOLLE ACTIVITEITEN OP EN ROND PLUIMVEEBEDRIJVEN	72
8.12 BEZOEKERSREGELING.....	72

8.13 AFSCHERMPLICHT	74
8.14 JACHTVERBOD EN ANDERE MAATREGELEN WILDE VOGELS	75
8.15 VERVOERSVERBODEN EN -BEPERKINGEN.....	75
8.15.1 Vervoer pluimvee en vogels	75
8.15.2 Vervoer pluimveeproducten.....	76
8.15.3 Vervoer zoogdieren	77
8.15.4 Vervoer mest, strooisel, destructiemateriaal	77
8.15.5 Vervoer diervoeders en melk.....	78
8.15.6 Lege vervoersmiddelen	79
8.16 ALGEHELE OF BEPERKTE STANDSTILL	79
8.17 REGIONALISERING.....	80
8.18 MAATREGELEN VERDACHTE EN BESMETTE BEDRIJVEN	81
8.19 VACCINATIE	82
8.19.1 Preventieve vaccinatie in vrije regio's	82
8.19.2 Noodvaccinatie rondom besmette bedrijven	82
8.20 RUIJEN / ONTVOLKEN VAN GEBIEDEN MET PLUIMVEE	83
8.21 (VERVROEGD) SLACHTEN VAN NIET-VERDACHT PLUIMVEE	84
8.22 OPZETVERBOD	84
8.24 VERSCHERPTE HANDHAVING	84
8.25 UITZONDERINGEN / ONTHEFFINGEN	85
8.26 WELZIJNSOPKOOP.....	85
Hoofdstuk 9: Maatregelpakketten	87
9.1 INLEIDING	88
9.2 MAATREGELENTABEL	89
9.3 MAATREGELPAKKET STANDSTILL.....	90
9.4 MAATREGELPAKKET BEPERKTE STANDSTILL	93
9.5 MAATREGELPAKKET BESCHERMINGS- EN TOEZICHTSGEBIED (GEBIED-A).....	94
9.6 MAATREGELPAKKET BUFFERGEBIED (GEBIED-B)	97
9.7 MAATREGELPAKKET VRIJE REGIO'S (REGIONALISERING)	100
Hoofdstuk 10: Afbouw	103
10.1 AFBOUW ALGEMEEN.....	104
10.2 AFBOUW PER GEBIED.....	104
10.2.1 Vrije regio's	104
10.2.1 Buffergebieden (gebied B).....	104
10.2.2 Beschermings- en toezichtsgebied (bt-gebied = gebied A).....	104
10.3 AFBOUW MAATREGELPAKKETTEN	104
10.3.1 Vervoer van pluimvee en van ongevoelige diersoorten	105
10.3.2 Onbesmette mest	106
10.3.3 Besmette mest.....	106
10.3.4 Melk	106
10.3.5 Diervoeders	106
10.3.6 Destructiemateriaal.....	106
10.4 HERBEVOLKING.....	106
Hoofdstuk 11: Overige gevoelige en ongevoelige diersoorten.....	107
11.1 INLEIDING.....	108
11.2 GEVOELIGE DIERSOORTEN: PAARDEN, PONY'S EN EZELS.....	109
11.2.1 Inleiding.....	109
11.2.2 Symptomen van influenza bij het paard	109
11.2.3 Maatregelen	109
11.3 GEVOELIGE DIERSOORTEN: VARKENS	112
11.3.1 Inleiding.....	112
11.3.2 Symptomen van influenza bij het varken.....	112
11.3.3 Maatregelen	113

11.4 GEVOELIGE DIERSOORTEN: PELSDIEREN	115
11.4.1 Inleiding.....	115
11.4.2 Symptomen van influenza bij pelsdieren	115
11.4.3 Maatregelen	115
11.5 GEVOELIGE DIERSOORTEN: DE KAT	116
11.5.1 Inleiding.....	116
11.5.2 Symptomen van influenza bij de kat.....	116
11.5.3 Adviezen en maatregelen	116
11.6 GEVOELIGE DIERSOORTEN: DE HOND	117
11.6.1 Inleiding.....	117
11.6.2 Adviezen	117
11.7 GEVOELIGE DIERSOORTEN: RATTEN EN MUIZEN	117
11.8 ONGEVOELIGE DIERSOORTEN: HERKAUWERS (RUND, SCHAAP EN GEIT)	117
11.8.1 Inleiding.....	117
11.8.2 Maatregelen	118
11.9 OVERIGE GEVOELIGE EN ONGEVOELIGE DIERSOORTEN	120
11.9.1 Inleiding.....	120
11.9.2 Overige bedrijfsmatig gehouden ongevoelige diersoorten	120
11.9.3 Overige hobbymatig gehouden gevoelige en ongevoelige diersoorten	121
11.10 AKKERBOUWBEDRIJVEN	121
11.10.1 Akkerbouwbedrijven met pluimvee	121
11.10.2 Akkerbouwbedrijven zonder pluimvee	121
Hoofdstuk 12: Overige houderijen met pluimvee of andere gehouden vogels.....	123
12.1 INLEIDING	125
12.2 HOBBYMATIG GEHOUDEN PLUIMVEE, VOGELS en PARKVOGELS.....	125
12.2.1 Inleiding	125
12.2.2 Advies algemeen	125
12.2.3 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een commercieel pluimveebedrijf	125
12.2.4 Maatregelen bij uitbraak van HPAI bij hobbymatig gehouden pluimvee	126
12.2.5 Communicatie.....	128
12.3 POSTDUIVEN	129
12.3.1 Inleiding	129
12.3.2. Maatregelen voor (post)duiven bij een uitbraak van HPAI	129
12.4 KINDERBOERDERIJEN	129
12.4.1 Inleiding	129
12.4.2 Advies algemeen	129
12.4.3 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een commercieel pluimveebedrijf	130
12.4.4 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een kinderboerderij	130
12.4.5 Communicatie.....	130
12.5 DIERENTUINEN	130
12.5.1 Inleiding	130
12.5.2 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een commercieel pluimveebedrijf	131
12.5.3 Maatregelen bij een uitbraak van HPAI in een dierentuin	131
12.5.4 Communicatie.....	131
12.6 VOGELOPVANGCENTRA / VOGELASIELEN	131
12.6.1 Inleiding	131
12.6.2 Advies algemeen	131
12.6.3 Maatregelen.....	132
12.6.4 Communicatie.....	132
12.7 DIERENAMBULANCES.....	132
12.7.1 Inleiding	132
12.7.2 Maatregelen.....	132
12.7.3 Communicatie.....	133

12.8 PROEFDIEREN en LABORATORIA.....	133
12.8.1 Inleiding	133
12.8.2 Beleidsinstrumenten voor laboratoria.....	133
12.8.3 Communicatie.....	134
12.9 BIJZONDERE PLUIMVEEBEDRIJVEN EN COMPARTIMENTEN.....	134
12.9.1 Inleiding	134
12.9.2 Beleidsinstrumenten voor specifieke bedrijven	134
12.9.3 Bedrijven met een erkenning als compartiment	135
12.10 SLACHTHUIS, GRENSINSPECTIEPOST of VERVOERMIDDEL	136
12.10.1 Inleiding	136
12.10.2 Maatregelen.....	136
12.11 DIERENWINKEL en (WATER)VOGELHANDELAREN.....	136
12.11.1 Inleiding.....	136
12.11.2 Algemeen advies	136
12.11.3 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een commercieel pluimveebedrijf	136
12.11.4 Maatregelen bij uitbraak van HPAI bij een dierenwinkel of (water)vogelhandelaar	136
Hoofdstuk 13: Beschermde soorten en rassen	137
13.1 INLEIDING	138
13.2 INTERNATIONAAL BEDREIGDE SOORTEN (IUCN / CITES)	138
13.2.1 IUCN red list	138
13.2.2 CITES	139
13.3 ZELDZAME NEDERLANDSE HUISDIERRASSEN.....	139
13.3.1 Zeldzame Nederlandse pluimveerassen: FAO lijst	139
13.3.2 Zeldzame buitenlandse pluimveerassen	139
13.3.3 Criteria zeldzaamheid.....	139
13.4 UITZONDERINGEN OP DE MAATREGELLEN	139
Hoofdstuk 14: Natuurgebieden en wilde vogels.....	141
14.1 INLEIDING	142
14.2 OVERLEG NATUUR EN BESMETTELIJKE DIERZIEKTEN (ONBD)	142
14.3 STRATEGIE	142
14.3.1 Risicosoorten.....	142
14.3.2. Risicogebieden	142
14.3.3 Risicoactiviteiten.....	143
14.4 MAATREGELLEN	143
14.4.1 Adviezen	143
14.4.2 Verbod versturende activiteiten	144
14.4.3 Jacht, beheer en schadebestrijding.....	144
14.4.4 Natuurgebieden	144
14.4.5 Monitoring van wilde vogels	144
Hoofdstuk 15: Maatregelen bij vondst HPAI in wilde vogels	145
15.1 INLEIDING	146
15.2 MAATREGELLEN	146
15.3 MAATREGELPAKKET IN CONTROLE EN MONITORINGSGBIED (cm-gebied).....	147
15.3.1 Tabel 9: Maatregelentabel besmette wilde vogel	147
15.3.2 Toelichting maatregelen cm-gebied.....	147

DEEL III - BESTRIJDING LAAG PATHOGENE AVIAIRE INFLUENZA	149
Hoofdstuk 16: Samenvatting bestrijding LPAI: Scenario's en beleidsinstrumenten.....	151
16.1 INLEIDING	152
16.2 AFWIJKINGEN VAN CRISISORGANISATIESTRUCTUUR	152
16.3 SCENARIO'S EN BELEIDSINSTRUMENTEN PER SCENARIO.....	153
16.3.1 Normale fase	153
16.3.2 Aandachtsfase	153
16.3.3 Verdenkingsfase	154
16.3.4 Uitbraak van LPAI in Nederland	154
16.3.5 Afbouw	156
16.4 MAATREGELENPAKKET 1- / 3-KM BEPERKINGSGBIED	157
Hoofdstuk 17: Toelichting maatregelen.....	159
17.1 INLEIDING	160
17.2 IMPORTVERBODEN	160
17.3 MAATREGELEN GEIMPORTEERDE DIEREN/PRODUCTEN	160
17.4 REINIGEN EN ONTSMETTEN VAN VERVOERMIDDELEN	160
17.5 INFORMEREN en ADVISEREN	160
17.6 ADVIEZEN AAN PLUIMVEEHOUDERS.....	161
17.7 (HYGIENE)PROTOCOLLEN	161
17.8 MONITORING, EARLY WARNING en SCREENING	161
17.9 VERZAMELVERBOD VAN PLUIMVEE EN VOGELS	161
17.10 VERBOD RISICOVOLLE MANIFESTATIES EN EVENEMENTEN	161
17.11 VERBOD RISICOVOLLE ACTIVITEITEN OP EN ROND PLUIMVEEBEDRIJVEN	161
17.12 BEZOEKERSREGELING	161
17.13 AFSCHERMPLICHT	161
17.14 JACHTVERBOD EN ANDERE MAATREGELEN WILDE VOGELS.....	162
17.15 VERVOERSVERBODEN EN –BEPERKINGEN.....	162
17.15.1 Vervoer pluimvee en gevogelte	162
17.15.2 Vervoer pluimveeproducten.....	162
17.15.3 Vervoer zoogdieren	163
17.15.4 Vervoer mest, strooisel, destructiemateriaal	164
17.15.5 Vervoer diervoeders en melk.....	164
17.15.6 Lege vervoersmiddelen	165
17.16 ALGHELE OF BEPERKTE STANDSTIL	165
17.17 REGIONALISERING	165
17.18 MAATREGELEN VERDACHTE EN BESMETTE BEDRIJVEN	165
17.19 VACCINATIE	165
17.20 RUIJEN BESMETTE BEDRIJVEN	165
17.21 (VERSNELD) SLACHTEN VAN NIET-VERDACHT PLUIMVEE	166
17.22 OPZETVERBOD	166
17.23 VERSCHERPTE HANDHAVING	166
17.24 UITZONDERINGEN / ONTHEFFINGEN	166
17.25 WELZIJSOPKOOP	166
Hoofdstuk 18: Toelichting overig	167
18.1 BEDRIJF MET POSITIEVE SEROLOGIE, ZONDER LEVEND VIRUS	168
18.2 LPAI-UITBRAAK BIJ EEN (WATER)VOGELHANDELAAR OF HOBBYMATIG GEHOUDEN GEVOGELTE	168
18.2.1 Handelaar in watervogels	168
18.2.2 Hobbymatig gehouden watervogels	168
18.2.3 Hobbymatig gehouden hoenderachtigen	169
18.2.4 Maatregelen	169

DEEL IV - BIJLAGEN.....	171
BIJLAGE 1: AFKORTINGEN.....	172
BIJLAGE 2: DEFINITIES.....	174
BIJLAGE 3: OVERIGE RELEVANTE DRAAIBOEKEN.....	175
BIJLAGE 4: SAMENSTELLING BASISOVERLEG, ONBD EN DBT	176
BIJLAGE 5: BELEIDSINSTRUMENTENTABEL	178
BIJLAGE 6: REGIONALISERING.....	179
BIJLAGE 7: PLUIMVEEDICHTHEID, SLACHTERIJEN, PAKSTATIONS.....	186
BIJLAGE 8: ONTWERP AFBOUWTABEL	189
BIJLAGE 9: VOORBEELD ATTESTEN / EIGENVERKLARINGEN.....	191
BIJLAGE 10: REINIGEN PAARD.....	194
BIJLAGE 11: HYGIENEPROTOCOLLEN	195
BIJLAGE 12: GEMIDDELD AANTAL WATERVOGELS PER KM2	199
BIJLAGE 13: RISICOGEBIEDEN WATERVOGELS IN VOORJAAR	200
BIJLAGE 14: ACTIVITEITEN DIE ONRUST VEROORZAKEN ONDER RISICOSOORTEN..	201

DEEL I - INLEIDING EN ACHTERGRONDEN

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 INLEIDING

1.2 HET BELEIDSDRAAIBOEK AI, VERSIE 2.

1.3 LEESWIJZER

1.1 INLEIDING / DISCLAIMER

Dit draaiboek dient als uitgangspunt voor de preventie en bestrijding van aviaire influenza (AI), ook wel vogelgriep of klassieke vogelpest genoemd. Het beleidsdraaiboek is een handleiding voor een effectief en zorgvuldig optreden van het Ministerie van Economische Zaken (EZ). Het dient enerzijds als een “checklist” voor de te nemen maatregelen bij een uitbraak en anderzijds worden de verschillende maatregelen en beleidsbeslissingen onderbouwd en toegelicht.

Tijdens een uitbraak kan door de verantwoordelijke bewindspersoon worden afgeweken van de in dit draaiboek beschreven lijn, indien de situatie daartoe aanleiding geeft. Aan het draaiboek kunnen geen rechten ontleend worden.

1.2 HET BELEIDSDRAAIBOEK AI, VERSIE 2.0

Het beleidsdraaiboek aviaire influenza hanteert als uitgangspunt de bestrijdingsrichtlijn van de Europese Unie (2005/94/EEG) en de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (Gwwd). Ook de input van stakeholders, ervaringen met dierziekte-uitbraken en oefeningen, en wetenschappelijke kennis zijn in dit draaiboek verwerkt. Soms wordt verwezen naar andere draaiboeken, bijvoorbeeld van de NVWA. De draaiboeken vullen elkaar aan.

Het beleidsdraaiboek wordt wanneer daar aanleiding toe is geactualiseerd. De meest recente versies van alle draaiboeken van EZ zijn te vinden via de website van de Rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl).

Het beleidsdraaiboek aviaire influenza versie 2.0 is met intern en extern betrokkenen afgestemd, gepubliceerd, en kan daarna indien nodig weer verder aangepast. Onder de extern betrokken vallen onder meer de leden van het basisoverleg. De herziene versie wordt uiteindelijk door de Bestuursraad van EZ vastgesteld als versie 2.0 en als het Nederlandse rampenplan aviaire influenza aan de Europese Commissie toegezonden. Het draaiboek wordt tevens toegezonden aan de Tweede Kamer. De bedoeling is dat dit, net als versie 1.0, uitmondt in een afgewogen en afgestemd beleidsdraaiboek aviaire influenza met draagvlak onder burgers, veehouders en andere belanghebbenden in Nederland.

De maatregelen in dit draaiboek gaan op diverse punten verder dan de minimale maatregelen die de EU-wetgeving voorschrijft. Ervaringen en studies tonen aan dat in zeer pluimveedichte gebieden, zoals grote delen van Nederland, de minimale maatregelen vaak onvoldoende zullen zijn om een uitbraak van HPAI een halt toe te roepen. De maatschappelijke en economische impact van een uitbraak van HPAI zijn mede door de omvang van de pluimveehouderij in Nederland enorm. Daarom zullen, zeker bij het begin van een uitbraak van LPAI en HPAI, meer vervoersbeperkingen en hygiënemaatregelen worden ingesteld dan de minimale maatregelen die door de EU worden voorgeschreven. Hiermee wordt geprobeerd de uitbraak zo snel mogelijk onder controle te krijgen en het aantal bedrijven dat besmet raakt zoveel mogelijk te beperken.

1.3 LEESWIJZER

Hoofdstuk 5 kan voor hoog-pathogene aviaire influenza gezien worden als de kern van het draaiboek. Voor laag pathogene aviaire influenza is dat hoofdstuk 16.

Het totale beleidsdraaiboek is opgebouwd uit vier delen:

Deel I bestaat uit inleiding en achtergronden. In Hoofdstuk 2 wordt een algemene beschrijving van de ziekte en het virus, de gevoelige diersoorten, risico's voor de mens, de structuur van de Nederlandse pluimveehouderij en de handelsconsequenties van een uitbraak gegeven. In hoofdstuk 3 volgt de internationale en juridische context van dit draaiboek. Hoofdstuk 4 beschrijft de opbouw van de crisisorganisatie van EZ, maar ook de samenhang met andere relevante draaiboeken en de rol die andere betrokken instanties spelen bij de crisisparaatheid.

Deel II behandelt het beleid rondom de bestrijding van hoog pathogene aviaire influenza (HPAI). Hoofdstuk 5 vormt de kern. Hierin worden per fase mogelijke scenario's beschreven, met daarbij per scenario een samenvatting van de maatregelen die worden genomen. In hoofdstuk 5 staat ook de beleidsinstrumententabel. Hoofdstuk 6 beschrijft de communicatie per fase/scenario. Vervolgens worden in hoofdstuk 7, 8 en 9 achtereenvolgens de gebieden, maatregelen en maatregelen per gebied nader toegelicht en onderbouwd. Hoofdstuk 10 geeft een voorzet voor de afbouw van de genomen maatregelen.

In hoofdstuk 11 t/m 13 wordt dieper ingegaan op de maatregelen bij niet-commerciële pluimveebedrijven, gemengde bedrijven, dierentuinen, bijzondere rassen, etc. In hoofdstuk 14 en 15 worden de maatregelen en gevolgen besproken voor de wilde vogels en de natuurterreinen bij een uitbraak van aviaire influenza in de commerciële pluimveehouderij of bij het vinden van een besmette wilde vogel.

Deel III behandelt het beleid rondom de bestrijding van laag pathogene aviaire influenza (LPAI). Hoofdstuk 16 vormt de kern. In hoofdstuk 17 en 18 worden de maatregelen verder toegelicht.

Deel IV tenslotte bevat de bijlagen.

Hoofdstuk 2: Algemeen

2.1 INLEIDING

2.2 DE ZIEKTE

2.2.1 Inleiding

2.2.2 Gevoelige diersoorten

2.2.3 Het virus

2.2.4 Definitie van aangifteplichtige en bestrijdingsplichtige aviaire influenza

2.2.5 Aangifteplicht en bestrijdingsplicht

2.2.6 Infectieroutes

2.2.7 Pathogenese en klinische symptomen

2.2.8 Meldcriteria LPAI, monitoring en early warning

2.2.9 Diagnostiek

2.2.10 Effect van vaccinatie

2.3 RISICO'S VOLKSGEZONDHEID

2.4 DE COMMERCIELE PLUIMVEESECTOR IN NEDERLAND

2.5 HOBBYMATIG GEHOUDEN PLUIMVEE EN PARKVOGELS

2.6 HANDELSCONSEQUENTIES

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt toegelicht wat aviaire influenza (AI) is en wat de voornaamste risico's zijn voor insleep en verspreiding. Daarnaast wordt ingegaan op de risico's voor de volksgezondheid en heel kort op de structuur van de Nederlandse pluimveehouderij.

2.2 DE ZIEKTE

2.2.1 Inleiding

Aviaire influenza (AI) is ook bekend als vogelgriep of klassieke vogelpest. In dit beleidsdraaiboek zal de term aviaire influenza (AI) gebruikt worden. Niet alle typen AI zijn echter even ernstig. De bestrijding, en dus ook dit draaiboek, richten zich alleen op de (potentieel) ernstige typen AI, zoals gedefinieerd in paragraaf 2.2.3. Voor pluimvee wordt AI beschouwd als een van de meest gevreesde besmettelijke ziekten. Een uitbraak van hoog pathogene AI, zoals in 2003 in Nederland plaatsvond, heeft grote economische en maatschappelijke impact. Daarnaast is AI een zoonose, wat inhoudt dat ook mensen besmet kunnen worden (zie hoofdstuk 2.3).

2.2.2 Gevoelige diersoorten

Waarschijnlijk zijn alle vogelsoorten gevoelig voor AI, maar niet alle vogelsoorten vertonen dezelfde symptomen. Het meest gevoelig voor AI zijn kippen en kalkoenen, maar ook fazanten, patrijzen, kwartels, parelhoenders, pauwen, struisvogels, emoes en nandoes. Eenden en ganzen vertonen meestal minder duidelijke symptomen.

Onder meer varkens, paarden, primaten, zeehonden, katachtigen, diverse knaagdieren en waarschijnlijk ook honden kunnen, experimenteel en/of op natuurlijke wijze, geïnfecteerd raken met AI-virussen. De ernst van de infecties en de rol die zoogdieren kunnen spelen in de verspreiding van het virus varieert (zie hoofdstuk 11). Herkauwers en konijnen zijn voor zover bekend ongevoelig voor het AI-virus.

2.2.3 Het virus

Het AI virus is een influenza-A virus. Wilde watervogels worden gezien als het belangrijkste natuurlijk reservoir voor deze virussen. Er zijn veel verschillende subtypen van het AI-virus. AI wordt onderverdeeld in hoog pathogeen en laag pathogeen. Daarnaast wordt AI onderverdeeld aan de hand van twee eiwitten van het virus, het heamagglutinine (H) en de neuraminidase (N). Er zijn tot nu toe 16 heamagglutinines (H1 t/m H16) en 9 neuraminidasen (N1 t/m N9) bekend.

Laag pathogeen en hoog pathogeen

AI is onder te verdelen in twee aparte groepen, op basis van de ernst van de ziekteverschijnselen bij pluimvee. De ernstige vorm, veroorzaakt door het zogenaamde hoog pathogene AI-virus (HPAI), geeft ernstige ziekten met hoge sterfte (tot 100%) als gevolg. De milde vorm, veroorzaakt door het laag pathogene AI-virus (LPAI), geeft milde verschijnselen en geen of weinig sterfte bij pluimvee.

LPAI komt voor onder wilde vogels. Watervogels (zoals eenden, ganzen, zwanen) worden gezien als het natuurlijk reservoir van LPAI. Ze worden over het algemeen zelf niet ziek van dit virus, maar kunnen het virus wel verspreiden naar pluimvee.

HPAI ontstaat door een mutatie van het LPAI-virus. Bekend is dat het virus in pluimvee, met name in kippen, kan muteren tot de HPAI vorm. Alleen bij de subtypen H5 en H7 lijkt een dergelijke mutatie op te treden. Alle HPAI uitbraken waarvan het type bekend is, waren van het subtype H5 of H7. Het ontstaan van HPAI is onvoorspelbaar. Een LPAI-virus hoeft niet te muteren naar HPAI. Er zijn gevallen bekend waar al snel na introductie van LPAI bij pluimvee HPAI is ontstaan, maar er zijn ook gevallen beschreven waar een LPAI-virus al maanden bij pluimvee circuleerde.

2.2.4 Definitie van aangifteplichtige en bestrijdingsplichtige aviaire influenza

De meeste subtypen AI veroorzaken, ook bij pluimvee, geen of beperkte symptomen en komen vrij algemeen voor onder bijvoorbeeld wilde watervogels zonder dat dit risico's oplevert. Het is daarom van belang goed te definiëren welke subtypen gemeld en bestreden moeten worden.

De Europese bestrijdingsplicht en Nederlandse wetgeving beperkt de definitie tot die subtypen die een risico kunnen vormen voor pluimvee en/of de volksgezondheid. Hoog pathogene AI is bestrijdingsplichtig. Of een AI virus hoogpathogeen is kan worden bepaald door middel van de zogenaamde intraveneuze pathogeniteitsindex (IVPI) of door te kijken naar de genoomsequentie van het virus. Daarnaast zijn ook laag pathogene H5 en H7 bestrijdingsplichtig, omdat van LPAI H5 en H7 bekend is dat deze subtypen kunnen muteren naar HPAI.

De definitie van aangifteplichtige en bestrijdingsplichtige aviaire influenza zoals wordt gehanteerd in dit draaiboek is te vinden in Richtlijn 2005/94/EG, bijlage I:

1. Onder "aviaire influenza" wordt verstaan een besmetting van pluimvee of andere in gevangenschap levende vogels met een influenza A-virus:
 - a) van het subtype H5 of H7; of
 - b) met een intraveneuze pathogeniteitsindex (IVPI) groter dan 1,2 bij zes weken oude kuikens;
2. "hoogpathogene aviaire influenza (HPAI)": een besmetting van pluimvee of andere in gevangenschap levende vogels met:
 - a) aviaire influenzavirussen van het subtype H5 en H7 met een genoomsequentie die codeert voor meerdere basische aminozuren bij de splitsingsplaats van het hemagglutininmolecuul en die overeenkomt met de sequentie die ook bij andere HPAI-virussen is vastgesteld, waaruit afgeleid kan worden dat het hemagglutininmolecuul kan worden gesplitst door een algemene protease van de gastheer; of
 - b) aviaire influenzavirussen met een intraveneuze pathogeniteitsindex groter dan 1,2 bij zes weken oude kuikens;
3. "laagpathogene aviaire influenza (LPAI)": een besmetting van pluimvee of andere in gevangenschap levende vogels met aviaire influenzavirussen van het subtype H5 en H7 die niet valt onder de definitie in punt 2.

Daarbij is de gehanteerde definitie van pluimvee of andere in gevangenschap levende vogels:

4. pluimvee: alle voor de productie van vlees of consumptie-eieren, voor de productie van andere producten, voor het uitzetten in het wild of voor het kweken van *deze soorten vogels*, in gevangenschap gefokte of gehouden vogels;
5. andere in gevangenschap levende vogels: andere vogels dan pluimvee die om andere dan de in punt 4 vermelde redenen in gevangenschap worden gehouden, waaronder vogels die voor voorstellingen, wedstrijdvluchten, tentoonstellingen, wedstrijden, het kweken of het verkopen worden gehouden;
6. Hobbymatig gehouden pluimvee: pluimvee dat wordt gehouden voor eigen consumptie, ander eigen gebruik en/of als gezelschapsdier.

De definitie van pluimvee in de richtlijn 2005/94/EG is een zogenaamde 'doeldefinitie' en wijkt af van de definitie van pluimvee in de Nederlandse Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren.

Het draaiboek AI gaat uit van de Europese definities. In de Nederlandse regelgeving die in werking zal treden in geval van een uitbraak van AI zal de discrepantie in definities met de GWWD waar nodig juridisch opgelost worden door in plaats van de term pluimvee een andere term te gebruiken.

Uitzondering voor HPAI bij wilde vogels:

Hoewel wilde vogels niet onder bovenstaande definities vallen, kunnen/moeten ook wanneer een besmetting met HPAI in wilde vogels wordt aangetroffen maatregelen genomen worden (zie hoofdstuk 15) en moet de besmetting gemeld worden bij de Europese Commissie.

Doordat de wereld diergezondheidsorganisatie (OIE) een iets smallere definitie hanteert dan de EU hoeft Nederland niet alle besmettingen te melden bij de OIE. Uitbraken van HPAI in vogels en LPAI H5 en H7 *in pluimvee* (conform OIE definitie van pluimvee), zijn momenteel meldingsplichtig bij de OIE (zie ook hoofdstuk 3).

2.2.5 Aangifteplicht en bestrijdingsplicht

Aviaire influenza, zoals gedefinieerd in 2.2.4, is zowel aangifteplichtig als bestrijdingsplichtig.

Aangifteplichtig betekent dat een dierhouder en/of dierenarts een vermoeden/verdenking van AI direct moet melden bij het landelijk meldpunt: tel. 045-5463188 (24 uur per dag bereikbaar).

Een vermoeden/verdenking kan zijn dat er klinische verschijnselen zijn, het resultaat van laboratoriumdiagnostiek in het kader van monitoringsprogramma's of uitsluitingsdiagnostiek, maar bijvoorbeeld ook een risicovol epidemiologisch contact (zoals recente aankopen van dieren uit een gebied waar AI wordt vastgesteld). De aangifteplicht geldt ook voor laboratoria.

Bij een verdenking van AI neemt de NVWA, als dat nodig is, monsters voor verdere diagnostiek. Normaal gesproken volgt binnen 24 uur na melding de eerste officiële uitslag van de testen. Indien deze negatief zijn wordt het bedrijf dus binnen 24 weer vrijgegeven door de NVWA.

Bij een bevestiging van AI is de Nederlandse overheid verplicht dit te melden bij de Europese Commissie en bij de Wereldorganisatie voor diergezondheid (OIE).

Bestrijdingsplichtig betekent dat Nederland volgens de regelgeving van de Europese Unie verplicht is om de ziekte te bestrijden.

2.2.6 Infectieroutes

AI kan op verschillende manieren terechtkomen in de Nederlandse pluimveehouderij. Er is altijd een risico op insleep van LPAI via besmette wilde (water)vogels of via een besmette pluimveehouderij in het buitenland. In pluimvee kan het virus vervolgens muteren naar de hoog pathogene variant. Daarnaast komt in delen van de wereld HPAI voor. Mogelijke routes voor introductie in de Nederlandse pluimveehouderij zijn in meer detail beschreven in een Pathway Diagram.¹

Wanneer een koppel geïnfecteerd is met HPAI, zal het virus zich zeer snel verspreiden binnen het koppel. De geïnfecteerde vogels zullen zeer veel virus uitscheiden via de mest, nasale uitvloeiing en ooguitvloeiing.

Verspreiding van HPAI tussen bedrijven kan door direct en indirect contact, onder meer via vervoer van geïnfecteerd pluimvee, mest, verontreiniging aan de schoenen en kleding van de veehouder en bezoekers, eiertrays, vervoersmiddelen van bijvoorbeeld diervoeder en servicebedrijven, gevoelige en ongevoelige diersoorten, enz. Via verwaaiing, mogelijk versterkt door ventilatoren die

¹ G.E. Hop, H.W. Saatkamp, A PathWayDiagram for introduction and prevention of Avian Influenza: Application to the Dutch poultry sector, Preventive Veterinary Medicine, Volume 97, Issues 3–4, 1 December 2010, Pages 270-273, ISSN 0167-5877, 10.1016/j.prevetmed.2010.09.016. (<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167587710002655>)

de lucht uit de stal blazen, kan het virus ook verspreid worden, omdat het virus zich kan hechten aan stofdeeltjes. Verspreiding van HPAI via wilde vogels is niet uitgesloten. Van HPAI H5N1 is bekend dat dit ook wel door wilde watervogels binnen en vanuit Zuidoost-Azië is verspreid, onder meer naar Europa.

Op basis van de beschikbare data uit de HPAI uitbraak van 2003 hebben wetenschappers geprobeerd te achterhalen hoe het virus zich van het ene naar het andere bedrijf heeft verspreid. Door de virussen op de diverse bedrijven genetisch te vergelijken is geprobeerd te achterhalen welk bedrijf vanuit welk ander bedrijf besmet is geraakt. Via de logboeken is gekeken welke bedrijfscontacten hier een rol in kunnen hebben gespeeld. Bij het grootste deel van de infecties blijft de wijze van overdracht onduidelijk. Voor de overige bleek dat verspreiding van bedrijf naar bedrijf via de wind een belangrijke factor is geweest. Ook de overdrachtskans bij eierophalers, voedertrucks en dergelijk was aanzienlijk. De overdracht van bedrijf naar bedrijf blijkt zelden gebeurd door mensen die in de bestrijding werkten (NVWA, ruimingsploegen, etc).²

2.2.7 Pathogenese en klinische symptomen

Na infectie vermeerderen AI-virussen zich eerst op de plaats van binnenkomst (de slijmvliezen van de luchtwegen), kunnen zich verspreiden in het dier via onder andere het bloed (viraemie) en zo de organen infecteren. Infecties met HPAI virussen gaan gepaard met snelle sterfte en daarom krijgen de dieren meestal niet de tijd om weerstand (antistoffen) op te bouwen. Bij een infectie met LPAI virussen kunnen antistoffen vanaf ongeveer 7 dagen na infectie in het bloed van de dieren worden aangetoond. De incubatietijd (de tijd tussen besmetting met AI en de eerste klinische symptomen in het dier) varieert van 2 dagen tot 15 dagen.

De klinische symptomen van HPAI bij pluimvee en andere vogels zijn:

- plotselinge sterfte zonder klinische symptomen oplopend tot 100%;
- ophoping van abnormale hoeveelheid vocht (zwellingen) aan kop en nek;
- onderhuidse bloedingen in poten, lellen en kam;
- luchtwegproblemen;
- overvloedige traanvorming;
- ontsteking bijholte van de neusholte;
- diarree;
- plotselinge daling van de legproductie;
- sloomheid en anorexie (verminderde voer- en wateropname);
- ruw verenkleed;
- zenuwverschijnselen.

De sterfte bij pluimvee en kalkoenen is over het algemeen 70 tot 100%. Bij eenden ligt de sterfte normaal gesproken veel lager (0-20%).

De klinische symptomen van LPAI bij pluimvee en andere vogels zijn:

- Variërend van symptoomloos tot milde symptomen;
- Verminderde voer- en wateropname
- Daling van de legproductie
- Milde respiratoire verschijnselen met neusuitvloeiing
- Laag sterftepercentage (2%-5%)

2.2.8 Meldcriteria LPAI, monitoring en early warning

Voor LPAI H5/H7 en voor HPAI geldt een aangifteplicht voor de veehouder/eigenaar, dierenarts en laboratoria (zie 2.2.5). Wanneer een koppel pluimvee besmet is met HPAI dan zijn de verschijnselen vrij snel duidelijk aanwezig in dat koppel (zie 2.2.7). LPAI is echter moeilijker te

² Vogelgriep ontrafeld – Resultaten FES-AI onderzoeksprogramma, 2012.

herkennen, omdat het slecht milde (of geen) symptomen geeft. Om LPAI H5/H7 toch vroegtijdig op te sporen zijn onderstaande methoden ontwikkeld.

Early Warning met behulp van meldcriteria

In de Nederlandse regelgeving zijn een aantal criteria opgenomen om aan te geven bij welke symptomen een vermoeden/verdenking van LPAI gemeld moet worden aan het Landelijk dierziekten meldnummer. De criteria staan in artikel 89 van de Regeling preventie, bestrijding en monitoring van besmettelijke dierziekte en zoönosen en TSE's:

Een verhoogde sterfte van leghennen, reproductiedieren en vleeskuikens ouder dan 10 dagen van 0,5% (of meer) per dag op twee opeenvolgende dagen moet worden gemeld aan het Landelijk dierziekten meldnummer. Dit geldt eveneens voor een verhoogde sterfte van vleeskalkoenen van 1% per dag op twee opeenvolgende dagen. Voor andere commercieel gehouden vogels dienen ondernemers een verhoogde sterfte van 3% of meer per week te melden. Het Landelijk dierziekten meldnummer is 24 per dag bereikbaar (045-5463188).

Aangezien legproductiedaling en verminderde voeropname een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid van AI, zijn ondernemers verplicht een dierenarts te consulteren indien er een klinisch probleem zichtbaar is, of er sprake is van een reductie van de voer- of wateropname (en in geval van leg- of reproductiepluimvee van de legproductie) van 5% of meer per dag, op twee opeenvolgende dagen. De dierenarts doet binnen 8 uur melding bij de Gezondheidsdienst voor Dieren. Dit is verplicht.

Indien de dierenarts vermoedt dat sprake is van AI moet onmiddellijk het landelijk dierziekten meldnummer worden gebeld. Indien de dierenarts niet kan uitsluiten dat het probleem wordt veroorzaakt door AI, kan hij gebruik maken van uitsluitingsdiagnostiek.

Early warning met behulp van uitsluitingsdiagnostiek

De dierenarts en/of de Gezondheidsdienst voor dieren (GD) kunnen cloaca- en keelwabs nemen van pluimvee en laten onderzoeken op AI door het CVI. Dit speelt vooral wanneer de ziekteoorzaak van het pluimvee niet kan worden vastgesteld en AI niet is uit te sluiten. Vandaar dat dit ook wel 'uitsluitingsdiagnostiek' wordt genoemd. Het vervoer van de monsters naar het CVI en het testen van de cloaca- en keelwabs worden niet in rekening gebracht bij de pluimveehouder, maar worden betaald vanuit het nationale Diergezondheidsfonds (DGF). Dit is gedaan om de drempel voor pluimveehouders om monsters in te laten sturen voor uitsluitingsdiagnostiek zo klein mogelijk te maken. Het vroegtijdig ontdekken van een besmetting is immers uitermate belangrijk. Hoe eerder een besmetting ontdekt wordt, des te beperkter de verspreiding zal zijn.

Serologische monitoring

De serologische monitoring is een vangnet. Een onontdekte infectie, een infectie die niet via het early warningsysteem is gemeld, kan op deze manier alsnog ontdekt worden. De serologische monitoring geeft daarnaast een beeld van de infecties met een AI-virus in Nederland over een langere periode.

Via dit systeem worden alle commerciële pluimveebedrijven minimaal 1 maal per jaar bemonsterd en het bloed wordt onderzocht op het voorkomen van antistoffen tegen AI. De risicogroepen zoals pluimvee met vrije uitloop en kalkoenen worden vaker bemonsterd. Bij leghennen kan ook gebruik worden gemaakt van tests die worden uitgevoerd op eieren.

Het nadeel van serologische monitoring is dat er wordt getest op antistoffen en dat slechts periodiek wordt gemonitord. Er kan dus een relatief lange periode zitten tussen het moment dat het virus op het bedrijf is binnengekomen en het moment dat het wordt ontdekt in de serologische monitoring. Vandaar dat deze monitoring slechts beschouwd wordt als een vangnet. Early Warning is altijd, hoe intensief er ook wordt gemonitord, het allerbelangrijkste instrument om een besmetting snel te ontdekken.

2.2.9 Diagnostiek

Voor de laboratoriumdiagnostiek staat een aantal tests ter beschikking, weergegeven in tabel 1. Indien sprake is van een verdenking worden de tests altijd uitgevoerd door het nationaal referentielaboratorium, het CVI te Lelystad.

Bij een klinische verdenking worden kadavers/swabs en bloedmonsters ingestuurd voor het aantonen van het virus. Allereerst dient aangetoond te worden dat het een H5 of een H7 subtype virus betreft. Dit geschiedt door een haemagglutinatie inhibitie test (HAR) (antistoffen) of een 'polymerase chain reactie' (PCR) (RNA). Vervolgens moet de pathogeniciteit van het virus worden bepaald, dus of het virus een HPAI of een LPAI variant is. Dit gebeurt door het bepalen van de aminozuursequentie van het HA (Haemagglutinine) rondom de splitsingsplaats en/of door het uitvoeren van een infectie-experiment in 6 weken oude kippen (IVPI). Het bepalen van de pathogeniciteit zal meestal alleen bij het eerste besmette bedrijf worden uitgevoerd.

Tabel 1: Diagnostische testen voor aantonen van een AI infectie of AI antistoffen.

Test	Materiaal	Aantonen van	Positief (dagen na infectie van een dier)	Duur test ¹ (dagen)
Klinische inspectie	Alle pluimveesoorten	Klinische symptomen en sterfte ²	vanaf 2 dagen	n.v.t.
Monitoring	Alle pluimveesoorten	Antistoffen	n.v.t. (zie antistofdetectie)	n.v.t.
Agens detectie				
Virusisolatie	Kadavers, eventueel swabs.	Virus	2-± 15 dagen	3-15
PCR	Swabs of kadavers	RNA	vanaf 1 dag	2
Antistofdetectie				
ELISA ⁵	Serumbloed	Antistoffen	vanaf ± 7 dagen	1
AGP ⁵	Serumbloed	Antistoffen	vanaf ± 7 dagen	1
Haemagglutinatieremmingstest (HAR) ⁵	Serumbloed	Antistoffen	vanaf ± 7 dagen	1 á 2
Virus virulentie				
Sequentiebepaling	cDNA	Sequentiemotief splitsingsplaats HA	n.v.t.	2-3 ³
Intraveneuze pathogeniciteitsindex (IVPI)	virussuspensie	Pathogeniciteit van het virus	N.v.t.	10 ⁴

¹ Na ontvangst van het materiaal op het laboratorium

² Na introductie van virus op een bedrijf zal een infectie echter pas worden opgemerkt wanneer een aantal dieren symptomen vertoont. Meestal zal de infectie niet binnen een week na introductie worden opgemerkt.

³ Vanaf positief PCR resultaat

⁴ Duur afhankelijk beschikbaarheid virus en van 6 wekenoude specifiek pathogeen vrije (SPF) kippen. We spreken van een HPAI virus bij een IVPI groter dan 1,2

⁵ De ELISA en AGP maken geen onderscheid tussen antistoffen tegen de diverse serotypes, de HAR-test wel. Voor monitoring wordt over het algemeen de ELISA-test gebruikt, omdat de AGP test alleen recente infecties kan aantonen. Gebruik van de AGP-test bij watervogels wordt afgeraden, omdat de gevoeligheid van de test bij deze dieren lager is.

2.2.10 Effect van vaccinatie

Goed gevaccineerde dieren bouwen weerstand op tegen het AI-type waartegen ze zijn gevaccineerd. Ze hebben daardoor een hogere dosis van het virus nodig om besmet te raken, worden zelf niet of minder ziek en zullen het virus ook niet meer of veel minder uitscheiden. Doordat ze minder virus uitscheiden is de kans op verspreiding naar de andere dieren in de stal kleiner, maar ook de kans op verspreiding naar andere bedrijven. De effectiviteit van vaccinatie is afhankelijk van het vaccin, correcte toediening en van het dier dat wordt gevaccineerd. Wanneer er met diagnostische tests onderscheid kan worden gemaakt tussen gevaccineerde en geïnfecteerde dieren spreekt men van een DIVA-vaccin (Differentiating Infected from Vaccinated Animals). Vaccinatie kan op twee manier benut worden: preventieve vaccinatie en noodvaccinatie.

Preventieve vaccinatie

Preventieve vaccinatie kan worden ingezet wanneer de regio nog vrij is van de ziekte. Zo wordt pluimvee bijvoorbeeld gevaccineerd tegen Newcastle Disease.

Preventieve vaccinatie tegen AI is alleen mogelijk na toestemming van de Europese Commissie en is in Europa alleen op kleine schaal toegepast, onder meer op enkele bedrijven in Duitsland, Frankrijk en Portugal. In Nederland was preventieve vaccinatie tegen AI tussen 2006 en 2009 op vrijwillige basis mogelijk bij commercieel legpluimvee met vrije uitloop en bij hobbymatig gehouden pluimvee. Vanwege gebrek aan animo vanuit sector en hobbyhouders voor preventieve vaccinatie is deze optie in 2009 niet verlengd. Indien er opnieuw animo zou zijn, kan de Nederlandse overheid bij de Europese Commissie een nieuwe aanvraag indienen. Wel mogen nog steeds, net als in enkele andere Lidstaten, dierentuinvogels preventief worden gevaccineerd tegen AI.

Beperkingen van preventieve vaccinatie zijn dat de grote diversiteit in AI-virussen ervoor zorgt dat het lastig is een vaccin te ontwikkelen dat bescherming biedt tegen alle H5 en H7 subtypen en dat er vraagtekens zijn of beschikbare vaccins onder veldomstandigheden voldoende, en ook voldoende lang, bescherming bieden. De ELISA-test kan geen onderscheid kan maken tussen gevaccineerde en geïnfecteerde dieren, dus om gevaccineerde koppels te kunnen monitoren moet gebruik worden gemaakt van ongevaccinerde sentineldieren of een duurdere testmethode. Vanuit commercieel oogpunt is het van belang dat er voldoende steun is voor preventieve vaccinatie van retail en consumentenorganisaties zodat de producten van preventief tegen AI gevaccineerde dieren ook afgezet kunnen worden. Eieren en vlees van tegen AI gevaccineerd pluimvee is veilig. Vaccinatie van pluimvee is bovendien niet ongebruikelijk: pluimvee wordt gevaccineerd tegen een veelvoud aan ziekten. Desondanks werden in 2006-2009 de eieren van tegen AI gevaccineerd pluimvee door de retail niet werden afgenomen via de gangbare kanalen.

Noodvaccinatie

Vaccinatie wanneer er reeds sprake is van een uitbraak in de regio wordt noodvaccinatie genoemd. Noodvaccinatie is ingezet in onder meer Mexico, Zuidoost-Azië en bij de LPAI uitbraak in Italië in 2000-2001, maar is niet in alle gevallen succesvol. Noodvaccinatie is vooralsnog geen reëel alternatief voor preventief ruimen bij een uitbraak van HPAI in Nederland. Zie hoofdstuk 8.19.

2.3 RISICO'S VOLKSGEZONDHEID

AI kan zoönotisch zijn, wat betekent dat het virus van dieren kan overgaan op de mens. Hoe groot dit risico is, is mede afhankelijk van het virustype en de mate en wijze van blootstelling aan het virus. Daarnaast kan AI een gezondheidsrisico voor de mens worden door aanpassing van een AI-virus aan de mens, of door vermenging van een vogel en een menselijk griepvirus tot een nieuw virus (reassortment).

Hoog pathogene aviaire influenza (HPAI)

De risico's van een uitbraak van HPAI voor de gezondheid en de maatregelen die worden getroffen om deze risico's te verkleinen staan beschreven in de draaiboeken van VWS/RIVM en het uitvoeringsdraaiboek van de NVWA. Vanwege het belang van de humane gezondheid is er echter voor gekozen om, in samenwerking met VWS en het RIVM, ook in dit draaiboek een paragraaf op te nemen om de belangrijkste vragen te beantwoorden en om in hoofdstuk 4 de belangrijkste voorzieningen en maatregelen te beschrijven.

Tijdens de uitbraak van HPAI H7N7 in 2003 in Nederland is een gezondheidsonderzoek uitgevoerd door het RIVM en IVP³. Conclusies waren onder meer dat er op het punt van de naleving van de aanbevelingen om virusremmers en hygiënemaatregelen te nemen veel verbetering nodig is. Een positief effect van het gebruikte antivirale middel kon worden aangetoond. De effectiviteit van de destijds gebruikte veiligheidsbrillen en mond-neusmaskers kon niet worden aangetoond en de NVWA zal daarom bij een volgende uitbraak andere maskers (laten) gebruiken.

Tijdens het onderzoek van het RIVM en IVP meldden zich 453 mensen met gezondheidsklachten; bij 89 van hen werd het vogelgriepvirus aangetoond. De meeste mensen hadden direct contact gehad met besmet pluimvee op een of meer van de besmette pluimveebedrijven. 3 personen hadden geen contact gehad met pluimvee maar uitsluitend met besmette personen. De verschijnselen varieerden van een (lichte) oogontstekingen tot griepverschijnselen. Eén dierenarts die direct contact had gehad met besmet pluimvee is echter overleden aan een longontsteking. De dierenarts had geen antivirale middelen voorgeschreven gekregen. Na zijn dood bleek dat het AI-virus hoogstwaarschijnlijk de oorzaak was van de longontsteking en is door de Commissie-Bot een onderzoek ingesteld naar de omstandigheden en naar de opties om dit bij een volgende uitbraak te voorkomen.⁴ Bij uitbraken van HPAI H5N1 in onder meer Hong Kong (1997) en Azië (epidemie 2003-2005) zijn eveneens humane slachtoffers gerapporteerd.

De Wereld Gezondheids Organisatie (WHO) heeft in 2007 'Questions and Answers' gepubliceerd met meer informatie over de risico's voor mensen. Ook hierin wordt aangegeven dat het grootste risico direct contact met besmet pluimvee en besmette pluimveemest vormt. Hierbij valt te denken aan pluimveehouders, dierenartsen en ruimingspersoneel. Ook het slachten van besmette of dode dieren vormt een risico. Het slachten van zieke/dode dieren is in Nederland niet toegestaan.

De kans dat vlees of eieren van met HPAI besmette bedrijven in Nederland in de winkel terecht komen is klein. Immers, HPAI geeft bij kippen duidelijke klinische symptomen en zieke dieren mogen niet worden vervoerd of geslacht. Pluimvee en eieren mogen besmette, verdachte en buurtbedrijven niet verlaten. Mochten er de dagen ervoor nog eieren naar een pakstation, of pluimvee naar een slachterij, in Nederland zijn gegaan dan worden deze door de NVWA bij het pakstation / de slachterij uit de handel genomen en vernietigd.

³ RIVM rapport 630940001/2004, Vogelpest Epidemie 2003: gevolgen voor de volksgezondheid

⁴ Bot, BR. Rapportage Commissie-Bot aan de ministers van VWS en LNV: Onderzoek naar de omstandigheden rond de ziekte van een dierenarts, en diens overlijden aan aviaire influenza. 2003.

Mochten er echter toch eieren of vlees in de winkel terecht zijn gekomen: de risico's bij bereiding en consumptie van besmet vlees zijn volgens de WHO beperkt. Dezelfde hygiëne die mensen in de keuken in acht nemen bij het klaarmaken van kippenvlees vanwege bijvoorbeeld salmonella, zijn ook bij AI voldoende. Het virus overleeft koken/bakken/magnetronbereiding niet. De WHO geeft aan dat er geen bewijs is dat er ooit mensen geïnfecteerd zijn geraakt door het eten van AI-besmette eieren of eiprodukten. Echter, eten van rauwe eieren wordt door de WHO uit voorzorg toch afgeraden, zoals dit ook wordt afgeraden in verband met salmonella. Het virus overleeft koken/bakken/magnetronbereiding van de eieren niet.

Laag pathogene aviaire influenza (LPAI)

Uit literatuuronderzoek blijkt dat laag pathogene aviaire influenza zelden wordt overgedragen van dier naar mens. De ziektelast van laag pathogene aviaire influenza bij mensen is bovendien laag.

2.4 DE COMMERCIELE PLUIMVEESECTOR IN NEDERLAND

In Nederland is de commerciële pluimveesector opgebouwd uit verschillende deelsectoren: het houden van kippen voor vlees en eieren en het houden van eenden en kalkoenen voor het vlees. Verder worden in Nederland in zeer beperkte mate ook struisvogels en andere speciale soorten commercieel gehouden.

De pluimveehouderij is onderverdeeld in een legpluimveeketen en een vleeskuikenketen. De ketens zijn opgebouwd uit zeer gespecialiseerde bedrijven. De diverse categorieën dieren worden op afzonderlijke bedrijven gehouden, bijvoorbeeld grootouderdieren voor de productie van broedeieren, vermeerderingsdieren ook voor de productie van broedeieren, opfokdieren (dit zijn jonge nog niet leggende hennen), leghennen voor de productie van consumptie-eieren, de vleeskuikens, broederijen, enz.

Dit geheel zorgt voor strak georganiseerde verticale ketens en deze zijn onderling zeer sterk van elkaar afhankelijk voor hun bedrijfsvoering. Verder zijn er ook toeleveranciers en dienstverleners (voer, stalinrichting, dierenartsen, voorlichters, servicebedrijven, financiering enz) werkzaam in de pluimveesector. Deze groepen zorgen voor de horizontale contacten tussen de verschillende ketens.

Door deze zeer gespecialiseerde opbouw en strak georganiseerde keten is de pluimveesector zeer kwetsbaar bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte, immers wanneer een schakel van de keten uitvalt zal dit gevolgen hebben voor de gehele keten. Een ander gevolg van een zeer gespecialiseerde keten is dat er weinig buffercapaciteit is. Dit is een probleem bij de verschillende maatregelen die genomen worden bij een uitbraak, bijvoorbeeld vervoersverboden. Sommige dieren in een bepaald deel van de keten zijn namelijk niet toegerust om langer dan noodzakelijk op dezelfde plek te blijven (eendagskuikens kunnen niet langer dan twee dagen in de broederij verblijven, vleeskuikens die ouder dan zes weken worden gaan gezondheidsproblemen ontwikkelen). Dit leidt al snel tot welzijnsproblemen.

2.5 HOBBYMATIG GEHOUDEN PLUIMVEE EN PARKVOGELS

In Nederland worden vele soorten pluimvee en parkvogels gehouden als hobby. Er bestaat een grote diversiteit tussen de houders en de vogels die ze houden. Dit verschilt van enkele kippen tot zeer zeldzame pluimvee- of watervogelrassen. Het doel van het houden van pluimvee of andere vogels verschilt ook van houder tot houder: van enkele vogels voor het plezier tot houders die het fokken van bepaalde (zeldzame) rassen tot hun liefhebberij hebben gemaakt.

De dieren worden meestal op eigen terrein gehouden en de contactstructuur varieert van geen enkel contact met andere hobbyhouders tot het deelnemen aan (internationale) tentoonstellingen en shows. Er vindt soms (internationale) uitwisseling plaats van dieren en eieren op basis van liefhebberij, maar er vindt ook handel plaats. Er zijn in Nederland enkele handelaren in pluimvee en vogels. Een ruwe schatting van mogelijke aantallen is ongeveer 300.000 houders die samen 3.000.000 stuks hobbymatig gehouden pluimvee houden.

Gezien de grote verschillen in aantallen dieren per houder en in de doelen waarvoor mensen hobbymatig gehouden pluimvee en vogels houden is het zeer moeilijk ze te definiëren als één groep. Daarom is ervoor gekozen geen definitie naar aantallen dieren per houder te geven, maar een doeldefinitie te gebruiken.

Hobbymatig gehouden pluimvee: pluimvee dat wordt gehouden voor eigen consumptie, ander eigen gebruik en/of als gezelschapsdier.

Bij een uitbraak van AI zullen er ook maatregelen gelden voor de houders van hobbymatig gehouden pluimvee. Zie ook H 12.2.

2.6 HANDELSCONSEQUENTIES

Een uitbraak van AI, zeker van HPAI, zal veel invloed hebben op het handelsverkeer tussen Nederland en de Lidstaten van de Europese Unie (= intracommunautaire handel) en tussen Nederland en de landen buiten de Europese Unie, de zogenaamde derde landen (=import en export derde landen). Sommige van deze beperkingen worden opgelegd door het importerende land, maar ook wanneer handel nog wel toegestaan is, kunnen er handelsconsequenties zijn doordat afnemers ervoor kiezen hun dieren of producten elders in te kopen.

Binnen de Europese Unie worden door de lidstaten in principe geen beperkingen opgelegd bovenop de beperkingen die Nederland zelf conform de EU-regelgeving instelt om de uitbraak te bestrijden. Niet voor LPAI en niet voor HPAI. Derde landen kunnen wel extra beperkingen opleggen.

Door Nederland zal bij een uitbraak van HPAI in Nederland een standstill worden afgekondigd. Tijdens de standstill is het vervoer van de dieren en producten waarvoor vervoersbeperkingen gelden niet meer toegestaan, waardoor automatisch ook geen import of export van en naar de andere lidstaten of derde landen mogelijk is. Na de standstill zal intracommunautaire handel van en naar de vrije regio's, indien vervoer in de vrije regio's weer toegestaan is, weer mogelijk worden.

De export naar derde landen zal bij een uitbraak van HPAI ook na de standstill en na regionalisatie niet of beperkt mogelijk zijn. De eisen die een land stelt aan dieren en producten zijn vastgelegd in certificaten, welke tot stand zijn gekomen op basis van bilaterale afspraken of op verzoek. Indien niet wordt voldaan aan de eisen die het importerende land stelt (en welke zijn vastgelegd in de certificaten) mag de NVWA niet certificeren en is export naar dat land niet mogelijk. Vaak is opgenomen in de certificaten dat Nederland vrij moet zijn van HPAI en/of zal het derde land bij een uitbraak van HPAI de import niet langer toestaan.

Nederland zal de handelspartners informeren over de uitbraak en de bestrijding. Het derde land kan dan besluiten om voor bepaalde regio's van Nederland (de vrije regio's) import weer toe te staan. Dit zal echter niet altijd het geval zijn, of kan lang op zich laten wachten.

Hoofdstuk 3: Juridische basis

3.1 INLEIDING

3.2 JURIDISCH KADER

3.3 HOOFDLIJNEN NEDERLANDS RECHTSKADER

3.3.1 Uitbraak van AI in Nederland

3.3.1 Uitbraak van AI in andere EU-lidstaat of derde land

3.4 INTERNATIONALE CONTEXT

3.4.1 De Office International des Epizooties (OIE)

3.4.2 De Europese Unie

3.1 INLEIDING

De bestrijding van dierziekten is een nationale verantwoordelijkheid en de basis voor de maatregelen in dit draaiboek is vastgelegd wet- en regelgeving. Bovendien zijn er vanwege de grote internationale consequenties van zeer besmettelijke dierziekten zowel mondiaal (via de OIE) als Europees (via richtlijnen en beschikkingen) op internationaal niveau afspraken gemaakt op het gebied van dierziektebestrijding, dierziekte notificatie en handelsvoorwaarden voor levende dieren en dierlijke producten.

In dit hoofdstuk zullen de internationale kaders beschreven worden en zal worden beschreven hoe de dierziektebestrijding in de Nederlandse wet- en regelgeving is geregeld.

3.2 JURIDISCH KADER

Voor de bestrijding van een dierziekte, zoals AI, is het volgende Nederlandse rechtskader met name relevant:

- Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (Gwwd) (met name hoofdstuk II, afd. 2 en 3)
- Ter uitvoering van de wet diverse algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen, zoals:
 - Besluit verdachte dieren,
 - Besluit sera en entstoffen,
 - Regeling tijdelijke maatregelen dierziekten,
 - Regeling preventie, bestrijding en monitoring van besmettelijke dierziekten en zoönosen en TSE's Regeling Preventie, Monitoring, en
 - een op ad hoc basis te maken regeling met de noodzakelijke bestrijdingsmaatregelen.

Het volgende Europese rechtskader vormt de basis voor de Nederlandse regels en maatregelen voor de bestrijding van AI:

- Richtlijn 2005/94/EG (de bestrijdingsrichtlijn aviaire influenza);
- Richtlijnen 90/425/EEG en 89/662/EEG (handelsrichtlijnen; daarvan voornamelijk de vrijwaringbepalingen);
- Verordening 2009/1099/EG, artikel 18 – regels ten aanzien van de doding van dieren in geval van dierziekten;
- EU-beschikkingen, als aanvulling op de EU-bestrijdingsrichtlijn 2005/94/EG. Met name:
 - 2006/563/EG; maatregelen in verband met HPAI H5N1 bij wilde vogels;
 - 2006/415/EG; maatregelen in verband met HPAI H5N1 bij pluimvee;
 - 2007/598/EG; maatregelen en vaccinatie in dierentuinen, erkende instellingen, instituten en centra.
 - 2006/437/EG; diagnosehandboek voor aviaire influenza.
- Verordening 616/2009/EG (uitvoeringsbepalingen van Richtlijn 2005/94/EG wat betreft de goedkeuring van compartimenten)

3.3 HOOFDLIJNEN NEDERLANDS RECHTSKADER

3.3.1 Uitbraak van AI in Nederland

Voor de bestrijding van dierziekten is met name afdeling 3 van hoofdstuk II (dwz artikelen 15 t/m 32) van de Gwwd, getiteld 'De preventie en de bestrijding van besmettelijke dierziekten' relevant.

Een aantal geboden in de Gwwd is gericht aan de houder van dieren. De dierhouder is op grond van artikel 19 Gwwd verplicht de NVWA op de hoogte te brengen indien zijn dier kan zijn besmet of verschijnselen van een besmettelijke dierziekte vertoont. Op grond van artikel 20 Gwwd verleent hij alle medewerking bij het vaststellen van de diagnose. Voorts dient elke dierhouder ervoor te zorgen

dat een ziek of daarvan verdacht dier zijn verblijfplaats niet verlaat (art. 29 Gwwd). Ook iedere dierenarts of onderzoeksinstelling is verplicht ieder vermoeden van een besmettelijke dierziekte onverwijld te melden aan de NVWA. In artikelen 2 tot en met 8 van de Regeling preventie, monitoring en bestrijding van besmettelijke dierziekten en zoönosen en TSE's zijn alle door de minister aangewezen dierziekten, waaronder AI, opgenomen.

Op basis van artikelen 21 en 22 van de wet kan de minister besluiten tot door hem nodig geachte maatregelen tot bestrijding van een besmettelijke dierziekte, waaronder het besmet of van besmetting verdacht verklaren van gebouwen en terreinen door kentekens te plaatsen, het verbieden van vervoer van ziektegevoelige dieren en van producten en het doden van zieke en verdachte dieren.

Daarnaast bieden artikelen 17, 18 en 30 van de wet de grondslag voor noodzakelijke, tijdelijke ministeriele regelingen op het moment van een dierziekte-uitbraak, zoals een tijdelijke gebiedsregeling houdende maatregelen voor een bepaalde zone of een standstillregeling voor geheel Nederland. De bekendmaking van deze regelingen kan op basis van artikel 31 van de Gwwd via www.rijksoverheid.nl of andere media geschieden met onmiddellijke inwerkingtreding.

Voor op last van de minister gedode dieren (op besmette bedrijven of preventief) wordt uit hoofde van artikel 86 Gwwd een vergoeding uit het Diergezondheidsfonds betaald.

Artikel 107 Gwwd tot slot geeft de minister de bevoegdheid te besluiten vrijstelling of ontheffing te verlenen van hetgeen bij of krachtens de wet is verboden of bepaald. Aan zo'n vrijstelling of ontheffing kunnen voorschriften of voorwaarden worden verbonden. Een vrijstelling heeft betrekking op een groep, terwijl een ontheffing een individueel besluit is. Een vrijstelling of ontheffing zal in ieder geval slechts mogelijk zijn als de EU-bestrijdingsrichtlijn of een toepassing EU-beschikking daartoe de ruimte biedt.

3.3.1 Uitbraak van AI in andere EU-lidstaat of derde land

Indien een (vermoedelijke) uitbraak van een besmettelijke dierziekte in een andere EU-lidstaat of een derde land plaatsvindt, stelt de Europese Commissie een export cq importverbod voor gevoelige diersoorten in. Afzonderlijke implementatie van die betreffende regels in Nederland is niet noodzakelijk. Door middel van artikelen 2.29 respectievelijk 2.39 van de Regeling handel levende dieren en levende producten worden deze automatisch van kracht voor Nederland. Voor producten van dierlijke oorsprong bevat artikel 2.1.1.2 van de Regeling veterinaire rechtelijke voorschriften handel dierlijke producten een vergelijkbaar voorschrift. Het gevolg is dat de desbetreffende dieren of dierlijke producten dan niet meer Nederland binnen mogen worden gebracht.

3.4 INTERNATIONALE CONTEXT

3.4.1 De Office International des Epizooties (OIE)

De Werelddiergezondheidsorganisatie (OIE), gevestigd in Parijs, waarvan zo'n 178 landen lid zijn, draagt zorg voor inzichtelijkheid en transparantie van de mondiale dierziekte- en zoönosesituatie. Deze organisatie heeft een eigen taak naast haar zusterorganisaties de Wereldvoedsel (Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)) en de Wereldgezondheidsorganisatie (World Health Organization (WHO)) van de Verenigde Naties, met wie zij sinds 1952 respectievelijk 1960 specifieke verdragen heeft gesloten.

De OIE houdt een lijst bij met besmettelijke dierziekten. Aangesloten landen zijn verplicht onverwijld de OIE in te lichten indien zo'n dierziekte op hun grondgebied wordt gesignaleerd (www.oie.int). Dierziekten staan vermeld vanwege hun mortaliteit en morbiditeit, internationale verspreiding en gevolgen en gevaren voor de volksgezondheid. Per dierziekte verstrekt de OIE informatie over criteria, procedures en aanbevelingen voor bestrijding en surveillance om

wereldwijd een zo hoog mogelijke diergezondheidssituatie te bewerkstelligen. Zij vormt veelal de basis voor Europese regelgeving.

Op basis hiervan moet een uitbraak van hoog pathogene aviaire influenza (HPAI) gemeld worden. Datzelfde geldt voor laag pathogene aviaire influenza H5 en H7 in *pluimvee*.

Binnen de OIE worden daarnaast afspraken gemaakt om veilige en eerlijke handel in levende dieren en producten van dieren mogelijk te maken. Deze afspraken vormen de basis voor de regelgeving die door de EU wordt opgesteld. De OIE geeft per dierziekte criteria, richtlijnen, procedures en aanbevelingen voor bestrijding en surveillance om een zo hoog mogelijke diergezondheidssituatie te bewerkstelligen, ook voor AI. Deze worden elk jaar herzien.

De up-to-date definities en handelsrichtlijnen van de OIE zijn altijd te vinden in de OIE Terrestrial Code (www.oie.int).

3.4.2 De Europese Unie

Met het oog op een goed functionerend vrij verkeer van dieren en landbouwproducten tussen de lidstaten van de Europese Unie onderling, en de handel met derde landen, heeft de EU, mede ter bescherming van de diergezondheid en volksgezondheid (sommige dierziekten zijn ook besmettelijk voor de mens=zoönose) regels gesteld ter voorkoming en bestrijding van de meest voorkomende besmettelijke dierziekten. Hiervoor heeft de EU een aantal besmettelijke dierziekten afkomstig van de OIE dierziektelijst bestrijdingsplichtig verklaard, waaronder aviaire influenza.

Voor deze besmettelijke dierziekten heeft de EU onder andere bestrijdingsrichtlijnen opgesteld. Dit is een de Lidstaten bindende, juridische tekst en bevat een set aan concrete maatregelen die iedere EU-Lidstaat verplicht is te nemen. De Europese Commissie kan aanvullende regels vaststellen door middel van de hiervoor reeds genoemde Beschikkingen. De ontwerpbeschikking legt de Commissie voor aan het Permanent Comité voor de Voedselketen en de Diergezondheid (SCoFCAH).

Nederland is als EU-lidstaat verplicht een richtlijn en beschikking om te zetten (te implementeren) in nationale, bindende regels. Het karakter van de EU-richtlijn staat toe dat Nederland bovenop de eisen in de richtlijn, aanvullende maatregelen voorschrijft om een ziekte in het licht van de specifieke Nederlandse omstandigheden effectief te kunnen bestrijden. De EU-richtlijnen brengen met zich dat de lidstaten draaiboeken (rampenplannen) maken als voorbereiding op een mogelijke dierziekte-uitbraak. Dit beleidsdraaiboek is samen met het uitvoeringsdraaiboek van de NVWA als zodanig bedoeld en bevat zowel de Europeesrechtelijke verplichte maatregelen en als aanvullende maatregelen vanwege de specifiek Nederlandse omstandigheden.

Hoofdstuk 4: Crisisorganisatie en crisisparaatheid

4.1 INLEIDING

4.2 OVERIGE DRAAIBOEKEN

4.3 CRISISORGANISATIESTRUCTUUR EZ

4.4 VOORZIENINGEN HUMANE GEZONDHEID

4.4.1 Mensen die in direct contact komen met besmet pluimvee

4.4.2 Omwonenden

4.4.3 Sociaal-emotionele gevolgen

4.5 FINANCIËLE VOORZIENINGEN

4.5.1 Kosten en financiering van de bestrijding

4.5.2 Toekennen van een tegemoetkoming in de kosten bij de bestrijding

4.6. MIDDELEN

4.6.1 Personeel

4.6.2 Expert Teams

4.6.3 Apparatuur en voorzieningen

4.6.4 Laboratorium

4.7 TRAINING VAN PERSONEEL

4.8 REAL TIME ALARMOEFENINGEN

4.9 VOORLICHTING, EDUCATIE EN BEWUSTZIJN VAN DIERZIEKTEN

4.9.1 Voorlichting

4.9.2 Veterinaire opleiding en agrarische opleidingen (groene onderwijs)

4.10 VERANTWOORDELIJKHEID EN CRISISPARAATHEID BEDRIJFSLEVEN / SECTOR

4.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt de organisatie van de dierziektebestrijding besproken. Achtereenvolgens wordt aandacht besteed aan de overige voor de bestrijding van AI relevante draaiboeken, de crisisorganisatiestructuur van EZ, voorzieningen (zowel financieel als qua hulpverlening) en crisisparaatheid. Tenslotte wordt aandacht besteed aan opzet, bioterrorisme en mogelijkheden tot opschaling van de handhaving.

4.2 OVERIGE DRAAIBOEKEN

Er bestaat een groot aantal draaiboeken dat de gang van zaken bij crises beschrijft, onder meer ten aanzien van de organisatiestructuur, financiële afwikkeling en de exacte manier van werken van uitvoerende diensten zoals de NVWA tijdens een uitbraak. Het beleidsdraaiboek aviaire influenza en deze draaiboeken vullen elkaar aan.

De voor het beleidsdraaiboek aviaire influenza relevante draaiboeken zijn:

- Het EZ Handboek Crisisbesluitvorming, met daaronder:
 - Het DG Agro Handboek Crisisbesluitvorming
 - Het DG Agro Handboek Zoönosen
- Het EZ Handboek Financieel Management in Crisissituaties
- Het EZ Handboek Communicatie bij Crisis
- Het Uitvoeringsdraaiboek van de NVWA
- Het Crisisdraaiboek van het Centraal Veterinair Instituut (CVI-Lelystad)
- Het Draaiboek Crisisbeheersing Dienst Regelingen

Een nadere toelichting per draaiboek wordt gegeven in bijlage 3.

Beleidsdraaiboeken VWS en RIVM

Een humane infectie veroorzaakt door een dierlijk influenzavirus is onder de Wet Publieke Gezondheid aangemerkt als een infectieziekte in de groep B1. De burgemeester geeft leiding aan de bestrijding en treft ook de directe voorbereiding daarvoor. De Minister van VWS neemt de leiding over de bestrijding wanneer sprake is van een (dreigende) uitbraak van bijvoorbeeld een nieuw subtype humaan influenzavirus. Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een Beleidshandboek Influenzapandemie. Het schetst de kaders voor de voorbereiding en bestrijding van een humane influenzapandemie op beleid en bestuurlijk niveau. Daarnaast is er een operationeel LCI draaiboek voor GGD'en dat wordt beheerd door het Centrum Infectieziektebestrijding (RIVM-CIb).

Het Operationeel LCI draaiboek beschrijft de uitvoering van de bestrijding van een humane influenzapandemie op landelijk en regionaal (GGD) niveau, maar bevat ook een specifiek draaiboek "Aviaire influenza, gevolgen voor de volksgezondheid". Dit beschrijft de maatregelen die genomen worden aan de humane kant bij een uitbraak van aviaire influenza bij pluimvee (dieren).

4.3 CRISISORGANISATIESTRUCTUUR EZ

De organisatiestructuur van EZ in geval van een (dreigende) crises, waaronder het Departementaal Beleidsteam (DBT-EZ), Departementaal Advies Team (DAT-EZ) en regionaal coördinatiecentrum (RCC-EZ), staat beschreven in het EZ-handboek crisisbesluitvorming en is voor dierziektecrises nader uitgewerkt in het Handboek Crisisbesluitvorming DG AGRO.

Betrokkenheid VWS

VWS wordt in geval van een (dreigende) uitbraak van aviaire influenza op alle niveaus betrokken in de crisisorganisatie van EZ. Dit betekent onder meer dat VWS lid is van het DBT-EZ en DAT-EZ en de GGD van het RCC-EZ.

Afhankelijk van de ernst van de situatie zou ook VWS kunnen besluiten op te schalen tot een crisisorganisatie. In dat geval – het gezamenlijk opschalen van de departementen – komt de leiding in beginsel bij het ministerie van VWS te liggen (tenzij in onderlinge afstemming tussen de SG van VWS en de portefeuillehouder crisisbeheersing Bestuursraad van EZ anders wordt besloten).

Een uitgebreide omschrijving van de structuren rondom zoönosen (welke dus ook gelden voor AI) is beschreven in het VWS-EZ beleidsdraaiboek Zoönosen.

Betrokkenheid stakeholders

Voor de betrokkenheid van belangenvertegenwoordigers in de advisering en besluitvorming wordt verwezen naar hoofdstuk 6 van dit draaiboek (Communicatie).

4.4 VOORZIENINGEN HUMANE GEZONDHEID

Aviaire influenza is een zoönose (zie ook hoofdstuk 2) en daarnaast kan een uitbraak van een besmettelijke dierziekte voor onder meer de getroffen veehouders grote sociaal-emotiale gevolgen hebben. Mocht het gelet op de volksgezondheid nodig of wenselijk zijn verdergaande voorzieningen en maatregelen te treffen dan hieronder beschreven, dan kan VWS aanvullende maatregelen nemen en/of door EL&I, NVWA en/of GGD laten nemen.

4.4.1 Mensen die in direct contact komen met besmet pluimvee

Bij direct contact met besmet pluimvee en besmette pluimveemest kunnen mensen blootgesteld worden aan het virus. Uit voorzorg worden bij een uitbraak van AI standaard beschermingsmaatregelen getroffen door de NVWA en de GGD, welke staan beschreven in hun draaiboeken en in de richtlijn Aviaire Influenza van RIVM-Landelijk Centrum Infectieziekten.

In het kort komen deze neer op het volgende:

- Contact tussen mens en besmet dier/ besmet materiaal moet tot een minimum worden beperkt. Mensen die geen direct belang hebben om het bedrijf te betreden worden van het bedrijf geweerd. Mensen die de stallen op een besmet bedrijf willen betreden moeten hiervoor expliciet toestemming hebben van de NVWA.
- Mensen die in direct contact kunnen komen met besmet pluimvee (veehouder en zijn/haar gezin, dierenarts, ruimers, enz) moeten hygiënemaatregelen nemen waaronder beschermende kleding, (volgelaats)maskers, stalgebonden schoeisel e.d. In de stal wordt niet gegeten/ gedronken (om besmetting via de mond te voorkomen). Bij het verlaten van de stallen en voor het eten/ drinken worden handen gewassen. Zie NVWA protocollen.
- Omdat de veehouder, zijn/haar gezin en hun dierenarts al in direct contact kunnen zijn geweest met het virus voordat de besmetting op het bedrijf werd vastgesteld, wordt deze mensen aangeraden waakzaam te zijn op signalen van o.a. griep of oogontsteking, en in dat geval contact op te nemen met hun huisarts en/of GGD.
- In alle gevallen (HPAI en LPAI), zal de GGD contact opnemen met de veehouder om te monitoren of er ziekteverschijnselen optreden bij de veehouder, zijn gezinsleden en werknemers. Zo nodig zal bij klachten diagnostiek worden ingezet door de huisarts/ GGD. Op geleide van de uitslag zal worden gehandeld door de GGD/ betrokken behandelaren.
- In principe worden alleen gevaccineerde medewerkers ingezet bij onderzoek/ ruimingen van bedrijven met AI. Afhankelijk van de epidemiologische situatie (wel/ geen circulatie seizoensgriep) en het type AI zal – in overleg met RIVM Clb - het jaarlijkse influenza vaccin worden aangeboden aan ongevaccineerde mensen bij wie langdurige blootstelling aan AI kan worden verwacht. Het influenzavaccin zal normaal gesproken geen bescherming bieden tegen AI. De vaccinatie is bedoeld om te voorkomen dat mensen besmet raken met zowel AI als het op dat moment heersende humane griepvirus, waardoor de virussen zouden kunnen gaan mengen tot een nieuwe (mogelijk ernstigere) variant. De griepvaccins worden eventueel betrokken van het RIVM/RCP-IOD uit de voorraad van het Nationaal Programma Grieppreventie. Tegen AI zelf is geen humaan vaccin beschikbaar.

- Bij (een ernstige verdenking op) HPAI zullen antivirale middelen (oseltamivir, tamiflu) worden aangeboden aan mensen die worden blootgesteld aan het virus. Bij LPAI worden antivirale middelen in principe niet geadviseerd. De ziektelast van laag pathogene aviaire influenza bij mensen is zodanig laag, dat de inzet van antivirale middelen moet worden afgewogen tegen de bijwerkingen van antivirale middelen. In principe zal binnen 1 werkdag (na het afnemen van het ambtelijk monster) helder zijn of er sprake is van HPAI of LPAI. Er zal – in principe- worden gewacht met de inzet van antivirale middelen totdat de uitslag bekend is.

Hoewel wordt aangenomen dat hobbypluimvee geen significante rol zal spelen in de verspreiding van HPAI (mits vervoersbeperkingen en hygiënemaatregelen in acht worden genomen), kan besmet hobbypluimvee uiteraard wel een risico vormen voor houders. Houders moeten een verdenking van AI melden de NVWA en net als professionele houders waakzaam zijn op signalen van o.a. griep en oogontsteking.

4.4.2 Omwonenden

Met de huidige wetenschappelijke inzichten is er geen reden om omwonenden extra alert te maken op klachten. Ook mensen die het bedrijf betreden zonder contact te hebben met pluimvee/ dierlijk materiaal hoeven in principe geen aanvullende maatregelen te nemen.

4.4.3 Sociaal-emotionele gevolgen

De impact van een uitbraak en maatregelen op onder meer agrarische gezinnen en hobbydierhouders zijn groot. Mensen kunnen in sociaal-emotionele problemen raken, die in sommige gevallen zodanig verergeren dat psychosociale hulp noodzakelijk is.

Voor sociaal-emotionele problemen is begeleiding nodig. Deze wordt vooral informeel en op vrijwillige basis geboden door familie, vrienden, burens, pastor/dominee, vrijwilligers van organisaties als de Telefonische hulpdienst voor Agrariërs (THD-A).

Voor psychosociale problemen kan specifieke hulp nodig zijn. In Nederland wordt deze gegeven door de tweedelijnszorg. Deze bestaat uit psychologen, psychiaters en psychotherapeuten (bijvoorbeeld van het RIAGG – Regionale Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg).

Gedurende de verschillende fases van de crisis is behoefte aan informatie, empathie, erkenning, ruimte om het verhaal kwijt te kunnen, een luisterend oor, acute hulp, adviezen (financieel, economisch) en duidelijkheid. Zeer kenmerkend is de verwevenheid tussen sociaal economische vragen/problemen en sociaal emotionele vragen/problemen.

Betrokken instanties en onderlinge communicatie

EZ onderkent dat een dierziektecrisis een grote impact op het dagelijks leven heeft en dat dit tot sociaal-emotionele en psychosociale problemen kan leiden. De verantwoordelijkheid voor psychosociale zorg is aan reguliere hulpverleningsinstanties. Het ministerie van VWS is opgenomen in het basisoverleg, om signalen te kunnen doorgeven over de psychosociale problematiek.

Het trechtermodel, zoals beschreven in het handboek communicatie bij crisis, geldt ook voor hulpverleningsinstanties, zowel regulier (huisarts, algemeen maatschappelijk werk, pastoraal werkers, RIAGG's) als agrarisch (THD-A, pastoraal werkers van landbouworganisaties). Zij worden in het trechtermodel opgenomen, waardoor ze goed geïnformeerd worden.

In de communicatie van EZ worden aan agrariërs en hobbydierhouders het telefoonnummer doorgegeven van de telefonische hulpdienst voor Agrariërs (THD-A). Binnen het RCC kan een contactpersoon aangesteld worden die verantwoordelijk is voor de afstemming met de Regionaal Geneeskundig functionaris op het gebied van psychosociale zorg in de regio.

In haar contacten stimuleert EZ reguliere hulpverlening om psycho-educatie te verlenen. Psycho-educatie geeft mensen (onder andere uit de directe kring rond agrariërs en hobbydierhouders) inzicht in:

- Wat ze wel/niet kunnen doen tijdens de verschillende fasen van de crisis.
- Signalen die aangeven dat er meer hulp nodig is dan een luisterend oor.
- Hulpverleningsinstanties, zodat men weet waar men moet zijn met vragen.

Mensen uit de directe kring zijn: familie, vrienden, burens, collega's, leraren van (basis)scholen, geloofsgenoten.

4.5 FINANCIËLE VOORZIENINGEN

4.5.1 Kosten en financiering van de bestrijding

De uitgaven die de Nederlandse overheid moet doen voor de bestrijding van AI, worden betaald uit de gelden van het Diergezondheidsfonds (DGF). Dit DGF is een onderdeel van de begroting van de rijksoverheid. Naast de kosten en uitgaven voor de bestrijding worden ook de uitgaven voor de schadeloosstellingen van dieren, producten en materialen ten laste van het DGF gebracht als deze in het kader van de bestrijding vernietigd moeten worden. De inkomsten van het DGF komen van bijdragen vanuit het bedrijfsleven, de EU en van de overheid uit de algemene middelen. De bijdrage vanuit het bedrijfsleven is vastgelegd in het 'Convenant financiering bestrijding besmettelijke dierziekten LNV – PVV – PPE – PZ'⁵.

Jacht op wilde vogels alsmede afschot van vogels in het kader van beheer- en schadebestrijding kan bij een uitbraak van AI worden verboden. Tegemoetkomingen voor landbouwschades kunnen worden aangevraagd bij het Faunafonds.

4.5.2 Toekennen van een tegemoetkoming in de kosten bij de bestrijding

Voor het vaststellen van de schade en toekennen van een tegemoetkoming in de kosten als dieren en of producten als gevolg van een bestrijdingsmaatregel worden vernietigd, wordt gebruik gemaakt van onafhankelijke taxateurs ("deskundigen" zoals beschreven in de GWWD artikel 88). Het ministerie kent de tegemoetkoming toe en bepaalt de hoogte van de tegemoetkoming. Tegen de toekenning van de tegemoetkoming is bezwaar en beroep mogelijk door de betrokkenen.

4.6. MIDDELEN

Nederland heeft personele middelen, apparatuur, laboratoriumcapaciteit, en infrastructuur om een snelle en effectieve bestrijdingscampagne te effectueren. Op de details van de verschillende aspecten van deze voorzieningen wordt in deze paragraaf ingegaan.

4.6.1 Personeel

Op permanente basis is er personeel aanwezig voor zowel beleidsontwikkeling als voor uitvoering. Er zijn overeenkomsten met de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) en Koninklijke Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) over de inzet van (bij voorkeur in de betrokken diersoort gespecialiseerde) dierenartsen in de specialisten- en frontteams (zie 4.6.2). Tevens zijn er waakvlamcontracten voor de inzet van het personeel en de apparatuur voor de uitvoer van de maatregelen, welke onder toezicht en verantwoordelijkheid van de NVWA op de besmette bedrijven moeten worden uitgevoerd.

De NVWA zelf zal bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte als eerste het reguliere personeel inzetten. Aanvullend personeel kan ingezet worden indien dit nodig is. Hiervoor zijn er overeenkomsten met onder andere de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD), de Koninklijke

⁵ De PBO's worden per 1 januari 2014 opgeheven. Voor de periode vanaf januari 2014 zal een alternatief moeten worden uitgewerkt.

Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) en verschillende bedrijven. Daarnaast kunnen tijdens de crisis ook studenten van de Universiteit Utrecht, Faculteit Diergeneeskunde, worden ingezet. Bij grootschalige incidenten en crises kan EZ via het Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum (LOCC) voor de NVWA bijstand vragen van andere handhavers zoals politie en defensie.

4.6.2 Expert Teams

De deskundigengroep en de specialistenteams voor dierziekten zijn altijd oproepbaar.

4.6.2.1 Groep van deskundigen

De groep van deskundigen is ingesteld door de Minister en brengt onafhankelijk veterinaire advies uit aan de CVO betreffende de preventie en bestrijding van HPAI.

De groep van deskundigen bestaat uit epidemiologen, virologen en dierenartsen (waaronder praktici). De leden nemen op persoonlijke titel zitting als lid van de groep van deskundigen, op grond van hun wetenschappelijke of ervaringsdeskundigheid. Zij vertegenwoordigen geen organisatie. De beleidsmedewerker van de Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (DAD) die verantwoordelijk is voor het dossier HPAI voert het secretariaat. Deze persoon is geen lid van de groep van deskundigen.

Met het instellen van deze groep van deskundigen wordt tevens invulling gegeven aan verplichtingen die voortvloeien uit de EU-Bestrijdingrichtlijn (Richtlijn 2005/94/EG).

4.6.2.2 Specialistenteams voor dierziekten

Deze teams bestaan uit een speciaal opgeleide dierenarts van de NVWA (de dierziektedeskundige), een dierenarts van de GD en de betrokken praktiserend dierenarts. Indien dit niet mogelijk blijkt kan door de NVWA in noodgevallen voor een andere samenstelling worden gekozen. De dierziektedeskundigen zijn getraind in het herkennen van verschijnselen van aangifteplichtige of meldingsplichtige dierziekten. Zij worden door team NVIC naar verdenkingen van deze dierziekten gestuurd om de situatie ter plekke te beoordelen en daarover te rapporteren zodat, indien nodig, maatregelen kunnen worden genomen. Indien een besmetting niet is uit te sluiten, zal in overleg met het NVIC verdere actie ondernomen worden, zoals het nemen van monsters van de dieren met klinische verschijnselen. In het Draaiboek Verdenkingen van de NVWA staat nader beschreven hoe bij een verdenking wordt gehandeld.

4.6.2.3 Frontteams van de NVWA

Binnen de NVWA zijn, verdeeld over Nederland, frontteams geformeerd. Een frontteam is een zelfstandig opererend team bestaande uit twee dierenartsen (waarvan één de coördinator) en vier medewerkers (eerste medewerker, hygiënist en administrateur). Een frontteam wordt als eerste ingezet bij een (mogelijke) dierziektecrisis (met name in de eerste 72 uur voor traceren en/of screenen en/of ruimen van bedrijven). Dit alles gebeurt onder leiding van het NVIC. Op het moment dat het RCC operationeel is verloopt de aansturing vanuit het RCC.

4.6.2.4 Welzijnscommissie

Bij een uitbraak van een besmettelijke ziekte, waarbij maatregelen worden genomen op het gebied van huisvesting en/of ruiming, wordt een commissie ingesteld die toezicht houdt of de uitvoering van de acties in het kader van dierenwelzijn op een verantwoorde wijze wordt gedaan.

De commissie bestaat uit ten hoogste drie leden die door de verantwoordelijke bewindspersoon van EZ worden benoemd. De commissie heeft toegang tot alle locaties waar door het regionale coördinatiecentrum maatregelen worden voorbereid of uitgevoerd. De commissie doet aanbevelingen om welzijnsproblemen te verminderen of te voorkomen. Als regel zal de commissie dit doen in samenspraak met het RCC. Als de problematiek op dat niveau niet direct is op te lossen heeft de commissie de bevoegdheid het probleem direct aan de DBT voor te leggen. De commissie rapporteert haar bevindingen wekelijks aan de verantwoordelijke bewindspersoon.

4.6.3 Apparatuur en voorzieningen

De effectiviteit van de controle van HPAI hangt onder andere af van de onmiddellijke beschikbaarheid van apparatuur en de onmiddellijke toegang tot voorzieningen. Om dit mogelijk te maken hebben het ministerie van EZ en de NVWA contracten afgesloten met bedrijven waarin de onmiddellijke levering van benodigde apparatuur en voorzieningen wordt gegarandeerd. Zo zijn er contracten met bedrijven voor de levering van veterinaire producten, kleding, schoeisel, kantoorbenodigdheden, ontsmettingsapparatuur en -middelen, sanitaire voorzieningen etc. Daarnaast is er een contract met het destructiebedrijf Rendac. Het destructiebedrijf garandeert dat er voldoende materiaal beschikbaar is om in een grote epidemie karkassen in verzegelde apparatuur naar het destructiebedrijf te kunnen vervoeren.

4.6.4 Laboratorium

In de normale fase houdt de projectgroep “Diagnostiek virologie” van het CVI zich bezig met diagnostisch onderzoek van verdenkingen en surveillance/import/exportonderzoek op AI. Tijdens de uitbraak kunnen de diverse testen snel opgeschaald worden. De genoemde capaciteit is de initiële capaciteit genoemd in het Convenant betreffende de uitvoering van wettelijke onderzoekstaken ter controle van aangifteplichtige ziekten door het CVI. Op deze capaciteit zijn de voorraden diagnostische materialen gebaseerd. Indien een grotere capaciteit nodig is, zal tijdens de crisis afgesproken worden hoe deze capaciteit zal worden ingezet. Bij het CVI is een algemeen crisisdraaiboek opgesteld waarin de verantwoordelijkheden van diverse functies binnen het crisisteam zijn beschreven (zie hoofdstuk 4.2).

4.7 TRAINING VAN PERSONEEL

Voor de beleidsmedewerkers van EZ zijn er speciale crisismanagementopleidingen. Trainingsprogramma's voor de dierziektedeskundigen, de frontteams van de NVWA en de afdelingshoofden van het RCC omvatten training in klinische diagnose, epidemiologisch onderzoek (traceren en bewaking) en procedures voor besmette locaties. Deze trainingen worden gegeven door het NVIC. Instructies voor ander personeel dat bij de controle en bestrijding van HPAI betrokken is, staan beschreven in het uitvoeringsdraaiboek HPAI van de NVWA. Ook voor de extern ingehuurde bedrijven, die tijdens een uitbraak werkzaamheden voor de NVWA uitvoeren, staan werkinstructies beschreven in het uitvoeringsdraaiboek HPAI.

4.8 REAL TIME ALARMOEFENINGEN

AI uitbraken kunnen worden geoefend door middel van real time alarmoefeningen. Deze oefeningen vinden op verschillende niveaus binnen het ministerie of samen met andere ministeries plaats. Via deze oefeningen wordt het beleidsdraaiboek geoefend, maar ook worden de uitvoeringsinstructies geoefend. Daarnaast vindt op uitnodiging deelname plaats aan dierziekteoefeningen in het buitenland.

4.9 VOORLICHTING, EDUCATIE EN BEWUSTZIJN VAN DIERZIEKTEN

4.9.1 Voorlichting

Door regelmatige publicaties in het blad van de KNMvD, artikelen in de agrarische pers en publicaties door GD (“GD Veterinair”, een nieuwsbrief voor dierenartsen) wordt er geregeld voor gezorgd dat dierenartsen en boeren zich van de gevaren van AI bewust zijn en blijven. In gevallen dat er sprake is van een verhoogd risico op een uitbraak van AI vindt extra communicatie plaats (zie hoofdstuk 6).

In de communicatie wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de aangifteplicht / meldplicht. Zie ook hoofdstuk 2.2.5. Bedrijven die van AI verdachte dieren melden, worden bezocht door het specialistenteam dat, afhankelijk van de situatie op het bedrijf, beslist of verdere actie noodzakelijk is. Wat veehouders precies kunnen verwachten na een bezoek van het specialistenteam is te vinden op de website van de NVWA.

4.9.2 Veterinaire opleiding en agrarische opleidingen (groene onderwijs)

In het curriculum van de opleiding tot dierenarts wordt veel aandacht besteed aan infectieziekten. De veterinaire student bouwt een gedegen kennis op van de ziektekunde en epidemiologie van de bij (landbouw) huisdieren voorkomende infectieziekten. De dierziektepreventie, het welzijn van dieren en het kwaliteits- en risicomanagement op veehouderijbedrijven wordt hierbij zeer belangrijk gevonden. Verder zal de veterinaire student kennis opbouwen over de geldende wet- en regelgeving in relatie tot de diergezondheid. De klinische diagnostiek en epidemiologie van HPAI komen hierbij ook aan bod. De controlemaatregelen en meldingsprocedures worden voor aangifteplichtige en bestrijdingsplichtige dierziekten besproken.

Wageningen Universiteit en Research Centrum (WUR) en hogere en middelbare agrarische scholen besteden in hun curriculum aandacht aan besmettelijke dierziekten. Aspecten van de meldingsplicht, preventie, maatregelen en het voorkomen van besmettelijke dierziekten worden hierbij onder de aandacht gebracht. Ook worden op verschillende universiteiten cursussen aangeboden over agrarisch recht, en agrarische economie.

4.10 VERANTWOORDELIJKHEID EN CRISISPARAATHEID BEDRIJFSLEVEN / SECTOR

Ook van de veehouderijbedrijven en sectororganisaties wordt verwacht dat zij voorbereid zijn op een eventuele uitbraak van HPAI. Zo worden alle veehouderijbedrijven (enkele bedrijfstypen uitgezonderd) geacht voor 3 dagen voer op voorraad te hebben voor het geval er een standstill wordt afgekondigd (zie hoofdstuk 8.6 en 9.3).

Daarnaast geldt tijdens een uitbraak van HPAI dat veel vervoersbewegingen (indien toegestaan) alleen mogen plaatsvinden onder voorwaarde van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Het bedrijfsleven is echter zelf verantwoordelijk voor het ontwikkelen, actualiseren en door de NVWA laten goedkeuren van hygiëneprotocolen (zie hoofdstuk 8.7).

Tenslotte geldt (zoals ook benoemd in artikel 101a van de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren) een algemene zorgplicht voor iedere dierhouder om redelijkerwijs al het noodzakelijke te doen of na te laten om besmetting te voorkomen. Dat betreft zaken die in zijn macht liggen, waaronder bijvoorbeeld zorg dragen voor adequate hygiënemaatregelen.

DEEL II – BESTRIJDING HOOG PATHOGENE AVIAIRE INFLUENZA

Hoofdstuk 5: Samenvatting bestrijding HPAI: Scenario's en beleidsinstrumenten

5.1 INLEIDING

5.2 SCENARIO'S

- 5.2.1 Normaalfase
- 5.2.2 Aandachtsfase
- 5.2.3 Verdenkingsfase
- 5.2.4 Crisisfase
- 5.2.5 Fase van buitengewone omstandigheden
- 5.2.6 Nafase / afbouw

5.3 BELEIDSINSTRUMENTEN PER SCENARIO

- 5.3.1 Normaalfase
- 5.3.2 Aandachtsfase
- 5.3.3 Verdenking HPAI (verdenkingsfase)
- 5.3.4 Uitbraak HPAI in commerciële pluimveehouderij (crisisfase)
- 5.3.5 Uitbraak HPAI, niet in de commerciële pluimveehouderij (crisisfase)
- 5.3.5 Fase van buitengewone omstandigheden
- 5.3.6 Nafase / afbouw

5.4 BELEIDSINSTRUMENTENTABEL

5.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk vormt voor de bestrijding van HPAI de kern van dit draaiboek. In dit hoofdstuk worden scenario's geschetst. Per scenario wordt aangegeven bij welke fase uit het EZ-handboek Crisisbesluitvorming zij behoren en welke maatregelen worden ingezet.

Tijdens een uitbraak kan door de verantwoordelijke bewindspersoon worden afgeweken van de in dit draaiboek beschreven lijn. Het besluit tot het instellen van de diverse fasen wordt genomen door de portefeuillehouder crisis van de Bestuursraad van EZ.

De beschreven scenario's zijn een weergave van mogelijke situaties die zich kunnen voordoen. Dit houdt echter niet in dat er zich in de praktijk geen andere situaties kunnen voordoen, bijvoorbeeld een combinatie met een uitbraak van een andere besmettelijke dierziekte.

5.2 SCENARIO'S

5.2.1 Normaal fase

In de normale fase is er geen sprake van een dreigende uitbraak van HPAI. Er is geen HPAI aanwezig in Nederland en er zijn geen onverwachte uitbraken van HPAI bij relevante handelspartners of buurlanden. Sinds 2005 komt in grote delen van de wereld (Azië en Midden-Oosten) HPAI voor bij pluimvee en bij de wilde vogels. Daarnaast vormt het reservoir van LPAI in wilde vogels een voortdurende mogelijkheid tot insleep van LPAI en ontwikkeling van HPAI. Dit betekent dat ook in de normale fase maatregelen nodig zijn en alertheid geboden is.

Scenario's:

- A. Geen HPAI aanwezig in Nederland en geen nieuwe uitbraak in andere landen
- B. Uitbraak HPAI buiten de EU, géén relevante handelspartner.

5.2.2 Aandachtsfase

De aandachtsfase gaat in op het moment dat er signalen zijn dat er een crisis dreigt. Bij het besluit tot het instellen van de aandachtsfase spelen de volgende criteria een rol:

- risicoanalyse van de NVWA (deze gaat o.a. in op handels- en andere contacten)
- het aantal (mogelijk) besmette bedrijven in het betreffende land
- de locatie van de (mogelijk) besmette bedrijven/het voorkomen van natuurlijke barrières met het betreffende land
- de verspreiding van het virus
- de dierdichtheid in het (mogelijk) besmette gebied
- informatievoorziening (snelheid, validiteit) en aanpak door het betreffende land

Scenario's:

- C. Vondst van HPAI in een wilde vogel in een buurland van Nederland of gevonden in een andere Lidstaat maar in dezelfde trekroute gelegen als Nederland.
- D. Vondst van HPAI bij vogels bedoeld voor Nederlandse import in een quarantainestation.
- E. Uitbraak van HPAI bij een relevante handelspartner of binnen de EU, beschermings- en/of toezichtsgebied niet grensoverschrijdend.
- F. Uitbraak van HPAI binnen de EU; beschermings- en of toezichtsgebied grensoverschrijdend

5.2.3 Verdenkingsfase

Vanwege het grote belang van de verdenkingsfase, is deze als een aparte fase uit de aandachtsfase gelicht. Normaal gesproken komt binnen 24 uur de officiële bevestiging of sprake is van een AI H5 of H7. Eén werkdag daarna volgt normaal gesproken de uitslag (op basis van aminozuursequentie) of het LPAI of HPAI betreft.

Scenario's:

- G. Ernstige verdenking zonder reeds een uitbraak van HPAI in Nederland.

5.2.4 Crisisfase

Op het moment van een bevestigde uitbraak van HPAI bij gehouden pluimvee in Nederland zal de crisisfase worden afgekondigd. Waarschijnlijk zal dit niet bij één bedrijf blijven, maar zullen al snel ook andere bedrijven, zoals buurt- en contactbedrijven, besmet blijken. Ook bij een vondst van HPAI in een dierentuin of bij een wilde vogel in Nederland kan de crisisfase ingesteld worden.

Scenario's:

- H. Eén of meerdere uitbraken van HPAI in Nederland (commerciële pluimveehouderij, wel/niet voortvloeiend uit een ernstige verdenking)
- I. Uitbraak van HPAI in gehouden vogels in Nederland, maar niet in de commerciële pluimveehouderij (bijvoorbeeld dierentuin, hobbypluimvee, vogelhandelaar).
- J. Vondst van HPAI in een wilde vogel in Nederland.

5.2.5 Fase van buitengewone omstandigheden

In de fase van buitengewone omstandigheden is de epidemie of logistiek niet meer in de hand te houden is. Er is sprake van ernstige maatschappelijke ontwrichting, normale bevoegdheden zijn niet meer toereikend. Onder de fase van buitengewone omstandigheid valt ook het gebruik van HPAI voor terroristische doeleinden. Wanneer sprake is van een uitbraak van HPAI door bewust menselijk handelen met de intentie om grote schade aan te richten, kan sprake zijn van terrorisme.

Scenario's:

- K. Explosieve toename van nieuwe uitbraken buiten de regio (zie: regionalisering) met de (eerste) besmette haard in Nederland.
- L. Uitbraken ten gevolge van terrorisme.

5.2.6 Nafase / afbouw

Na elke "opschalingsstap" kan weer een afbouw volgen. De afbouw van aandachtsfase gaat in op het moment dat de dreiging van een besmetting afkomstig uit het buitenland is genormaliseerd. De afbouw van een verdenkingsfase gaat in op het moment dat de laboratoriumuitslagen van het verdachte geval negatief zijn en een klinische verdenking niet meer aanwezig is.

De nafase van een crisis gaat in op het moment dat er geen onverwachte uitbraken van HPAI meer zijn en de bestaande uitbraken onder controle zijn.

5.3 BELEIDSINSTRUMENTEN PER SCENARIO

In deze paragraaf wordt voor de verschillende scenario's een korte samenvatting gegeven van mogelijke beleidsinstrumenten. De genoemde gebieden en beleidsinstrumenten worden toegelicht in hoofdstuk 7, 8 en 9. Aan het eind van hoofdstuk 5 volgt een compleet overzicht in de 'beleidsinstrumententabel'. Daarin staat ook in welk hoofdstuk het beleidsinstrument in detail wordt toegelicht.

5.3.1 Normaal fase

Scenario's:

- A. Geen HPAI aanwezig in Nederland en geen nieuwe uitbraak in andere landen
- B. Uitbraak HPAI buiten de EU, géén relevante handelspartner.

Maatregelen:

In scenario A worden geen specifieke maatregelen genomen.

In scenario B wordt import vanuit het land of de regio (indien dit nog toegestaan was) door de EU verboden. Er hoeft geen extra reiniging en ontsmetting (R&O) te worden ingesteld. Voor vervoersmiddelen die leeg terugkomen vanuit derde landen is dit sowieso verplicht, ongeacht of daar een AI-uitbraak is. De NVWA traceert of er de laatste 21 dagen risicodieren en -producten uit het besmette land of regio zijn geïmporteerd en neemt in dat geval maatregelen ten aanzien van die dieren/producten.

Indien er een uitbraak is in een land waar veel Nederlanders op vakantie gaan kan besloten worden reizigers extra te informeren. Indien er Nederlandse legereenheden zijn gestationeerd wordt het ministerie van Defensie geïnformeerd.

In de normale fase (scenario A en B) is er verder tijd om het crisismanagement te ontwikkelen en onderhouden. Daarbij komen o.a. aan bod: het vergroten van crisisbewustzijn; het uitvoeren van risicoanalyses; het bevorderen van de samenwerking tussen diverse partijen (intern en extern); het ontwikkelen, afstemmen en actualiseren van draaiboeken; het opzetten en uitvoeren van opleidingen, trainingen en simulaties; het opstellen van conceptregelingen (modellen); het aangaan van contracten met externe partijen; het voorzien in materiële voorraden; het onderhouden van het taxatie systeem en coördinatiecentrum.

Reguliere verdenkingen en/of incidenten worden in afgehandeld volgens het NVWA draaiboek Verdenkingen. In deze fase is de reguliere regelgeving met betrekking tot preventie van kracht (o.a. Regeling preventie, bestrijding en monitoring van besmettelijke dierziekten en zoönosen en TSE's).

5.3.2 Aandachtsfase

Scenario's:

- C. Vondst van HPAI in een wilde vogel in een buurland van Nederland of gevonden in een andere Lidstaat maar in dezelfde trekroute gelegen als Nederland.
- D. Vondst van HPAI bij vogels bedoeld voor Nederlandse import in een quarantainestation
- E. Uitbraak van HPAI bij een relevante handelspartner of binnen de EU, beschermings- en/of toezichtsgebied niet grensoverschrijdend
- F. Uitbraak van HPAI binnen de EU; beschermings- en of toezichtsgebied grensoverschrijdend

Maatregelen:

In de aandachtsfase is het risico dat er in Nederland HPAI wordt ingesleept (of reeds is ingesleept, maar nog niet ontdekt) echter beduidend groter dan in de normale fase, waardoor extra waakzaamheid en maatregelen noodzakelijk zijn (bovenop de maatregelen van scenario B). In de

aandachtsfase wordt het informeren en adviseren van de pluimveesector en belangengroepen geïntensiveerd.

Een besmetting in een quarantainestation (D) geldt niet als een officiële uitbraak in Nederland, omdat de vogels nog niet Nederland zijn ingevoerd. Wel wordt de Europese Commissie geïnformeerd en worden in het quarantainestation maatregelen getroffen, waaronder preventief ruimen van de aanwezige vogels en reinigen en desinfectie.

In scenario C, E en F kan al een verzamelverbod worden ingesteld voor pluimvee en gevogelte. Omdat er een risico kan zijn op verspreiding via wilde vogels kan een landelijke afschermplicht en eventueel jachtverbod worden ingesteld. Ook kan de monitoring (pluimvee en/of wild) worden geïntensiveerd.

In scenario E en F moet de extra R&O van risicovolle vervoermiddelen onder direct toezicht van de NVWA gebeuren. Op en rondom verdachte houderijen (bijvoorbeeld wanneer er risicovolle contacten zijn geweest met de in het buitenland besmet verklaarde bedrijven), kunnen extra maatregelen worden getroffen (zie scenario G). Indien er veel bedrijven zijn die pluimvee uit het besmette gebied hebben geïmporteerd kan dit een aanleiding zijn om reeds een (beperkte of algehele) standstill en bezoekersregeling af te kondigen.

In scenario F moet Nederland tevens een beschermings- en toezichtsgebied instellen, aansluitend op het gebied in Duitsland/België, eventueel aangevuld met een buffergebied zoals in scenario's H, I en L.

Zie de beleidsinstrumententabel voor een volledig overzicht.

5.3.3 Verdenking HPAI (verdenkingsfase)

Scenario's:

- G. Ernstige verdenking zonder reeds een uitbraak van HPAI in Nederland

Maatregelen

Bij een 'gewone' verdenking treedt 'gewoon' het uitvoeringsdraaiboek verdenkingen van de NVWA in werking. Wanneer de melding, symptomen of contacten van het bedrijf echter dusdanig zijn dat de kans groot wordt geacht dat het bedrijf inderdaad ook besmet is (= een ernstige verdenking), treedt de verdenkingsfase in werking en worden, ondanks dat een besmetting met HPAI nog niet officieel bevestigd is, extra maatregelen genomen.

Indien wordt vermoed dat het een uitbraak van HPAI H5N1 betreft moet conform EU beschikking 2006/415/EG reeds een gebied A (bt-gebied) en gebied B (buffergebied) worden ingesteld. Bovendien kan in dit scenario al besloten worden tot een algehele standstill, bezoekersregeling, afschermplicht, verzamelverbod voor pluimvee en gevogelte en jachtverbod. Wanneer een uitbraak van een andere HPAI dan H5N1 wordt vermoed, worden in principe dezelfde maatregelen getroffen, maar is dit niet EU-verplicht. Zie de beleidsinstrumententabel voor een volledig overzicht.

5.3.4 Uitbraak HPAI in commerciële pluimveehouderij (crisisfase)

Scenario's:

- H. Eén of meerdere uitbraken van HPAI in Nederland (commerciële pluimveehouderij; wel/niet voortvloeiend uit een ernstige verdenking)

Maatregelen:

Op besmette bedrijven worden onmiddellijk maatregelen genomen door de NVWA, conform het uitvoeringsdraaiboek en op basis van artikelen 21 en 22 van de wet.

Zo snel mogelijk wordt besloten tot ruiming van het pluimvee/gevogelte op het besmette bedrijf en tot de volgende maatregelen voor geheel Nederland: een **algehele standstill**, bezoekersregeling, afschermplicht, verzamelverbod voor pluimvee en gevogelte en jachtverbod. Om dit snel te kunnen doen heeft EZ voor HPAI een modelregeling beschikbaar welke na tekening online gepubliceerd zal worden en vanaf dat moment onmiddellijk in werking treedt. Deze zou dus zelfs in het DBT-EZ getekend kunnen worden en onmiddellijk na tekening gepubliceerd kunnen worden.

Na afkondiging van de standstill worden de Europese Commissie, Tweede Kamer en het basisoverleg zo snel mogelijk geïnformeerd dat er een uitbraak is en welke maatregelen zijn getroffen. De OIE en landbouwraden van EZ worden eveneens geïnformeerd.

De standstill zal normaal gesproken gelden voor 72 uur, de andere maatregelen kunnen langer in stand blijven. De periode van de standstill wordt gebruikt om te besluiten over preventieve ruiming (welke bedrijven wel of niet), eventuele (versnelde) slacht van niet-besmet pluimvee, screening en monitoring, of en welke risicovolle evenementen verboden moeten worden, voor het opzetten van de crisisorganisatie (inclusief communicatie) en om de volgende gebieden in te stellen:

- Beschermings- en toezichtgebied (= bt-gebied)
- Buffergebied (= gebied B)
- Ruimingsgebied(en)
- Indien mogelijk vrije gebieden (regionalisatie)

Tijdens de standstill doet de NVWA epidemiologisch onderzoek conform het uitvoeringsdraaiboek, onder meer om in kaart te brengen of er contactbedrijven zijn. Dieren en producten die recent zijn afgevoerd van het besmette bedrijf worden door de NVWA geblokkeerd en vernietigd. Ruiming, veilige afvoer en vernietiging van dode dieren en producten van geruimde bedrijven vindt plaats conform het uitvoeringsdraaiboek van de NVWA.

Zie de beleidsinstrumententabel voor een schematisch overzicht van alle maatregelen en in welke hoofdstukken deze in meer detail staan beschreven.

5.3.5 Uitbraak HPAI, niet in de commerciële pluimveehouderij (crisisfase)

Scenario's:

- J. Uitbraak van HPAI in Nederland, maar niet in de commerciële pluimveehouderij (bijvoorbeeld dierentuin, hobbypluimvee, vogelhandelaar, slachthuis).
- K. Vondst van HPAI in een wilde vogel in Nederland.

Maatregelen bij uitbraak, maar niet in de commerciële pluimveehouderij

De maatregelen in geval van een uitbraak van HPAI, maar niet in de commerciële pluimveehouderij (scenario J), staan per houderijtype beschreven in hoofdstuk 12.

Bij een uitbraak van HPAI bij hobbymatig gehouden pluimvee zal een bt-gebied worden ingesteld rondom de besmette houderij (zie hoofdstuk 12) en worden tevens voor heel Nederland een beperkte standstill, bezoekersregeling en afschermplicht ingesteld. Deze beperkte standstill geldt voor levend pluimvee/vogels (uitgezonderd eendagskuiken), eieren en mest en strooisel. Voor nog

toegestane transporten van en naar bedrijven met commercieel pluimvee gelden veelal extra hygiëne-eisen. Zie hoofdstuk 9.4 voor het maatregelenpakket dat geldt bij een beperkte standstill. Op basis van een risicoanalyse wordt bepaald of tevens een buffergebied (gebied B) moet worden ingesteld.

De beleidsinstrumenten in geval van een uitbraak in een slachthuis of vervoermiddel staan beschreven in hoofdstuk 12.10. Indien het pluimvee afkomstig is vanuit de Nederlandse commerciële pluimveehouderij gelden daarnaast voor het bedrijf van herkomst dezelfde maatregelen als in geval van een ernstige verdenking en ligt het in de rede om ook te besluiten tot onder andere een algehele standstill (zie paragraaf 5.3.3).

Maatregelen bij vondst HPAI besmette wilde vogel

Bij de vondst van HPAI bij wilde vogels in Nederland (scenario K) zullen maatregelen genomen worden conform beschikking 2006/563/EG (zie hoofdstuk 15). Deze hebben tot doel insleep van HPAI vanuit besmette wilde vogels naar het gehouden pluimvee (commercieel en niet-commercieel) te voorkomen. Er wordt een Controle en Monitoringsgebied (cm-gebied) ingesteld rond de vindplaats van de besmette vogel. In dit gebied gelden onder andere vervoersbeperkingen. Omdat er een risico kan zijn op verspreiding via wilde vogels, zal een landelijke afschermplicht worden ingesteld en kan de monitoring (pluimvee en/of wild) worden geïntensiveerd. Normaal gesproken zal geen standstill ingesteld worden.

Nederland zal de hierboven beschreven maatregelen in principe ook treffen wanneer een andere HPAI dan H5N1 wordt aangetroffen bij wilde vogels (ook al is het niet Europees verplicht om in dat geval maatregelen te treffen), hoewel op punten op basis van een risico-analyse afgeweken kan worden (zie hoofdstuk 15)

5.3.5 Fase van buitengewone omstandigheden

Scenario's:

- L. Explosieve toename van nieuwe uitbraken buiten de regio (zie: regionalisering) met de (eerste) besmette haard in Nederland.
- M. Uitbraken ten gevolge van terrorisme.

Maatregelen

Maatregelen zijn gelijk aan die in de crisisfase (H).

De coördinatie van de crisis zal in principe overgedragen worden aan het Nationale Crisis Centrum (NCC). Besluitvorming vindt daar plaats op basis van het Nationale Handboek Crisisbesluitvorming. In geval van buitengewone omstandigheden kan de (beperkte of algehele) noodtoestand worden afgekondigd. Er komen dan extra wettelijke bevoegdheden ter beschikking.

In scenario M zal bovendien de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) op de hoogte worden gesteld. Onder leiding van de NCTV zal, in overleg met Openbaar Ministerie, worden bekeken wat voor opsporingsonderzoek noodzakelijk is, welke opsporingsinstantie(s) dit zullen uitvoeren en wat de gevolgen zijn voor de uitvoering van de dierziektebestrijding.

5.3.6 Nafase / afbouw

In de nafase worden maatregelen geleidelijk versoepeld, danwel opgeheven. Of afbouw verantwoord is varieert per gebied, maar ook met het tijdstip waarop gekeken wordt. Daarom is het van belang op regelmatige tijdstippen maatregelen te evalueren om na te gaan of versoepeling of afschaffen reeds mogelijk is.

De eerste evaluatie vindt in principe plaats vlak voordat de standstill afloopt, om te bezien welke maatregelen nationaal gehandhaafd blijven en welke kunnen worden beperkt tot bijvoorbeeld het buffergebied (gebied B). Zie voor criteria en handvaten hoofdstuk 10. Uiteindelijk, wanneer er geen onverwachte uitbraken van HPAI meer zijn en de bestaande uitbraken onder controle zijn, zal op een bepaald moment ook de crisisorganisatie zelf langzaam afgebouwd kunnen worden (nafase).

5.4 BELEIDSINSTRUMENTENTABEL

De beleidsinstrumententabel geeft een samenvatting/overzicht van de te nemen maatregelen. Met name in het begin van een uitbraak zullen uit voorzorg (omdat nog onvoldoende in kaart is welke bedrijven precies besmet (kunnen) zijn) zeer stevige, landelijke maatregelen worden getroffen om verspreiding te voorkomen. Na 72 uur zullen/kunnen de eerste versoepelingen en regionalisatie plaatsvinden.

In deze staat wel welke beperkingsgebieden (moeten) worden ingesteld, maar niet de maatregelen die in deze beperkingsgebieden gelden. Deze staan in een tabel in hoofdstuk 9. In de tabel staan wel de maatregelen die nationaal zullen gelden, dus voor heel Nederland.

Scenario's

- A Geen HPAI aanwezig in Nederland en geen nieuwe uitbraak in andere landen (niet opgenomen in de tabel)
- B Uitbraak HPAI buiten de EU, géén relevante handelspartner.
- C Vondst van HPAI in een wilde vogel in een buurland van Nederland of gevonden in een andere Lidstaat maar in dezelfde trekroute gelegen als Nederland.
- D Vondst van HPAI bij vogels bedoeld voor Nederlandse import in een quarantainestation (niet opgenomen in de tabel, zie hoofdstuk 12.10)
- E Uitbraak van HPAI bij een relevante handelspartner of binnen de EU, beschermings- en/of toezichtsgebied niet grensoverschrijdend
- F Uitbraak van HPAI binnen de EU; beschermings- en of toezichtsgebied grensoverschrijdend
- G Ernstige verdenking zonder reeds een uitbraak van HPAI in Nederland
- H Eén of meerdere uitbraken van HPAI in Nederland
- J Uitbraak van HPAI in Nederland, maar niet in de commerciële pluimveehouderij (dierentuin, hobbypluimvee, vogelhandelaar, etc. (niet opgenomen in deze tabel, zie hoofdstuk 12)
- K Vondst van HPAI in een wilde vogel in Nederland (zie tevens hoofdstuk 15).
- L Explosieve toename van nieuwe uitbraken buiten de regio met de (eerste) besmette haard in Nederland.
- M Uitbraken ten gevolge van terrorisme (niet opgenomen in tabel)

X^E = instrument/maatregel/actie wordt ingezet. EU-verplicht

X^(E) = instrument/maatregel/actie wordt ingezet. Deels EU-verplicht. Bijvoorbeeld wanneer er onder voorwaarden afwijkingen mogelijk zijn of een maatregel alleen EU-verplicht in geval van H5N1.

X = instrument/maatregel/actie wordt ingezet.

O = inzetten van instrument/maatregel/actie is optioneel

	Buiten EU	EU of handelspartner	Buurland, BT grensovers.	NL - Ernstige verdenking	NL - Uitbraak	NL – explosieieve toename	EU - besmette wilde vogel	NL – besmette wilde vogel	
Landelijke maatregelen / beleidsinstrumenten	B	E	F	G	H	L	C	K	Hfst
Uitvoering van EU-maatregelen beschikkingen	X ^E	X ^E	X ^E	X ^E	X ^E	X ^E	X ^E	X ^E	
Organisatorisch									4.3
- Bijeenroepen DBT-EZ	O	O	X	X	X	X	O	X	
- Bijeenroepen Groep van Deskundigen		O	O	O	X	X		O	
- Instellen Welzijnscommissie					X	X			
Communicatie									6
- Overleg EC en SCoFCAH			X ^E	O	X ^E	X ^E		X ^E	
- Overleg met andere departementen en lokale overheden			X	O	X	X		X	
- Informeren/bijeenroepen Basisoverleg		O	X	O	X	X	O	X	
- Bijeenroepen ONDB				O	O	O		O	14, 15
- Extra aandacht vestigen op adviezen pluimveehouders		O	X	O	X	X		X	
- Informeren en adviseren van reizigers	O	O	O						
- Informeren en adviseren van hobbydierhouders/burgers		O	X	O	X	X		O	
- Advies tav manifestaties / evenementen				O	O	O		O	
Importverboden									
- Importverbod (NVWA) vooruitlopend op EU-regelgeving	O	O	O						8.2
- Verbod deelname Nederlandse vogels aan wedvluchten vanuit besmette regio/Lidstaat	O	O	O						12.2
Maatregelen geïmporteerde dieren/producten									8.3
- Risico-analyse (quick-scan) a.h.v. importdata (NVWA)	O	X	X				X		
- 100 % bestemmingscontrole (NVWA)	X	X	X				X		
- Blokkeren en testen van bedrijven met recent geïmporteerde risicodieren (NVWA)	X	X	X				O		
- Blokkeren recent geïmporteerde risicoproducten (NVWA)	X	X	X				O		
Reinigen en ontsmetten van vervoersmiddelen komende uit de regio/lidstaat/land van uitbraak		X	X	X	X	X			8.4
Monitoring, Early Warning en Screening									8.8
- Monitoring intensiveren		O	O	O	O	O		O	
- Telefonische monitoring		O	O	O	O	O		O	
- Klinische inspecties op bedrijven met pluimvee (telefonisch of dierenartsbezoek)		O	O	O	O	O		O	
Verzamelverbod van pluimvee en vogels		O	O	O	X	X	O	X	8.9
Verbod risicovolle manifestaties en evenementen		O	X	X	X	X	O	X	8.10
Bezoekersregeling			O	O	X	X		O	8.11
Afschermplicht		O	O	O	X	X	O	X	8.12

	Buiten EU	EU of handelspartner	Buurland, BT grensovers.	NL - Ernstige verdenking	NL - Uitbraak	NL – exploseieve toename	EU - besmette wilde vogel	NL – besmette wilde vogel	
Landelijke maatregelen / beleidsinstrumenten	B	E	F	G	H	L	C	K	Hfst
Jachtverbod		O	O		O	O	O	O	8.13
Verbod risicovolle activiteiten op en rond pluimveebedrijven		O	O	O	O	O	O	O	8.14
Beperkte Standstill (vervoersbeperkingen)			O	O				O	8.16 + 8.17
Algehele Standstill (vervoersbeperkingen)			O	O	X	O		O	8.16 + 8.17
Maatregelen verdachte en besmette bedrijven									8.18
- bedrijf in isolatie ('op slot') (NVWA)				X ^E	X ^E	X ^E			
- epidemiologisch onderzoek (NVWA)				X ^E	X ^E	X ^E			
- varkens testen (indien aanwezig) (NVWA)				X ^E	X ^E	X ^E			
- andere gevoelige dieren testen (indien aanwezig)					X	X			
Vaccinatie									8.19
- Vrijwillige vaccinatie dierentuinvogels	O	O	O	O	O	O	O	O	
- Vrijwillige vaccinatie hobbydieren	O	O	O	O	O	O	O	O	
Ruimen									8.20
- Besmette bedrijven				O	X ^E	X ^E			
- Verdachte bedrijven / Contactbedrijven (preventief)	O	O	O		X	X			
- Buurtbedrijven (preventief)				O	X	X			
Ontheffing voor afvoer naar de slacht (onder voorwaarden)			O	O	O	O			8.21
Instellen gebieden #									
- Beschermings- en Toezichtsgebied (= gebied A)			X	X ^E	X ^E	X ^E			7.2 + 9.2
- Buffergebied (= gebied B)			X		X ^(E)	X ^(E)			7.3 + 9.3
- Verdere beperkingsgebieden / Buffergebieden			O		O	O			7.4 + 9.4
- Ruimingsgebied			O	O	X	X			7.5 + 9.5
- Vrije Regio's (regionalisering)			O		X	O			7.6 + 9.6
- Controle en Monitoringsgebied								X ^(E)	15

In hoofdstuk 9 staat per gebied een instrumententabel met daarin de maatregelen per gebied.

Hoofdstuk 6: Communicatie

6.1 INLEIDING

6.2 HANDBOEK CRISISBESLUITVORMING DC EN DRAAIBOEK ZOËNOSE

6.3 AVIAIRE INFLUENZA EN AANDACHTSPUNTEN COMMUNICATIE

6.4 COMMUNICATIEDOELGROEPEN EN –DOELSTELLINGEN

6.4.1 Communicatiedoelgroepen

6.4.2 Communicatiedoelstellingen

6.5 COMMUNICATIESTRATEGIE

6.6 COMMUNICATIE PER FASE

6.6.1 Communicatie in de normaalfase

6.6.2 Communicatie in de aandachtsfase/verdenkingsfase

6.6.3 Communicatie in de crisisfase

6.6.4 Communicatie bij scenario's buitengewone omstandigheden

6.6.5 Communicatie in de nafase

6.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt de communicatie bij een uitbraak van HPAI beschreven. Naast het kader, de aandachtspunten en communicatiestrategie geeft dit hoofdstuk per fase een toelichting op de communicatie met de doelgroepen.

6.2 HANDBOEK CRISISBESLUITVORMING DC EN DRAAIBOEK ZOËNOSE

Bij een uitbraak van HPAI zal het Draaiboek Zoönose van EZ/VWS worden gevolgd. In het Draaiboek Zoönose staan de organisatie, de gezamenlijke communicatiestrategie en de organisatie van de communicatie beschreven. (concept, hoofdstuk 4 en 5). Binnen die strategie en de uitvoering daarvan zijn de ministeries verantwoordelijk voor de communicatie met de eigen doelgroepen.

Een AI-uitbraak start vrijwel altijd in de veterinaire hoek. Dan zullen het Handboek Crisisbesluitvorming DC (concept) en de Strategie Crisiscommunicatie EZ worden gehanteerd. Deze hanteert het ministerie van EZ bij elke meldingsplichtige en/of bestrijdingsplichtige dierziekte. In het Handboek Crisisbesluitvorming DC is de aanpak van de communicatie in crisissituaties uitgewerkt. Het Handboek geeft inzicht in verantwoordelijkheden, taken, structuren en werkmodellen en een overzicht van de mogelijk in te zetten communicatiemiddelen. Het Handboek sluit aan bij het algemeen kader dat beschreven is in het Handboek Crisisbesluitvorming EZ.

Het Handboek en Draaiboek zullen te vinden zijn op Rijksoverheid.nl.

6.3 AVIAIRE INFLUENZA EN AANDACHTSPUNTEN COMMUNICATIE

Er zijn verschillende soorten vogelhouders: commerciële pluimvee bedrijven, houders van hobbydieren, kinderboerderijen, zorgboerderijen, dierentuinen etc. De belangen van deze houders verschillen. Voor commerciële pluimveehouders weegt het economisch belang meer mee dan bij hobbyhouders. Bij kinderboerderijen, zorgboerderijen en dierentuinen hebben houders van pluimvee of andere vogels, en publiek, een emotionelere band met 'hun' vogels. Aviaire influenza komt ook voor bij andere dieren, zoals paarden, katten en waarschijnlijk ook bij honden. Met deze dieren hebben mensen vaak een sterke emotionele band. Een AI-uitbraak heeft ook gevolgen voor de houders van andere dieren, zoals herkauwers. Ook zij worden geraakt in hun bedrijfsvoering. Ook wilde vogels kunnen besmet raken en een rol spelen in de verspreiding. Wilde watervogels worden gezien als het belangrijkste natuurlijk reservoir voor LPAI virussen..

De voornaamste communicatie aandachtspunten bij een mogelijke uitbraak van hoog pathogene AI (HPAI) zijn:

- Aviaire influenza is een zoönose, bij bepaalde vormen van het HPAI kan de ziekte overgedragen worden op mensen.
- De milde vorm van de ziekte - veroorzaakt door een laag pathogeen AI virus - kan overgaan naar de ernstige vorm van de ziekte, doordat het virus muteert naar een hoog pathogeen AI-virus.
- Het virus verspreidt zich op verschillende manieren (direct en indirect), vaak start het met een besmetting door wilde watervogels met LPAI. De ziekte is erg besmettelijk. Dat maakt het lastig besmetting te voorkomen.
- Er zijn veel verschillende overheidspartijen betrokken bij een uitbraak van AI, waardoor er verwarring kan zijn over rollen, verantwoordelijkheden en boodschappen.
- Er is een relatie met voedselveiligheid, een issue dat veel negatieve aandacht krijgt.

Voor het algemeen publiek

- Veel burgers hebben een emotionele band met pluimvee in kinderboerderijen, zorgboerderijen, dierentuinen en huisdieren. De maatregelen en hun gevolgen kunnen ook tot emotionele problemen bij het algemeen publiek leiden.
- Via sociale media kunnen snel wilde verhalen de ronde doen.

- Beelden van grootschalige ruiming in de media en op sociale netwerken kunnen heftige reacties oproepen.

Voor pluimveehouders en andere veehouders:

- De algehele standstill duurt 72 uur. Dat betekent onder andere dat in heel Nederland geen vee vervoerd mag worden van en naar een veehouderij.
- Deze algehele stand still is nodig om uit te zoeken wat de situatie is, waar de haard van de besmetting zit, om verspreiding te voorkomen, om de crisisorganisatie op te zetten en vanwege de handhaafbaarheid.
- De algehele standstill of de beperkte standstill, bezoekersregeling, afschermplicht, verzamelverbod voor pluimvee en gevogelte, jachtverbod moeten snel en breed bekend zijn.
- Tijdens de standstill wordt ook besloten hoeveel kilometer rondom het besmette bedrijf het commercieel gehouden pluimvee preventief wordt geruimd
- *Alle* pluimvee op een besmet bedrijf wordt geruimd.
- Er is wel gedifferentieerd beleid. Onder andere sommige beschermde soorten en rassen, hobbypluimvee en vogels in dierentuinen worden niet preventief geruimd
- De Nederlandse overheid neemt maatregelen die soms verder gaan dan de minimale eisen van de EU. Dat doet zij omdat in Nederland zoveel pluimveebedrijven op een relatief kleine oppervlakte staan, de bedrijven sterk van elkaar afhankelijk zijn vanwege de strakke ketenorganisatie en omdat het HPAI virus heel erg besmettelijk is.
- Het vervoersverbod voor pluimvee kan leiden tot overvolle stallen, dierenwelzijnproblemen en emotionele problemen bij veehouders en een breder publiek.
- De maatregelen hebben ook ingrijpende economische en/of emotionele gevolgen voor pluimveehouders.
- Naast de emotionele gevolgen bij de getroffen en betrokkenen, kunnen beelden van de ruiming in de media en sociale netwerken onterechte en onjuiste indrukken opleveren.
- Vaccinatie is lastig. Met de huidige vaccins moet het pluimvee namelijk een-voor-een gevaccineerd worden. Door het vaak grote aantal dieren per bedrijf, waardoor noodvaccinatie niet uitvoerbaar is.

Voor veehouders, dierenartsen en uitvoerders van de maatregelen:

Mensen die direct contact hebben met het pluimvee of met het leefgebied van het pluimvee lopen het risico om besmet te raken. Zie hoofdstuk 2.3.

6.4 COMMUNICATIEDOELGROEPEN EN –DOELSTELLINGEN

Nadat het Draaiboek Zoönose (hoofdstuk 4 en 5) is afgerond, kunnen deze nog wijzigen.

6.4.1 Communicatiedoelgroepen

- Professionele pluimveehouders
 - Direct getroffen
 - Potentieel betrokken
- Verwerkende industrie, transporteurs, slachthuizen, toeleveranciers, groothandel
- Intermediairs:
 - Veterinaire sectororganisaties⁶ en - wetenschappers
 - Dierenartsen
 - Medische sector en - wetenschappers
 - Betrokken overheidsorganisaties

⁶ Communicatie met de vertegenwoordiging van de sector kinderboerderijen (SKBN), hobbydierhouders en houders van bijzondere rassen vindt plaats via de contactpersoon van het account Hobbydierhouderij van de directie DAD van het ministerie van EZ (hobbydierhouders@minez.nl)

- Hobbydierhouders, kinderboerderijen, zorgboerderijen, dierentuinen etc.
- Algemeen publiek
- Politieke doelgroepen
- Interne doelgroepen van de rijksoverheid⁷

6.4.2 Communicatiedoelstellingen

Duiden van en betekenis geven aan de gebeurtenissen:

- Doelgroepen weten wat de (dreigende) crisis betekent voor de samenleving. De bewindspersoon / overheid plaatst de gebeurtenis in een context.

Beperken van de schade die de crisis veroorzaakt:

- Doelgroepen zijn op de hoogte van eventuele volksgezondheidsrisico's en diergezondheidsrisico's en wat zij zelf kunnen doen om de risico's te verkleinen, wat de overheid doet om de risico's te verkleinen en welke afweging de overheid daarbij maakt.
- Pluimveehouders en intermediairs kennen het ziektebeeld en weten welke preventieve maatregelen ze kunnen en moeten nemen. Ze nemen deze maatregelen.
- Pluimveehouders, andere dierhouders waarvoor maatregelen gelden, leveranciers en intermediairs kennen de regels en weten wat ze moeten doen bij een (dreigende) uitbraak van AI. Zij gedragen zich volgens de regels.
- Regionale overheden zijn op de hoogte van de ontwikkelingen en van de overheidsmaatregelen die spelen in hun regio. Zij weten welke maatregelen zij moeten nemen, zij nemen deze en zij communiceren met inwoners.

Informatie geven, delen en duiden:

- Doelgroepen weten wat AI is en welke maatregelen de overheid neemt.
- Ook als er geen concrete informatie is, weten de doelgroepen wat het verloop is van het proces, wat de overheid niet weet en wat zij doet om informatie te achterhalen (procesinformatie).
- Doelgroepen begrijpen waarom de maatregelen worden genomen.
- Doelgroepen weten waar zij terecht kunnen voor meldingen, informatie, advies en hulp.
- Doelgroepen zijn op de hoogte van de algemene financiële consequenties van de maatregelen.
- De Kamer is op de hoogte van de ontwikkelingen, van de maatregelen en van de economische, psychosociale en (EU-)politieke gevolgen van de uitbraak.
- Interne doelgroepen zijn op de hoogte van de ontwikkelingen en van de overheidsmaatregelen. Zij weten wat en hoe zij kunnen communiceren.

Omgaan met emoties:

- Doelgroepen kunnen hun zorgen uiten en voelen zich gehoord door de overheid.
- Doelgroepen hebben vertrouwen in de aanpak van de overheid en diens samenwerking met de intermediairs.

6.5 COMMUNICATIESTRATEGIE

Nadat het Draaiboek Zoönose (hoofdstuk 4 en 5) is afgerond, kan deze aanpak nog wijzigen. Ook door de feitelijke situatie kunnen de communicatiestrategie en -middelen veranderen.

In deze paragraaf wordt gesproken over de crisisorganisatie (hierna 'organisatie'). Dit is de organisatie die is ingezet om actief de crisis te bestrijden (departementale crisiscentrum, vaak aangevuld met het regionale crisiscentrum, uitvoerende diensten zoals NVWA, RIVM, en Veiligheidsregio en nationaal crisiscentrum). Afhankelijk van de risico's voor de volksgezondheid

⁷ Intermediaire organisaties zijn verantwoordelijk voor hun eigen interne communicatie.

kan de rol van VWS en de bewindspersoon van VWS in de crisisorganisatie groter of kleiner zijn (zie ook hoofdstuk 4.3 en het Draaiboek Zoönose hoofdstuk 4 en 5).

- In de communicatie werken de overheid, sectororganisaties en andere intermediairs nauw samen. Daarbij heeft iedereen zijn eigen rol. De bewindspersoon is de crisismanager. De overheid is (eind)verantwoordelijkheid voor de mediastrategie. Het Rijk communiceert over overheidsbeleid en politiek gevoelige zaken; de regionale overheid over regionale zaken binnen de kaders van het rijk en de uitvoeringspartijen en sector over uitvoeringszaken. De NVWA neemt – in nauw overleg en in samenwerking met het ministerie - de handhavingscommunicatie voor haar rekening. Een onafhankelijke expert met gezag bij media en publiek kan – liefst al in vreedstijd - door externe optredens de overheidsboodschap aanvullen met specifieke informatie over risico's e.d.
- Over afzenderschap, rollen en verantwoordelijkheden, communicatiestrategie (inclusief kernboodschappen) heeft de overheid al in vreedstijd afspraken gemaakt, zowel onderling (binnen de communicatiestrategie zoönose) als met de andere genoemde partijen.

De crisisorganisatie doet wat nodig is bij een (dreigende) crisis:

- De organisatie is open en communiceert snel en breed over de (dreigende) uitbraak. Daarbij sluit deze aan bij de snelheid, openheid en schaal van netwerken.
- De organisatie blijft communiceren en deelt informatie, ook als ze nog niet alle feiten heeft. Zij geeft regelmatig procesinformatie.
- De organisatie benadrukt in woorden, beelden en gedrag 'Vogelgriep bestrijd je samen'. Ze legt de nadruk op de volgende aspecten:
 - De overheid, sector en intermediairs zijn samenwerkingspartners: ze werken nauw samen om de crisis te bestrijden..
 - Ook de getroffen en betrokkenen zijn mee verantwoordelijk om de crisis te bestrijden. De organisatie doet een klemmend beroep op hen om mee te werken.
 - De bewindspersoon heeft de leiding.
- De organisatie communiceert duidelijk de risico's, zonder ze groter of kleiner te maken.
- De organisatie sluit aan bij de beleving en gevoelens van getroffen en betrokkenen. Emoties worden niet afgezwakt of gebagatelliseerd en de organisatie gaat in op de kritiek en bezwaren. Ze benoemt en erkent deze en geeft kort aan waarom het echt niet anders kan.
- Beelden, gedrag en maatregelen zijn daarbij congruent met wat we zeggen.
- De organisatie kan de eerder benaderde onafhankelijke expert met gezag bij media en publiek vragen om ook in de crisisfase door externe optredens haar boodschap aan te vullen met specifieke informatie over risico's e.d. De bewindspersoon heeft een bredere boodschap.

De crisisorganisatie is voortdurend in contact met de omgeving:

- De organisatie weet wat er leeft en wat er aan communicatie nodig is. Daarvoor maakt ze omgevingsanalyses. Ze monitort en analyseert online berichtgeving/ sociale media en ze overlegt met sector en intermediairs.
- De organisatie anticipeert op het effect van uitingen.
- De organisatie laat zien dat ze in contact is. Ze reageert snel op issues. Ze antwoordt snel en, voor zover mogelijk, via het medium waarin de vraag is gesteld. Daarbij kan gebruik worden gemaakt van EZ-accounts (zoals Facebook, Twitter).
- In de communicatie zoekt de organisatie samenwerking en steun. Ze stimuleert bijdragen van derden. Daarbij geldt de eerdergenoemde rolverdeling tussen overheid en andere partijen.

Communicatie door de bewindspersoon:

- De bewindspersoon komt snel – in het eerste uur van de crisis – met een statement en blijft actief aanwezig.
- De bewindspersoon is de crisismanager en maakt zorgvuldig en expliciet duidelijk welke afwegingen worden gemaakt bij het nemen van maatregelen. Naast de gevolgen voor de getroffen pluimveehouders en dieren, weegt hij ook duidelijk de risico's voor de volksgezondheid en de brede maatschappelijke baten en lasten (handelsverkeer e.d.) mee.
- Hij vertelt open hoe hij met de crisis bezig is. Hij vertelt ook wat hij niet weet, de afwegingen en het proces.
- Hij toont empathie en gaat naar de betrokkenen toe.
- De bewindspersoon verbindt en is daadkrachtig, hij laat zien dat hij betrokken is bij de veehouders én rekening houdt met de volksgezondheid en algemene maatschappelijke en economische belangen van Nederland.
- Beeld en gedrag passen bij wat hij zegt.
- Hij focust op de huidige situatie, doet wat op dit moment nodig is en loopt niet vooruit op mogelijke gebeurtenissen.
- Afhankelijk van de risico's voor de volksgezondheid kan de rol van de bewindspersoon van VWS en het RIVM in de communicatie groter of kleiner zijn (zie ook hoofdstuk 4.3 en het Draaiboek Zoönose hoofdstuk 4 en 5).

6.6 COMMUNICATIE PER FASE

Elke crisis heeft zijn eigen dynamiek. Daarom kunnen de communicatieacties een fase eerder of later worden uitgevoerd. Dat is onder andere het geval in de aandachts- en crisisfase, zie paragraaf 6.6.2 en 6.6.3. Voor een beschrijving van de verschillende fasen bij een uitbraak van een besmettelijke dierziekte: zie hoofdstuk 5.

6.6.1 Communicatie in de normaalfase

In de normaalfase bereiden overheid en de sector-/ketenorganisaties zich voor op een eventuele uitbraak.

Beleidscommunicatie

Evaluaties en discussies tussen overheid, onderzoeksinstituten, sector en andere belanghebbenden en nieuwe regelgeving uit Brussel leiden tot beleidsontwikkeling. Dit wordt vastgelegd in het beleidsdraaiboek AI.

Communicatie met de vertegenwoordiging van de sector kinderboerderijen (sKBN), hobbydierhouders en houders van bijzondere rassen vindt plaats via de contactpersoon van het account Hobbydierhouderij van de directie DAD van het ministerie van EZ (hobbydierhouders@minez.nl)

Risicocommunicatie

In de communicatie over AI speelt risicocommunicatie een grote rol. AI in vrede tijd communiceert de overheid pro-actief welke risico's⁸ er zijn en welke inspanningen de overheid verricht om mogelijke risico's te beheersen. Tegelijkertijd belooft de overheid niet (ook niet impliciet) dat hiermee alles 100% veilig is.

De overheid maakt duidelijk welke afwegingen zij maakt bij het kiezen van haar inspanningen. De overheid houdt daarbij rekening met de verschillende 'waarderingen' van risico's. Percepties van politiek, wetenschap, stakeholders en burgers kunnen sterk verschillen. De overheid communiceert ook over de verschillende verantwoordelijkheden voor de aanpak van risico's. Daarbij framet zij bewust, ze gebruikt al in vrede tijd de uitingen die de juiste emoties en beelden aanwakkeren. Bij

⁸ Een 'risico' is een situatie of gebeurtenis waarbij voor de mens waardevolle zaken (inclusief de mens zelf) op het spel staan en waar de uitkomst onzeker is'. (Rosa 2003)

AI is dat bijvoorbeeld het gebruik van de term 'Vogelgriep' en de gedeelde verantwoordelijkheid van bedrijfsleven, overheid en burgers.

De (voorlopige) communicatieaanpak voor een HPAI-crisis wordt voorbereid. Overheid, sector en intermediairs zetten de samenwerking op. Ze ontwikkelen de crisis communicatiestrategie, bereiden de eerste communicatieacties voor en maken afspraken over rollen, verantwoordelijkheden en kernboodschappen.

De overheid benadert een onafhankelijke expert met gezag bij media en publiek om door externe optredens haar boodschap aan te vullen met specifieke informatie over de risico's van HPAI e.d.

Intermediairs worden geattendeerd op een mogelijke uitbraak van HPAI in de toekomst, geïnformeerd over de ziekte, de bestrijding, de activiteiten van de overheid om HPAI te voorkomen en te bestrijden en hun eigen rol daarin.

Indien er een uitbraak van HPAI in het buitenland is, zullen reizigers worden geïnformeerd. Zij krijgen het advies om in dat land bewust rekening te houden met de risico's en het insleeprisico voor Nederland, bijvoorbeeld wanneer men markten en boerderijen bezoekt. Daarnaast wordt de aandacht gevestigd op het altijd geldende verbod van de Europese Unie om geen etenswaren van dierlijke oorsprong mee terug te nemen uit landen van buiten de EU. Indien er Nederlandse legereenheden zijn gestationeerd wordt het ministerie van Defensie geïnformeerd.

Het ministerie informeert de doelgroepen actief over de factoren die de kans op het uitbreken van AI vergroten en over de mogelijke risico's van AI. Het verschil tussen de milde vorm van AI (LPAI) en HPAI wordt benadrukt. Het ministerie informeert de doelgroepen hoe het zich samen met de partners voorbereidt op een mogelijke HPAI crisis in de toekomst. Het ministerie informeert pluimveehouders, intermediairs en consumenten actief over de preventieve maatregelen die ze kunnen nemen. en/ of moeten nemen. (Zie hoofdstuk 8 voor HPAI en hoofdstuk 16 voor LPAI).

Op www.rijksoverheid.nl staat een gezamenlijk dossier AI (van EZ en VWS) met informatie over AI en de bestrijding ervan: hoe herkent men het, welke (preventieve) maatregelen kunnen of moeten pluimveehouders nemen, eventuele risico's voor de volksgezondheid en de maatregelen die de overheid neemt, inclusief de afwegingen en het waarom. Ook staat hier wat burgers kunnen doen. Er staan vragen en antwoorden over HPAI, dit draaiboek, en andere relevante publicaties. De informatie op www.nvwa.nl en www.rivm.nl sluit hierbij aan. Ook andere samenwerkingspartners besteden aandacht aan AI op hun sites.

6.6.2 Communicatie in de aandachtsfase/verdenkingsfase

De communicatieorganisatie wordt gestart conform het Handboek Crisisbesluitvorming DC (concept) en Draaiboek Zoönose (concept).

Vanaf dat moment krijgt de monitoring van de media extra aandacht. De organisatie let niet alleen scherp op het verloop van de crisis, maar ze is ook alert op de externe communicatie van derden. Deze kunnen eerder en anders over de dreigende crisis communiceren. Ook dat bepaalt het tijdstip waarop de bewindspersoon met een statement naar buiten komt.

Organisatie

De directeur Communicatie *kan* als hoofd Departementaal Communicatieteam zijn team bijeenroepen. Het ministerie zet samen met de sectororganisaties en medeoverheden een klankbordgroep van communicatieadviseurs op. Deze klankbordgroep bestaat naast het Basisoverleg (zie hieronder). De communicatieadviseurs bespreken in deze klankbordgroep de communicatiestrategie, die zo nodig wordt aangepast.

De klankbordgroep is een centraal punt waar – voor de communicatie relevante - kennis en maatschappelijke signalen verzameld worden. Hier bespreekt men wat ieders positie is en worden waar mogelijk werkafspraken gemaakt.

In deze fase *kan* de directeur communicatie EZ het Vraag- en Antwoordteam van het ministerie installeren. Dit team verzorgt onder andere webcare, waaronder reacties op acties in de media, en de vulling van de (beleidsmatige) 'kennisbank'. In deze database staan alle binnengekomen vragen en de officiële antwoorden van de departementale crisisorganisatie. Officiële sectororganisatie(s) en bestuurdersorganen hebben via één vertegenwoordiger toegang tot deze database. Deze vertegenwoordiger kan via de databank vragen stellen en de kennis verspreiden binnen de eigen organisatie.

Basisoverleg beleid

Naast de (communicatie)klankbordgroep *kan* de beleidsdirectie het basisoverleg bijeengeroepen, zie paragraaf 5.4. Dit basisoverleg is een wederzijds informerend orgaan. In het basisoverleg zijn vertegenwoordigers van verschillende groepen vertegenwoordigd. Een lijst met organisaties die in eerste instantie worden uitgenodigd voor het basisoverleg is opgenomen in bijlage 3. Het basisoverleg heeft als doel inzicht te geven en krijgen in de consequenties van maatregelen, het uitleggen van maatregelen en het creëren van draagvlak voor maatregelen. In principe is het basisoverleg niet toegankelijk voor individuele bedrijven en het aantal deelnemers per organisatie wordt beperkt.

Naast het basisoverleg vindt er ook een dagelijks overleg plaats met de Productschappen Vee en Vlees en Zuivel⁹. In dit overleg worden onder meer knelpunten besproken.

Communicatieacties

De overheid en sectororganisaties werken samen in de communicatie, volgens de vaste rolverdeling (zie paragraaf 6.3). Het ministerie van EZ coördineert de (aanpassingen van) de boodschappen, de timing en de media/middeleninzet. Indien het ministerie van VWS besluit op te schalen kan VWS besluiten dat de overall coördinatie bij het ministerie van VWS komt te liggen (zie paragraaf 4.3)

Monitoring van reacties van doelgroepen én interactie met doelgroepen gebeurt onder andere via de (sociale) media en via partners/intermediairs. Intermediairs worden geattendeerd en geïnformeerd.

Veehouders worden gewaarschuwd en geïnformeerd via onder andere nieuwsberichten, vakbladen, sociale media (EZ accounts). Intermediairs haken aan met hun sociale media-accounts en hun andere media, waarbij zij een link op kunnen nemen naar de beleidsinformatie op Rijksoverheid.nl/EZ.

Op dit moment kan ook een onafhankelijke expert met gezag bij media en publiek waarschuwen voor HPAI en de risico's. Deze expert kan nadrukkelijk in beeld komen en de risico's duiden, terwijl de bewindspersoon de bredere boodschap brengt (zie 6.3 strategie).

Zowel binnen het ministerie als binnen de sectororganisaties worden de mensen geïnformeerd over de mogelijke crisis en over wat er van hen wordt verwacht in de communicatie over de crisis.

Rijksoverheid.nl speelt een centrale rol in de informatieverstrekking en wordt regelmatig voorzien van de actuele informatie. Ook de sites van NVWA.nl, RIVM.nl en de samenwerkingspartners krijgen regelmatig een update en verwijzen naar Rijksoverheid.nl.

6.6.3 Communicatie in de crisisfase

Afhankelijk van het scenario (zie hoofdstuk 5) komen de accenten anders te liggen.

⁹ De PBO's worden per 1 januari 2014 opgeheven. Voor de periode vanaf januari 2014 zal een alternatief moeten worden uitgewerkt.

In deze fase is het zaak vast te houden aan de communicatiestrategie: de zichtbaarheid en verbindende rol van de bewindspersoon als crisismanager, het accent op de samenwerking, de monitoring van de media en de open communicatie en interactie met de doelgroepen.

Organisatie

Mocht dat nog niet gebeurd zijn, dan wordt in deze fase het Departementaal Communicatieteam (DCT) en het Vraag en Antwoordteam actief conform het handboek crisiscommunicatie. Het ministerie kan een callcentrum (waaronder het EZ-loket) inzetten om vragen te beantwoorden. Er is overleg met intermediairs. Communicatiestrategie en boodschappen worden regelmatig aangepast. Het DCT coördineert dit. Het ministerie van VWS is primair verantwoordelijk voor de communicatie over eventuele risico's voor de volksgezondheid. VWS is lid van het DCT. Indien het ministerie van VWS besluit op te schalen kan VWS besluiten dat ook de algehele coördinatie bij het ministerie van VWS komt te liggen (zie paragraaf 4.3)

Naast het DCT kunnen er tijdens een crisis van HPAI één of meerdere Regionale Communicatieteams (RCT's) worden ingericht. Deze worden in overleg met het hoofd DCT ingesteld. De teams zijn verantwoordelijk voor de communicatie 1. met regionale doelgroepen en 2. met direct betrokkenen zoals regionale belangenorganisaties en particulieren in een crisisgebied die bepaalde geboden en verboden krijgen opgelegd. Er is slechts één belteam dat verantwoordelijk is voor de communicatie met de direct getroffen.

(Basis)overleg beleid

Mocht dat nog niet gebeurd zijn, dan wordt naast de (communicatie)klankbordgroep het basisoverleg gestart (zie 6.6.2). Naast het basisoverleg vindt er ook een dagelijks overleg plaats met de Productschappen Vee en Vlees en Zuivel¹⁰. In dit overleg worden onder meer knelpunten besproken.

Communicatie

In de crisisfase wordt de communicatie intensiever met een brede media-aanpak, ook richting algemeen publiek via pers- en nieuwsberichten, optredens van bewindspersonen en eventueel van de CVO en de inzet van een breed scala aan mediatitels.

De monitoring van en interactie via sociale media en samenwerkingspartners speelt – net zoals in de aandachtsfase - een belangrijke rol. De rolverdeling is gelijk aan die in de aandachtsfase. Ook de communicatie naar veehouders wordt intensiever. Het ministerie en de partners werken hierbij nauw samen. Naast de informatie over de ziekte, benadrukken ministerie en partners datgene wat de (pluim)veehouder zelf kan en moet doen (uitgebreide toelichting preventiemaatregelen, meldingen). De emotionele gevolgen die de uitbraak voor hen heeft, worden erkend. Tegelijkertijd wordt er een klemmend beroep gedaan op de medewerking van veehouders.

Mocht dat nog niet gebeurd zijn, dan wordt in deze fase vaak een crisissite opgezet. Die site blijft het centrale punt waar alle relevante informatie over HPAI en actuele informatie op staat. Hiernaar verwijzen alle andere communicatieacties.

Het ministerie van VWS is via het basisoverleg op de hoogte van signalen over de psychosociale problemen en kan de hulpverleningsinstanties hierover informeren.

Voor advisering en communicatie over maatregelen ten aanzien van wilde vogels kan het Overleg Natuur en Besmettelijke Dierziekten (ONBD) bijeen worden geroepen (zie ook hoofdstuk 14).

¹⁰ De PBO's worden per 1 januari 2014 opgeheven. Voor de periode vanaf januari 2014 zal een alternatief moeten worden uitgewerkt.

6.6.4 Communicatie bij scenario's buitengewone omstandigheden

Bij buitengewone omstandigheden worden de crisisorganisatie en -communicatie opgeschaald.

- EZ is verantwoordelijk voor de communicatie over de bestrijding op veterinaire gebied.
- De sectororganisaties kunnen veehouders een luisterend oor bieden.
- VWS is verantwoordelijk voor de communicatie over volksgezondheid en geestelijke gezondheidsaspecten.
- Het ministerie van Buitenlandse Zaken (Buza) licht buitenlandse posten en ambassades in Nederland in.
- Het Nationaal CrisisCentrum (NCC) levert ondersteunende communicatie-expertise.
- Lokaal is de burgemeester verantwoordelijk voor communicatie over lokale gevolgen, binnen de rijkskaders.
- Veiligheidsregio: de regionale regieteams coördineren de informatievoorziening in de regio.

6.6.5 Communicatie in de nafase

De communicatie wordt langzaam minder intensief totdat het op het niveau van de normaal fase is. Via eigen communicatiemiddelen, massamedia en sociale media communiceert de organisatie over de ontwikkelingen en over de versoepelingen en afbouw van maatregelen. Onder verantwoordelijkheid van de regionale crisismanager worden in deze fase één of meerdere Regionale Informatie- en Adviescentra (RIAC) ingesteld. Hier kunnen getroffen pluimveehouders en anderen terecht voor nazorg (informatie, advies, verwijzing, luisterend oor) nadat het Belteam is opgeheven.

Hoofdstuk 7: Toelichting gebieden

7.1 INLEIDING

7.2 BESCHERMINGS- EN TOEZICHTSGEBIED (bt-gebied = gebied A)

7.3 BUFFERGEBIED (= gebied B)

7.4 VERDERE BEPERKINGSGEBIEDEN / BUFFERGEBIEDEN

7.5 RUIMINGSGEBIED

7.6 VRIJE REGIO'S

7.1 INLEIDING

In geval van een dreiging, (ernstige) verdenking of uitbraak van HPAI worden maatregelen genomen om insleep en/of verdere verspreiding van het virus zoveel mogelijk te voorkomen. In de beleidsinstrumententabel in hoofdstuk 5 is een overzicht gegeven van mogelijke beleidsinstrumenten. In hoofdstuk 8 worden deze beleidsinstrumenten toegelicht.

Sommige maatregelen zullen gelden voor heel Nederland, andere zullen alleen gelden in die delen van Nederland waar het risico op insleep en/of verspreiding van het virus het grootste is. Er worden dan gebieden ingesteld, zogenaamde 'beperkingsgebieden'.

In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe deze gebieden er uit zien en op welk moment ze ingesteld (moeten) worden. In hoofdstuk 9 wordt per gebied samengevat welke maatregelen in dat gebied van kracht zullen zijn.

De gebieden die relevant zijn in geval van een uitbraak van HPAI bij gehouden vogels zijn:

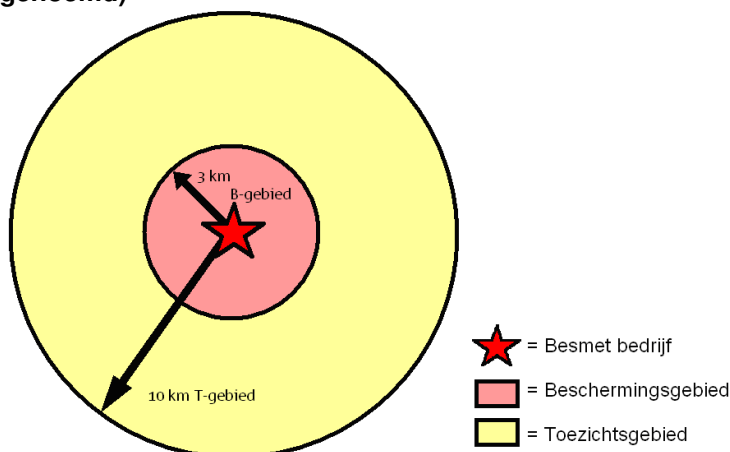
- Beschermings- en toezichtsgebied (bt-gebied = gebied A)
- Buffergebied (=gebied B)
- Eventueel verdere beperkingsgebieden / buffergebieden
- Ruimingsgebied
- Vrije regio's (regionalisering).

De volgende gebieden worden alleen ingesteld bij een uitbraak van LPAI of een uitbraak van HPAI in wilde vogels en komen daarom in een ander hoofdstuk aan de orde:

- 1-km of 3-km beperkingsgebied. Zie hoofdstuk 16: maatregelen in geval van een uitbraak van LPAI.
- Controle- en monitoringsgebied (cm-gebied). Zie hoofdstuk 15: maatregelen in geval van de vondst van een HPAI besmette wilde vogel.

7.2 BESCHERMINGS- EN TOEZICHTSGEBIED (bt-gebied = gebied A)

Figuur 1: beschermings- en toezichtsgebied (ook wel gebied A of hoogrisicogebied genoemd)

Rondom een met HPAI besmet bedrijf wordt een beschermingsgebied ingesteld met een straal van tenminste 3 kilometer en een toezichtsgebied met een straal van tenminste 10 kilometer. Dit is verplicht conform 2005/94/EG. Samen heten deze twee gebieden het "beschermings en toezichtgebied" (bt-gebied).

Het bt-gebied kan als de situatie daar aanleiding toe geeft groter zijn dan 10 kilometer.. De precieze omvang is daarnaast afhankelijk van de lokale situatie. Het bt-gebied wordt niet met een

passer op de kaart ingetekend, maar voor de beschrijving en handhaafbaarheid van de gebieden worden natuurlijke grenzen zoals wegen en rivieren gebruikt.

In EU-beschikking 2006/415/EG wordt het bt-gebied in geval van een besmetting met HPAI H5N1 “gebied A” of “hoogrisicogebied” genoemd. Nederland heeft ervoor gekozen geen apart draaiboek op te stellen voor HPAI H5N1, maar om de EU-voorschriften voor HPAI H5N1 in principe ook voor andere hoog-pathogene stammen toe te passen. De begrippen “bt-gebied”, “gebied A” en “hoogrisicogebied” zijn voor de Nederlandse situatie dus synoniemen.

In het bt-gebied schrijft de EU-richtlijn strikte maatregelen voor. Een samenvatting staat gegeven in hoofdstuk 9.

7.3 BUFFERGEBIED (= gebied B)

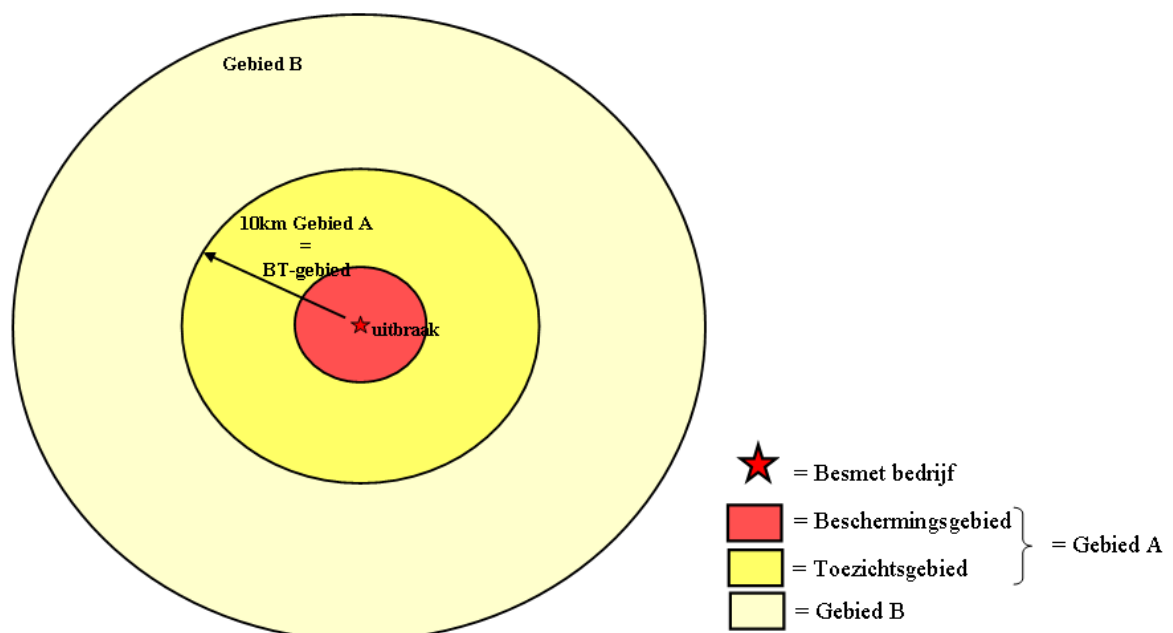
Rondom het bt-gebied zal een buffergebied ingesteld worden.

Dit is conform 2006/415/EG verplicht in geval van een uitbraak of vermoedelijke uitbraak van HPAI H5N1. In geval van een uitbraak van HPAI, niet zijnde H5N1, is dit niet EU-verplicht. Echter, gelet op de grote pluimveedichtheid in Nederland, de besmettelijkheid van het virus en de grote impact van een uitbraak, zal Nederland in geval van een HPAI besmetting altijd een buffergebied instellen rondom het bt-gebied, ongeacht of het HPAI H5N1 of een andere HPAI betreft.

Voor het instellen van het buffergebied (“gebied B”) wordt Nederland in geval van een dierziekte-uitbraak opgedeeld in 20 zogenaamde deelregio’s. De grenzen van deze regio’s zijn standaard (zie paragraaf 7.6 over ‘regionalisering’). De deelregio waarin een besmet bedrijf is gelegen zal standaard aangemerkt worden als “gebied B”. Afhankelijk van de situatie, de ligging van de besmette bedrijven en de pluimveedichtheid in het gebied, kan besloten worden om gebied B uit te breiden met een of meer aangrenzende deelregio’s.

2006/415/EG gebruikt als synoniem voor “gebied B” de term “laagrisicogebied”. Gelet op de grote pluimveedichtheid in Nederland en de snelheid waarmee HPAI zich kan verspreiden lijkt de woordkeus ‘laagrisico’ ongelukkig. Ook in het gebied B zijn maatregelen en strikte naleving van de beperkingen noodzakelijk om de risico’s op verspreiding te verkleinen. In de communicatie zal daarom niet gesproken worden over laagrisicogebied, maar altijd over “buffergebied” of “gebied B”.

Figuur 2: Gebied A (bt-gebied) en gebied B (buffergebied)

7.4 VERDERE BEPERKINGSGEBIEDEN / BUFFERGEBIEDEN

Het gebied B fungeert als buffer tussen het hoogrisicogebied en de rest van Nederland. Er kan worden besloten daarnaast nog andere beperkingsgebieden in te stellen. Bijvoorbeeld indien er een uitbraak van HPAI is in een van de pluimveedichte regio's van Nederland en deze dreigt over te slaan naar een andere pluimveedichte regio kan besloten worden tussen de twee pluimveedichte regio's een extra buffergebied/bepenkingsgebied aan te leggen waar maatregelen worden toegepast die vergelijkbaar zijn met die in het bt-gebied.

7.5 RUIMINGSGEBIED

HPAI besmette bedrijven worden geruimd. Vrijwel altijd zal ook het pluimvee op omliggende bedrijven preventief geruimd worden om verdere verspreiding van het virus te kunnen stoppen (zie paragraaf 8.20). De omvang van dit gebied is afhankelijk van onder meer het virustype, het epidemiologisch onderzoek en de pluimveedichtheid. Modelstudies geven wel een indicatie hoe groot dit gebied zal moeten zijn, maar de precieze omvang van het gebied zal pas op moment van een uitbraak worden vastgesteld.

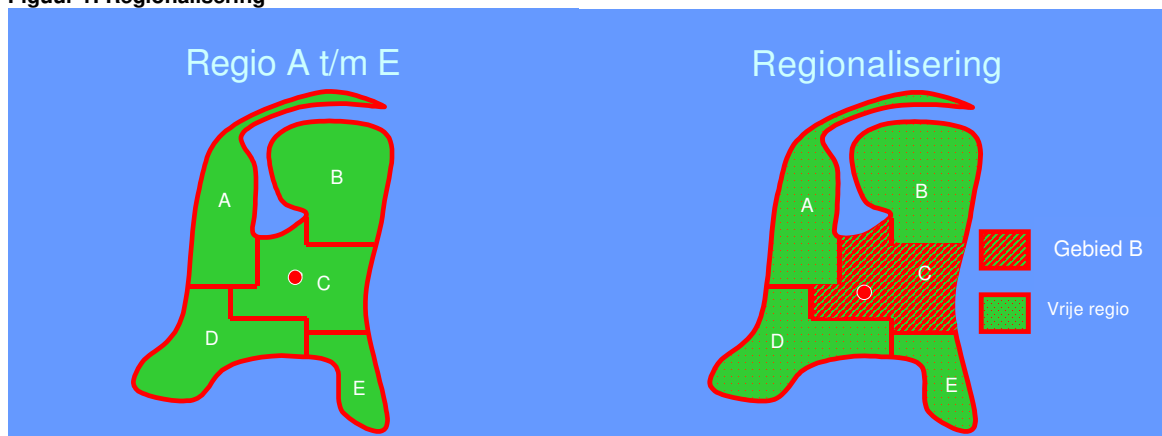
In zeldzame gevallen zou het verstandig kunnen zijn om ook in delen van de buffergebieden pluimveearme gebieden te creëren (bijvoorbeeld tussen twee zeer pluimveedichte regio's) door ook daar een ruimingsgebied in te stellen waar preventief wordt geruimd of door dieren vervroegd te slachten.

7.6 VRIJE REGIO'S (REGIONALISERING)

Aansluitend aan de standstill zal regionalisatie plaatsvinden. Nederland is opgedeeld in 20 slapende deelregio's. De grenzen zijn bekend (zie bijlage 6) en lopen veelal langs 'natuurlijke' barrières (bijvoorbeeld (water-)wegen). Deze deelregio's worden bij een uitbraak geactiveerd en samengevoegd tot de uiteindelijke regio's. Tijdens de standstill zal worden bekeken hoe deze deelregio's samengevoegd kunnen worden zodat tijdens de crisis met circa 5 tot 6 regio's kan worden gewerkt. De regio rond de besmette bedrijven/haard is het buffergebied (gebied B). De overige regio's zijn de "vrije regio" (zie figuur 1).

De instelling van regio's heeft als doel de kans op verspreiding van het virus over heel Nederland te verkleinen. Transporten van de ene regio naar de andere, maar ook het werken van dezelfde persoon op pluimveebedrijven in verschillende regio's, kan verboden of aan voorwaarden verbonden zijn. In hoofdstuk 8.17, 9.6 en 10 wordt dit verder toegelicht.

Figuur 1: Regionalisering

Hoofdstuk 8: Toelichting maatregelen

8.1 INLEIDING

8.2 IMPORTVERBODEN

8.3 MAATREGELEN GEIMPORTEERDE DIEREN/PRODUCTEN

8.4 REINIGEN EN ONTSMETTEN VAN VERVOERMIDDELEN

8.5 INFORMEREN en ADVISEREN

8.6 ADVIEZEN AAN PLUIMVEEHOUDERS

8.7 (HYGIENE)PROTOCOLLEN

8.8 MONITORING, EARLY WARNING en SCREENING

8.9 VERZAMELVERBOD VAN PLUIMVEE EN VOGELS

8.10 VERBOD RISICOVOLLE MANIFESTATIES EN EVENEMENTEN

8.11 VERBOD RISICOVOLLE ACTIVITEITEN OP EN ROND PLUIMVEEBEDRIJVEN

8.12 BEZOEKERSREGELING

8.13 AFSCHERMPlicht

8.14 JACHTVERBOD EN ANDERE MAATREGELEN WILDE VOGELS

8.15 VERVOERSVERBODEN EN -BEPERKINGEN

8.15.1 Vervoer pluimvee en vogel

8.15.2 Vervoer pluimveeproducten

8.15.3 Vervoer zoogdieren

8.15.4 Vervoer mest, strooisel, destructiemateriaal

8.15.5 Vervoer diervoeders en melk

8.15.5 Vervoer diervoeders en melk

8.15.6 Lege vervoersmiddelen

8.16 ALGEHELE OF BEPERKTE STANDSTIL

8.17 REGIONALISERING

8.18 MAATREGELEN VERDACHTE EN BESMETTE BEDRIJVEN

8.19 VACCINATIE

8.19.1 Preventieve vaccinatie in vrije regio's

8.19.2 Noodvaccinatie rondom besmette bedrijven

8.20 RUIJEN / ONTVOLKEN VAN GEBIEDEN MET PLUIMVEE

8.21 (VERVROEGD) SLACHTEN VAN NIET-VERDACHT PLUIMVEE

8.22 OPZETVERBOD

8.24 VERSCHERPTE HANDHAVING

8.25 UITZONDERINGEN / ONTHEFFINGEN

8.26 WELZIJNSOPKOOP

8.1 INLEIDING

In hoofdstuk 5 zijn de verschillende fasen/scenario's besproken en is de beleidsinstrumententabel opgenomen. In dit hoofdstuk worden deze maatregelen nader toegelicht en onderbouwd.

Voor diverse maatregelen geldt dat ze alleen van toepassing zullen worden verklaard op een bepaald gebied. Een zogenaamd 'beperkingsgebied'. Een beschrijving van de mogelijke typen beperkingsgebieden die moeten/kunnen worden ingesteld is reeds gegeven in hoofdstuk 7. Een samenvatting van de maatregelen die gelden per gebied wordt gegeven in hoofdstuk 9.

8.2 IMPORTVERBODEN

Import vanuit andere EU landen

Voor een uitbraak van HPAI binnen de Europese Unie zijn afspraken gemaakt voor de intracommunautaire handel van pluimvee en pluimveeproducten (voor LPAI zie H 16). De basis voor deze afspraken is neergelegd in Richtlijn 2005/94/EG. In het kort betekent dit dat de Lidstaat bij een uitbraak van HPAI voor het hele land of vanuit een gebied rond de uitbraak geen transport meer toestaat. Het gaat dan om levend pluimvee en andere in gevangenschap gehouden vogels, eieren, pluimveevlees(producten) en pluimveesperma. Echter ook de handel in gevoelige dieren, zoals varkens en paarden, en ongevoelige diersoorten, zoals runderen, uit het ingestelde gebied kan verboden worden. Voor sommige transporten kan een lidstaat een ontheffing afgeven, maar de dieren mogen dan nog steeds niet (of pas na toestemming van het ontvangende land) naar een andere lidstaat gaan.

De Europese Commissie neemt de maatregelen over, in een conceptbeschikking. Deze wordt besproken in het Permanent Comité voor de voedselketen en diergezondheid (SCoFCAH) (zie hoofdstuk 3). Nederland hoeft in dat geval geen importverbod in te stellen. In de nationale regels over de internationale handel in levende dieren en dierlijke producten zijn automatische implementatiebepalingen opgenomen. De Regeling veterinaire rechten voorschriften handel dierlijke producten zegt dat invoer van dieren en producten uitsluitend is toegestaan indien is voldaan aan een aantal voorwaarden. Eén van die voorwaarden is dat de dieren en/of producten niet afkomstig mogen zijn uit een land of een gebied waar Europeesrechtelijke beperkingen gelden als gevolg van een uitbraak van een besmettelijke dierziekte.

Indien Nederland schat dat het risico heel groot is op insleep van HPAI kan, in afwachting van de Europese maatregelen, na afstemming met de Europese Commissie, een nationaal importverbod worden ingesteld.

Import vanuit derde landen

Bij een uitbraak van HPAI buiten de Europese Unie, zal de Europese Unie maatregelen m.b.t. de import treffen van dieren of producten uit het getroffen land die een risico vormen. In eerste instantie zal er een totaal importverbod voor het gehele getroffen land ingesteld worden. Naargelang de ernst van de situatie wordt na verloop van tijd overgaan naar een gedeeltelijk importverbod voor bijvoorbeeld de besmette regio's.

Behalve het gebied van waaruit het importverbod geldt, kan ook de reikwijdte van het importverbod beperkt worden, bijvoorbeeld alleen importverbod op levende gevoelige dieren.

De Europese commissie stelt de maatregelen voor in een conceptbeschikking. Deze wordt besproken in het Permanent Comité voor de voedselketen en de diergezondheid (SCoFCAH). Indien het advies positief is, wordt de conceptbeschikking formeel aangenomen door de Commissie en de Lidstaten.

Indien Nederland schat dat het risico heel groot is op insleep van HPAI kan, in afwachting van de Europese maatregelen, na afstemming met de Europese Commissie, een nationaal importverbod worden ingesteld.

8.3 MAATREGELEN GEIMPORTEERDE DIEREN/PRODUCTEN

Voor de zekerheid stellen we de risicovolle periode voor HPAI op 21 dagen. Dit is de tijd tussen het inslepen van het virus en het ontdekken c.q. wereldkundig maken van de uitbraak. De incubatietijd (de tijd tussen het tijdstip dat het dier het virus binnen krijgt en het tijdstip dat het dier symptomen vertoont) voor HPAI is korter. Uit ervaring blijkt echter dat het onverstandig is te rekenen op een snelle ontdekking en melding van een bestrijdingsplichtige dierziekte.

Indien er een uitbraak is van HPAI in een andere lidstaat of in een derde land van waaruit import van pluimvee tot het moment van de uitbraak, of tot 21 dagen daarvoor, nog was toegestaan, zal de NVWA standaard een risicoanalyse maken aan de hand van de beschikbare import- en exportdata.

Indien import van levende dieren uit een land met een uitbraak van HPAI de 21 dagen voor de uitbraak mogelijk was, worden alle zendingen van recentelijk geïmporteerde dieren, (broed)eieren en andere producten oorspronkelijk afkomstig uit het land/ de regio met de uitbraak getraceerd, geblokkeerd en indien mogelijk gecontroleerd. We spreken daarom in dit geval van de zogenaamde 100% bestemmingscontrole. In de normale situatie wordt slechts een beperkt deel van de import (3-10% van de zendingen) op de plaats van bestemming gecontroleerd.

De bedrijven die in de risicovolle periode dieren, broedeieren en/of pluimveesperma hebben geïmporteerd kunnen daarmee mogelijk ook virus geïmporteerd hebben en kunnen verdacht worden verklaard. Het bedrijf wordt bezocht door een specialistenteam van de NVWA (zie ook hoofdstuk 8.18) en het geïmporteerde pluimvee en het pluimvee van geïmporteerde broedeieren worden onderzocht op HPAI. De verdachtverklaring van het bedrijf wordt opgeheven als de uitslag van het onderzoek negatief is gebleken. Gedurende de risicovolle periode geïmporteerde producten zoals pluimveesperma, consumptie-eieren, vers pluimveevlees en pluimveevleesproducten worden geblokkeerd tot duidelijk is dat ze niet uit een besmet gebied komen. Datzelfde geldt voor vervoermiddelen die mogelijke risicoproducten hebben geïmporteerd. Ook deze kunnen op last van de NVWA worden geblokkeerd indien er mogelijk smetstof aanwezig zou kunnen zijn onder toezicht van de NVWA worden gereinigd en ontsmet.

8.4 REINIGEN EN ONTSMETTEN VAN VERVOERMIDDELEN

(Onderstaande geldt ook wanneer in het land van herkomst reeds een R&O heeft plaatsgevonden)

Uitbraak in EU-lidstaat en/of derde land

Voor derde landen geldt dat vervoermiddelen die levend pluimvee, andere gehouden vogels of broedeieren hebben vervoerd en die leeg terugkeren in Nederland, bij terugkomst in Nederland gereinigd en ontsmet moeten worden. Voor derde landen is dit altijd verplicht, ongeacht of er een uitbraak van HPAI in dat land is bevestigd, conform artikel 2.6 van de Regeling Tijdelijk Maatregelen Dierziekten. Indien in een Europese Lidstaat een uitbraak van HPAI wordt bevestigd, zal dit op basis van artikel 2.6 ook gelden voor vervoermiddelen die levend pluimvee, andere gehouden vogels of broedeieren hebben vervoerd naar die lidstaat.

Het is verplicht hiervoor een geregistreerde of door NVWA aangewezen reinigings- en ontsmettingsplaats te gebruiken en dient uitgevoerd te worden volgens door de NVWA goedgekeurde voorschriften. Alle losse en verwijderbare voorwerpen (kratten e.d.) dienen apart gereinigd en ontsmet te worden. De vervoerder moet binnen 24 uur na binnenkomst in Nederland een bewijs (bijvoorbeeld de factuur) overleggen aan de NVWA. Daarop moeten de datum en het tijdstip van de reiniging en ontsmetting vermeld zijn en het kenteken van het vervoermiddel. Het bewijsstuk moet tevens in het vervoermiddel bewaard worden.

Uitbraak in buurland of ernstige verdenking / uitbraak in Nederland

Indien de dreiging dichterbij is, bijvoorbeeld een uitbraak in aan Nederland grenzende regio van België of Duitsland zal de R&O regelgeving aangescherpt worden. Van vervoermiddelen waarmee

levend pluimvee, andere gehouden vogels of broedeieren vervoerd zijn en die leeg terugkeren in Nederland moet de R&O op een erkende wasplaats, onder toezicht van de NVWA uitgevoerd moeten worden.

In geval van een uitbraak van HPAI zullen veel transporten alleen toegestaan zijn op basis van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Het gaat dan niet alleen om vervoersmiddelen die (indien toegestaan) gevoelige dieren, consumptie-eieren of broedeieren vervoeren. Het geldt ook voor voertuigen die bijvoorbeeld diervoeder, melk, niet-gevoelige diersoorten (herkauwers) vervoeren en een bedrijf met pluimvee verlaten. Voor meer informatie zie hoofdstukken 8.7, 8.15 en 9.

8.5 INFORMEREN en ADVISEREN

Zie Hoofdstuk 6: Communicatie. Hierin wordt per fase/scenario aangegeven welke partijen moeten worden geïnformeerd/geadviseerd.

8.6 ADVIEZEN AAN PLUIMVEEHOUDERS

Een uitbraak van HPAI, maar ook van een andere besmettelijke dierziekte, kan op ieder moment in elk land plaatsvinden. Daarom worden pluimveehouders en andere veehouders geadviseerd om altijd voorbereid te zijn op een uitbraak van een besmettelijke dierziekte, zodat er altijd een aantal noodvoorzieningen te nemen zijn. Deze adviezen zijn:

- Diervoeder op voorraad hebben voor tenminste drie dagen.
Zodra HPAI in Nederland uitbreekt zal er een algehele standstill van 72 uur afgekondigd worden. Gedurende deze standstill mag er geen transport van en naar veehouderijen plaatsvinden. Om die reden wordt geadviseerd te zorgen dat er altijd een voorraad diervoeder voor tenminste 3 dagen op het bedrijf aanwezig is (zie H 9.2).
- Bedrijfshygiëne / zelfquarantaine
Bij een uitbraak van HPAI bij een relevante handelspartner of buurland wordt het advies gegeven aan de veehouders in Nederland om de bedrijfshygiëne aan te scherpen. Dit betekent zo min mogelijk personen op het bedrijf te laten en strikte hygiëne- en bioveiligheidsmaatregelen te nemen, inclusief een goede knaagdierenbestrijding.
- Verder kunnen extra adviezen worden afgegeven ten aanzien van activiteiten die risico op verspreiding van eventueel aanwezig virus met zich mee brengen, zoals (voor zover toegestaan) het uitrijden van mest, samenbrengen van dieren, enz.

Deze adviezen aan de pluimveehouders worden via de gebruikelijke wegen naar buiten gebracht, bijvoorbeeld via het basisoverleg, contacten met de vertegenwoordigers van de pluimvee-industrie en pluimveehouders, via het internet, en via het DR-Loket (zie ook hoofdstuk 6)

8.7 (HYGIENE)PROTOCOLLEN

In dit beleidsdraaiboek is er regelmatig sprake van hygiëneprotocollen. Hiermee wordt bedoeld dat bijvoorbeeld het schoonmaken van vervoermiddelen of het bezoek aan een bedrijf dient te gebeuren volgens een bepaald, beschreven protocol. De sector zelf is verantwoordelijk voor het ontwikkelen van protocollen die door de gehele sector gebruikt kunnen worden. Deze protocollen moeten ter goedkeuring aan de NVWA worden voorgelegd.

Bij goedkeuring zal de NVWA de protocollen op het internet plaatsen met de datum van goedkeuring. Protocollen opgesteld in "vredetijd" zijn een concept en worden pas geformaliseerd bij een daadwerkelijke uitbraak. De actuele situatie tijdens een uitbraak kan er namelijk toe leiden dat protocollen op het laatste moment worden aangepast. Het actualiseren van de protocollen is een verantwoordelijkheid van de sector. Veehouders en anderen die werken met de protocollen dienen altijd de meest recente, NVWA goedgekeurde versie van het protocol te gebruiken, hetgeen zij kunnen controleren op de website van de NVWA.

8.8 MONITORING, EARLY WARNING en SCREENING

Een goede en snelle bestrijding begint met een vroegtijdig melden van klinische verschijnselen die kunnen wijzen op AI. Daarom is de meldingsplicht van veehouders/eigenaren en dierenartsen vastgelegd in de wet (Gwwd). Daarnaast worden pluimvee (zie hoofdstuk 2) en wilde vogels in Nederland gemonitord op AI.

Wanneer een uitbraak van HPAI bij een relevante handelspartner of bij een buurland uitbreekt kan de monitoring verscherpt worden, bijvoorbeeld door landelijk periodiek klinisch onderzoek voor te schrijven door een dierenarts en de aandacht voor de meldplicht te vergroten.

Bij een uitbraak in Nederland zal de monitoring bij pluimvee uitgebreid en aangepast worden, bijvoorbeeld door een landelijk telefonische monitoring met de pluimveehouder uit te voeren (minder risico voor verspreiding dan bij bezoeken door een dierenarts). Ook kan de monitoring van wilde (water)vogels aangepast worden. In het bt-gebied wordt het pluimvee standaard gescreend op het voorkomen van HPAI conform richtlijn 2005/94/EG. Daartoe worden de dieren beoordeeld op de klinische verschijnselen en worden er monsters genomen.

8.9 VERZAMELVERBOD VAN PLUIMVEE EN VOGELS

Markten waar pluimvee, loopvogels en postduiven worden verhandeld zijn in Nederland niet toegestaan, maar wel is het mogelijk dat hobbymatig pluimvee en andere gehouden vogels van verschillende eigenaren samen worden gebracht op shows, tentoonstellingen, wedvluchten en culturele evenementen. Het is duidelijk dat dit een groot risico met zich meebrengt voor de verspreiding van dierziekten. Een verbod op het samenbrengen van pluimvee en vogels die van verschillende locaties afkomstig zijn zal daarom bij een uitbraak van HPAI in Nederland een maatregel zijn die meteen wordt ingesteld en tot het einde van de uitbraak van kracht blijft. Dit geldt voor alle vogels, dus ook sierduiven, zangvogels, etc. Het kan voorkomen dat er verzamelingen (zoals tentoonstellingen) van pluimvee en/of vogels georganiseerd zijn op het zelfde tijdstip als de standstill afgekondigd wordt. De deelnemende vogels/pluimvee mogen eenmalig terug vervoerd worden naar het adres van herkomst.

Ook bij een verhoogd risico op insleep van HPAI vanuit trekvogels/wilde vogels of bij een uitbraak van HPAI in het buitenland kan besloten worden om een verzamelverbod voor pluimvee en/of andere vogels in te stellen. Dit verzamelverbod kan beperkt worden tot bepaalde categorieën dieren (bijvoorbeeld alleen pluimvee) of tot dieren afkomstig van buiten Nederland.

8.10 VERBOD RISICOVOLLE MANIFESTATIES EN EVENEMENTEN

Bij een uitbraak van HPAI in Nederland zal het verboden worden om pluimvee te laten deelnemen aan een manifestatie of evenement, bijvoorbeeld een jaarmarkt met enkele kippen en ganzen ter demonstratie. Ook evenementen waar geen pluimvee aanwezig is maar waar wel (gevoelige of ongevoelige) dieren aan mee doen die met pluimvee in contact kunnen zijn geweest zoals paarden en runderen. Daarom zullen dergelijke evenementen in sommige situaties verboden worden of zullen er aan de doorgang ervan voorwaarden verbonden worden. Hieronder kunnen ook topsportevenementen vallen zoals (inter)nationale paardenconcoursen.

Bijeenkomsten van mensen die werkzaam zijn in de agrarische sector (vergaderingen van veehouders) of van gezinsleden (school, kerk of een voetbalwedstrijd), zonder dat hierbij dieren aanwezig zijn vormen een zeer beperkt risico. Het virus kan verspreiden via stofdeeltjes of mest aan de kleren en/of schoenen. Om deze vorm van verspreiding te voorkomen zijn eenvoudige maatregelen te nemen, zoals douchen en schone kleren en schone schoenen aantrekken.

Bij een uitbraak van HPAI in Nederland kan het Ministerie van Defensie geadviseerd worden om oefeningen in bepaalde gebieden op te schorten.

8.11 VERBOD RISICOVOLLE ACTIVITEITEN OP EN ROND PLUIMVEEBEDRIJVEN

Afhankelijk van het seizoen kunnen er activiteiten op en rond bedrijven zijn die een risico vormen voor het verspreiden van het HPAI-virus. Voorbeelden van dergelijke activiteiten zijn het organiseren van open dagen, tentoonstellingen. Maar zelfs het maaien en kuilen van gras en het scheren van de schapen op/rond bedrijven met pluimvee kan een risico vormen voor verspreiding. In geval van een (dreigende) uitbraak van HPAI in Nederland kan een advies worden afgegeven om waar mogelijke risicovolle activiteiten uit te stellen. Eventueel kunnen deze activiteiten, bijvoorbeeld in het bt-gebied, worden verboden of aan voorwaarden verbonden. Hierbij moet altijd een afweging gemaakt moet worden tussen de kans op verspreiding en de schade van het eventuele verbod. Afhankelijk van de duur van de crisis, en het gebied waar de problemen bestaan, zal bepaald moeten worden wanneer de activiteiten weer toegestaan zijn.

8.12 BEZOEKERSREGELING

Bezoekers bedrijfsgedeelte

Zodra in Nederland een besmetting van HPAI vermoed wordt, zullen ook beperkingen voor de bezoekers van de bedrijven met commercieel pluimvee gelden, de zogenaamde bezoekers-regeling. Deze regeling zal in beginsel van kracht zijn op alle bedrijven met commercieel pluimvee in heel Nederland.

Dit betekent dat het voor iedereen verboden is om het bedrijfsgedeelte van een bedrijf te betreden tenzij dit noodzakelijk is. Hiermee wordt het risico op verspreiding van het virus wordt verkleind. Voor de mensen die het bedrijf wel nog mogen betreden gelden hygiënevoorschriften.

De pluimveehouder dient zelf zorg te dragen dat het bezoekersverbod en hygiënevoorschriften worden nageleefd.

Personeel

Voor personeel van een bedrijf geldt het verbod op het betreden van de bedrijfsgedeelten niet. Er zijn echter wel voorwaarden gesteld aan het personeel:

- Ze moeten bij betreden en verlaten van het bedrijf hygiënemaatregelen nemen volgens een door de NVWA goedgekeurd protocol.
- Ze mogen de voorafgaande 72 uur geen ander bedrijf met pluimvee hebben bezocht.

Uiteraard dient ook de pluimveehouder zich bij het betreden en verlaten van het bedrijfsgedeelte met pluimvee aan de hygiënevoorschriften te houden.

Noodzakelijk betreden van bedrijfsgedeelte door bezoekers

Indien noodzakelijk mogen personen met het oog op uitoefening van hun beroep, zoals dierenartsen, de bedrijfsgedeelten betreden. Regulier werk van dierenartsen moet echter, zeker tijdens de standstill en in het bt-gebied, zoveel mogelijk worden uitgesteld. Monteurs, loonwerkers en bedrijfsverzorgers mogen de bedrijven betreden ter ondersteuning van situaties waarbij de diergezondheid acuut in gevaar komt of (in geval het medewerkers van servicebedrijven betreft) voor het vangen van pluimvee dat naar de slacht mag. In noodgevallen mogen brandstofleveranciers en stikstof-leveranciers de bedrijven betreden.

Voor deze personen gelden de volgende voorwaarden:

- Zij moeten zich registreren in een bezoekersregister van het bedrijf en zelf een register bijhouden met hun eigen bezoeken aan bedrijven met pluimvee.
- Zij dienen voor zichzelf en voor hun vervoermiddel de nodige hygiënemaatregelen te nemen op basis van een door de NVWA goedgekeurd protocol.

Voor noodhulp door ambulancemedewerkers, huisarts, psychosociale hulpverleners, politie, brandweer en soortgelijke hulpdiensten gelden bovenstaande voorwaarden niet.

Bezoekers woongedeelte

Bezoek aan het woongedeelte van het bedrijf of aan een bedrijfs gedeelte waar geen commercieel pluimvee gehouden worden is toegestaan mits dit deel goed gescheiden is van het bedrijfs gedeelte (Zie paragraaf "Criteria voor een goede scheiding bedrijfs gedeelte met pluimvee en overig delen van het bedrijf/woning/winkel"). Ook voor onaangekondigd bezoek moet het duidelijk zijn dat het bedrijfs gedeelte met pluimvee niet betreden mag worden.

Hobbymatig gehouden pluimvee en gevogelte

Voor locaties waar pluimvee of andere vogels enkel hobbymatig gehouden worden, geldt de bezoekersregeling in aangepaste vorm. Voor vogels die binnen worden gehouden, zoals parkieten, gelden geen maatregelen. Voor mensen die hobbymatig pluimvee houden in hun tuin (in bijvoorbeeld een vijver, volière of hok) geldt dat bezoekers niet in direct contact met het pluimvee of het pluimveeverblijf mogen komen.

Dierentuinen, kinderboerderijen, vogelopvangcentra, dierenwinkels

Dierentuinen, kinderboerderijen, vogelopvangcentra, dierenwinkels dienen een goede scheiding aan te brengen tussen publiek en pluimvee/andere gehouden vogels. Voor de gedeelten waar pluimvee/andere vogels worden gehouden geldt de bezoekersregeling.

Indien geen goede scheiding aangebracht kan worden tussen publiek en pluimvee/andere gehouden vogels, worden dierentuinen etcetera tijdelijk gesloten voor publiek, tenzij een ontheffing is verleend door de NVWA. Zie ook hoofdstuk 12.

Multifunctionele landbouwbedrijven

Dit zijn landbouwbedrijven die naast het gebruikelijke boerenbedrijf een neventak hebben, zoals een zorgboerderij, kinderopvang, een boerderijwinkel, agrarisch natuurbeheer, recreatie en educatie. Deze bedrijven hebben veel aanloop van mensen die er werken, verblijven of winkelen wat de kans op verspreiding van een dierziekte vergroot.

Om te voorkomen dat via de klanten/bezoekers of werknemers AI wordt verspreid, wordt aan de eigenaar een aantal voorwaarden gesteld aan de bedrijfsvoering.

Zorgboerderij

Op een zorgboerderij is naast het gebruikelijke boerenbedrijf ook een zorgtak ontwikkeld. Er worden op deze bedrijven mensen opgevangen voor wie meedraaien in het boerenbedrijf een therapeutisch doel heeft. Deze mensen wonen er tijdelijk en/of werken in het boerenbedrijf en hebben meestal toegang tot de dieren. Het is dus van belang om maatregelen te treffen zodat de kans op verspreiding van virus zo klein mogelijk wordt. Cliënten van een zorgboerderij kunnen gezien worden als personeel, dus het betreden van de stallen waar de gevoelige dieren verblijven is niet verboden. Wel worden dezelfde voorwaarden aan het betreden van het bedrijf gesteld als aan regulier personeel. De houder van de dieren houdt daarnaast een register bij van het personeel dat dagelijks aanwezig is. Bezoekers/cliënten die niet werkzaam zijn op de zorgboerderij mogen niet komen in ruimtes waar pluimvee wordt gehouden.

Boerderijwinkel, -horeca, -camping en andere neventakken

De bezoekers van een boerderijwinkel, -horeca en -camping mogen geen toegang hebben tot de gevoelige dieren op dat bedrijf. Voor hen geldt het bezoekersverbod, zoals dat in de inleiding werd gesteld. Er worden hiervoor geen uitzonderingen gemaakt.

De winkel of camping hoeft niet te sluiten, maar de toegang tot de winkel of camping is alleen toegestaan wanneer een goede scheiding is tussen de dierverspreiding/bedrijf en de locatie waar de neventak wordt uitgeoefend. Voertuigen van de bezoekers en gasten mogen niet op het bedrijf komen.

Agrarische kinderdagverblijven

De kinderen die verblijven in het kinderdagverblijf van de boerderij mogen niet in de stallen bij het pluimvee komen. Ook hier is een goede scheiding tussen dierverblijven/bedrijf en het kinderdagverblijf verplicht. Voertuigen die de kinderen brengen en halen mogen niet op het bedrijfsgedeelte komen.

Criteria voor een goede scheiding bedrijfsgedeelte met pluimvee en overig delen van het bedrijf/woning/winkel

Het 'schone weg/vuile weg' principe zal moeten zijn doorgevoerd, voordat sprake kan zijn van een scheiding in de verschillende bedrijfsgedeelten. Dit betekent dat de loop- en transportlijnen in het 'schone' bedrijfsdeel (met pluimvee) en in het 'vuile' bedrijfsdeel (woning, winkel) elkaar niet mogen kruisen.

De belangrijkste criteria zijn:

- Het moet 'fysiek onmogelijk' zijn om zonder omkleden en wassen van de dierverblijven naar het bedrijfsdeel zonder dieren te gaan (woning, winkel).
- Het moet 'fysiek onmogelijk' zijn om zonder omkleden en wassen in contact te komen met de pluimvee, gevoelige en ongevoelige dieren op het bedrijf (bezoekers en medewerkers).
- Het moet 'fysiek onmogelijk' zijn om gereedschappen en/of materialen te verplaatsen tussen de dierverblijven met pluimvee en het bedrijfsdeel zonder dieren (woning, winkel) zonder reiniging en desinfectie van deze gereedschappen en/of materialen.

Met een fysieke afscheiding wordt een muur of hek of iets dergelijks bedoeld, geen afzetlinten. Het invullen van een dergelijke fysieke scheiding kan al permanent aanwezig zijn op een bedrijf (hygiënesluizen), dan wel in potentie aanwezig zijn en tijdelijk doorgevoerd worden tijdens een HPAI uitbraak.

Besmet of verdacht bedrijf

Zie hoofdstuk 8.18.

8.13 AFSCHERMPLICHT

De afschermplicht betekent dat het gehouden pluimvee en/of andere gehouden vogels zodanig afgeschermd moeten worden dat ze niet in direct contact kunnen komen met wilde vogels, de uitwerpselen van wilde vogels, met gevogelte van naastgelegen houderijen, met ander vee en/of huisdieren die op het bedrijf aanwezig zijn of met bezoekers.

De afschermplicht kan ingesteld worden om het risico op insleep van AI vanuit wilde vogels te verkleinen (bijvoorbeeld wanneer er een HPAI H5N1 besmette wilde vogel is aangetroffen in Europa en er trekbewegingen van wilde vogels vanuit dit gebied richting Nederland zijn) of om het risico op verspreiding tussen bedrijven via onder andere wilde vogels te minimaliseren.

De afschermplicht betekent dat commercieel gehouden pluimvee naar binnen moet. Een uitzondering wordt gemaakt voor watervogels en loopvogels. Voor watervogels en loopvogels die normaliter buiten worden gehouden, kan het naar binnen brengen leiden tot dusdanige welzijnsproblemen dat de maatregel buitenproportioneel is. Waar mogelijk probeert de houder in dat geval met andere maatregelen contact met wilde vogels etcetera te voorkomen.

Voor hobbyhouders geldt geen generieke maatregel, maar is meer maatwerk vereist, vanwege de grote diversiteit in type vogels en manier van houden. Gehouden vogels die vanuit hobby, sport, shadebeheer of om andere redenen rondvliegen (en daarbij in direct contact met wilde vogels of in de buurt van pluimveebedrijven kunnen komen) en hoenderachtigen (waar de welzijnsimpact van ophokken acceptabel wordt geacht) moeten in elk geval tijdens de standstill binnen hun hok en/of volière blijven. Voor alle andere categorieën hobbymatig gehouden vogels, waaronder watervogels, probeert de houder met andere maatregelen contact met wilde vogels etcetera te

voorkomen. Dit is mede in het belang van de houder zelf, aangezien hij op die manier de kans dat zijn dieren besmet raken verkleind.

Voor hobbymatig gehouden pluimvee en vogels kan, rekening houdend met het dierenwelzijn en op basis van een risico-inschatting, worden besloten de afschermplicht te versoepelen of aan te passen. De afschermplicht is een maatregel die in de bt-gebieden tot het eind van de uitbraak van kracht blijft.

8.14 JACHTVERBOD EN ANDERE MAATREGELLEN WILDE VOGELS

Het gebruik van water-, zee-, kust- en weidevogels als lokvogels tijdens de vogeljacht is in Nederland verboden op grond van de Flora en faunawet. Voor watervogels geldt dat op grond artikel 50 van de Flora- en faunawet slechts eenden als middel tot jacht en bestrijding mogen worden gebruikt. Gezien het risico van een mogelijke insleep en verspreiding van HPAI via besmette wilde vogels naar de gehouden lokeenden, is het gebruik van gehouden lokeenden voor de jacht een onwenselijke situatie. Het gebruik van lokeenden wordt dan ook verboden.

Aangezien wilde vogels een rol zouden kunnen spelen bij de verspreiding van HPAI is het van belang dat er in de gebieden waar wilde vogels voorkomen rust gecreëerd wordt. Daarom zal tijdens de standstill en in de bt-gebieden een jachtverbod worden ingesteld.

Er kan besloten worden tot een verbod op het beheer en de schadebestrijding van wilde vogels en/of adviezen om activiteiten die wilde vogels verstoren zoveel mogelijk te beperken (zie hoofdstuk 14). Dit zal op moment van een uitbraak besloten worden, waarbij wordt meegewogen of er aanwijzingen zijn dat wilde vogels besmet zijn of een significante rol zouden kunnen spelen in de verspreiding. Voor advisering en communicatie over de maatregelen ten aanzien van wilde vogels kan het Overleg Natuur en Besmettelijke Dierziekten (ONBD) bijeen worden geroepen (zie hoofdstuk 14).

8.15 VERVOERSVERBODEN EN -BEPERKINGEN

Vervoersverboden hebben grote financiële consequenties voor bedrijven, maar zijn tegelijk een van de allerbelangrijkste instrumenten om een (mogelijke) uitbraak te beteugelen.

Bij een ernstige verdenking en/of uitbraak van HPAI zullen er vervoersverboden worden ingesteld. Deze zullen gelden in een gebied rondom het verdachte/besmette bedrijf of in heel Nederland (standstill). Hieronder worden de vervoersverboden toegelicht. In hoofdstuk 9 wordt, per gebied, een precieze omschrijving van de vervoersbeperkingen en andere maatregelen gegeven.

8.15.1 Vervoer pluimvee en vogels

Vervoer van pluimvee

Het vervoer van levend pluimvee vormt het grootste risico op verspreiding van het virus. Om deze reden zal het vervoer van alle pluimvee, zowel hobby als commercieel, als eerste verboden worden, mogelijk al tijdens de aandacht- of verdenkingfase. Het betreft onder meer het vervoer van pluimvee bestemd voor het slachthuis, eendagskuikens, legrijp pluimvee (opfokhennen, -kalkoenen en -eenden), ruikoppels en hobbymatig gehouden pluimvee.

Vervoer van andere in gevangenschap gehouden vogels

Andere in gevangenschap gehouden vogels kunnen ook vatbaar zijn voor het virus en dus bijdragen aan de verspreiding. Het vervoer van deze vogels zal daarom verboden worden, mogelijk al tijdens de aandacht- of verdenkingfase.

8.15.2 Vervoer pluimveeproducten

Vervoer van broedeieren

Van broedeieren afkomstig van een besmet bedrijf kan de schaal besmet zijn en kan niet worden uitgesloten dat de inhoud besmet is met virus. Daarnaast kan indirecte transmissie plaatsvinden via onder meer de vervoersmiddelen. Tijdens de standstill, in het bt-gebied en in eerste instantie ook in het buffergebied (gebied B) zal het vervoer van broedeieren daarom verboden worden. Dit betekent ook dat de broedeieren dan niet naar de broederij mogen.

Ook het vervoer van broedeieren bestemd voor de vaccinproductie, de zogenoemde vaccineieren en SPF-eieren, en het vervoer vanuit bedrijven met een erkenning als compartiment, is tijdens de standstill verboden. Wel kan voor dit vervoer door de NVWA een ontheffing worden afgegeven (zie hoofdstuk 12).

Elke transportbeweging van en naar een commercieel pluimveebedrijf betekent een aanzienlijk risico. Tegelijk is het zo dat de bioveiligheidsmaatregelen op ouderdierbedrijven over het algemeen hoog zijn (wat het risico op insleep en verspreiding sterk verkleint), de schaal van de eieren op broederijen in principe wordt gereinigd en de kans dat de inhoud van een ei besmet is gering wordt geacht. Daarom zouden er mogelijkheden moeten zijn om, in plaats van een verbod, gecontroleerde afvoer van broedeieren mogelijk te maken, mogelijk zelfs vanuit het bt-gebied. Artikel 26 van richtlijn 2005/94/EG en 7 van beschikking 2006/416/EG bieden hiertoe ook enige ruimte. Deze mogelijkheid is nog niet opgenomen in dit draaiboek omdat de voorwaarden van een dergelijke gecontroleerde afvoer eerst nog nader moeten worden uitgewerkt. De sector wordt gevraagd hiertoe een voorstel te doen.

Vervoer van consumptie-eieren

Van eieren afkomstig van een besmet bedrijf kan de schaal besmet zijn. Daarnaast kan indirecte transmissie plaatsvinden via onder meer de vervoersmiddelen. In risicovolle periodes en gebieden, zoals de standstill en het bt-gebied, zal het vervoer van consumptie-eieren die afkomstig zijn van een bedrijf met pluimvee daarom verboden worden. Net als voor broedeieren geldt dat het mogelijk zou moeten zijn om, in plaats van een verbod, gecontroleerde afvoer mogelijk te maken, mogelijk zelfs vanuit het bt-gebied. Artikel 26 van richtlijn 2005/94/EG biedt hiertoe mogelijkheden. Deze mogelijkheid is echter nog niet opgenomen in dit draaiboek omdat de voorwaarden van een dergelijke gecontroleerde afvoer eerst nog nader moeten worden uitgewerkt. De sector wordt gevraagd hiertoe een voorstel te doen.

Gecontroleerde afvoer van consumptie-eieren zal moeilijker te realiseren zijn dan voor broedeieren. Allereerst zijn de bioveiligheidsvoorzieningen op legbedrijven veelal van een lager niveau zijn dan van ouderdierbedrijven. Daarnaast geldt voor vervoer van consumptie-eieren uit het bt-gebied dat de richtlijn eist dat de eieren in wegwerpverpakking zijn verpakt. Deze voorwaarde zal voor veel bedrijven lastig in te passen zijn in de bedrijfsvoering.

Vervoer van industrie-eieren

Dit zijn de eieren die afgekeurd zijn als tafelei en bestemd zijn voor de levensmiddelenindustrie. Hiervoor geldt in principe hetzelfde als voor consumptie-eieren. De eisen die de richtlijn stelt aan het toestaan van eventuele gecontroleerde afvoer wijken wel af van die voor consumptie-eieren.

Vervoer van pluimveesperma

Bij pluimvee wordt met name bij kalkoenen kunstmatige inseminatie toegepast. Sperma dat afkomstig is van besmette dieren kan virus bevatten. In risicovolle periodes en gebieden, zoals de standstill en het bt-gebied, zal het vervoer en het ontvangen van pluimveesperma daarom verboden worden.

Overige pluimveeproducten

Op veren en dons afkomstig van met AI-besmette bedrijven zal virus aanwezig zijn. Ook het vervoer van dons en veren kan daarom risicovol zijn. Echter, over het algemeen zullen er geen

veren of dons worden afgevoerd vanaf pluimveebedrijven: het levend plukken van eenden en ganzen is in Europa verboden. Wel kunnen dons en veren een bijproduct zijn van het slachtproces.

Vlees, dons en veren mogen vanaf de slachterij, uitsnijderij of koelhuis gewoon vervoerd worden, tenzij het afkomstig is van een besmet of verdacht bedrijf, of tijdens het slachtproces mogelijk besmet is geraakt (doordat in de slachterij, uitsnijderij of koelhuis ook pluimvee van een besmet of verdacht bedrijf is geslacht). Voor deze producten kunnen beperkingen gelden, onder andere op basis van artikel 22, 23 en 36 van richtlijn 2005/94/EG. Zie tevens het uitvoeringsdraaiboek van de NVWA.

8.15.3 Vervoer zoogdieren

Vervoer van andere gevoelige dieren

Gevoelige zoogdiersoorten, bijvoorbeeld varkens, paarden en pelsdieren, kunnen een risico vormen voor verspreiding van AI, met name wanneer deze dieren afkomstig zijn van bedrijven waar ook pluimvee aanwezig is. Gevoelige zoogdieren kunnen het virus niet alleen bij zich dragen (bijvoorbeeld aan de poten of op de vacht) maar kunnen ook geïnfecteerd worden door het virus. Daarnaast kan het virus verspreid worden door het transportmiddel.

Wanneer een transport staande wordt gehouden, is het niet altijd eenvoudig voor de handhavende diensten om te controleren of een transport daadwerkelijk afkomstig is van een bedrijf zonder pluimvee. Om reden van handhaving kan het daarom nodig zijn om, ook wanneer de dieren afkomstig zijn van een bedrijf waar geen pluimvee aanwezig is, het vervoer toch te verbieden. In risicovolle periodes en gebieden, zoals de standstill en het bt-gebied, kan het dus verboden worden om gevoelige zoogdieren te vervoeren, ongeacht of deze van een bedrijf met pluimvee afkomstig zijn of niet. Zie ook hoofdstuk 11.

Voor enkele gevoelige dieren, zoals honden en katten, zullen geen vervoersverboden gelden, maar gelden wel adviezen, met name in het bt-gebied (zie H 11).

Vervoer van ongevoelige dieren

Ook het vervoer van niet gevoelige zoogdieren zoals runderen, schapen en geiten (herkauwers) kan verboden worden. Deze dieren kunnen afkomstig zijn van bedrijven waar ook pluimvee aanwezig is en zij kunnen het virus bij zich dragen (bijvoorbeeld in de vacht). Daarnaast kan het om reden van handhaving nodig zijn om, ook wanneer de dieren afkomstig zijn van een bedrijf waar geen pluimvee aanwezig is, het vervoer toch te verbieden. In risicovolle periodes en gebieden, zoals de standstill en het bt-gebied, kan het dus verboden worden om gevoelige zoogdieren te vervoeren, ongeacht of deze van een bedrijf met pluimvee afkomstig zijn of niet. Zie ook hoofdstuk 11.

8.15.4 Vervoer mest, strooisel, destructiemateriaal

Vervoer van mest en strooisel

Aangezien mest en strooisel afkomstig van pluimvee het AI virus kan bevatten vormt het vervoer en het uitrijden hiervan een groot risico. Het vervoer van pluimveemest en -strooisel zal om die reden verboden worden. Ook de mest afkomstig van andere dieren die op een bedrijf met pluimvee gehouden worden zal onder dit vervoersverbod vallen. Wanneer een transport staande wordt gehouden, is het niet altijd eenvoudig voor de handhavende diensten om te controleren of een transport daadwerkelijk afkomstig is van een bedrijf zonder pluimvee. Daarom kan het om reden van handhaving nodig zijn om, ook wanneer de mest afkomstig is van een bedrijf waar geen pluimvee aanwezig is, het vervoer toch te verbieden. In risicovolle periodes en gebieden, zoals de standstill en het bt-gebied, kan het dus algeheel verboden worden om mest te vervoeren, ongeacht of de mest van een bedrijf met pluimvee afkomstig is of niet.

De productie van mest op de bedrijven zal onverminderd doorgaan en een langdurig verbod kan dus voor sommige bedrijven tot opslagproblemen leiden. De opties hiervoor moeten nog worden uitgewerkt en zijn nog niet opgenomen in dit draaiboek. Wanneer de aanwending van mest weer is toegestaan, geschiedt dit conform de gebruikelijke regelgeving. Een aanzienlijk deel van de mest in Nederland wordt verwerkt in co-vergisters, door middel van industriële compostering of in energiecentrales (biomassa). Deze wijze van verwerking kan mogelijk al in een eerder stadium weer toegestaan worden, mits de zoonotische risico's en de risico's voor verspreiding van het virus door het transport voldoende kunnen worden afgedekt en mits dit voor de handhaving geen problemen oplevert.

Uitgezonderd van alle maatregelen met betrekking tot mest is het vervoer van behandelde en verpakte mest van de detailhandelaar naar de consument en het gebruik van deze mest. Dit vormt immers geen enkel risico op de verspreiding van AI en is bovendien ook uit handhavingsoogpunt geen probleem.

Vervoer van destructiemateriaal

Het vervoer van destructiemateriaal, door een daarvoor aangewezen bedrijf (Rendac), is toegestaan, zelfs tijdens de standstill. De reden hiervoor is dat het uit veterinaire, hygiënische en ethische oogpunt niet gewenst is om kadavers 72 uur op het bedrijf te laten liggen. Echter het vervoer dient tot een minimum beperkt te worden bijvoorbeeld wanneer gekoelde opslag van kadavers mogelijk is. Vervoer gebeurt onder zeer strikte voorwaarden. Hierover zijn door EZ afspraken gemaakt met Rendac. Het ophalen van destructiemateriaal van bedrijven met pluimvee wordt geregionaliseerd (zie hoofdstuk 8.17).

8.15.5 Vervoer diervoeders en melk

Vervoer van diervoeders

Het vervoer van diervoeder kan een risico op verspreiding vormen aangezien de voerwagens op verschillende bedrijven kan komen. Daarnaast kan diervoeder (ruwvoer) afkomstig van een bedrijf waar ook pluimvee wordt gehouden besmet zijn.

Om alle contacten tussen mogelijk besmette bedrijven te voorkomen zal het vervoer van diervoeder gedurende de standstill verboden worden. Hiervoor is met alle sectoren afgesproken dat veehouders geacht worden altijd voor minstens drie dagen diervoedervoorraad op het bedrijf te hebben voor het geval een standstill wordt afgekondigd. Voor de sectoren waar dit niet altijd goed mogelijk is, namelijk de pelsdierhouderij en bepaalde takken van de pluimveehouderij, is het vervoer van diervoeder indien noodzakelijk toegestaan, maar alleen onder strikte voorwaarden (zie hoofdstuk 9.3).

Ook na de standstill gelden beperkingen. Het vervoer van diervoeder wordt dan geregionaliseerd (zie hoofdstuk 8.17).

Bepaalde typen diervoeder vormen geen enkel risico op de verspreiding van AI en, aangezien een uitzondering voor deze typen ook handhaafbaar is, zijn uitgezonderd van alle maatregelen ten aanzien van diervoeders:

- Rechtstreeks vervoer van verpakte voeders voor vee, paarden en pluimvee van detailhandelaar naar consument
- Vervoer van voeders voor vee, paarden en pluimvee via schepen op de binnenwateren
- Het vervoer van kant-en-klaar petfood
- Het transport over verharde (snel)wegen en water van diervoedergrondstoffen wanneer deze niet afkomstig zijn van een veehouderij en uitsluitend bestemd zijn voor dier- en mengvoederfabrieken
- Vervoer van vochtrijke veevoeders van producerende bedrijven (bierbrouwer, aardappelmeelfabriek) naar opslagplaatsen.

Vervoer van melk

Ook al kan AI niet door de melk overgebracht worden, aan het vervoer van melk kunnen toch risico's verbonden zijn. Het is niet de melk zelf die besmet is met het AI-virus maar het vervoermiddel van de melk kan een risico vormen en kan virus verspreiden. Voor de afvoer van melk van bedrijven waar ook pluimvee wordt gehouden, zullen daarom beperkingen gelden (zie ook hoofdstuk 9). Na de standstill wordt het vervoer van melk bovendien geregionaliseerd (zie hoofdstuk 8.17).

8.15.6 Lege vervoersmiddelen

Aan het verplaatsen van lege vervoersmiddelen gebruikt voor of kennelijk bestemd voor het vervoeren van dieren, pluimvee, rauwe melk, veevoeder of mest worden ook beperkingen opgelegd. Daarnaast wordt de eigenaren van dergelijke vervoersmiddelen geadviseerd om, voor zover niet verplicht, gedurende de standstill de vervoersmiddelen/het wagenpark plus de pluimveekratten en dergelijken een extra reiniging en ontsmetting te laten ondergaan (zie ook paragraaf 8.4).

8.16 ALGEHELE OF BEPERKTE STANDSTILL

Zodra een uitbraak van HPAI zich in Nederland voordoet, zal in heel Nederland een algehele standstill (vervoersverbod) afgekondigd worden. Een standstill houdt in dat alle vervoer van en naar veehouderijen verboden is. In hoofdstuk 9 wordt het maatregelpakket van de standstill in meer detail beschreven. De algehele standstill duurt in principe 72 uur.

Ook indien er een zeer ernstige HPAI-verdenking is, kan, ook vóórdat een besmetting door het CVI wordt bevestigd, reeds een standstill afgekondigd worden.

Aan het begin van de standstill is vaak alleen nog maar bekend dat er een besmetting van HPAI is. Waar deze besmetting vandaan komt, hoe deze daar gekomen is en welke andere bedrijven in de tussentijd besmet zijn geraakt, is (nog) niet bekend.

De periode van de standstill wordt gebruikt om:

- De aard en omvang van de besmetting in Nederland in beeld te brengen, terwijl de kans op verdere verspreiding wordt verkleind.
- De centrale crisisorganisatie en de regionale crisisorganisatie, die de bestrijding en handhaving ter plaatse uitvoeren, op te zetten.
- Er wordt gestart met de ruiming van besmette bedrijven en de preventieve ruiming van verdachte bedrijven zoals contact- en buurtbedrijven.
- De beperkingsgebieden in te stellen (zie hoofdstuk 7)
- Nederland voor zover mogelijk reeds te regionaliseren (zie hoofdstuk 7).

In Hoofdstuk 9.3 wordt het maatregelpakket voor de standstill beschreven met de uitzonderingen die er mogelijk zijn.

Impact Standstill

De standstill is een zeer ingrijpende maatregel, met grote financiële consequenties voor zowel de pluimveesector als ook voor andere sectoren, zoals de zuivel en varkenshouderij.

Echter, ook het niet besluiten tot een standstill kan grote consequenties hebben. Op het moment dat de eerste besmetting of ernstige verdenking wordt gemeld is immers nog onbekend of, en welke, vervoersbewegingen en contacten er zijn geweest, waar het virus vandaan komt, hoe lang het virus er al is en of het virus zich reeds verspreid heeft naar andere bedrijven. Zeker in een pluimveedicht land als Nederland zijn de risico's op verspreiding groot.

De eerste uren en dagen na de insleep van een ernstig besmettelijke dierziekte zijn dan ook cruciaal voor een effectieve bestrijding. Snelle melding van een verdenking door de veehouder/dierenarts is van groot belang, maar dat geldt net zo goed voor een snelle afkondiging van een standstill. Mede om deze reden heeft EZ voor HPAI een modelregeling beschikbaar, zodat een standstill snel in werking kan treden.

Beperkte standstill

Wanneer er (nog) geen sprake is van een uitbraak bij commercieel pluimvee, kan besloten worden tot een beperkte standstill. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan bij een uitbraak van HPAI bij hobbymatig gehouden pluimvee. De vervoersbeperkingen worden in dat geval beperkt tot de meest risicovolle vervoersbewegingen, namelijk levend pluimvee/vogels (behalve eendagskuikens), eieren en mest en strooisel van pluimvee.

8.17 REGIONALISERING

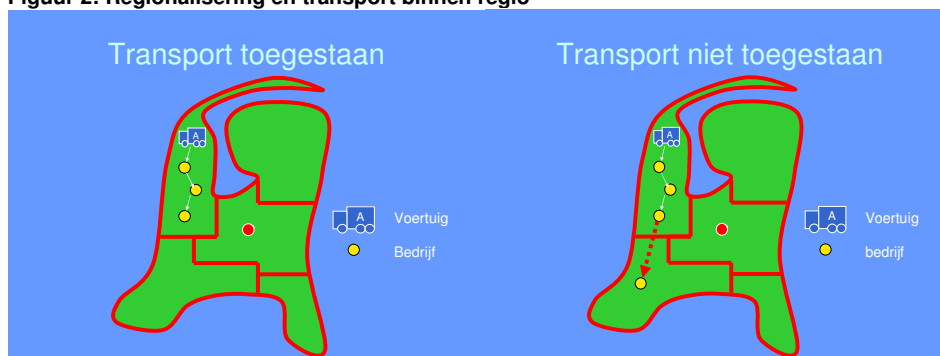
Aansluitend aan de standstill zal regionalisatie plaatsvinden (zie paragraaf 7.6). In het begin zijn de maatregelen in alle regio's gelijk (in alle regio's geldt het maatregelenpakket van het buffergebied (gebied B) zoals beschreven in hoofdstuk 9), maar al snel zullen de maatregelen in de vrije regio's worden versoepeld. Wel zal transport, maar ook het werken van dezelfde persoon op pluimveebedrijven beperkt worden tot de regio (= geregionaliseerd). Zie figuur 2. Transport naar, of werken op pluimveebedrijven in, andere regio's is verboden of aan voorwaarden verbonden. De instelling van regio's heeft als doel de kans op verspreiding van het virus over heel Nederland te verkleinen.

Voorbeelden van voertuigen en personen die geregionaliseerd zijn:

- Dierenarts[#]
- Inseminator (gemengd bedrijf)
- Bedrijfsverzorger
- Vervoer van pluimvee en gevogelte
- Vervoer van zoogdieren bestemd voor of afkomstig van een bedrijf met pluimvee
- Vervoer van eieren, melk, mest en diervoeder
- Vervoer van destructiemateriaal
- Alle monteurs, leveranciers, voorlichters etc. die het bedrijfsgedeelte betreden
- Servicebedrijven zoals vang- en entploegen

[#] De regionalisatie van dierenartsen kan mogelijk conflicteren met de één-op-één-relatie tussen dierenarts en veehouderijbedrijf die voor veel sectoren verplicht is. Mogelijk wordt de bovengenoemde regionalisatie voor de dierenarts daarom geschrapt of vervangen door een alternatief

Figuur 2: Regionalisering en transport binnen regio

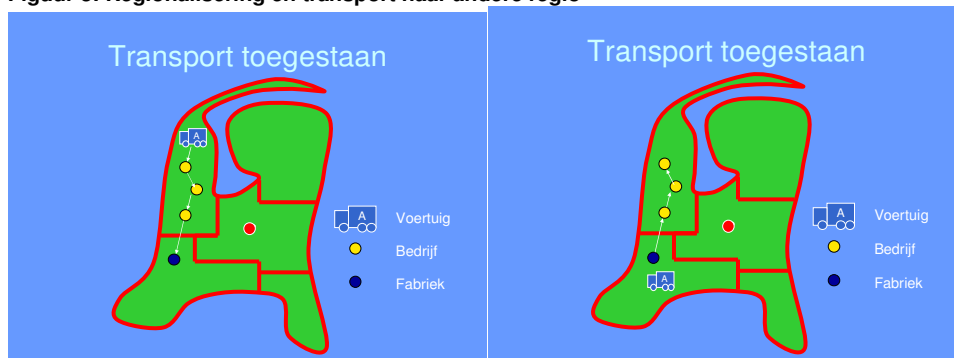
Rechtstreeks transport naar of van een locatie zonder pluimvee buiten de regio, voor ophalen of afleveren van producten of materialen, is wel toegestaan (zie figuur 3). Voorbeelden:

- Afleveren van melk aan een melkfabriek gelegen buiten de regio is toegestaan, mits rechtstreeks.

- Kadavers moeten binnen één regio opgehaald worden, maar mogen uiteindelijk rechtstreeks naar een destructor buiten de regio vervoerd worden.
- Ophalen van voer op een mengvoederbedrijf buiten de regio om verschillende bedrijven (zonder pluimvee) binnen de regio te bevoorraden is toegestaan.
- Vervoer van mest naar bijvoorbeeld een opslagplaats buiten de regio is alleen toegestaan met een ontheffing.
- Vervoer van dieren naar een slachterij buiten de regio kan worden toegestaan indien de epidemiologische situatie het toelaat. Hierbij moet wel aangetoond worden dat de beschikbare slachtcapaciteit binnen de regio te gering is. Aan het vervoer van dieren naar een slachterij buiten de regio zijn strikte voorwaarden verbonden, zoals geprotocolleerd, 1 op 1, vaste corridor, vervoer zo mogelijk beperken tot de naastgelegen regio.

De controle op de regionalisering vindt plaats door identificatie van voertuigen door middel van het plaatsen van een sticker. Voor iedere regio zijn één kleur en code. Omstickeren is alleen mogelijk na reiniging en ontsmetting van het voertuig op een erkende wasplaats onder toezicht van de NVWA en aansluitend een stilstand van het voertuig gedurende een periode van 24 uur.

Figuur 3: Regionalisering en transport naar andere regio

8.18 MAATREGELEN VERDACHTE EN BESMETTE BEDRIJVEN

Verdachte bedrijven worden bezocht door een specialistenteam van de NVWA. Bij de bedrijven die verdacht of besmet zijn verklaard zullen borden worden geplaatst, waardoor duidelijk wordt dat het verboden is om deze bedrijven te bezoeken met uitzondering van de houder van de dieren en medewerkers van de NVWA. Ander bezoek, ook van het personeel, mag uitsluitend na toestemming met de NVWA plaatsvinden. Ook alle aan- of afvoer van dieren (ook niet-pluimvee), producten en materialen en het betreden van het bedrijf door anderen dan de houder alleen mag geschieden na toestemming en op voorwaarden van de NVWA. Het bedrijf gaat dus 'op slot'.

Door de NVWA wordt een epidemiologisch onderzoek ingesteld om na te gaan of het bedrijf besmet is en zo ja, of de ziekte zich verspreidt kan hebben. Indien het besmette bedrijf een gemengd bedrijf is waar ook paarden, varkens of pelsdieren aanwezig zijn, worden deze dieren ook getest op AI. Voor varkens is dit verplicht conform artikel 47 van 2005/94/EG.

Pluimvee en andere gevoelige vogels op besmette bedrijven wordt geruimd. Verdachte bedrijven kunnen preventief worden geruimd. Zie paragraaf 8.20, ook voor uitzonderingen van ruiming.

Meer details over de maatregelen die worden getroffen op verdachte bedrijven, besmette bedrijven en contactbedrijven zijn te vinden in het uitvoeringsdraaiboek van de NVWA. Tevens is op de website van de NVWA in meer detail beschreven wat veehouders precies kunnen verwachten tijdens en na een bezoek van het specialistenteam.

8.19 VACCINATIE

Bij de bestrijding van een zeer besmettelijke ziekte als AI is het van groot belang om te voorkómen dat gevoelige dieren in contact kunnen komen met het virus en daarmee dat het virus zich in een gevoelig dier kan vermeerderen en daarna verspreiden. Een van de opties is het aantal gevoelige dieren in de omgeving van het virus te verminderen door middel van vaccinatie, versneld slachten en/of door preventief ruimen. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de optie vaccinatie (zie ook hoofdstuk 2.2.10). Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen preventieve vaccinatie (virus is niet in het land of de regio aangetoond) en noodvaccinatie (rondom een uitbraak).

8.19.1 Preventieve vaccinatie in vrije regio's

Na regionalisatie zou besloten kunnen worden vrijwillige, preventieve vaccinatie in de vrije regio's toe te staan. Hiervoor zal Nederland een aanvraag en een vaccinatieplan moeten indienen bij de Europese Commissie (zie paragraaf 2.2.10). Voor preventieve vaccinatie van vogels in dierentuinen hoeft geen aanvraag meer ingediend te worden. Dit is conform EU beschikking 2007/598/EG mogelijk. Beschikbaarheid van goed vaccin kan wel een probleem zijn. De Europese Unie en Nederland hebben geen vaccinbank met AI-vaccins. Beschikbaarheid van vaccins is daarom afhankelijk van beschikbaarheid van vaccin in de markt. Omdat preventieve vaccinatie in de EU momenteel slechts op zeer kleine schaal, onder specifieke omstandigheden wordt toegepast bestaat de mogelijkheid dat preventieve vaccinatie niet mogelijk is doordat er onvoldoende aanbod is van AI-vaccin. Daarnaast moet er een vaccin zijn dat bescherming biedt tegen het virus subtype waarvan op dat moment een uitbraak is in Nederland en het vaccin moet voldoen aan het DIVA principe (differentiatie tussen geïnfecteerde en gevaccineerde dieren).

8.19.2 Noodvaccinatie rondom besmette bedrijven

Het ministerie van EZ heeft een modelstudie¹¹ laten doen door Wageningen UR naar de effectiviteit van verschillende bestrijdingsmiddelen, zowel vanuit epidemiologisch als economisch oogpunt. Een van de conclusies is dat noodvaccinatie bij een uitbraak van HPAI in Nederland niet effectief lijkt om een epidemie onder controle te krijgen, tenzij er een meer efficiëntere manier van toediening van het vaccin wordt ontwikkeld. Met de huidige AI-vaccins moet elk individueel dier namelijk handmatig een injectie met het vaccin toegediend krijgen. Noodvaccinatie van pluimvee op commerciële pluimveebedrijven is daardoor te arbeidsintensief om op grote schaal toe te kunnen passen.

Noodvaccinatie zou eventueel wel op zeer kleine schaal kunnen om specifieke groepen dieren, en daarmee ook hun verzorgers, te beschermen tegen besmetting. Gedacht kan worden aan dierentuinen, beschermde vogelsoorten, hobbypluimvee, e.d.. Nederland moet hiervoor een aanvraag indienen bij de Europese Commissie. Indien vaccinatie wordt toegepast moet er rekening mee worden gehouden dat het na vaccinatie nog ongeveer 1-2 weken duurt voordat de vogels weerstand tegen het virus hebben opgebouwd. De Europese Unie en Nederland hebben geen vaccinbank met AI-vaccins. Beschikbaarheid van vaccins is daarom afhankelijk van beschikbaarheid van vaccin in de markt (zie 8.19.1).

Indien in geval van een uitbraak overwogen wordt noodvaccinatie (voor bepaalde categorieën) in te zetten, moet meegewogen worden dat dit consequenties kan hebben voor de export.

¹¹ J. Backer, R. Bergevoet, E. Fischer, G. Nodelijk, K. Bosman, H. Saatkamp and H. van Roermund, Control of Highly Pathogenic Avian Influenza; Epidemiological and economic aspects, LEI report 2011-032/CVI report 11/CVO0184, ISBN/EAN 978-90-8615-520-0

8.20 RUIMEN / ONTVOLKEN VAN GEBIEDEN MET PLUIMVEE

Ruimen besmette bedrijven

Indien een uitbraak van HPAI op een bedrijf bevestigd wordt, worden alle pluimvee en andere in gevangenschap gehouden vogels op die bedrijfslocatie gedood. De kans op verspreiden en vermeederen van het virus is in dit geval zo groot, dat het noodzakelijk is het pluimvee zo snel mogelijk te doden en veilig te verwijderen. Wanneer in dit draaiboek van “zo snel mogelijk” gesproken wordt, dan betekent dit altijd met behoud van de biosecurity (geen verspreiding van smetstoffen). Zie hiervoor het uitvoeringsdraaiboek van de NWWA.

Preventief ruimen (ernstig) verdachte bedrijven

Er zijn verschillende typen verdachte bedrijven. Ten eerste kan een bedrijf verdacht zijn doordat er op dat bedrijf dieren zijn die klinische symptomen vertonen. Daarnaast kan een bedrijf verdacht zijn omdat er risicovolle contacten zijn geweest met een (mogelijk) besmet bedrijf. Wanneer er in Nederland geen HPAI voorkomt kan het zijn dat er dieren geïmporteerd zijn uit een besmet gebied. Bij een ernstige verdenking kan het pluimvee op een bedrijf gedood worden al voordat de definitieve laboratorium uitslag bekend is, we spreken dan van een preventieve ruiming.

Preventief ruimen buurtbedrijven

Uit de ervaringen met eerdere uitbraken van ernstig besmettelijke dierziekten is gebleken dat in veedichte regio's, dus in grote delen van Nederland, niet kan worden volstaan met alleen het ruimen van het besmette bedrijf. Wanneer alleen besmette bedrijven worden geruimd zal het virus als een lopend vuurtje langs de bedrijven gaan en 'loopt de bestrijding van de ziekte achter de besmetting aan'. De uitbraak van HPAI in 2003 en een modelstudie¹² van Wageningen UR, uitgevoerd in opdracht van EZ, laten zien dat in Nederland ruimen van de pluimveebedrijven die in de buurt liggen van besmet bedrijf noodzakelijk is om een uitbraak in pluimveedichte gebieden onder controle te kunnen krijgen.

Het pluimvee in een gebied rond het besmette bedrijf zal daarom preventief worden geruimd. Normaal gesproken zal dit een gebied zijn met een straal tussen de 1 en 3 kilometer. De uitbraak van 2003 en de modelstudie van Wageningen UR geven een indicatie hoe groot het ruimingsgebied moet zijn. Of er een ruimingsgebied wordt ingesteld, hoe groot dit precies is en in welke volgorde bedrijven worden geruimd, zal op het moment van een uitbraak worden bepaald aan de hand van onder meer het virustype, het epidemiologisch onderzoek en de pluimveedichtheid in het gebied. Wanneer de overheid te terughoudend is ten aanzien van preventief ruimen kan dit het risico met zich meebrengen dat de uitbraak niet onder controle komt. Anderzijds is het, gelet op de grote impact voor veehouders, alsook maatschappelijke impact, onwenselijk dat er meer pluimvee preventief wordt geruimd dan strikt noodzakelijk is.

Uitzonderingen

Bepaalde typen buurtbedrijven/houderijen worden of kunnen worden uitgezonderd van preventieve ruiming: Hobbypluimvee wordt uitgezonderd, evenals pluimveebedrijven die, conform verordening 616/2009/EG, een erkenning hebben als compartiment.

Ook gevaccineerde vogels en pluimvee worden uitgezonderd van preventieve ruiming. De dieren moeten hiertoe wel goed gevaccineerd zijn en met een DIVA-vaccin dat bescherming biedt tegen het AI-virus waarvan op dat moment een uitbraak is in Nederland.

Voor bijzondere pluimveebedrijven, die voldoen aan hoge eisen van bioveiligheid, maar geen erkenning hebben als compartiment, wordt op moment van een uitbraak een risico-inschatting

¹² J. Backer, R. Bergevoet, E. Fischer, G. Nodelijk, K. Bosman, H. Saatkamp and H. van Roermund, Control of Highly Pathogenic Avian Influenza; Epidemiological and economic aspects, LEI report 2011-032/CVI report 11/CVO0184, ISBN/EAN 978-90-8615-520-0

gemaakt. Bijzondere pluimveebedrijven zijn onder meer grootouderdierbedrijven en producenten van SPF-dieren/eieren. Voor een toelichting waarom deze bedrijven/houderijen worden of kunnen worden uitgezonderd, zie hoofdstuk 12 (overige houderijen).

Voor slachtrijpe vleeskuikens en kalkoenen kan (onder zeer strikte voorwaarden) afvoer naar een slachthuis een alternatief zijn voor preventief ruimen van buurtbedrijven (zie hiervoor 8.21). Echter, omdat de verspreidingsrisico's bij slacht groter zijn dan bij ruiming, zal hiertoe alleen in uitzonderlijke situaties en op basis van een risicoanalyse besloten worden.

8.21 (VERVROEGD) SLACHTEN VAN NIET-VERDACHT PLUIMVEE

In heel Nederland, maar met prioriteit in de buurt van de uitbraak en in zeer pluimveedichte gebieden, zou voor slachtrijpe vleeskuikens en kalkoenen een ontheffing kunnen worden gegeven van het vervoersverbod. Dat geldt ook voor legpluimvee dat aan het einde van de leg is of dat de pluimveehouder vervroegd wil laten slachten. Op deze manier kan op een 'natuurlijke manier' de pluimveedichtheid in Nederland iets worden verlaagd op moment van een uitbraak. Ook vanuit dierenwelzijn is dit wenselijk, omdat hiermee welzijnsproblemen en welzijnsopkoop (ruimen op het bedrijf) van vleeskuikens en kalkoenen voorkomen kan worden.

Afvoer naar de slacht kan risico's op verspreiding van het virus opleveren en zal daarom vanuit de gebieden waar vervoersbeperkingen gelden alleen op basis van een risicoanalyse worden toegestaan. Indien mogelijk en verantwoord wordt hiermee reeds tijdens de standstill gestart.

Dieren uit de beperkingsgebieden (gebieden A en B) mogen conform richtlijn 2005/94 alleen vervoerd worden naar de slacht na klinische inspectie door de NVWA. Waar passend worden monsters genomen en onderzocht door het CVI, om besmetting met AI uit te sluiten. Vervoer vindt alleen plaats in een door de NVWA verzegelde wagen en uitsluitend naar een door EZ aangewezen slachthuis via een daarvoor aangewezen route. Vlees afkomstig uit het beschermingsgebied mag alleen binnen Nederland verkocht worden en moet gescheiden worden gehouden van vlees van buiten het beperkingsgebied. Vlees van buiten het beschermingsgebied mag gewoon op de Europese markt verhandeld worden.

In Nederland is momenteel geen kalkoenenslachterij aanwezig is. Slacht van Nederlandse kalkoenen in Duitsland uit het bt-gebied en buffergebied (gebied B) kan in geval van een uitbraak alleen na expliciete toestemming van de Duitse autoriteiten.

Voor legpluimvee is het denkbaar dat er pluimveehouders zijn die hun dieren vervroegd willen laten slachten. Op die manier valt voor de pluimveehouder de angst dat zijn bedrijf besmet raakt weg en daarnaast wordt voor de pluimveehouder de financiële onzekerheid kleiner. In geval van een uitbraak van HPAI zal voor de gebieden waar beperkingen gelden immers lange tijd onzeker zijn vanaf welk moment consumptie-eieren weer verkocht mogen worden, en hoeveel deze eieren op dat moment nog zullen opbrengen. Wanneer kan worden toegestaan dat de pluimveehouder zijn dieren vervroegd laat slachten heeft deze weliswaar gedurende de leegstand geen opbrengsten, maar worden ook de kosten van onder andere het voer uitgespaard.

8.22 OPZETVERBOD

In die regio's waar na verloop van tijd geen vervoersbeperkingen meer gelden voor pluimvee (de vrije regio's), kan ervoor gekozen worden om in (delen) daarvan in de eerste periode het opzetten van nieuwe koppels (leg en/of vlees) niet toe te staan om zo ook deze gebieden iets pluimvee-arter te krijgen. Met name voor zeer pluimveedichte regio's kan dit een optie zijn.

8.24 VERSCHERPTE HANDHAVING

Indien er vermoedens zijn dat de regelgeving (in bepaalde gebieden) onvoldoende wordt nageleefd kunnen naast communicatie middelen ook extra maatregelen worden genomen op het gebied van

handhaving. De handhaving van de NVWA kan worden geïntensiveerd.. Bij grootschalige incidenten en crises kan EZ via het Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum (LOCC) voor de NVWA bijstand vragen van andere handhavers zoals politie en defensie.

8.25 UITZONDERINGEN / ONTHEFFINGEN

Als gevolg van de beperkingen die gelden tijdens een uitbraak van HPAI kunnen in bepaalde gebieden en op bepaalde bedrijven problemen ontstaan, zoals welzijnsproblemen. In dat geval moet een afweging gemaakt worden tussen de kans op verspreiding van het virus bij een eventuele ontheffing op de maatregelen en de problemen die de maatregelen tot gevolg hebben. Deze afweging moet per geval gemaakt worden.

Voor bepaalde gevallen zullen op een veilig moment ontheffingen op een maatregel gegeven kunnen worden. Dit vervoer zal vervolgens onder strikte voorwaarden plaatsvinden. Veehouders kunnen een aanvraag voor een ontheffing indienen bij de NVWA. Veehouders dienen hiermee niet te wachten tot het laatste moment, aangezien de risicobeoordeling van de aanvraag altijd tijd kost. Indien er problemen zijn die op veel bedrijven voorkomen kunnen sectorvertegenwoordigers daarnaast bij EZ vragen of er een generieke ontheffing kan worden gegeven. Ook een generieke ontheffing zal alleen op basis van een risicoanalyse afgegeven kunnen worden.

8.26 WELZIJSOPKOOP

Welzijnsopkoop (ruimen van dieren omdat de dieren anders welzijnsproblemen zouden krijgen) moet zoveel mogelijk voorkomen worden. Ook de sector zelf heeft hierin nadrukkelijk een verantwoordelijkheid.

Mocht uit oogpunt van risicobeheersing echt geen vervoer worden toegestaan van dieren die vanuit welzijnsoogpunt niet op een bedrijf kunnen blijven, dan zal als laatste optie welzijnsopkoop worden gehanteerd. Daarbij hoeft niet noodzakelijkerwijs te worden gewacht totdat er welzijnsproblemen zijn opgetreden. Zo kan eventueel al in een vroeg stadium welzijnsopkoop plaats gaan vinden indien zonder meer duidelijk is dat in een later stadium bij die groep dieren welzijnsproblemen zullen gaan optreden.

Een aspect dat welzijnsproblemen en maatschappelijke onrust kan voorkomen is dat bij vogels, in tegenstelling tot zoogdieren, het doden van jonge dieren kan worden voorkomen door de bevruchte eieren (de broedeieren) niet te laten uitkomen. Dit kan gedaan worden indien vooraf te voorzien is dat er anders op een later moment welzijnsproblemen kunnen/zullen ontstaan,

Hoofdstuk 9: Maatregelpakketten

9.1 INLEIDING

9.2 MAATREGELENTABEL

9.3 MAATREGELPAKKET STANDSTILL

9.4 MAATREGELPAKKET BEPERKTE STANDSTILL

9.5 MAATREGELPAKKET BESCHERMINGS- EN TOEZICHTSGEBIED (GEBIED-A)

9.6 MAATREGELPAKKET BUFFERGEBIED (GEBIED-B)

9.7 MAATREGELPAKKET VRIJE REGIO'S (REGIONALISERING)

9.1 INLEIDING

In hoofdstuk 7 is toegelicht welke gebieden ingesteld worden in geval van een uitbraak van HPAI. In hoofdstuk 8 zijn de maatregelen toegelicht, waarvan sommige voor heel Nederland van toepassing zijn en andere alleen voor een bepaald beperkingsgebied. In dit hoofdstuk wordt voor de standstill en per beperkingsgebied het bijbehorende maatregelenpakket samengevat.

Bij aanvang van de crisis wordt een landelijke standstill van 72 uur afgekondigd. De standstill wordt onder andere gebruikt om de diverse beperkingsgebieden in te stellen. Indien voor een bedrijf daardoor meerdere maatregelenpakketten van toepassing zijn (bijvoorbeeld standstill en ligging in een bt-gebied, of ligging in een buffergebied en in een bt-gebied) dan gelden voor het gebied steeds de strengste maatregelen.

Als de situatie verbetert kan er met de afbouw van de maatregelen in de gebieden begonnen worden. Sommige opties hiervoor worden reeds in dit hoofdstuk genoemd, voor het overige zie hoofdstuk 10.

Gebieden met eigen maatregelenpakket

Voor de standstill en de volgende gebieden zijn er maatregelenpakketten:

- Beschermings- en toezichtsgebied (bt-gebied = gebied A)
- Buffergebied (=gebied B)
- Eventueel verdere beperkingsgebieden / buffergebieden
- Ruimingsgebied
- Vrije regio's (regionalisering)

De gebieden die worden ingesteld bij een uitbraak van HPAI in wilde vogels of LPAI in pluimvee of gehouden vogels komen in een ander hoofdstuk aan de orde (zie H15 en 16).

9.2 MAATREGELENTABEL

De maatregelen per gebied staan kort opgesomd in tabel 4 voor de bedrijven met commercieel pluimvee. In de volgende paragrafen wordt per gebied tekst en uitleg bij tabel 4 gegeven, ook worden de voorwaarden geschetst waaronder bepaalde activiteiten toegestaan worden.

Tabel 4. Maatregelenpakket per gebied

maatregelen per gebied voor bedrijven met commercieel pluimvee				
	Standstill	BT-gebied Gebied A	Buffergebied Gebied B	Vrije regio's
Afschermplicht pluimvee	ja	ja	ja	ja
Verzamelen vogels/pluimvee	X	X	X	X
Bezoekers	C	C	C	C
Vervoer pluimvee naar slachthuis	X	X	C	A
Vervoer eendagskuikens	X	X	C	A
Vervoer legrijp pluimvee	X	X	C	A
Vervoer broedeieren	X	X	C	A
Vervoer consumptie-eieren	X	X	C	A
Vervoer hobbymatig gehouden pluimvee	X	X	C	A
Vervoer andere in gevangenschap gehouden vogels	X	X	C	A
Vervoer andere gevoelige diersoorten	X	X	A	A
Vervoer ongevoelige diersoorten	X	X	A	A
Vogel(kalkoenen)sperma	X	X	X	A
Sperma ontvangen (rund, paard, varken)	C	C	C	A
Diervoeders naar bedrijf	X	A	A	A
Melk	X	A	A	A
Mest en strooisel	X	X	X	C
Deconstructiemateriaal	A	A	A	A

X = Niet toegestaan; C = Niet toegestaan tenzij; A = Toegestaan onder voorwaarden; O = Toegestaan;

9.3 MAATREGELPAKKET STANDSTILL

Zodra zich een uitbraak van HPAI bij commercieel pluimvee in Nederland voordoet zal er, in heel Nederland, een algehele standstill afgekondigd worden. Een standstill betekent dat **alle** risicovolle transporten van en naar veehouderijen verboden zijn. De standstill zal in principe 72 uur duren.

Behalve vervoersverboden zullen tijdens de standstill ook een **landelijke bezoekersregeling**, **afschermplicht**, **verzamelverbod voor pluimvee en gevogelte** en **jachtverbod** worden ingesteld (zie hiervoor hoofdstuk 5.3 en 5.4).

Hieronder worden de vervoersverboden en -beperkingen geschetst voor de periode van de landelijke standstill:

Vervoer pluimvee en gevogelte

- Het vervoer van pluimvee en andere in gevangenschap gehouden vogels is verboden. Ongeacht of de dieren commercieel of hobbymatig gehouden worden.
- Het vervoer van pluimvee naar de slacht zal, indien verantwoord en onder strikte voorwaarden, worden toegestaan (zie H 8.21).

Vervoer van eieren

Het vervoer van alle eieren waaronder broedeieren, consumptie-eieren, industrie-eieren, vaccineieren en SPF-eieren afkomstig van een bedrijf met pluimvee is tijdens de standstill verboden. Het vervoer vanuit bedrijven die een erkenning hebben als compartiment (conform verordening 616/2009/EG) kan onder voorwaarden doorgang vinden (zie H 12.8.2).

Vervoer van pluimveesperma

Het vervoer van pluimvee(kalkoenen)sperma is verboden tijdens de standstill.

Vervoer van andere gevoelige dieren

Het vervoer van gevoelige dieren als varkens, paarden en pelsdieren is tijdens de standstill verboden (zie H 11). Dit geldt ook voor vervoer naar de slachterij. Ook is het niet toegestaan met deze dieren, bijvoorbeeld paarden, over de openbare weg te lopen.

Een uitzondering op het vervoersverbod wordt gemaakt voor het vervoer van paarden in levensbedreigende situaties naar een gespecialiseerde kliniek (zie H 11.2.3). Ook uitgezonderd zijn honden en katten. Deze mogen gewoon vervoerd en uitgelaten worden, maar houders wordt uitdrukkelijk gevraagd de adviezen in hoofdstuk 11.5 en 11.6 op te volgen.

Vervoer van ongevoelige dieren

Het vervoer van de ongevoelige diersoorten waaronder herkauwers is verboden, ook het lopen met deze dieren over de openbare weg. Dit geldt ook voor het vervoer van runderen, kalveren en lammeren naar de slachterij en voor het vervoer van en naar exportstallen. Een uitzondering wordt gemaakt voor hoogdrachtige dieren en melkgevende dieren: deze mogen eenmalig naar huis gehaald worden.

Mest en strooisel

Het vervoer van pluimveemest, strooisel en mest van andere dieren is verboden. Ook het aanwenden van mest is tijdens de standstill verboden.

Vervoer van sperma van zoogdieren

Het vervoer van sperma zoals rundersperma, varkenssperma en paardensperma vanaf veehouderijen met commercieel pluimvee is verboden. Het vervoer van dit sperma naar

veehouderijen met pluimvee (commercieel of hobbymatig gehouden) is alleen toegestaan mits het afgeleverd wordt aan de openbare weg en met in acht neming van de bezoekersregeling.

Diervoeder

Tijdens de standstill is het vervoer van diervoeders verboden. Met de verschillende sectoren is afgesproken dat veehouderijbedrijven altijd voor minstens drie dagen diervoedervoorraad op het bedrijf dienen te hebben voor het geval een standstill wordt afgekondigd. Voor de meeste houderijen, zoals van koeien, kalveren (melkpoeder), varkens en paarden, is het dit goed mogelijk.

Voor enkele houderijtakken, zoals de pluimveehouderij en pelsdierhouderij, is het niet altijd mogelijk om voor drie dagen voer op voorraad te hebben en kan het verbod, vanwege de specialistische opbouw van de keten, tot grote problemen leiden. Hieronder wordt toegelicht hoe hier tijdens de standstill mee wordt omgegaan:

Pluimveehouderij

Voor bepaalde takken van de pluimveehouderij, bijvoorbeeld bij de vleeskuikens, is het moeilijk om voor drie dagen voer op voorraad te hebben. Echter het vervoer van en naar pluimveehouderijen is bij een uitbraak van AI zeer risicovol. Het vervoer moet daarom tot een absoluut minimum worden beperkt en waar mogelijk worden uitgesteld tot na de standstill. Indien aanvoer van diervoer tijdens de standstill noodzakelijk is, is dat enkel onder de volgende, strenge voorwaarden toegestaan:

- Van de fabriek één op één vervoer naar het bedrijf
- Aflevering moet plaatsvinden op basis van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.
- Reiniging en desinfectie van het vervoermiddel na elke rit op een erkende wasplaats en onder toezicht van de NVWA.
- De leverancier levert ten behoeve van de tracering dagelijks een overzicht aan bij de NVWA waarop staat vermeld welk vervoersmiddel (kenteken) op welke bedrijfslocaties diervoeder heeft afgeleverd.

Pelsdierhouderij

Voor deze tak is het onmogelijk om voer op voorraad te hebben omdat zij dagelijks één of twee maal vers slachtafval geleverd krijgen. Het vervoer vindt plaats in speciale tankwagens. Het is tijdens de standstill toegestaan om voer af te leveren aan de pelsdierhouderijen, mits conform een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Uiteraard dient hierbij de bezoekersregeling in acht genomen te worden.

Voor de pelsdierhouderijen die tevens commercieel pluimvee houden gelden de voorwaarden voor 'pluimveehouderij' zoals hierboven genoemd.

Destructiemateriaal

Destructiemateriaal mag tijdens de standstill worden opgehaald, onder de strikte voorwaarden die door EZ contractueel zijn afgesproken met het destructiebedrijf. Het vervoer dient echter tot een minimum beperkt te worden.

Melk

Het ophalen van melk afkomstig van bedrijven met commercieel pluimvee of andere commercieel gehouden gevoelige diersoorten (varkens, pelsdieren) is verboden. Indien er in deze drie dagen geen opslagcapaciteit voor de melk meer beschikbaar is zal het op een verantwoorde manier weggegooid moeten worden (bijv. in de mestkelder). Melk mag om diverse redenen nooit in het rioolwatersysteem worden geloosd. Veehouders worden dringend opgeroepen zich aan het loosverbod te houden.

Tijdens de standstill is het vervoer van melk alleen toegestaan wanneer:

- de melk afkomstig is van bedrijven zonder commercieel pluimvee en zonder andere commercieel gehouden gevoelige diersoorten (varkens, pelsdieren). De melk mag opgehaald worden onder de voorwaarden van een door de NVWA goedgekeurd systeem dat waarborgt dat deze melk inderdaad niet afkomstig is van bedrijven met commercieel pluimvee of andere commercieel gehouden gevoelige diersoorten.
- Het transport van melk van weide naar huis, met weidetank, is toegestaan. Voor bedrijven met commercieel pluimvee of andere commercieel gehouden gevoelige diersoorten (varkens, nertsen, pelsdieren) is dit echter alleen toegestaan conform een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Lege vervoermiddelen

Verplaatsen van lege vervoermiddelen bedoeld voor pluimvee, andere in gevangenschap gehouden vogels, paarden, varkens, pelsdieren, herkauwers, rauwe melk, veevoeder, mest of eieren (behalve afkomstig van een pakstation/distributiebedrijf/groothandel) is niet toegestaan. Vervoer van die lege vervoermiddelen is alleen toegestaan voor/na vervoersbewegingen waarvoor in de standstill een uitzondering is gemaakt met bijbehorende hygiëneprotocollen (melk, veevoer, paarden in levensbedreigende situatie, melkgevende dieren/hoogdrachtige dieren eenmalig naar huis brengen).

Import en export

Voor de dieren en producten waarvoor tijdens de standstill vervoersverboden gelden is automatisch ook geen import en export mogelijk. Vervoer, import en export is wel mogelijk voor onder meer:

- sperma (rund, paard en varken) dat afkomstig is van een bedrijf zonder commercieel pluimvee,
- consumptie-eieren afkomstig van een pakstation of groothandel,
- vlees en vleesproducten afkomstig van de verwerkende industrie,
- melk/zuivelproducten afkomstig van de verwerkende industrie,
- melk afkomstig van bedrijven zonder commercieel pluimvee

9.4 MAATREGELPAKKET BEPERKTE STANDSTILL

Indien er alleen sprake is van een uitbraak van HPAI bij hobbymatig gehouden pluimvee zal indien de situatie het toelaat in plaats van een algehele standstill een beperkte landelijke standstill ingesteld worden. Deze standstill geldt voor levend pluimvee/vogels (behalve voor eendagskuikens), eieren en mest en strooisel afkomstig van bedrijven met commercieel gehouden pluimvee. Behalve vervoersverboden zal tijdens de standstill ook de **bezoekersregeling** en een **afschermplicht** worden ingesteld.

De beperkte standstill duurt maximaal 72 uur en kan korter duren wanneer er al eerder meer duidelijkheid is over de insleep van het virus bij betreffende locatie en de risico's.

Toegestaan tijdens de beperkte standstill, is het vervoer van (let wel voor het bt-gebied gelden strengere maatregelen):

- Eendagskuikens: afleveren aan de openbare weg, met reiniging en ontsmetting volgens een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.
- Consumptie-eieren: Met reiniging en ontsmetting volgens een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.
- Andere gevoelige en ongevoelige diersoorten: Indien afkomstig van of bestemd voor een bedrijf met commercieel pluimvee met reiniging en ontsmetting volgens een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.
- Sperma ontvangen rund, varken, paard: afleveren aan de openbare weg, conform een door de NVWA goedgekeurd protocol.
- Diervoeders: mag afgeleverd worden op bedrijven met commercieel pluimvee, met reiniging en ontsmetting volgens een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.
- Melk: mag opgehaald worden op bedrijven met commercieel pluimvee, met reiniging en ontsmetting volgens een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

In alle bovenstaande gevallen gelden uiteraard ook gewoon de bezoekersregeling en afschermplicht.

9.5 MAATREGELPAKKET BESCHERMINGS- EN TOEZICHTSGEBIED (GEBIED-A)

Bij een uitbraak van HPAI bij commercieel pluimvee wordt rond de besmetting een beschermings- en een toezichtsgebied (bt-gebied) ingesteld. Het bt-gebied wordt samen ook wel gebied-A genoemd. In deze paragraaf worden de maatregelen geschetst die genomen worden in dit gebied.

Algemeen advies:

Voor alle toegestane vervoer is het van het grootste belang dat de transporteur en zijn transportmiddel niet in contact komt met levend pluimvee of met het leefgebied van het pluimvee.

Afschermplicht

In het bt-gebied geldt een afschermplicht voor zowel hobbymatig als commercieel gehouden pluimvee. Zie hoofdstuk 8.13.

Verzamelverbod gevogelte

Het verzamelverbod voor pluimvee en andere gehouden vogels geldt voor heel Nederland, ook voor het bt-gebied.

Bezoekersregeling

De bezoekersregeling is van kracht (zie H 8.12).

Jachtverbod

In het bt-gebied is de jacht op wilde vogels alsmede afschot van vogels in het kader van beheer- en schadebestrijding verboden. Daarnaast geldt een oproep om versturende activiteiten ten aanzien van wilde vogels in het bt-gebied zoveel mogelijk te beperken (zie H 14).

Vervoer pluimvee en gevogelte

- Het vervoer van pluimvee en andere in gevangenschap gehouden vogels is verboden. Ongeacht of de dieren commercieel of hobbymatig gehouden worden.
- Het vervoer van pluimvee naar de slacht zal, indien verantwoord en onder strikte voorwaarden, worden toegestaan (zie H 8.21).

Vervoer van eieren

Het vervoer van eieren waaronder broedeieren, consumptie-eieren, industrie-eieren, vaccineieren en SPF-eieren afkomstig van een bedrijf met pluimvee is verboden. Versoepelingen op dit verbod zijn mogelijk afhankelijk van de grootte en het verloop van de uitbraak en op basis van een risicoanalyse. Voor het vervoer van vaccineieren, SPF-eieren en/of eieren die afkomstig zijn van een bedrijf dat een erkenning heeft als compartiment conform verordening 616/2009/EG, kan een verzoek tot ontheffing ingediend worden bij de NVWA.

Broederijen

Omdat het vervoer van broedeieren verboden wordt, zal de broederij geen aanvoer van broedeieren meer krijgen. Het broedproces van de al ingelegde eieren zal stopgezet worden omdat ook het vervoer van eendagskuikens verboden zal zijn. De broederijen in een bt-gebied zullen gesloten worden. Voor broederijen die een erkenning hebben als compartiment conform verordening 616/2009/EG, kan een verzoek tot ontheffing ingediend worden bij de NVWA.

Vervoer van pluimveesperma

Het vervoer van pluimvee(kalkoenen)sperma is verboden in het bt-gebied.

Vervoer van andere gevoelige dieren

Het vervoer van varkens en pelsdieren is verboden. Het vervoer van paarden vanaf bedrijven met commercieel pluimvee, of naar een bedrijf buiten het bt-gebied met commercieel pluimvee, is eveneens verboden. Het vervoer van varkens, pelsdieren en paarden wordt pas toegestaan onder voorwaarden nadat de eerste screening van het pluimvee in het bt-gebied is afgerond. Voor voorwaarden zie hoofdstuk 11. Voor paarden wordt wel een uitzondering gemaakt voor éénmalig vervoer vanuit het t-gebied (na de standstill) naar een bedrijf zonder commercieel pluimvee buiten het bt-gebied. Voor dit vervoer dient een ontheffing bij de NVWA aangevraagd te worden. Honden en katten mogen gewoon vervoerd en uitgelaten worden, maar houders wordt uitdrukkelijk gevraagd de adviezen in hoofdstuk 11.5 en 11.6 op te volgen

Vervoer van ongevoelige dieren

Het vervoer van herkauwers is verboden. Het vervoer wordt pas toegestaan onder voorwaarden nadat de eerste screening van het pluimvee in het bt-gebied is afgerond. Voor deze voorwaarden zie hoofdstuk 11.

Vervoer van sperma van zoogdieren

Afvoer van sperma zoals rundersperma, varkenssperma en paardensperma vanaf veehouderijen waar commercieel pluimvee aanwezig is, mag uitsluitend conform een hiervoor door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Het vervoer van dit sperma naar veehouderijen met pluimvee (commercieel of hobbymatig gehouden) is alleen toegestaan mits het afgeleverd wordt aan de openbare weg en met in acht neming van de bezoekersregeling.

Diervoeder

Het vervoer van diervoeders naar bedrijven met pluimvee is toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- Met gebruik van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol
- Bezoekersregeling
- Het vervoer dient geregionaliseerd plaats te vinden
- Het vervoer dient rechtstreeks plaats te vinden

Het vervoer van diervoeder vanaf een bedrijf met pluimvee is verboden. Het vervoer van diervoeder voor de andere gevoelige dieren en de ongevoelige dieren staat beschreven in hoofdstuk 11.

Melk

Ophalen van rauwe melk op bedrijven (incl. zelfzuivelaars) waar commercieel pluimvee aanwezig is, mag uitsluitend met in acht neming van een hiervoor door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. De vervoermiddelen mogen enkel bestemd zijn voor het ophalen van rauwe melk uit het gebied (regionalisering). Verder dient te worden voldaan aan de bezoekersregeling. Het transport van melk van weide naar huis, met weidetank, is toegestaan volgens een door de NVWA goedgekeurd protocol.

Melk ophalen van een besmet bedrijf mag pas na de 2° reiniging en ontsmetting van het geruimde deel van het bedrijf en bij een goede scheiding tussen de pluimveeverblijven en de runderverblijven.

Voor meer informatie, zie ook Hoofdstuk 11.

Mest en strooisel

Het vervoer van pluimveemest, strooisel en mest van andere dieren is verboden. Ook het aanwenden van mest is in het bt-gebied verboden. Uitzonderd hierop zijn mestmonsters (voor verwerking in laboratoria) die onder stringente voorwaarden afgevoerd kunnen worden op basis van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Bij vaststelling van mestopslagproblemen is het toegestaan noodvoorzieningen op het bedrijf te plaatsen. Na verloop van tijd zullen de mestopslagproblemen echter toenemen en zal afzet naar centrale opslagplaatsen of installaties voor mestverwerking binnen, of indien nodig buiten, het gebied onder voorwaarden toegestaan worden.

Deconstructiemateriaal

Deconstructiemateriaal mag worden opgehaald, onder de strikte voorwaarden die zijn afgesproken met het deconstructiebedrijf.

Vervoermiddelen

Verplaatsen van lege vervoermiddelen gebruikt voor of kennelijk bestemd voor het vervoeren van dieren, pluimvee, rauwe melk, veevoeder of mest naar buiten het gebied is slechts toegestaan nadat ze volgens een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol (zie Hoofdstuk 8.7) gereinigd en ontsmet zijn en 24 uur stil hebben gestaan.

9.6 MAATREGELPAKKET BUFFERGEBIED (GEBIED-B)

Gebied-B functioneert als buffer tussen het bt-gebied en de vrije regio's. Het ligt dus om het bt-gebied (= gebied-A) heen.

Aansluitend aan de standstill zal Nederland worden geregionaliseerd. Dit gebeurt door samenvoeging van de bestaande slapende deelregio's tot regio's die dienen als buffergebied(en) (gebied-B) en vrije regio's. De maatregelen in alle regio's zullen in eerste instantie identiek zijn (maatregelpakket van het buffergebied (gebied B)). De maatregelen in de vrije gebieden zullen worden versoepeld zodra de situatie het toelaat, zoals beschreven in paragraaf 9.6 en hoofdstuk 10.

Algemeen advies:

Voor alle toegestane vervoer is het van het grootste belang dat de transporteur en zijn transportmiddel niet in contact komt met levend pluimvee of met het leefgebied van het pluimvee.

Afschermplicht

In gebied B geldt een afschermplicht voor zowel hobbymatig als commercieel gehouden pluimvee. Zie hoofdstuk 8.13.

Verzamelverbod gevogelte

Het verzamelverbod voor pluimvee en andere gehouden vogels geldt voor heel Nederland, dus ook in gebied B.

Bezoekersregeling

De bezoekersregeling geldt ook in het buffergebied (gebied B) (zie H 8.12).

Vervoer van pluimvee en gevogelte

- Het vervoer van pluimvee en andere in gevangenschap gehouden vogels is verboden. Ongeacht of de dieren commercieel of hobbymatig gehouden worden.
- Het vervoer van pluimvee naar de slacht zal onder strikte voorwaarden, worden toegestaan (zie H 8.21).
- Het is niet toegestaan om eendagskuikens in gebied B te vervoeren. Het is daarmee ook verboden om eendagskuikens vanuit het gebied B naar een bedrijf in het vrije deel van Nederland te brengen. Na verloop van tijd kan deze maatregel eventueel versoepeld worden (zie H 10). Voor bedrijven die een erkenning hebben als compartiment, conform verordening 616/2009/EG gelden uitzonderingen (zie H 12.9.3)
- Het vervoer van levend pluimvee dat niet voor de slacht bestemd is (bijvoorbeeld opfokhennen, -kalkoenen en -eenden), is in gebied B niet toegestaan. Het is daarmee ook verboden om deze dieren vanuit het gebied B naar een bedrijf in het vrije deel van Nederland te brengen. Na verloop van tijd kan deze maatregel eventueel versoepeld worden (zie H 10). Voor bedrijven die een erkenning hebben als compartiment, conform verordening 616/2009/EG gelden uitzonderingen (zie H 12.9.3).
- Het vervoer van hobbymatig gehouden pluimvee en andere in gevangenschap gehouden vogels is niet toegestaan. Na verloop van tijd kan dit eventueel versoepeld worden en kan vervoer van minder dan 5 vogels zijn, begeleid door de eigenaar/houder en met in achtname van een hygiëneprotocol worden toegestaan.

Vervoer van broedeieren en vaccineieren

Het vervoer van broedeieren en vaccineieren in gebied B is niet toegestaan.

Broedeieren

Op basis van een risicoanalyse kan het vervoer van broedeieren naar de broederij weer toegestaan worden. Het vervoer zal onder andere aan de volgende voorwaarden gebonden zijn:

- Alleen vervoer naar een aangewezen broederij in gebied B,
- ophalen aan de openbare weg,
- er dient gebruik gemaakt te worden van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol,
- eenmalig gebruik van verpakking of reiniging en ontsmetting van de verpakkingen conform een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Vaccineieren en SPF-eieren

Voor het vervoer van vaccineieren en SPF-eieren kan een ontheffing worden aangevraagd bij de NVWA.

Vervoer binnen of vanuit een compartiment

Het vervoer van eieren vanuit bedrijven die een erkenning hebben als compartiment (conform verordening 616/2009/EG), is onder voorwaarden toegestaan (zie hoofdstuk 12.9.3).

Broederijen

In gebied B zullen de broederijen in eerste instantie gesloten zijn.

Op basis van een risicoanalyse zal besloten worden wanneer het vervoer van broedeieren weer mogelijk is en dus de broederijen weer open kunnen onder voorwaarden:

- Desinfecteren van de te ontvangen broedeieren,
- controle op het uitkomstpercentage van de ingelegde broedeieren,
- het vervoer van eendagskuikens moet weer toegestaan zijn.

Vervoer van consumptie-eieren

Het vervoer van consumptie-eieren afkomstig van een bedrijf met pluimvee dat is gelegen in gebied B is niet toegestaan.

Op basis van een risicoanalyse zal bekeken worden wanneer het vervoer van consumptie-eieren weer mogelijk is. Het vervoer zal onder andere aan de volgende voorwaarden gebonden zijn:

- Naar een aangewezen pakstation
- of naar de industriële verwerking
- ophalen aan de openbare weg
- met gebruik makend van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol, waarin onder meer is opgenomen dat de trays waarin de eieren worden vervoerd in het pakstation grondig worden gereinigd en ontsmet.

Na aankomst bij het pakstation mogen de consumptie-eieren het buffergebied (gebied B) verlaten.

Vervoer van pluimveesperma

Het vervoer van pluimvee(kalkoenen)sperma is niet toegestaan in gebied B.

Vervoer van andere gevoelige dieren

Het vervoer van andere gevoelige dieren waaronder de paarden, varkens en pelsdieren is toegestaan onder voorwaarden. Voor voorwaarden zie hoofdstuk 11.

Vervoer van ongevoelige dieren

Het vervoer van de ongevoelige diersoorten waaronder de herkauwers is toegestaan onder voorwaarden. Voor deze voorwaarden zie hoofdstuk 11.

Vervoer van zoogdiersperma

Het vervoer van sperma, zoals rundersperma, varkenssperma en paardensperma, is toegestaan. Voor bedrijven met pluimvee geldt hierbij wel de voorwaarde dat het afgeleverd moet worden aan de openbare weg en met in acht neming van de bezoekersregeling.

Diervoeder

Het vervoer van diervoeders naar bedrijven met commercieel pluimvee is toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- Met gebruik makend van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol
- bezoekersregeling,
- het vervoer dient geregionaliseerd plaats te vinden,
- het vervoer dient rechtstreeks plaats te vinden.

Het vervoer van diervoeder vanaf een bedrijf met commercieel pluimvee is verboden. Het vervoer van diervoeder voor de andere gevoelige dieren en de ongevoelige dieren staat beschreven in hoofdstuk 11.

Melk

Ophalen van rauwe melk op bedrijven (incl. zelfzuivelaars) waar pluimvee aanwezig is, is mogelijk op basis van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Het vervoer dient geregionaliseerd plaats te vinden en er dient te worden voldaan aan de bezoekersregeling. Het transport van melk van weide naar huis, met weidetank, is toegestaan volgens een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Voor meer informatie zie ook hoofdstuk 11.

Mest en strooisel

Het vervoer van mest en strooisel van pluimvee en gevogelte is verboden. Ook het aanwenden van dergelijke mest is verboden. Gemengde bedrijven, met commercieel pluimvee, mogen ook geen mest van andere diersoorten (paarden, varkens, herkauwers) afvoeren of aanwenden. Uitgezonderd hierop zijn mestmonsters (voor verwerking in laboratoria) die onder stringente voorwaarden afgevoerd kunnen worden op basis van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Bedrijven zonder commercieel pluimvee mogen mest van andere diersoorten (paarden, varkens, herkauwers) onder voorwaarden afvoeren en aanwenden (zie hoofdstuk 11).

Bij vaststelling van mestopslagproblemen is het toegestaan noodvoorzieningen op het bedrijf te plaatsen. Na verloop van tijd zullen de mestopslagproblemen echter toenemen en zal afzet naar centrale opslagplaatsen of installaties voor mestverwerking binnen, of indien nodig buiten, het gebied onder voorwaarden toegestaan worden.

Deconstructiemateriaal

Deconstructiemateriaal mag worden opgehaald, onder de strikte voorwaarden die zijn afgesproken met het destructiebedrijf.

Vervoermiddelen

Verplaatsen van lege vervoermiddelen gebruikt voor of kennelijk bestemd voor het vervoeren van dieren, pluimvee, rauwe melk, veevoeder of mest naar buiten het gebied is slechts toegestaan nadat ze volgens een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol (zie Hoofdstuk 8.7) gereinigd en ontsmet zijn en 24 uur stil hebben gestaan.

9.7 MAATREGELPAKKET VRIJE REGIO'S (REGIONALISERING)

Bij het instellen van de vrije regio's, aansluitend aan de standstill, zullen de maatregelen in alle regio's, dus buffergebied (gebied B) en de vrije regio's, identiek zijn. De maatregelen zoals beschreven in paragraaf 9.5 gelden dan dus voor geheel Nederland.

Zodra de situatie het toelaat zullen de maatregelen in de vrije regio's worden versoepeld.

Algemeen advies:

Voor alle toegestane vervoer is het van het grootste belang dat de transporteur en zijn transportmiddel niet in contact komt met levend pluimvee of met het leefgebied van het pluimvee.

Afschermplicht

Ook in de vrije regio's kan een afschermplicht het pluimvee gelden, afhankelijk van de situatie en de mogelijke dreiging. Zie hoofdstuk 8.13.

Verzamelverbod gevogelte

Het verzamelverbod voor pluimvee en andere gehouden vogels geldt voor heel Nederland. Dit verzamelverbod is een van de maatregelen die tot het eind van de uitbraak ingesteld zal zijn.

Bezoekers

De bezoekersregeling geldt ook in de vrije regio's. Zie Hoofdstuk 8.12.

Vervoer van levend pluimvee

Onder levend pluimvee verstaan we, pluimvee bestemd voor het slachthuis, eendagskuikens, legrijp pluimvee en ruikoppels. Het vervoer van levend pluimvee is in eerste instantie verboden. Wanneer de versoepelingen voor de vrije regio's ingaan, zal dit vervoer onder de volgende voorwaarden weer toegestaan worden:

- Geregionaliseerd,
- met in acht neming van het door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol,
- bezoekersregeling.

Vervoer hobbymatig gehouden pluimvee

In de vrije regio's zal het vervoer, mits geregionaliseerd, weer toegestaan worden.

Vervoer van andere in gevangenschap gehouden vogels

In de vrije regio's zal het vervoer, mits geregionaliseerd, weer toegestaan worden.

Broederijen

Wanneer de versoepelingen voor de vrije regio's ingaan, zal dit voor de broederijen betekenen dat deze weer broedeieren mogen inleggen.

Vervoer van eieren

Het vervoer van eieren waaronder broedeieren, consumptie-eieren, industrie-eieren en vaccineieren is in eerste instantie verboden. Wanneer de versoepelingen voor de vrije regio's ingaan, zal dit vervoer onder de volgende voorwaarden weer toegestaan worden:

- geregionaliseerd
- met in acht neming van het door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol,
- bezoekersregeling.

Vervoer binnen of vanuit een compartiment

Het vervoer van eieren vanuit bedrijven die een erkenning hebben als compartiment (conform verordening 616/2009/EG), is onder voorwaarden toegestaan (zie hoofdstuk 12.9.3).

Vervoer van andere gevoelige dieren

Het vervoer van de andere gevoelige dieren waaronder de paarden, varkens en pelsdieren is toegestaan onder voorwaarden. Voor voorwaarden zie hoofdstuk 11.

Vervoer van ongevoelige dieren

Het vervoer van de ongevoelige diersoorten waaronder de herkauwers is toegestaan onder voorwaarden. Voor deze voorwaarden zie hoofdstuk 11.

Vervoer van sperma

Het vervoer van pluimvee(kalkoenen)sperma is ook toegestaan met in acht neming van de bezoekersregeling en een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Het vervoer van sperma naar pluimveehouderijen met de overige diersoorten zoals rundersperma, varkenssperma en paardensperma is toegestaan met in acht neming van de bezoekersregeling.

Diervoeder

Het vervoer van diervoeders naar bedrijven met commercieel pluimvee is toegestaan onder de volgende voorwaarden

- geregionaliseerd,
- met in acht neming van het door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol,
- bezoekersregeling.

Het vervoer van diervoeder voor de andere gevoelige dieren en de ongevoelige dieren staat beschreven in hoofdstuk 11.

Melk

Ophalen van rauwe melk op bedrijven (incl. zelfzuivelaars) waar pluimvee aanwezig is, is mogelijk op basis van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Ook het transport van melk van weide naar huis, met weidetank, is toegestaan volgens een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Het vervoer dient geregionaliseerd plaats te vinden en er dient te worden voldaan aan de bezoekersregeling. Voor meer informatie zie ook Hoofdstuk 11.

Mest en strooisel

Het vervoer van mest en strooisel van pluimvee en gevogelte is verboden. Ook het aanwenden van dergelijke mest is verboden.

Andere mest mag worden vervoerd en aangewend, mits geregionaliseerd. Voor gemengde bedrijven waar commercieel gehouden pluimvee aanwezig is gelden wel voorwaarden, zie hoofdstuk 11.

Bij vaststelling van mestopslagproblemen is het toegestaan noodvoorzieningen op het bedrijf te plaatsen. Na verloop van tijd zullen de mestopslagproblemen echter toenemen en zal afzet naar centrale opslagplaatsen of installaties voor mestverwerking binnen, of indien nodig buiten, het gebied onder voorwaarden toegestaan worden.

Destructiemateriaal

Destructiemateriaal mag worden opgehaald, onder de strikte voorwaarden die zijn afgesproken met het destructiebedrijf.

Vervoermiddelen

Verplaatsen van lege vervoermiddelen gebruikt voor of kennelijk bestemd voor het vervoeren van dieren, pluimvee, rauwe melk, veevoeder of mest naar buiten de regio is slechts toegestaan

nadat ze volgens een door de NWWA goedgekeurd hygiëneprotocol (zie Hoofdstuk 8.7) gereinigd en ontsmet zijn en 24 uur stil hebben gestaan.

Hoofdstuk 10: Afbouw

10.1 AFBOUW ALGEMEEN

10.2 AFBOUW PER GEBIED

10.2.1 Vrije regio's

10.2.2 Beschermings- en toezichtsgebied (bt-gebied = gebied A)

10.3 AFBOUW MAATREGELPAKKETTEN

10.3.1 Vervoer van pluimvee en van ongevoelige diersoorten

10.3.2 Onbesmette mest

10.3.3 Besmette mest

10.3.4 Melk

10.3.5 Diervoeders

10.3.6 Deconstructiemateriaal

10.4 HERBEVOLKING

10.1 AFBOUW ALGEMEEN

In alle fasen, ook tijdens de aandachtsfase en crisisfase, is het van belang op regelmatige tijdstippen de maatregelen te evalueren om na te gaan of versoepeling of afschaffing reeds mogelijk is. In geval van een uitbraak begint dit al tijdens de standstill. Of afbouw van maatregelen mogelijk is zal dus tijdens vrijwel elk DBT-EZ aan de orde komen. Wanneer de verwachting is dat tot exportversoepelingen besloten zou kunnen worden, heeft het de voorkeur dit vooraf te communiceren (inclusief voorbehoud). Een exportcertificaat moet immers ruim van te voren worden aangevraagd, zodat de NVWA deze kan beoordelen.

Aangezien iedere uitbraak van HPAI anders verloopt, is het zeker ten aanzien van de afbouw niet mogelijk hiervoor een 'standaard' op te nemen in het draaiboek. Over de afbouw zal pas in detail besloten kunnen worden ten tijde van de crisis. Om toch enige houvast te hebben wordt in dit hoofdstuk het denkraam toegelicht waarlangs de afbouw kan plaatsvinden. Kort wordt aangegeven hoe de afbouw van gebieden en van de maatregelpakketten zal plaatsvinden (10.2 en 10.3). In bijlage 8 is een tabel opgenomen als hulpmiddel. Criteria die meegewogen worden zijn onder meer veterinair risico, hinder en handhaving.

Afbouw zal plaatsvinden per gebied. Daarbij komen de minst risicovolle gebieden als eerste in aanmerking voor versoepeling. Na opheffing van het gebied worden ook alle voor het gebied geldende maatregelen opgeheven.

Maatregelen op basis van EU regelgeving mogen uiteraard pas opgeheven worden na de voorgeschreven termijn of na goedkeuring van de Europese Commissie.

10.2 AFBOUW PER GEBIED

10.2.1 Vrije regio's

Maatregelen per regio kunnen versoepeld worden. Afhankelijk van de situatie kan dit in de ene regio mogelijk eerder plaatsvinden dan in de andere. Het vervoer tussen vrije regio's kan weer worden toegestaan en verschillende vrije regio's kunnen worden samengevoegd.

De regionaliseringsregeling als totaal zal opgeheven worden na opheffing van alle bt-gebieden.

10.2.1 Buffergebieden (gebied B)

Maatregelen in het buffergebied kunnen na verloop van tijd versoepeld worden. Indien gebied B meer dan één deelregio beslaat kan besloten worden het buffergebied (gebied B) langzaam te verkleinen totdat het nog maar één deelregio beslaat. Dit is afhankelijk van de precieze ligging van de bt-gebieden.

10.2.2 Beschermings- en toezichtsgebied (bt-gebied = gebied A)

Opheffen van het bt-gebied vindt plaats volgens de richtlijn 2005/94/EG. Dit betekent dat opheffing pas plaatsvindt tenminste 30 dagen na reiniging en ontsmetting van het laatste besmette bedrijf in het betreffende bt-gebied en nadat alle bedrijven/locaties met pluimvee in het bt-gebied zijn gescreend, met gunstig resultaat. In de tussentijd kunnen wel bepaalde maatregelen versoepeld worden.

10.3 AFBOUW MAATREGELPAKKETTEN

In deze paragraaf wordt per categorie kort weergegeven hoe de afbouw plaats kan vinden. In de tabel van bijlage 9 is iedere maatregel apart genoemd. De tabel kan gebruikt worden als leidraad bij de afwegingen die tijdens de crisis gemaakt worden, om bepaalde maatregelen wel of niet op te heffen of te versoepelen.

10.3.1 Vervoer van pluimvee en van ongevoelige diersoorten

Er dient enerzijds onderscheid gemaakt te worden in het vervoer van pluimvee, van andere gevoelige diersoorten (bijvoorbeeld varkens) en van de ongevoelige diersoorten (herkauwers) en anderzijds in het vervoer in hoog risico gebieden (bijvoorbeeld een bt-gebied) of laag risico gebieden (bijvoorbeeld een vrije regio). Daarnaast bepaalt de aard en virulentie van de virusstam welke gevoelige diersoort het grootste risico vormt voor verspreiding van het virus. Voor ongevoelige diersoorten kunnen reeds in een vroeg stadium minder beperkende maatregelen toegestaan worden, rekening houdend met het dierenwelzijn en de kans op het verslepen van het virus indien de ongevoelige diersoorten tezamen op een bedrijf met pluimvee worden gehouden.

Vervoer naar slachthuis

Algemeen gesteld start de versoepeling voor vervoer van levende dieren met het toestaan van de afvoer van slachtrijpe dieren naar een slachthuis. Wanneer veterinaire verantwoord bij voorkeur zelfs al tijdens de standstill (zie hoofdstuk 8.21). In eerste instantie gaat het dan om het dichtstbijzijnde slachthuis. De slachtcapaciteit voor de verschillende pluimveesoorten zoals vleeseenden, vleeskuikens en uitgelegde leghennen binnen de verschillende beperkingsgebieden zal meegewogen worden. Bij voorkeur zal eerst alleen vervoer binnen het betreffende gebied/regio toegestaan worden. Indien dit niet mogelijk is zullen eventueel extra voorwaarden gelden zoals een aangewezen route (corridor), een aangewezen slachthuis en R&O protocollen voor de vervoermiddelen.

De kalkoenensector is afhankelijk van slachterijen in Duitsland, omdat in Nederland geen kalkoenslachterij is. Voor kalkoenen in de vrije regio's is transport naar Duitsland, op basis van EU regels, mogelijk. Voor de kalkoenen die zich in het buffergebied (gebied B) bevinden dient het ontvangende land (Duitsland) toestemming te geven. Indien Duitsland toestemming geeft zal dit vervoer plaatsvinden via een corridor, naar een aangewezen slachthuis en conform een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Voor dieren in het bt-gebied is het vervoer naar Duitsland niet mogelijk.

Het kan ook zo zijn dat er slachtdieren uit een andere lidstaat in Nederland geslacht worden omdat in de lidstaat van herkomst geen slachterijen zijn, bijvoorbeeld vleeseenden uit België. Dit vervoer is in eerste instantie verboden, bijvoorbeeld tijdens de standstill. Daarna zal het in de vrije regio's weer toegestaan worden om deze dieren te slachten, onder voorwaarden van R&O en rechtstreeks vervoer. Binnen het bt-gebied zal dit vervoer niet toegestaan worden.

Vervoer tussen bedrijven

Indien vervoer tussen bedrijven van ongevoelige en later ook gevoelige dieren weer wordt toegestaan zal dit eerst tussen bedrijven binnen de vrije regio's zijn. Dit kan eventueel uitgebreid worden naar vervoer naar een bedrijf zonder pluimvee buiten de regio. De voertuigen waarmee deze dieren getransporteerd worden moeten na ieder transport gereinigd en gedesinfecteerd worden volgens een goedgekeurd hygiëneprotocol (zie 8.7).

Vervoer eendagskuikens en legrijp pluimvee

Wanneer dit verantwoord wordt geacht kan ook het vervoer van eendagskuikens of zelfs legrijp pluimvee weer worden toegestaan (eerst in de vrije gebieden en later ook in het buffergebied (gebied B)). Zeker in gebied B zullen daar extra voorwaarden aan worden verbonden. Voor eendagskuikens is dit bijvoorbeeld vervoer met dichte vervoermiddelen, gebruikmaking van een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol, eenmalig gebruik van de verpakking, afleveren aan de openbare weg en 1-op-1 vervoer. Voor legrijp pluimvee kan dit bestaan uit monitoring van de dieren voor en na vervoer (officieel toezicht), rechtstreeks vervoer, levering uitsluitend aan lege bedrijven, gebruikmaking van een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol, en door te verbieden dat de dieren de eerste 21 dagen na levering weer worden afgevoerd naar een ander bedrijf.

Verzamelverbod

Pas op het einde van de afbouw wordt het verzamelverbod van pluimvee en andere vogels opgeheven.

10.3.2 Onbesmette mest

Onderscheid dient gemaakt te worden in mest van pluimvee, overige gevoelige diersoorten en ongevoelige diersoorten. Voor ongevoelige diersoorten kunnen in een vroeg stadium regels worden versoepeld of opgeheven, mits controle door de NVWA mogelijk is. Mest afkomstig van bedrijven zonder pluimvee kan dan ook over de regiogrenzen vervoerd worden mits aangetoond kan worden dat deze mest afkomstig is van bedrijven zonder pluimvee. Voor de buffergebieden (gebied B) en vrije regio's zie ook hoofdstuk 9.6 en 9.7.

Beschermings- en toezichtsgebied

De mest van pluimveebedrijven gelegen in het bt-gebied, doch niet afkomstig van verdachte of besmette bedrijven, kan aangewend worden op de belendende percelen (percelen grenzend aan het bedrijf, waarbij geen vervoer over de openbare weg nodig is) onder de volgende voorwaarden:

- de volledige hoeveelheid mest is ten minste 21 dagen voor de waarschijnlijke datum van de eerste besmetting van het bedrijf in het beschermingsgebied geproduceerd
- of
- na klinisch onderzoek van alle dieren op het bedrijf
 - de volledige hoeveelheid mest is tenminste 4 dagen voor dit onderzoek geproduceerd

10.3.3 Besmette mest

Het uitvoeren van de definitieve reiniging en ontsmetting is een voorwaarde voor de vrijgave van het bedrijf en voor de herbevolking van dat bedrijf. De behandeling van de besmette mest is volgens Richtlijn 2005/94/EG een onderdeel van de definitieve reiniging en ontsmetting.

Dit kan onder andere door de mest op een veilige manier uit de stal te verwijderen en op te slaan op het bedrijf dat er broei ontstaat (bij stapelbare mest 42 dagen en bij drijfmest 60 dagen).

10.3.4 Melk

Bij versoepeling worden de regio's samengevoegd tot grotere regio's, zodat de maatregel voor een steeds groter gebied geldt. Tenslotte komt het hygiëneprotocol te vervallen.

10.3.5 Diervoeders

Alleen het vervoer van voeders voor pluimvee en vee naar bedrijven mét pluimvee is geregionaliseerd. Bij versoepeling worden de regio's samengevoegd tot grotere regio's, zodat de maatregel voor een steeds groter gebied geldt. Tenslotte komt het hygiëneprotocol te vervallen.

10.3.6 Destructiemateriaal

Bij versoepeling worden de regio's samengevoegd tot grotere regio's, zodat de maatregel voor een steeds groter gebied geldt. Tenslotte komen de extra voorwaarden te vervallen.

10.4 HERBEVOLKING

De Bestrijdingsrichtlijn AI (2005/94/EG) en het diagnosehandboek 2006/437/EG beschrijft de eisen en voorwaarden voor herbevolking van bedrijven.

Hoofdstuk 11: Overige gevoelige en ongevoelige diersoorten

11.1 INLEIDING

11.2 GEVOELIGE DIERSOORTEN: PAARDEN, PONY'S EN EZELS

11.2.1 Inleiding

11.2.2 Symptomen van influenza bij het paard

11.2.3 Maatregelen

11.3 GEVOELIGE DIERSOORTEN: VARKEN

11.3.1 Inleiding

11.3.2 Symptomen van influenza bij het varken

11.3.3 Maatregelen

11.4 GEVOELIGE DIERSOORTEN: PELSDIEREN

11.4.1 Inleiding

11.4.2 Symptomen van influenza bij pelsdieren

11.4.3 Maatregelen

11.5 GEVOELIGE DIERSOORTEN: DE KAT

11.5.1 Inleiding

11.5.2 Symptomen van influenza bij de kat

11.5.3 Adviezen

11.6 GEVOELIGE DIERSOORTEN: DE HOND

11.6.1 Inleiding

11.6.2 Adviezen

11.7 GEVOELIGE DIERSOORTEN: RATTEN EN MUIZEN

11.8 ONGEVOELIGE DIERSOORTEN: HERKAUWERS (RUND, SCHAAP EN GEIT)

11.8.1 Inleiding

11.8.2 Maatregelen

11.9 OVERIGE GEVOELIGE EN ONGEVOELIGE DIERSOORTEN

11.9.1 Inleiding

11.9.2 Overige bedrijfsmatig gehouden ongevoelige diersoorten

11.9.3 Overige hobbymatig gehouden gevoelige en ongevoelige diersoorten

11.10 AKKERBOUWBEDRIJVEN

11.10.1 Akkerbouwbedrijven met pluimvee

11.10.2 Akkerbouwbedrijven zonder pluimvee

11.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de maatregelen die gelden voor paarden, varkens, de kat en de hond, herkauwers, overige (on)gevoelige diersoorten en akkerbouwbedrijven samengevat. Ook deze dieren kunnen namelijk een rol spelen in de verspreiding van AI. Niet alle omstandigheden zijn in een draaiboek te voorzien en te beschrijven. De hoofdlijnen zijn uitgezet en van houders van deze diersoorten en bedrijven wordt verwacht om voor alle situaties de risico's en noodzaak goed af te wegen.

Onder meer varkens, paarden, primaten, katachtigen, pelsdieren en waarschijnlijk ook honden kunnen, experimenteel en/of op natuurlijke wijze, geïnfecteerd raken met AI-virussen. Vooral het varken staat bekend als mogelijke gastheer voor de reassortment van het AI-virus en kan zo zorgen voor het ontstaan van een nieuw influenzavirus. De ernst van infecties bij deze dieren varieert en infecties kunnen ook symptomeloos verlopen. Ongevoelige dieren, zoals herkauwers en konijnen, kunnen voor zover bekend niet zelf geïnfecteerd raken.

Bij gevoelige dieren, vooral het varken en de kat, kan het virus zich vermeerderen en zo verder verspreiden. Dit noemen we de directe verspreiding. Daarnaast kan het virus via gevoelige en ongevoelige dieren (bijvoorbeeld de vacht, transportmiddelen, e.d.) ook mechanisch verspreid worden. Dit wordt indirecte spreiding genoemd.

Vandaar dat ook voor de overige gevoelige en ongevoelige diersoorten maatregelen kunnen gelden. Beperkingen voor deze overige (on)gevoelige diersoorten zullen gelden wanneer:

- ***Het gemengde bedrijven betreft waar behalve deze (on)gevoelige diersoorten ook commercieel gehouden pluimvee aanwezig is.***
- ***De bedrijven gelegen zijn in de buurt van besmette pluimveebedrijven.***
- ***Het vanuit handhavingsoogpunt niet goed mogelijk is om onderscheid te maken tussen dieren/producten afkomstig van (gemengde) bedrijven met en zonder pluimvee.***

Afhankelijk van de grootte en ernst van de AI uitbraak, kunnen voor veehouderijbedrijven en bedrijven/locaties waar ook hobbymatig gehouden pluimvee gehouden wordt (bijvoorbeeld een melkveebedrijf met enkele kippen), in het bt-gebied of in gebied-B dezelfde regels gelden als voor gemengde bedrijven met commercieel pluimvee. Dit besluit zal zorgvuldigheid genomen worden, alleen wanneer veterinaire strikt noodzakelijk en gebaseerd op een risicoanalyse.

De afschermplicht zoals beschreven in hoofdstuk 8.12 betekent automatisch dat, ook op bedrijven met hobbymatig pluimvee, pluimvee afgeschermd moet worden van de bedrijfsmatig gehouden dieren en dat bezoekers en transporteurs niet in contact moeten kunnen komen met het hobbymatig gehouden pluimvee of met hun leefgebied.

11.2 GEVOELIGE DIERSOORTEN: PAARDEN, PONY'S EN EZELS

11.2.1 Inleiding

Wanneer in dit draaiboek gesproken wordt over paarden, heeft dit ook betrekking op pony's en ezels.

Net zoals er aviaire influenzastammen en humane influenzastammen zijn, kan ook onder paarden influenza circuleren. Twee bekende paardeninfluenza A subtypen zijn H3N8 en H7N7. Paarden worden over het algemeen (half)jaarlijks gevaccineerd tegen deze paardeninfluenza. Toen er nog geen vaccinatie mogelijk was, hadden uitbraken van deze stammen onder paarden grote gevolgen.

Paarden zouden gevoelig kunnen zijn voor de AI-stammen die HPAI bij pluimvee veroorzaken. Daarom ook adviezen en maatregelen gelden voor paarden, zeker wanneer die gehouden worden op een locatie waar ook pluimvee gehouden wordt. Dit om eventuele directe, maar ook indirecte verspreiding van het HPAI virus via de vacht, manen, hoeven en vervoermiddelen, te voorkomen.

11.2.2 Symptomen van influenza bij het paard

Omdat het niet helemaal uit te sluiten is dat paarden gevoelig zijn voor HPAI, wordt aan de houders die paarden op dezelfde locatie als het besmette of het verdachte pluimvee houden, het advies gegeven om alert te zijn op griepverschijnselen bij de paarden.

De klinische verschijnselen van influenza/griep bij het paard zijn:

- Koorts
- Droge hoest
- Neusuitvloeiing
- Lusteloos, sloom en weinig eetlust
- Ooguitvloeiing / oogontsteking
- Verdikte lymfeknopen in de keel
- Spierpijn, spierstijfheid

11.2.3 Maatregelen

Voor alle toegestane vervoer is het van het grootste belang dat de transporteur en zijn transportmiddel niet in contact komt met levend pluimvee of met het leefgebied van het pluimvee.

Bewijsstukken om onderscheid te maken tussen bedrijven met en zonder pluimvee

Om tijdens vervoer onderscheid te kunnen maken tussen paarden afkomstig van/bestemd voor bedrijven met pluimvee en bedrijven zonder pluimvee moeten eigenverklaringen de paarden vergezellen.

Besmette en verdachte bedrijven

Bedrijven die besmet of verdacht zijn verklaard staan onder toezicht van de NVWA en mogen zonder toestemming van de NVWA geen dieren of risicoproducten aan- of afvoeren. Zij kunnen te allen tijde bij de NVWA informatie krijgen over de geldende maatregelen.

Afhankelijk van de heersende virusvariant, de omvang van de uitbraak bij het pluimvee en of er klinische verschijnselen bij paarden worden waargenomen, kunnen extra maatregelen genomen worden, zoals het laten testen van paarden op HPAI en indien positief in quarantaine plaatsen van de dieren (zie hoofdstuk 8.18). Na ruiming van het pluimvee zijn, na de laatste reiniging en ontsmetting, de maatregelen van toepassing voor een bedrijf zonder pluimvee.

Vervoer van paarden

Levensbedreigende situatie

Een uitzondering op het vervoersverbod voor paarden tijdens de standstill en in het bt-gebied is mogelijk in levensbedreigende situaties indien er behoefte is aan professionele hulp in een daarvoor ingerichte kliniek waar zich uitsluitend paarden bevinden. Het paard mag naar een dergelijke kliniek vervoerd worden onder de volgende voorwaarden:

- alleen op attest van een dierenarts (zie bijlage 9);
- alleen met toestemming vooraf van de kliniek;
- melding vooraf van reisroute aan de NVWA;

Vervoer tijdens de standstill

Tijdens de standstill geldt voor paarden een vervoersverbod.

Van of naar bedrijven in het bt-gebied

Paarden uit het bt-gebied, afkomstig van bedrijven waar ook commercieel pluimvee wordt gehouden, mogen niet vervoerd worden. Een uitzondering wordt gemaakt voor éénmalig vervoer vanuit het t-gebied (na de standstill) naar een bedrijf zónder commercieel pluimvee buiten het bt-gebied. Voor dit vervoer dient een ontheffing bij de NVWA aangevraagd te worden. Voor paarden afkomstig van bedrijven zonder commercieel pluimvee kan, afhankelijk van het verloop van de uitbraak en de mate waarin paarden gevoelig blijken voor het AI-virus, vervoer eventueel toegestaan worden, maar uitsluitend naar een bedrijf buiten het bt-gebied zónder commercieel pluimvee.

Vervoer paarden in het buffergebied (gebied B) en de vrije gebieden

Vervoer van een bedrijf met commercieel pluimvee naar een ander bedrijf met commercieel pluimvee wordt in elk geval in het buffergebied verboden. Het vervoer van paarden afkomstig of bestemd voor bedrijven met commercieel pluimvee mag bovendien alleen geregionaliseerd plaatsvinden (zie H 8.17). Afhankelijk van de gevoeligheid van paarden voor het virus extra voorwaarden worden gesteld.

Voorwaarden voor vervoer van paarden

Voor het toegestane vervoer van paarden (per vervoermiddel) of paarden op de weg (op de openbare weg aan de hand, onder de ruit of voor de wagen) in het bt-gebied en in het buffergebied gelden de volgende voorwaarden. Een deel hiervan kan, afhankelijk van het verloop van de uitbraak en de gevoeligheid van paarden voor het virus, ook voor de vrije gebieden van toepassing worden verklaard:

- Indien een paard in een transportmiddel wordt vervoerd, dan dient dit vervoermiddel speciaal voor paarden bestemd te zijn (paardentrailer of paardenvrachtwagen) en als zodanig herkenbaar te zijn.
- Het vervoermiddel moet voor en na het vervoer gereinigd en ontsmet worden, volgens een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.
- Het paard moet voor vervoer gereinigd worden, een leidraad staat in bijlage 10.
- Het vervoer moet geregistreerd worden door de eigenaar op '*eigenverklaring vervoersregistratie paardenvervoermiddel*' zoals in bijlage 9. Deze verklaring moet met het paard mee tijdens het vervoer.
- Op basis van een '*eigenverklaring herkomstbedrijf*' zoals in bijlage 9 moet verklaard worden of het herkomstbedrijf wel of geen commercieel pluimvee heeft en of het paard in een bt-gebied is geweest.
- Indien het herkomstbedrijf gelegen is in het bt-gebied en/of er commercieel pluimvee aanwezig is op het herkomstbedrijf moet door middel van een '*eigenverklaring*

bestemmingsbedrijf verklaard worden dat op het bestemmingsbedrijf geen commercieel pluimvee aanwezig is.

- Indien het vervoer plaatsvindt naar een bedrijf met pluimvee, dan moet de bezoekersregeling op dat bedrijf in acht worden genomen en moet worden uitgeladen aan de openbare weg.

Paarden op de openbare weg (aan de hand, onder de ruiter of voor de wagen)

Dit zijn paarden die aan de hand, onder de ruiter of voor een wagen over de openbare weg komen. Als er tijdens de rit een bedrijf met gevoelige dieren wordt bezocht, gelden dezelfde regels die ook voor "vervoer van paarden" gelden. Het wordt echter ontraden om dergelijke bedrijven te bezoeken tijdens een crisis.

In het bt-gebied is dit in eerste instantie niet toegestaan. In het buffergebied (gebied B) moet een '*eigenverklaring niet afkomstig uit bt-gebied*' en '*eigenverklaring herkomstbedrijf*' worden meegenomen (zie bijlage 9).

Rijden van paarden op bedrijf / weiden van paarden

Het rijden van paarden op het eigen bedrijf in binnen- of buitenbak, en het buiten laten lopen van de paarden op eigen percelen is toegestaan, zolang de paarden hiervoor niet op/over de openbare weg hoeven te komen. Alleen voor verdachte en besmette bedrijven gelden restricties. Voor deze bedrijven is uitsluitend het rijden van paarden in de binnenbak toegestaan.

Bijeenbrengen van paarden

Het bijeenbrengen van paarden voor bijvoorbeeld een wedstrijd is in een bt-gebied niet toegestaan. Ook in het buffergebied (gebied B) zal in eerste instantie het bijeenbrengen van paarden verboden zijn, maar dit kan later op basis van een risicoanalyse weer toegestaan kunnen worden. Voor het vervoer gelden de eerder genoemde voorwaarden.

Bezoekersregeling

De bezoekersregeling geldt voor bedrijven met commercieel pluimvee (zie H 8.12). Bezoek is alleen toegestaan indien er een goede scheiding is tussen het pluimvee en de paarden. Toeleveranciers zullen zich ook aan de bezoekersregeling moeten houden. Dit betekent dat het mogelijk kan zijn dat er aan de openbare weg moet worden afgeleverd. Aangezien paarden gevoelig kunnen zijn voor het AI-virus wordt verder geadviseerd, zeker in het bt-gebied, altijd de risico's af te wegen bij een beslissing bezoekers te ontvangen.

Sperma

Sperma mag worden gewonnen en vervoerd indien de hengsten niet in contact zijn geweest met pluimvee. Levering van paardensperma aan een bedrijf met commercieel pluimvee is mogelijk onder voorwaarde van de bezoekersregeling en afleveren aan de openbare weg.

Paardenmest

Het vervoer en aanwenden van mest is tijdens de standstill en in het bt-gebied verboden. Voor bedrijven met commercieel gehouden pluimvee is afvoer in het buffergebied (gebied B) eveneens verboden. Voor bedrijven zonder pluimvee is afvoer van paardenmest in het buffergebied (gebied B) toegestaan met een '*eigenverklaring herkomstbedrijf*', mits geregionaliseerd. In de vrije regio's is afvoer toegestaan, mits geregionaliseerd en, voor bedrijven met pluimvee, met gebruikmaking van een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol en conform de bezoekersregeling.

Diervoeder

Tijdens de standstill geldt een verbod op het vervoer van diervoeder. Daarna mag het voer voor paarden bij bedrijven met pluimvee afgeleverd worden met in achtneming van de bezoekersregeling, geregionaliseerd en conform een door de NVWA goedgekeurd

hygiëneprotocol. Afleveren aan de openbare weg mag ook, dan hoeft alleen de bezoekersregeling en regionalisatie in acht te worden genomen. Bij bedrijven zonder pluimvee mag voer op het erf worden afgeleverd.

Bedrijven / locaties met hobbymatig gehouden pluimvee

Het is van belang dat de hobbymatig gehouden vogels gescheiden worden gehouden van de bedrijfsmatig gehouden dieren, op zo'n manier dat bezoekers/transporteurs niet in contact kunnen komen met het hobbymatig gehouden pluimvee of met hun leefgebied (zie H 8.12, 8.13). Afhankelijk van de grootte en ernst van de AI uitbraak, kunnen voor bedrijven/locaties met paarden waar ook hobbymatig gehouden pluimvee gehouden wordt, in het bt-gebied of in het buffergebied (gebied B) dezelfde regels gelden als voor gemengde bedrijven met commercieel pluimvee.

Afbouw

Voor de gevoelige diersoorten zullen in het begin bovengenoemde, zeer strikte maatregelen gelden. Versoepelingen worden doorgevoerd zodra de situatie dat toelaat (zie ook hoofdstuk 10).

11.3 GEVOELIGE DIERSOORTEN: VARKENS

11.3.1 Inleiding

Het varken is naast gevoelig voor het eigen varkens-influenzavirus ook gevoelig voor het humane influenzavirus en het AI-virus. Het varken neemt daardoor een speciale rol in. Wanneer een varken besmet is met varkens-influenza of een humaan influenzavirus en daarbij besmet wordt door een AI-virus kan reassortment optreden en ontstaat een nieuw virus. Dit virus kan ziekteverwekkend zijn voor de mens en zou mogelijk gemakkelijk kunnen spreiden van mens op mens. Als de immuniteit van de mens niet voldoende is tegen dit nieuwe virus kan dit leiden tot een griepepidemie.

Daarnaast kan het varken en het vervoer van varkens ook indirecte/mechanische verspreiding veroorzaken bijvoorbeeld via besmette materialen en mest.

11.3.2 Symptomen van influenza bij het varken

Omdat het varken gevoelig kan zijn voor het dan heersende AI-virus, wordt aan de houders van varkens die op dezelfde locatie als het besmette of het verdachte pluimvee gehouden worden, het advies gegeven om alert te zijn griepverschijnselen bij de varkens.

De klinische verschijnselen van influenza/griep bij het varken zijn:

- Koorts
- Hoesten
- Neusuitvloeiing
- Lusteloos, sloom en weinig eetlust
- Ooguitvloeiing / oogontsteking
- Spierpijn, spierstijfheid

De infectie kan er ook zonder verschijnselen verlopen. Daarom moeten van varkens op gemengde bedrijven waar bij het pluimvee een besmetting met HPAI is geconstateerd monsters worden genomen om in het laboratorium getest te worden.

11.3.3 Maatregelen

Voor alle toegestane vervoer is het van het grootste belang dat de transporteur en zijn transportmiddel niet in contact komt met levend pluimvee of met het leefgebied van het pluimvee.

Algemene afspraken

- Met de sector is afgesproken dat er ingeval van een besmettelijke dierziekte altijd een noodvoorziening voor de varkens voor 6 weken op het bedrijf aanwezig dient te zijn.
- Met de sector is afgesproken dat er ingeval van een besmettelijke dierziekte altijd minstens voor 3 dagen voer voor de varkens aanwezig dient te zijn.
- Al het vervoer van varkens dient geregistreerd te worden.
- Alle vervoermiddelen moeten na gebruik gereinigd en ontsmet worden.

Bewijsstukken om onderscheid te maken tussen bedrijven met en zonder pluimvee

Om tijdens vervoer onderscheid te kunnen maken tussen varkens afkomstig van/bestemd voor bedrijven met pluimvee en bedrijven zonder pluimvee moeten de varkens vergezeld zijn van een PVE-geleidbiljet. Deze kunnen bedrijven voorafgaand aan transport bij het PVE aanvragen.

Besmette en verdachte bedrijven

Bedrijven die besmet of verdacht zijn verklaard staan onder toezicht van de NVWA en mogen zonder toestemming van de NVWA geen dieren of risicoproducten aan- of afvoeren. Zij kunnen te allen tijde bij de NVWA informatie krijgen over de geldende maatregelen.

De varkens op een besmet bedrijf zullen getest worden op HPAI. Naar gelang de resultaten van deze testen, de virusvariant, de risico's voor de humane gezondheid en de omvang van de uitbraak zullen maatregelen genomen worden voor deze varkens. Ruimen is hierbij niet uitgesloten.

Na ruiming van het pluimvee, de laatste reiniging en ontsmetting en negatief testen van de varkens zijn de maatregelen van toepassing voor een bedrijf zonder pluimvee.

Vervoer van varkens

Vervoer tijdens de standstill

Alle aan- en afvoer van en naar varkensbedrijven is tijdens de standstill verboden.

Van of naar bedrijven in het bt-gebied

Het vervoer van varkens in het bt-gebied is verboden, daarbij maakt het niet uit of de varkens afkomstig zijn van een bedrijf met pluimvee of van een bedrijf zonder pluimvee. De mogelijkheid tot vervoer is afhankelijk van de resultaten van de laboratoriumtesten op HPAI bij de eventuele varkens op de besmette bedrijven. Zolang deze niet bekend zijn zal er geen vervoer van levende varkens in het bt-gebied toegestaan worden.

Het vervoer van varkens vanuit het bt-gebied naar een slachthuis of naar een ander bedrijf wordt pas toegestaan nadat:

- de PCR-test van de varkens die gehouden worden op eventuele besmette of verdachte bedrijven negatief is en,
- nadat de eerste screening van het pluimvee in het bt-gebied compleet is.

Wanneer het vervoer weer wordt toegestaan zal dit aan strikte voorwaarden gekoppeld zijn, zullen voor bedrijven met tevens commercieel pluimvee de volgende voorwaarden gelden:

- Afvoer naar aangewezen slachthuis: rechtstreeks, geregionaliseerd met in acht name van de bezoekersregeling en een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

- Afvoer naar een ander bedrijf: uitsluitend naar een bedrijf zonder pluimvee, met PVE-geleidebiljet, geregionaliseerd en met een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol
- Aanvoer van varkens: uitsluitend van een bedrijf zonder pluimvee, met een PVE-geleidebiljet, binnen de regio en een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol
- Varkens (biggen) die verplaatst zijn van of naar een bedrijf met pluimvee mogen pas na 30 dagen opnieuw verplaatst worden.

Vervoer varkens in het buffergebied (gebied B)

- Afvoer van varkens/biggen van een bedrijf met pluimvee in het buffergebied (gebied B) is toegestaan mits de dieren worden afgevoerd naar een leeg bedrijf (zonder pluimvee en zonder varkens) binnen het buffergebied, met een PVE-geleidebiljet.
- Afvoer van varkens naar een aangewezen slachthuis binnen het buffergebied is toegestaan conform een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Wanneer dit niet mogelijk is zal een slachthuis met een corridor buiten het buffergebied aangewezen worden.

Vervoer varkens in de vrije regio's

- vervoer is geregionaliseerd (zie H 8.17)

Bezoekersregeling

Zodra een besmetting met HPAI vermoedt wordt zal de bezoekersregeling landelijk ingaan voor de bedrijven met commercieel pluimvee. Zie hoofdstuk 8.12 voor een nadere uitleg. De bezoekersregeling komt er op neer dat het verboden is om het bedrijfsgebied te bezoeken tenzij noodzakelijk. Een veehouder dient zelf zorg te dragen dat dit verbod wordt nageleefd. Toeleveranciers (bijvoorbeeld koeriers, KI, technici) zullen zich ook aan de bezoekersregeling moeten houden. Dit betekent dat het mogelijk kan zijn dat er aan de openbare weg moet worden afgeleverd.

Sperma

Levering van varkenssperma aan een bedrijf met commercieel pluimvee is mogelijk onder voorwaarde van de bezoekersregeling en afleveren aan de openbare weg, zowel tijdens de standstill als in het bt-gebied en buffergebied (gebied B).

Diervoeder

Tijdens de standstill geldt een verbod op het vervoer van diervoeder. Na de standstill is het vervoer van diervoeder geregionaliseerd. In het bt-gebied en in het buffergebied (gebied-B) moet vervoer aan bedrijven met zowel varkens als pluimvee rechtstreeks plaatsvinden en met een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. In de vrije regio's hoeft dit vervoer niet rechtstreeks, maar wel met een hygiëneprotocol.

Varkensmest

Het vervoer en aanwenden van mest is tijdens de standstill en in het bt-gebied verboden. Voor bedrijven met commercieel gehouden pluimvee is afvoer in het buffergebied (gebied B) eveneens verboden. Voor bedrijven zonder pluimvee is afvoer van varkensmest in het buffergebied (gebied B) toegestaan met een PVE geleidebiljet, mits geregionaliseerd. In de vrije regio's is afvoer toegestaan, mits geregionaliseerd en, voor bedrijven met pluimvee, met gebruikmaking van een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol en conform de bezoekersregeling. Bij het begin van de uitbraak kan verzocht worden het pluimvee te testen alvorens mest van varkens af te voeren van het bedrijf.

Varkens die hobbymatig gehouden worden

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen bedrijfsmatig gehouden varkens en hobbymatig gehouden varkens. Buiten het bt-gebied kunnen varkens die uitsluitend als huisdier worden

gehouden worden uitgezonderd. Voor deze dieren gelden in dat geval dezelfde adviezen als bijvoorbeeld honden en katten.

Bedrijven met hobbymatig gehouden pluimvee

Het is van belang dat de hobbymatig gehouden vogels gescheiden worden gehouden van de bedrijfsmatig gehouden dieren, op zo'n manier dat bezoekers/transporteurs niet in contact kunnen komen met het hobbymatig gehouden pluimvee of met hun leefgebied (zie H 8.12, 8.13). Afhankelijk van de grootte en ernst van de AI uitbraak, kunnen voor bedrijven/locaties met varkens waar ook hobbymatig gehouden pluimvee gehouden wordt, in het bt-gebied of in het buffergebied (gebied B) dezelfde regels gelden als voor gemengde bedrijven met commercieel pluimvee.

Afbouw

Voor de gevoelige diersoorten zullen in het begin bovengenoemde, zeer strikte maatregelen gelden. Versoepelingen worden doorgevoerd zodra de situatie dat toelaat (zie ook hoofdstuk 10).

11.4 GEVOELIGE DIERSOORTEN: PELSDIEREN

11.4.1 Inleiding

Van de pelsdieren zoals nerts en fretten is bekend dat ze zeer gevoelig zijn voor bepaalde AI-virussen. Voor bedrijven met pelsdieren en commercieel pluimvee zullen dan ook maatregelen genomen worden m.b.t. vervoer levende dieren, diervoeder en bezoekers e.d.

11.4.2 Symptomen van influenza bij pelsdieren

Omdat de nerts en de fret gevoelig kunnen zijn voor het dan heersende AI-virus, wordt het advies gegeven om alert te zijn griepverschijnselen bij de pelsdieren.

De klinische verschijnselen van influenza/griep bij de nerts en de fret zijn:

- Koorts
- Hoesten
- Neusuitvloeiing
- Lusteloos, sloom en weinig eetlust
- Ooguitvloeiing / oogontsteking
- Spierpijn, spierstijfheid

11.4.3 Maatregelen

De maatregelen voor bedrijven die op commerciële basis pelsdieren houden zijn gelijk aan de maatregelen die gelden voor varkensbedrijven, zoals beschreven in hoofdstuk 11.3.3. Enige uitzondering is het vervoer van diervoeder:

Omdat pelsdieren dagelijks één of twee maal vers slachtafval geleverd krijgen, is aanvoer van diervoer voor pelsdieren tijdens de standstill onder voorwaarden toegestaan. Het vervoer vindt plaats in speciale tankwagens. Het is tijdens de standstill toegestaan om voer af te leveren aan de pelsdierhouderijen, mits conform een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Uiteraard dient hierbij de bezoekersregeling in acht genomen te worden. Voor de pelsdierhouderijen die tevens commercieel pluimvee houden en voor pelsdierhouderijen die gelegen zijn in een bt-gebied gelden strengere voorwaarden:

- Van de fabriek één op één vervoer naar het bedrijf
- Aflevering moet plaatsvinden op basis van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.
- Reiniging en desinfectie van het vervoermiddel na elke rit op een erkende wasplaats en onder toezicht van de NVWA.

- De leverancier levert ten behoeve van de tracering dagelijks een overzicht aan bij de NVWA waarop staat vermeld welk vervoersmiddel (kenteken) op welke bedrijfslocaties diervoeder heeft afgeleverd.

11.5 GEVOELIGE DIERSOORTEN: DE KAT

11.5.1 Inleiding

De kat kan gevoelig zijn voor AI-virussen. In Azië zijn tijgers en andere katachtigen ziek geworden en gestorven na besmetting met HPAI H5N1 en ook in Duitsland werden zieke en dode besmette katten gevonden nadat er besmettingen werden aangetoond bij wilde vogels met H5N1. Uit onderzoek blijkt dat katten besmet kunnen worden door ze besmette kip te laten eten (H5N1). Deze infectie is dodelijk voor de katten en er vindt verspreiding van het virus tussen katten plaats. Of de kat gevoelig is voor alle AI-stammen die HPAI bij pluimvee veroorzaken is niet bekend. Daarnaast kan kunnen katten natuurlijk altijd een rol spelen in de indirecte verspreiding van het virus via de poten en de vacht.

11.5.2 Symptomen van influenza bij de kat

Omdat de kat gevoelig kan zijn voor het dan heersende AI-virus, wordt aan de eigenaar van de kat(ten) die op dezelfde locatie als het besmette of het verdachte pluimvee gehouden worden, het advies gegeven om alert te zijn op griepverschijnselen bij de kat(ten).

De klinische verschijnselen van influenza/griep bij de kat zijn:

- Koorts
- Versnelde en moeilijke ademhaling
- Neusuitvloeiing
- Lusteloos, sloom en weinig eetlust
- Ooguitvloeiing / oogontsteking
- Zichtbaar worden van het derde ooglid
- Diarree
- Hersenverschijnselen

11.5.3 Adviezen en maatregelen

In het kader van de bedrijfshygiëne moeten huisdieren zoals katten eigenlijk sowieso niet in de (pluimvee)stallen worden toegelaten.

Katten van een besmet/verdacht pluimveebedrijf:

Bedrijven die besmet of verdacht zijn verklaard staan onder toezicht van de NVWA. Ook de katten mogen niet zonder toestemming het bedrijf verlaten. In principe gelden verder dezelfde adviezen als voor bedrijven in het bt-gebied.

Katten in het bt-gebied

Van katten is het bekend dat zij een vrij groot territorium kunnen hebben, en is ook niet te voorkomen dat zij zich toegang verschaffen tot de nabije omgeving van een besmet bedrijf. Daarom wordt voor katten in het bt-gebied het volgende advies gegeven:

- houdt de katten zoveel mogelijk binnen,
- laat ze niet in contact komen met (besmet) pluimvee en hun verblijven,
- geen rauw (besmet) pluimveevlees voeren,
- blijf alert op griepverschijnselen bij de kat.

Zwerfkatten

Bij een uitbraak van HPAI bij gehouden pluimvee en/of wilde vogels kunnen zwerfkatten met het virus in aanraking komen, besmet raken en mogelijk ook het virus verspreiden. Maatregelen om de zwerfkatten te vangen binnen het bt-gebied of binnen het cm-gebied voeren wellicht te ver.

Een zieke of dode (zwerf)kat in deze gebieden kan echter wel een aanleiding zijn om dit dier nader te onderzoeken.

- Meld een zieke of dode (zwerf)kat in het bt-gebied en (of bij een uitbraak in wilde vogels in het cm-gebied) aan het dierziektenmeldnummer van de NVWA.

11.6 GEVOELIGE DIERSOORTEN: DE HOND

11.6.1 Inleiding

Hondeninfluenza is een sporadisch voorkomende ziekte bij de hond. Sinds 2004 is bekend dat honden besmet kunnen worden met een virusvariant die lijkt op het paardeninfluenzavirus type H3N8. Deze honden vertonen griepverschijnselen zoals bronchitis, hoesten, pneumonie en koorts. Uit onderzoek is ook gebleken dat honden gevoelig zijn voor de HPAI H5N1 virusvariant. Daarnaast kan de hond ook een rol spelen in de indirecte verspreiding van een AI virus door middel van de vacht en poten.

11.6.2 Adviezen

Uitbraak HPAI bij gehouden pluimvee

De hond van een besmet/verdacht pluimveebedrijf:

Bedrijven die besmet of verdacht zijn verklaard staan onder toezicht van de NVWA. Ook de honden mogen niet zonder toestemming het bedrijf verlaten. In principe gelden verder dezelfde adviezen als voor bedrijven in het bt-gebied.

De honden in het bt-gebied

- laat de hond niet in contact komen met (besmet) pluimvee, dus niet in de stallen en/of verblijven toelaten,
- geen rauw (besmet) pluimveevlees voeren,
- laat de hond aangelijnd uit.

11.7 GEVOELIGE DIERSOORTEN: RATTEN EN MUIZEN

Ratten en muizen zijn gevoelig voor het AI-virus en het virus kan dodelijk zijn voor deze dieren. De muis wordt vaak gebruikt in laboratoriumstudies bij onderzoek naar AI. De muis en de rat kunnen ook een rol spelen in de indirecte verspreiding van het virus via de poten en de vacht. Voor knaagdieren die als huisdier worden gehouden geldt het advies deze niet in contact te laten komen met pluimvee. Een belangrijker risico vormen ratten en muizen die als ongedierte op een pluimveebedrijf aanwezig kunnen zijn en op die manier het virus tussen bedrijven zouden kunnen verspreiden. Op de bedrijven die onder toezicht staan van de NVWA (de besmette en verdachte bedrijven) worden de knaagdieren daarom actief bestreden.

Ook pluimveebedrijven die niet besmet of verdacht zijn wordt geadviseerd een goede knaagdierenbestrijding te hebben.

11.8 ONGEVOELIGE DIERSOORTEN: HERKAUWERS (RUND, SCHAAP EN GEIT)

11.8.1 Inleiding

Ongevoelige diersoorten kunnen het virus na contact indirect/mechanisch verspreiden via de vacht, hoeven en via de vervoermiddelen waarmee de dieren of hun producten worden vervoerd.

Ongevoelige dieren die niet in contact komen met gevoelige dieren vormen vanzelfsprekend geen risico voor de verspreiding. Wanneer mogelijk wordt daarom in de maatregelen

onderscheid gemaakt tussen dieren afkomstig van bedrijven met pluimvee en bedrijven zonder pluimvee.

Het is echter voor controlerende instanties niet altijd te zien of de dieren al dan niet in contact zijn geweest met gevoelige dieren. Daarom gelden vanuit handhavingsoogpunt ook voor ongevoelige dieren die niet in contact zijn geweest met gevoelige dieren beperkende maatregelen.

11.8.2 Maatregelen

Voor alle toegestane vervoer is het van het grootste belang dat de transporteur en zijn transportmiddel niet in contact komt met levend pluimvee of met het leefgebied van het pluimvee.

Bewijsstukken om onderscheid te maken tussen bedrijven met en zonder pluimvee

In sommige gevallen zal voor het vervoer van herkauwers of voor het ophalen van de melk een bewijs/verklaring gevraagd worden, waarin staat dat er op het betreffende bedrijf geen commercieel pluimvee aanwezig is. Dit bewijs/verklaring zal door de NVWA goedgekeurd moeten worden.

Algemene afspraken

- Met de sector is afgesproken dat er ingeval van een besmettelijke dierziekte altijd minstens voor 3 dagen voer voor de dieren aanwezig dient te zijn.
- Al het vervoer van de verschillende herkauwers dient geregistreerd te worden.
- Alle vervoermiddelen moeten na gebruik gereinigd en ontsmet worden.

Besmette en verdachte bedrijven

Bedrijven die besmet of verdacht zijn verklaard staan onder toezicht van de NVWA en mogen zonder toestemming van de NVWA geen dieren of risicoproducten aan- of afvoeren. Zij kunnen te allen tijde bij de NVWA informatie krijgen over de geldende maatregelen (zie H 8.18). Na ruiming van het pluimvee zijn, na de laatste reiniging en ontsmetting, de maatregelen van toepassing voor een bedrijf zonder pluimvee.

Vervoer van herkauwers

Vervoer tijdens de standstill

Alle aan- en afvoer naar bedrijven met herkauwers is tijdens de standstill verboden. Eenmalig vervoer om herkauwers die in de wiede staan terug te halen naar het eigen bedrijf, bijvoorbeeld hoogdrachtige dieren, is toegestaan.

Van of naar bedrijven in het bt-gebied

Het vervoer van herkauwers in het bt-gebied is verboden. Pas na de eerste screening van het bt-gebied kan dit mogelijk worden versoepeld. In dat geval zullen de voorwaarden die voor bedrijven in het buffergebied gelden (zie volgende paragraaf) worden toegepast.

Vervoer herkauwers in het buffergebied (gebied B)

Voor bedrijven met herkauwers, maar zonder commercieel pluimvee, gelden geen beperkingen voor de aan- of afvoer. Voor bedrijven met tevens commercieel pluimvee is het volgende vervoer van herkauwers onder voorwaarden toegestaan:

- Afvoer naar een slachthuis: rechtstreeks, geregionaliseerd en met in acht name van de bezoekersregeling en een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.
- Afvoer naar een bedrijf zonder commercieel pluimvee: geregionaliseerd en met in acht name van de bezoekersregeling en een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

- Aanvoer: alleen indien de herkauwers afkomstig zijn van een bedrijf zónder commercieel pluimvee en dit bedrijf buiten het bt-gebied ligt, geregionaliseerd en met in acht name van de bezoekersregeling en een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Herkauwers op de openbare weg

Het is voor de besmette en verdachte bedrijven met commercieel pluimvee verboden om met herkauwers op de openbare weg te komen, bijvoorbeeld om te verweiden. Dit geldt ook voor de bedrijven met commercieel pluimvee en voor bedrijven zonder commercieel pluimvee in het bt-gebied en in het buffergebied.

Herkauwers in de weide

Enmalig vervoer om herkauwers terug te halen naar het bedrijf, bijvoorbeeld hoogdrachtige dieren, is ook tijdens de standstill toegestaan. Het weiden van herkauwers is voor de besmette bedrijven pas na de tweede reiniging en ontsmetting toegestaan. Verder is het weiden van herkauwers toegestaan, echter omdat de herkauwers in het bt-gebied en in het buffergebied niet op de openbare weg mogen, is dit alleen in belendende percelen mogelijk of op de weide waar de dieren voor de uitbraak al stonden.

Melk

Tijdens de standstill is het vervoer van melk toegestaan, mits

- de melk afkomstig is van bedrijven zonder commercieel pluimvee én
- de melk wordt opgehaald onder de voorwaarden van een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol en een door de NVWA goedgekeurd systeem dat waarborgt dat deze melk inderdaad niet afkomstig is van bedrijven met commercieel pluimvee.

Het transport van melk van weide naar huis, met weidetank, is toegestaan onder de voorwaarden van een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Gemengde bedrijven met commercieel pluimvee in het bt-gebied en in het buffergebied mogen na de standstill, de melk (producten) geregionaliseerd en met een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol afvoeren. Van besmette bedrijven mag de melk pas opgehaald worden na de tweede reiniging- en ontsmetting van het bedrijf, bij een goede scheiding tussen de pluimveeverblijven en de rundveeverblijven.

Bezoekersregeling

Zodra een besmetting met HPAI vermoedt wordt zal de bezoekersregeling landelijk ingaan voor de bedrijven met commercieel pluimvee. Zie hoofdstuk 8.12 voor een nadere uitleg. De bezoekersregeling komt er op neer dat het verboden is om het bedrijfsgedeelte te bezoeken tenzij noodzakelijk. Een veehouder dient zelf zorg te dragen dat dit verbod wordt nageleefd. Toeleveranciers (bijvoorbeeld koeriers, KI, technici) zullen zich ook aan de bezoekersregeling moeten houden. Dit betekent dat het mogelijk kan zijn dat er aan de openbare weg moet worden afgeleverd. De regeling geldt niet voor bedrijven met bijvoorbeeld alleen rundvee of een combinatie van rundvee en paarden.

Sperma

Levering van sperma aan een bedrijf met commercieel pluimvee is mogelijk onder voorwaarde van de bezoekersregeling en afleveren aan de openbare weg, zowel tijdens de standstill als in het bt-gebied en buffergebied.

Diervoeder

Tijdens de standstill geldt een verbod op het vervoer van diervoeder. Na de standstill is het vervoer van diervoeder geregionaliseerd. In het bt-gebied en in het buffergebied moet vervoer aan bedrijven met zowel herkauwers als pluimvee rechtstreeks plaatsvinden en met een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. In de vrije regio's hoeft dit vervoer niet rechtstreeks, maar wel

met een hygiëneprotocol. Afvoer van diervoeder van bedrijven met commercieel pluimvee in het bt-gebied en buffergebied is verboden. Voor de vrije regio's is dit wel toegestaan onder de voorwaarden van registratie en een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

Mest

Omdat mest afkomstig van herkauwers niet altijd duidelijk te onderscheiden is van mest van gevoelige dieren worden gelden in het begin van de uitbraak voor herkauwersmest vergelijkbare maatregelen als voor mest van varkens en paarden.

Het vervoer en aanwenden van mest is tijdens de standstill en in het bt-gebied verboden. Voor bedrijven met commercieel gehouden pluimvee is afvoer in het buffergebied (gebied B) eveneens verboden. Voor bedrijven zonder pluimvee is afvoer van herkauwersmest in het buffergebied (gebied B) toegestaan met een PVE geleidebiljet, mits geregionaliseerd. In de vrije regio's is afvoer toegestaan, mits geregionaliseerd en, voor bedrijven met pluimvee, met gebruikmaking van een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol en conform de bezoekersregeling.

Aangezien het ongevoelige dieren betreft kunnen de maatregelen voor bedrijven zonder pluimvee in het bt-gebied versoepeld worden zodra de handhaving dat toelaat. Voor bedrijven in gebied B met pluimvee kan zodra de handhaving dat toelaat afvoer worden toegestaan, mits geregionaliseerd en met inachtneming van een NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol en de bezoekersregeling.

Herkauwers die hobbymatig gehouden worden

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen bedrijfsmatig gehouden herkauwers en hobbymatig gehouden herkauwers.

Bedrijven met hobbymatig gehouden pluimvee

Het is van belang dat de hobbymatig gehouden vogels gescheiden worden gehouden van de bedrijfsmatig gehouden dieren, op zo'n manier dat bezoekers/transporteurs niet in contact kunnen komen met het hobbymatig gehouden pluimvee of met hun leefgebied (zie H 8.12, 8.13). Afhankelijk van de grootte en ernst van de AI uitbraak, kunnen voor bedrijven/locaties met herkauwers waar ook hobbymatig gehouden pluimvee gehouden wordt, in het bt-gebied of in het buffergebied dezelfde regels gelden als voor gemengde bedrijven met commercieel pluimvee.

Afbouw

Voor de herkauwers zullen in het begin bovengenoemde, relatief strikte maatregelen gelden. Versoepelingen worden doorgevoerd zodra de situatie dat toelaat (zie ook hoofdstuk 10). Voor niet gevoelige diersoorten kan dit reeds in vroeg stadium.

11.9 OVERIGE GEVOELIGE EN ONGEVOELIGE DIERSOORTEN

11.9.1 Inleiding

11.9.2 Overige bedrijfsmatig gehouden ongevoelige diersoorten

De maatregelen voor overige bedrijfsmatig gehouden ongevoelige dieren, zoals konijnen, zijn in principe gelijk aan die voor herkauwers. Deze bedrijven zullen voornamelijk hinder ondervinden van een uitbraak van HPAI wanneer zij naast ongevoelige dieren ook pluimvee op hun bedrijf houden.

Enkele van de consequenties zijn hieronder weergegeven:

- Alle aan- en afvoer naar veehouderijbedrijven is tijdens de standstill verboden. In verband met welzijnsproblemen geldt voor het vervoer van diervoeder bestemd voor

konijnen dezelfde uitzondering (en voorwaarden) als voor het vervoer van diervoeders bestemd voor pelsdieren (zie H 11.4.3).

- Bedrijven die tevens pluimvee houden en die besmet of verdacht zijn verklaard staan onder toezicht van de NVWA en mogen zonder toestemming van de NVWA geen dieren of risicoproducten aan- of afvoeren. Zij kunnen te allen tijde bij de NVWA informatie krijgen over de geldende maatregelen. (zie H 8.18). Na ruiming van het pluimvee zijn, na de laatste reiniging en ontsmetting, de maatregelen van toepassing voor een bedrijf zonder pluimvee.
- Dezelfde voorwaarden voor het vervoer van dieren en mest in het bt-gebied, en voor het vervoer van een gemengd bedrijf met pluimvee in het buffergebied (gebied-B) gelden ook voor overige commercieel gehouden, ongevoelige dieren.

11.9.3 Overige hobbymatig gehouden gevoelige en ongevoelige diersoorten

Overige ongevoelige diersoorten zijn onder andere huiskonijnen, cavia's, etcetera. Indien er tevens pluimvee op het bedrijf wordt gehouden en er geen goede scheiding kan worden aangebracht met het pluimvee, dan geldt de bezoekersregeling ook voor deze hobbymatig gehouden konijnen, etc. en mogen de dieren niet vervoerd worden.

Verder gelden geen maatregelen. Ook vervoersverboden voor diervoeders hoeven geen problemen op te leveren, aangezien een uitzondering is gemaakt voor het rechtstreekse vervoer van verpakte voeders van detailhandelaar naar dierhouders en het vervoer van kant-en-klaar petfood.

11.10 AKKERBOUWBEDRIJVEN

11.10.1 Akkerbouwbedrijven met pluimvee

Akkerbouwbedrijven met pluimvee moeten voldoen aan de regels die gesteld worden aan veebedrijven met gevoelige dieren. Bezoekers (H 7.8) mogen op bedrijven met commercieel pluimvee in heel Nederland het bedrijfsgedeelte niet betreden. Bij een goede afscheiding van het bedrijfsgedeelte met commercieel pluimvee geldt het bezoekersverbod alleen voor het gedeelte met het pluimvee. Indien geen goede scheiding gemaakt kan worden geldt het bezoekersverbod voor het hele bedrijfsgedeelte.

Aanwezige mest mag niet worden uitgereden ook al is deze niet van gevoelige dieren afkomstig. Alle transport van en naar een bedrijf met pluimvee dient geregistreerd te worden door de eigenaar, de vervoerder en de ontvanger.

Buiten het bt-gebied zal de bezoekersregeling eerder opgeheven worden. Dit betekent dat bezoek zonder aanvullende voorwaarden in deze gebieden eerder mogelijk zal zijn. Zie hoofdstuk 10 voor de afbouw.

11.10.2 Akkerbouwbedrijven zonder pluimvee

Akkerbouwbedrijven zonder pluimvee mogen tijdens de standstill geen mest uitrijden. Wanneer de mest weer uitgereden mag worden is mede afhankelijk van de locatie van het bedrijf (bt-gebied of vrije regio) en herkomst van de mest (zie hiervoor de betreffende paragrafen in H9 en H11).

Hoofdstuk 12: Overige houderijen met pluimvee of andere gehouden vogels

12.1 INLEIDING

12.2 HOBBYMATIG GEHOUDEN PLUIMVEE, VOGELS en PARKVOGELS

12.2.1 Inleiding

12.2.2 Advies algemeen

12.2.3 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een commercieel pluimveebedrijf

12.2.4 Maatregelen bij uitbraak van HPAI bij hobbymatig gehouden pluimvee

12.2.5 Communicatie

12.3 POSTDUIVEN

12.3.1 Inleiding

12.3.2. Maatregelen voor (post)duiven bij een uitbraak van HPAI

12.4 KINDERBOERDERIJEN

12.4.1 Inleiding

12.4.2 Advies algemeen

12.4.3 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een commercieel pluimveebedrijf

12.4.4 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een kinderboerderij

12.4.5 Communicatie

12.5 DIERENTUINEN

12.5.1 Inleiding

12.5.2 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een commercieel pluimveebedrijf

12.5.3 Maatregelen bij een uitbraak van HPAI in een dierentuin

12.5.4 Communicatie

12.6 VOGELOPVANGCENTRA / VOGELASIELEN

12.6.1 Inleiding

12.6.2 Advies algemeen

12.6.3 Maatregelen

12.6.4 Communicatie

12.7 DIERENAMBULANCES

12.7.1 Inleiding

12.7.2 Maatregelen

12.7.3 Communicatie

12.8 PROEFDIEREN en LABORATORIA

12.8.1 Inleiding

12.8.2 Beleidsinstrumenten voor laboratoria

12.8.3 Communicatie

12.9 BIJZONDERE PLUIMVEEBEDRIJVEN EN COMPARTIMENTEN

12.9.1 Inleiding

12.9.2 Beleidsinstrumenten voor specifieke bedrijven

12.9.3 Bedrijven met een erkenning als compartiment

12.10 SLACHTHUIS, GRENSINSPECTIEPOST of VERVOERMIDDEL

12.10.1 Inleiding

12.10.2 Maatregelen

12.11 DIERENWINKEL en (WATER)VOGELHANDELAREN

12.11.1 Inleiding

12.11.2 Algemeen advies

12.11.3 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een commercieel pluimveebedrijf

12.11.4 Maatregelen bij uitbraak van HPAI bij een dierenwinkel of (water)vogelhandelaar

12.1 INLEIDING

Naast het 'reguliere' commercieel gehouden pluimvee houden zijn er nog vele andere manieren om pluimvee en vogels te houden, denk aan hobbypluimvee, dierentuinen, kinderboerderijen, laboratoria en fokbedrijven die met zuivere pluimveestammen werken. Daarnaast kan op moment van een uitbraak ook in een slachthuis, grensinspectiepost of vervoermiddel levend pluimvee aanwezig zijn. Voor al deze locaties met pluimvee en vogels zijn er consequenties wanneer HPAI in Nederland uitbreekt. In dit hoofdstuk worden de gevolgen van een uitbraak van HPAI voor deze houderijen toegelicht.

12.2 HOBBYMATIG GEHOUDEN PLUIMVEE, VOGELS en PARKVOGELS

12.2.1 Inleiding

Het begrip hobbymatig gehouden pluimvee (hobbypluimvee/hobbydieren) of ook wel de kleinschalige houderij, omvat dieren die om zeer diverse, niet beroepsmatige, redenen gehouden worden voor het gezelschap, liefhebberij, voor het behoud van soorten, voor de eieren etc. Door de diversiteit van de houders is het moeilijk een praktisch en juridisch houdbare definitie te formuleren die aangeeft welk dier wel of niet hobbymatig wordt gehouden. Voor het hobbymatig gehouden pluimvee gebruiken we een definitie die ook in Richtlijn 2005/94/EG gebruikt wordt; pluimvee dat slechts voor eigen gebruik of als huisdier wordt gehouden is hobbymatig gehouden pluimvee.

Het hobbymatig gehouden pluimvee is gevoelig voor het AI-virus. Dit houdt in dat ook bij deze dieren bij een (dreigende) uitbraak van HPAI (voorzorgs)maatregelen genomen moeten worden.

12.2.2 Advies algemeen

Voor alle toegestane vervoer is het van het grootste belang dat de transporteur en zijn transportmiddel niet in contact komt met levend pluimvee of met het leefgebied van het pluimvee.

Hobbymatige dierhouders wordt net als reguliere veehouders geadviseerd om een voorraad van voer voor minimaal drie dagen op voorraad te hebben. Ook al valt verpakt voer dat afkomstig is van de detailhandel niet onder de standstill, het is beter om in deze periode niet naar gelegenheden te gaan waar veel (hobby)pluimveehouders komen zoals de diervoederwinkel. Daarnaast geldt uiteraard ook voor hobbyhouder dat hij zijn dieren bij een dreigende uitbraak van AI (en helemaal bij een daadwerkelijke uitbraak in Nederland) het beste kan beschermen door hygiënemaatregelen te treffen en door vervoersbewegingen van AI-gevoelige dieren en hun producten zoveel mogelijk te beperken (voor zover überhaupt toegestaan).

12.2.3 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een commercieel pluimveebedrijf

Bij een uitbraak van HPAI bij een commercieel pluimveebedrijf zullen de meeste maatregelen die genomen worden om verdere verspreiding van het virus te voorkomen, zoals vervoersverboden nadrukkelijk ook voor het hobbymatig gehouden pluimvee gelden. Een goede naleving van de meldplicht en maatregelen is ook voor de hobbysector van groot belang. Om het risico op insleep en verspreiding van het virus te kunnen voorkomen, maar ook omdat HPAI een zoönose is en dus een risico kan vormen voor de gezondheid van degenen die in direct contact komen met besmette dieren.

Uitzondering preventief ruimen

In geval van preventieve ruiming van pluimvee in een straal rondom besmette bedrijven, zal hobbypluimvee en –gevogelte worden uitgezonderd. De verwachting is dat het uitsluiten van hobbypluimveekoppels geen significante invloed zal hebben op het verloop van de epidemie in de commerciële veehouderij. Dit heeft vooral te maken met het relatief kleine aantal dieren per koppel, waardoor de kans op besmetting vanuit een besmet buurtbedrijf kleiner is, maar ook de

hoeveelheid smetstof die geproduceerd wordt indien de dieren toch besmet raken. Analyse van epidemie van 2003 bevestigt dit.¹³ Alternatieve maatregelen zoals het in quarantaine houden van het hobbymatig gehouden pluimvee, hygiënemaatregelen, het monitoren van de dieren en eventueel preventief vaccineren zullen daarvoor in de plaats komen.

Wel kan op (ernstig) verdachte houderijen met hobbypluimvee op basis van een risicoanalyse besloten worden de dieren te euthanaseren, al voordat de testuitslagen beschikbaar zijn (zie ook paragraaf 12.2.4).

12.2.4 Maatregelen bij uitbraak van HPAI bij hobbymatig gehouden pluimvee

Artikel 16.2 van richtlijn 2005/94/EG biedt wel de mogelijkheid om bij een uitbraak van HPAI bij hobbymatig gehouden pluimvee op basis van een risicoanalyse een ander maatregelenpakket in te stellen dan bij een uitbraak in de commerciële houderij het geval zou zijn. De aantallen dieren op een besmet bedrijf zijn over het algemeen kleiner en ook de contactstructuur bij hobbymatig gehouden pluimvee is anders dan bij commercieel gehouden pluimvee. Dit betekent dat normaal gesproken op punten minder strikte maatregelen noodzakelijk worden geacht dan bij een uitbraak in de commerciële pluimveehouderij het geval is. De maatregelen per gebied bij een uitbraak van HPAI bij hobbymatig gehouden pluimvee staan worden hieronder nader toegelicht (zie tevens tabel 8).

Het besmette bedrijf/locatie

Het besmette bedrijf/locatie wordt onder toezicht van de NVWA gesteld, er mogen geen levende dieren en producten hiervan van en naar het bedrijf/locatie vervoerd worden. Het besmette pluimvee en de andere in gevangenschap gehouden vogels (wanneer blijkt dat zij gevoelig zijn voor het virus) zullen worden geruimd/geeuthanaseerd. Wanneer het gaat om soorten die met uitsterven bedreigd zijn kan er een uitzondering worden gemaakt, zie hoofdstuk 13. Het bedrijf/locatie wordt gereinigd- en ontsmet. De contactbedrijven/locaties worden bezocht en zo nodig onder toezicht van de NVWA gesteld.

Bezoekersregeling

Landelijk wordt de bezoekersregeling verplicht gesteld voor de commerciële pluimveebedrijven. Voor een toelichting op de bezoekersregeling zie hoofdstuk 8.12.

Afschermplicht

Bij een uitbraak van HPAI bij hobbymatig gehouden pluimvee wordt er onmiddellijk een landelijke afschermplicht ingesteld. Deze kan later wanneer meer duidelijkheid is over de insleep en verspreiding van het virus teruggebracht worden naar het gebied A en B of naar alleen het gebied A (=het bt-gebied).

Verzamelverbod, manifestatie- en evenementenverbod

Verzamelingen, manifestaties en evenementen worden landelijk verboden. Contacten tussen de dieren van hobbydierhouders vinden met name plaats op tentoonstellingen en dergelijke, daarom is het juist bij een besmetting van hobbymatig gehouden pluimvee van belang om deze te verbieden.

¹³ V. Bavinck, A. Bouma, M. van Boven, M.E.H. Bos, E. Stassen, J.A. Stegeman, The role of backyard poultry flocks in the epidemic of highly pathogenic avian influenza virus (H7N7) in the Netherlands in 2003, Preventive Veterinary Medicine, Volume 88, Issue 4, 1 April 2009, Pages 247-254, ISSN 0167-5877, 10.1016/j.prevetmed.2008.10.007. (<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S016758770900004X>)

Preventief ruimen

Bij een uitbraak van HPAI bij hobbymatig gehouden pluimvee zal alleen preventief geruimd worden op contactbedrijven en/of buurtbedrijven wanneer uit een risicoanalyse blijkt dat dit veterinair noodzakelijk is.

Vaccinatie

Zie hoofdstuk 8.19

Beperkte standstill

Bij een besmetting bij hobbymatig gehouden pluimvee wordt in principe een beperkte landelijke standstill ingesteld. Dit betekent een standstill voor de meest risicovolle transporten namelijk levend pluimvee (behalve voor de eendagskuikens), broedeieren en mest en strooisel. De beperkte standstill duurt maximaal 72 uur en kan korter duren wanneer meer duidelijkheid is over de insleep van het virus bij betreffende locatie en de verspreidingsrisico's. De beperkte standstill wordt ingesteld omdat onduidelijk is waar de besmetting vandaan komt en of de besmetting zich heeft verspreid. Er moet in deze periode duidelijkheid komen of commerciële houderijen betrokken zijn bij de uitbraak. De beperkingen die gelden tijdens een beperkte landelijke standstill staan beschreven in hoofdstuk 9.4.

Instellen beschermings- en toezichtsgebied (gebied-A)

Bij een uitbraak van HPAI bij hobbymatig gehouden pluimvee wordt een beschermingsgebied van 3 km en een toezichtsgebied van 10 km (bt-gebied) ingesteld.

Tabel 8: Maatregelenpakketten per gebied

Maatregelen per gebied bij uitbraak bij hobbymatig gehouden pluimvee				
	Beperkte Standstill	bt-gebied Gebied A	buffergebied Gebied B	vrije regio's
Vervoer levend pluimvee	X	X	Xt	A
Vervoer eendagskuikens	A	X	A	A
Vervoer andere gehouden vogels	X	X	Xt	A
Vervoer broedeieren	X	X	Xt	A
Vervoer consumptie-eieren	Xt	Xt	Xt	A
Vervoer andere gevoelige diersoorten	Xt	Xt	A	A
Vervoer ongevoelige diersoorten	A	A	A	A
kalkoenensperma ontvangen	X	X	X	T
Sperma ontvangen (rund, varken, paard)	A	A	A	T
Diervoeders naar bedrijf	A	A	A	A
Afschermplicht pluimvee	ja	ja	ja	ja
Verzamelen vogels	X	X	X	X
Bezoekers	Xt	Xt	Xt	Xt
Melk	A	A	A	A
Mest	X	X	X	Xt
Destructiemateriaal	T	T	T	T

X = Niet toegestaan; Xt = Niet toegestaan tenzij; A = Toegestaan onder voorwaarde; T = Toegestaan;

Maatregelen in bt-gebied (gebied A)

Binnen het bt-gebied worden alle bedrijven en locaties (hobby en commercieel) bezocht en bemonsterd (screening). Binnen het bt-gebied gelden aanvankelijk vervoersverboden voor levend pluimvee waaronder ook eendagskuikens, broed- en consumptie-eieren, mest en strooisel.

Onder voorwaarden toegestaan in het bt-gebied is het vervoer van:

- Andere gevoelige en ongevoelige diersoorten.
- Diervoeders
- Melk
- Sperma van rund, varken, paard

De voorwaarden zijn dat op bedrijven met commercieel pluimvee de bezoekersregeling wordt nageleefd en dat het vervoer plaatsvindt conform een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol. Ontvangen van sperma mag op bedrijven waar tevens commercieel pluimvee aanwezig is alleen wanneer het sperma wordt afgeleverd aan de openbare weg en de bezoekersregeling in acht wordt genomen.

Instellen buffergebied (gebied-B)

Bij een uitbraak van HPAI bij hobbymatig gehouden pluimvee wordt op basis van een risicoanalyse bepaald of een buffergebied (gebied B) wordt ingesteld en zo ja, hoeveel deelregio's dit zou moeten beslaan. Zie ook hoofdstuk 7.

Maatregelen in het buffergebied (gebied-B)

- Vervoer levend pluimvee: in eerste instantie verboden, toegestaan onder voorwaarden en op basis van een risicoanalyse.
- Vervoer andere in gevangenschap gehouden vogels: in eerste instantie verboden, toegestaan onder voorwaarden en op basis van een risicoanalyse.
- Vervoer broedeieren: in eerste instantie verboden, toegestaan onder voorwaarden en op basis van een risicoanalyse.
- Consumptie-eieren: bij ophalen van bedrijf met pluimvee moet de bezoekersregeling nageleefd worden, met reiniging en ontsmetting volgens een door de NVWA goedgekeurd protocol.
- Andere gevoelige en ongevoelige diersoorten: Bij transport van deze dieren die afkomstig zijn van een bedrijf met commercieel pluimvee dient de bezoekersregeling nageleefd te worden, met reiniging en ontsmetting volgens een door de NVWA goedgekeurd protocol.
- Sperma ontvangen (rund, varken, paard): afleveren aan de openbare weg en de bezoekersregeling naleven, met reiniging en ontsmetting volgens een door de NVWA goedgekeurd protocol.
- Diervoeders: mag afgeleverd worden op bedrijven met commercieel pluimvee onder naleving van de bezoekersregeling, met reiniging en ontsmetting volgens een door de NVWA goedgekeurd protocol.
- Melk: mag opgehaald worden op bedrijven met commercieel pluimvee onder naleving van de bezoekersregeling, met reiniging en ontsmetting volgens een door de NVWA goedgekeurd protocol.

12.2.5 Communicatie

Zie hoofdstuk 6. De houders van hobbymatig gehouden pluimvee, vogels en parkvogels worden in de contacten met het ministerie van EZ en in het basisoverleg vertegenwoordigd door de Nederlandse Werkgroep hobbymatig gehouden Pluimvee en Parkvogels (NWPP), wat een samenwerkingsverband is van Aviornis International, Kleindierliefhebbers Nederland, Stichting Zeldzame Huisdierrassen en de Nederlandse Belangenvereniging van Hobbydierhouders. Daarnaast worden zij vertegenwoordigd door de contactpersoon van het account

Hobbydierhouderij van de directie DAD van het Ministerie van Economische Zaken (hobbydierhouders@minez.nl). Voor informatieve vragen is er de mogelijkheid om telefonisch contact op te nemen met het DR-Loket. Tot slot is er de mogelijkheid om beleidsmatige vragen, via het account Hobbydierhouderij van de directie DAD, neer te leggen bij het Departementale Beleidsteam.

12.3 POSTDUIVEN

12.3.1 Inleiding

Het risico dat duiven worden geïnfecteerd met AI virussen is klein, maar het is niet uitgesloten. Er hebben zich wel gevallen van AI bij (wilde) duiven in onder andere Turkije, Roemenië en Zuidoost-Azië voorgedaan. De gevoeligheid van de duif kan ook per AI-virus variant anders zijn.

Postduiven kunnen virus verspreiden indien zij zijn geïnfecteerd. Verder zouden zij ook via hun poten of veren virus kunnen meedragen en verspreiden als ze worden losgelaten of vliegen over gebieden waar HPAI voorkomt, bij tentoonstellingen en in geval van verzamelingen voordat de dieren op wedstrijdvlucht gaan. Grofweg vinden de tentoonstellingen plaats van november t/m januari en de wedvluchten van half maart t/m september. Vanaf juli zijn de wedvluchten voor de jonge duiven.

12.3.2. Maatregelen voor (post)duiven bij een uitbraak van HPAI

De verzamelingen van pluimvee, waar ook de postduiven (*columba livia*) onder vallen zullen als eerste verboden worden in Nederland, dit betekent dat ook de wedstrijdvluchten in die periode verboden zullen zijn. Daarbij komt dat die wedstrijdvluchten over het algemeen via het buitenland gaan. Deze landen (voornamelijk België, Frankrijk en Spanje) zullen in eerste instantie het vervoer van postduiven uit de besmette gebieden (en wellicht uit het hele land) niet toestaan. Op basis van een risicoanalyse kunnen versoepelingen op deze maatregelen doorgevoerd worden.

Bij een uitbraak van AI in een andere Lidstaat kan besloten worden om de wedvluchten van Nederlandse postduiven vanuit die Lidstaat op te schorten.

12.4 KINDERBOERDERIJEN

12.4.1 Inleiding

Kinderboerderijen hebben vaak meerdere diersoorten. Een kinderboerderij is open voor publiek, waarbij contact tussen mensen en dieren vaak mogelijk is. Dit levert voor de verspreiding van virus een groot risico op en betekent dat bij een (dreigende) uitbraak van AI voorzorgsmaatregelen genomen moeten worden om te zorgen dat niet alleen de andere dieren maar ook de bezoekers niet in contact kunnen komen met het pluimvee.

Het is voor kinderboerderijen meestal goed mogelijk om pluimvee en andere gehouden vogels van de voor AI minder gevoelige of ongevoelige dieren te scheiden. Dit kan door het pluimvee op te hokken in een afgesloten stal waarbij ook veel aandacht wordt besteed aan de hygiëne bij de verzorging van deze dieren (schone overal en laarzen, handen wassen). Het kan ook door een gedeelte van de kinderboerderij ontoegankelijk te maken voor andere dieren dan dit pluimvee (bijvoorbeeld wanneer het gaat om eenden die niet in een hok gehouden kunnen worden).

12.4.2 Advies algemeen

Kinderboerderijen worden net als reguliere veehouderijen geadviseerd om een voorraad voer voor minimaal drie dagen in te slaan. De voervoorraad is noodzakelijk zodat de kinderboerderij altijd is voorbereid op een mogelijke standstill, waarbij voerleveranties drie dagen kunnen stilliggen. Een goede hygiëne is altijd van belang, zeker op locaties met bezoekers en waar

mens-dier contact mogelijk is. Bij een dreigende uitbraak van een besmettelijke dierziekte, en helemaal bij een daadwerkelijke uitbraak in Nederland, is hygiëne, het reinigen en ontsmetten, essentieel.

12.4.3 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een commercieel pluimveebedrijf

Kinderboerderijen moeten zich houden aan de maatregelen voor gewone (gemengde) bedrijven zoals beschreven in hoofdstuk 8 en 9. In hoofdstuk 11 staan de maatregelen die gelden voor de minder gevoelige en ongevoelige dieren op die bedrijven.

Sluiten van kinderboerderij

Zodra er een uitbraak van AI is zal er een standstill in heel Nederland worden afgekondigd. Vanaf dit moment zijn de kinderboerderijen verplicht te sluiten voor publiek.

Afschermplicht en bezoekersregeling

Na de standstill blijven de afschermplicht en bezoekersregeling normaal gesproken nog van kracht. Dit houdt onder meer in dat er een goede scheiding aangebracht dient te worden tussen het pluimvee / andere gehouden vogels enerzijds en de overige dieren en bezoekers op de kinderboerderij anderzijds. Indien dit niet mogelijk is wordt de kinderboerderij verplicht gesloten voor publiek.

Wanneer de uitbraak onder controle is zal er versoepeling optreden van maatregelen. Als eerste zal dit gebeuren in de minst risicovolle gebieden dus het eerst in de vrije regio's.

12.4.4 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een kinderboerderij

Bij een uitbraak van AI op een kinderboerderij zullen er ook maatregelen genomen worden die gevolgen hebben voor de omgeving van de locatie met de besmetting. De Europese Richtlijn 2005/94/EG schrijft ook hier een minimum aan maatregelen voor die de Lidstaat op basis van een eigen risicoanalyse en inschatting kan uitbreiden. We beschouwen een uitbraak bij een kinderboerderij als een uitbraak bij hobbymatig gehouden pluimvee met hetzelfde maatregelenpakket als in H 12.1.4 en tabel 8.

12.4.5 Communicatie

Zie hoofdstuk 6. De kinderboerderijen worden in de contacten met het ministerie van EZ en in het basisoverleg vertegenwoordigd door sector kinderboerderijen (SKBN) en de contactpersoon van het account Hobbydierhouderij van de directie DAD van het Ministerie van Economische Zaken (hobbydierhouders@minez.nl). Voor informatieve vragen is er de mogelijkheid om telefonisch contact op te nemen met het DR-Loket. Tot slot is er de mogelijkheid om beleidsmatige vragen, via de sector vertegenwoordiging (SKBN), neer te leggen bij het Departementale Beleidsteam.

12.5 DIERENTUINEN

12.5.1 Inleiding

De Europese Richtlijn (2005/94/EG) voor de bestrijding van AI biedt mogelijkheden voor het toepassen van aangepaste maatregelen voor zeldzame dieren op speciale locaties.

Bij het toepassen van afwijkende maatregelen voor dierentuinen zal voldaan moeten worden aan de volgende randvoorwaarden:

- Maatregelen worden pas genomen na goedkeuring door de Europese Unie.
- De locatie moet kunnen garanderen dat de dieren geïsoleerd kunnen worden.
- De locatie moet voldoen aan reiniging- en ontsmettingmogelijkheden op basis van adviezen van de Nederlandse Vereniging voor Dierentuinen (NVD).
- De locatie moet voldoende preventieve maatregelen in acht nemen om de insleep en versleping van dierziekten te voorkomen.

Dierentuinen die in aanmerking komen voor de uitzonderingen zoals hier beschreven, zijn de dierentuinen met een vergunning op basis van het dierentuinenbesluit (gebaseerd op Richtlijn 1999/22/EG).

12.5.2 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een commercieel pluimveebedrijf

Alle gevoelige dieren in dierentuinen kunnen worden gevaccineerd onder voorwaarde van goede identificatie en registratie.

12.5.3 Maatregelen bij een uitbraak van HPAI in een dierentuin

Indien er een besmetting in de dierentuin wordt bevestigd zullen onder andere de volgende maatregelen worden getroffen.

- Sluiten voor publiek of gevoelige dieren afsluiten van publiek.
- Besmette dieren ruimen
- Contactdieren ruimen
- Alle overige gevoelige dieren vaccineren
- 30 dagen na vaccinatie screenen
- Heropenen of dieren weer in contact met publiek laten komen na uitslag monitoring

De richtlijn biedt de mogelijkheid om in bijzondere gevallen ook besmette dieren te laten leven. Gedacht wordt hierbij aan beschermde en bedreigde diersoorten en –rassen (zie hoofdstuk 13). Indien er sprake is van een besmetting dan zal afhankelijk van de situatie besloten worden hoe met deze dieren om te gaan.

Preventieve vaccinatie

Voor dierentuinen is het mogelijk om hun vogels te beschermen tegen AI door middel van preventieve vaccinatie.

12.5.4 Communicatie

Zie hoofdstuk 6. De dierentuinen worden in de contacten met het ministerie van EZ en in het basisoverleg vertegenwoordigd door de NVD. Voor informatieve vragen is er de mogelijkheid om telefonisch contact op te nemen met het DR-Loket. Tot slot is er de mogelijkheid om beleidsmatige vragen, via de sector vertegenwoordiging (NVD), neer te leggen bij het Departementale Beleidsteam.

12.6 VOGELOPVANGCENTRA / VOGELASIELEN

12.6.1 Inleiding

Vogelopvangcentra hebben vaak meerdere vogelsoorten. Ze vangen bovendien zieke vogels op en lopen daardoor meer risico op het binnenslepen van het virus. Om die reden is het belangrijk de vogelopvangcentra in de bestrijding van AI te zien als een risicovol commercieel pluimveebedrijf, waarbij dus in ieder geval dezelfde maatregelen gelden als voor gewone bedrijven. Soms zijn vogelopvangcentra open voor publiek, waarbij het contact tussen mensen en dieren vaak mogelijk is. Dit levert voor de verspreiding van virus een extra risico op, en betekent dus dat bij een (dreigende) uitbraak van AI extra voorzorgsmaatregelen genomen moeten worden.

12.6.2 Advies algemeen

Vogelopvangcentra worden net als reguliere veehouders geadviseerd om een voorraad van voer voor minimaal drie dagen in te slaan. De voervoorraad is noodzakelijk opdat de houder altijd is voorbereid op een mogelijke standstill, waarbij voerleveranties drie dagen kunnen

stilliggen. Bij een dreigende uitbraak van een besmettelijke dierziekte, en helemaal bij een daadwerkelijke uitbraak in Nederland, is hygiëne, het reinigen en ontsmetten, essentieel.

12.6.3 Maatregelen

Sluiten van de vogelopvang

Tijdens, maar ook nog na de standstill geldt de bezoekersregeling (zie ook H 8.12).

Onder deze regeling worden de vogelopvangcentra verplicht gesloten voor publiek tenzij ze een goede scheiding kunnen aantonen tussen publiek en de vogels. Dit kan door de dieren in een voor publiek afgesloten stal op te hokken of door de dieren in een voor publiek afgesloten ruimte te houden.

Verder moeten vogelopvangcentra zich houden aan dezelfde maatregelen als commerciële pluimveebedrijven, zoals beschreven in hoofdstuk 8 en 9. In hoofdstuk 11 staan de maatregelen die gelden voor de gevoelige zoogdieren en de ongevoelige dieren op die bedrijven. Pas wanneer de uitbraak onder controle is zal er versoepeling optreden van maatregelen. Als eerste zal dit gebeuren in de minst risicovolle gebieden. Zo zal het heropenen van vogelopvangcentra als eerste weer mogelijk zijn in de vrije compartimenten, wanneer daar de bezoekersregeling wordt versoepeld of opgeheven. Openstellen in de bt-gebieden zal pas kunnen wanneer deze gebieden zijn opgeheven.

12.6.4 Communicatie

Zie hoofdstuk 6. De vogelopvangcentra worden in de contacten met het ministerie van EZ en in het basisoverleg vertegenwoordigd door (in te vullen), de contactpersoon van het account Hobbydierhouderij van de directie DAD (hobbydierhouders@minez.nl) en Directie Natuur van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Voor informatieve vragen is er de mogelijkheid om telefonisch contact op te nemen met het DR-Loket. Tot slot is er de mogelijkheid om beleidsmatige vragen, via de sector vertegenwoordiging (in te vullen) of contactpersoon van het account Hobbydierhouderij, neer te leggen bij het Departementale Beleidsteam.

12.7 DIERENAMBULANCES

12.7.1 Inleiding

In diverse gemeenten zorgen dierenambulances voor het vervoer van zieke, gewonde, zwervende of dode dieren naar dierenasiels, naar de eigenaar of naar een dierenarts. Tijdens een uitbraak van AI is het ophalen van dode en zieke vogels een risico voor de verspreiding van het virus. De dode en zieke vogel kan immers besmet zijn met het AI-virus. Bij een dreiging en bij een uitbraak van HPAI in Nederland extra voorzorgsmaatregelen genomen worden voor de dierenambulances.

12.7.2 Maatregelen

Risicosoorten

Risicosoorten zijn de soorten wilde vogels waarvan het vermoeden bestaat dat ze een rol kunnen spelen bij de verspreiding van HPAI. Op grond van de huidige kennis lijken vooral Anatidae (zwanen, ganzen, eenden), reigers en meeuwen gevoelig.

Standstill en bt-gebied

Tijdens de standstill mogen geen risicosoorten vervoerd worden. Ook zijn de vogelopvangcentra/vogelasiels gesloten. Binnen het bt-gebied is het niet meer toegestaan dat de dierenambulances, zieke en dode risicosoorten ophalen en naar een asiel of dierenarts brengen. Op basis van een risicoanalyse kan worden besloten om dit uit te breiden naar een

groter risicogebied.

Binnen het bt-gebied wordt het ophalen van de dode en zieke risicosoorten afgehandeld door de NVWA. Het is dus zaak deze vogels niet aan te raken en de vondst melden via www.sovon.nl. Hierdoor zal automatisch de NVWA geïnformeerd worden en zorgen dat de vogels worden verwijderd. Drie of meer dode ganzen, eenden of zwanen bij elkaar of meer dan twintig andere dode vogels, moeten direct gemeld worden bij het dierziektemeldnummer van de NVWA, tel. 045-5463188. Niet-risicosoorten, bijvoorbeeld de tuinvogels zoals een mees, mus of merel mogen gewoon volgens de geldende procedures van de dierenambulances opgehaald en vervoerd worden.

Gebieden buiten bt-gebied/ buiten risicogebied

In de rest van Nederland gelden de normale regels: Drie of meer dode ganzen, eenden of zwanen bij elkaar of minimaal twintig andere dode vogels, moeten gemeld worden bij de NVWA, tel. 045-5463188. De dode vogels worden dan opgehaald en afgehandeld door de NVWA.

In alle overige gevallen kunnen kadavers gemeld worden via www.sovon.nl en met inachtneming van de normale hygiënemaatregelen worden verwijderd door de gemeente of dierenambulance.

12.7.3 Communicatie

Zie hoofdstuk 6. De dierenambulances worden in de contacten met het ministerie van EZ en in het basisoverleg vertegenwoordigd door de vertegenwoordiger van de dierenambulances (Federatie dierenambulances Nederland (FDN), de Dierenbescherming en de contactpersoon van het account Hobbydierhouderij van de directie DAD (hobbydierhouders@minez.nl) van het Ministerie van Economische Zaken (hobbydierhouders@minez.nl). Voor informatieve vragen is er de mogelijkheid om telefonisch contact op te nemen met het DR-Loket. Tot slot is er de mogelijkheid om beleidsmatige vragen, via de sector vertegenwoordiging of contactpersoon van het account Hobbydierhouderij, neer te leggen bij het Departementale Beleidsteam.

12.8 PROEFDIEREN en LABORATORIA

12.8.1 Inleiding

Er bestaat de mogelijkheid om bij een dreiging van een uitbraak of bij een besmetting in een laboratorium speciale maatregelen te treffen die rekening houden met de quarantaine mogelijkheden van het laboratorium en de consequenties voor een laboratorium. Een laboratorium wordt niet gezien als een gemengd bedrijf, want in een dierenlaboratorium zijn er hygiënische compartimenten waardoor de dieren niet met elkaar in contact kunnen komen. (Preventieve) ruiming van proefdieren kan jaren van onderzoek vernietigen; een dergelijk besluit dient zorgvuldig genomen te worden. Bij een daadwerkelijke dreiging of besmetting zullen de specifieke maatregelen verder worden uitgewerkt. In dit hoofdstuk zullen enkele voor laboratoria belangrijke maatregelen worden beschreven.

12.8.2 Beleidsinstrumenten voor laboratoria

- Onder leiding van de Nederlandse Vereniging voor Proefdierkunde (NVP) kunnen de laboratoria een (sectorbreed) hygiëneprotocol opstellen en deze al voor er sprake is van een uitbraak door de NVWA laten goedkeuren (zie 8.7).
- Bij een besmetting in een laboratorium wordt na onderzoek door een NVWA-specialistenteam besloten welke dieren er geruimd zullen worden en welke dieren niet. Indien de epidemiologische eenheden zodanig zijn dat kruisbesmetting onmogelijk is en afdelingen als twee aparte bedrijven kunnen worden beschouwd, dan is het mogelijk dat niet alle gevoelige dieren worden geruimd.

- Wanneer een laboratorium in een gebied ligt waar preventief wordt geruimd, zal op basis van een risicoanalyse besloten worden of er voor het laboratorium uitzonderingsmaatregelen getroffen kunnen worden.
- Ook voor laboratoria kunnen vervoersverboden gelden en kan het welzijn van hun dieren in het geding komen. Daarom geldt ook voor laboratoria het advies voor noodvoorziening van stalling voor tenminste 6 weken. Wanneer het laboratorium in een vervoersbeperkingsgebied komt te liggen kan indien noodzakelijk voor het vervoer van levend pluimvee of broedeieren een ontheffing aangevraagd worden bij de NVWA.
- Indien een laboratorium het “bedrijfsgedeelte” (met pluimvee) goed scheidt van de overige gedeelten op de locatie, dan zullen er door de bezoekersregeling geen onnodige problemen ontstaan (zie H 8.12).
- Voor ongevoelige dieren die niet in hetzelfde gedeelte als gevoelige dieren worden gehouden hoeven geen extra maatregelen te worden getroffen. De bezoekersregeling hoort ervoor te zorgen dat deze dieren geen extra risico met zich mee brengen. Daarentegen moet met ongevoelige dieren die in hetzelfde gedeelte gehouden worden als de gevoelige dieren eenzelfde systeem van hygiëne in acht worden genomen als voor bezoekers. In beide gevallen is het risico de indirecte verspreiding van het virus.

12.8.3 Communicatie

Zie hoofdstuk 6. De laboratoria met proefdieren worden in de contacten met het ministerie van EZ en in het basisoverleg vertegenwoordigd door Nederlandse Vereniging voor Proefdierkunde (NVP) .

12.9 BIJZONDERE PLUIMVEEBEDRIJVEN EN COMPARTIMENTEN

12.9.1 Inleiding

In Nederland zijn een aantal pluimveebedrijven die een specifieke plaats innemen in ofwel de productiekolom ofwel de farmaceutische industrie. Het gaat hier om fokbedrijven die de zuivere lijnen van de industriële pluimveerassen in stand houden, grootouderdierbedrijven, producenten van SPF-dieren en/of SPF-eieren en de producenten van vaccineieren. Deze bedrijven zijn op een zodanige manier ingericht (hoog level van bioveiligheid) dat het mogelijk is om bij een uitbraak van AI uitzonderingsmaatregelen voor deze bedrijven te treffen. Sommige van deze bedrijven hebben ook een erkenning als compartiment, conform verordening 616/2009/EG. Daarnaast is het van belang om de processen die voor bijvoorbeeld veterinaire of humane vaccinproductie van belang zijn, zo min mogelijk te vertragen. In de bestrijdingsrichtlijn (2005/94/EG) wordt de mogelijkheid geboden om voor deze bedrijven speciale maatregelen te treffen. Bij een daadwerkelijke dreiging of besmetting zullen de specifieke maatregelen verder worden uitgewerkt. In dit hoofdstuk zijn enkele speciale maatregelen die voor deze bedrijven van belang zijn beschreven.

12.9.2 Beleidsinstrumenten voor specifieke bedrijven

Wijze waarop de maatregelen worden uitgewerkt

- ‘De kring fokkers/kuikenbroeders van de LTO/NOP’ zal als gesprekspartner voor EZ dienen en wordt ook voor het basisoverleg uitgenodigd.
- Onder leiding van ‘de kring fokkers/kuikenbroeders van de LTO/NOP’ kunnen deze bedrijven een sectorbreed hygiëneprotocol opstellen en deze al voor er sprake is van een uitbraak door de NVWA laten goedkeuren (zie 8.7).
- Door de ‘de kring fokkers/kuikenbroeders van de LTO/NOP’ en het PPE zal een lijst met eisen en voorwaarden opgesteld worden waaraan het bedrijf moet voldoen om als bijzonder pluimveebedrijf te worden aangemerkt. Deze lijst met eisen en voorwaarden moet goedgekeurd zijn door de NVWA en EZ. Deze eisen en voorwaarden hebben bijvoorbeeld betrekking op de aard van het bedrijf, de inrichting van het bedrijf, de

geografische ligging, personeelsmanagement, veterinaire begeleiding, (hygiëne)protocollen voor leveranciers, bezoekers en personeel etc.

- Voor deze eisen en voorwaarden kan aansluiting gezocht worden in de OIE aanbevelingen in de OIE Terrestrial Animal Health Code voor compartmentalisation.

Speciale maatregelen

- Wanneer het bedrijf in een gebied ligt waar vervoersverboden gelden kan het bedrijf een verzoek tot ontheffing indienen bij de NVWA voor bijvoorbeeld het vervoer van vaccin- en/of SPF-eieren, SPF-koppels of opfokkenners bedoeld voor de vaccineerproductie.
- Wanneer het bedrijf in een gebied ligt waar preventief wordt geruimd zal op basis van een risicoanalyse besloten worden of er voor dit bedrijf uitzonderingsmaatregelen getroffen kunnen worden.

12.9.3 Bedrijven met een erkenning als compartiment

Een compartiment kan uit verschillende bedrijven bestaan en kan worden goedgekeurd ten aanzien van één of meer specifieke dierziekten, op basis van een gedetailleerd en gedocumenteerd bioveiligheidsprogramma, dat voor de desbetreffende ziekte(n) wordt opgesteld en uitgevoerd. Bij een uitbraak mag conform EU-regelgeving van compartimentering worden gebruikgemaakt ter vergemakkelijking van het handelsverkeer.

Bedrijven die (alleen of samen) een erkenning hebben als compartiment, conform verordening 616/2009/EG, voldoen aan zeer strikte bioveiligheidseisen ter voorkoming van insleep en verspreiding van AI naar en van het bedrijf.

Voor bedrijven die erkend zijn als compartiment of onderdeel uitmaken van een compartiment gelden de volgende uitzonderingen:

- Het pluimvee op deze bedrijven zal uitgezonderd worden van preventieve ruiming. Alleen indien op basis van een risicoanalyse, specifiek voor dit bedrijf, blijkt dat preventieve ruiming noodzakelijk is, zal overgegaan worden tot preventieve ruiming.
- Mocht in de toekomst vaccinatie toch mogelijk zijn en besloten wordt tot verplichte vaccinatie tegen AI, dan zullen deze bedrijven worden uitgezonderd van de verplichting. Vaccinatie is voor deze bedrijven vrijwillig.
- Voor vervoer van of naar een bedrijf in een bt-gebied dient, zeker bij het begin van de uitbraak, nog een ontheffing aangevraagd te worden bij de NVWA.
- De compartiments-erkenning betekent dat vervoer van en naar bedrijven buiten de bt-gebieden verantwoord doorgang kan vinden, indien nodig zelfs tijdens de standstill. In verband met de handhaving geldt wel de eis dat elk transport (inclusief route en kenteken) ruim voorafgaand aan het vervoer, gemeld wordt bij de NVWA. De NVWA kan op basis van de risico's een bepaalde route (corridor) aanwijzen.

De eisen om erkend te worden als compartiment, conform verordening 616/2009/EG, zijn zeer strikt. Bij de aanvraag tot erkenning als compartiment kan er daarom voor gekozen zijn om bepaalde bedrijven automatisch uit het compartiment te zetten, bijvoorbeeld wanneer zij in een bt-gebied komen te vallen. Indien de bedrijven die hierdoor uit het compartiment vallen zich wel blijven houden aan alle voorschriften, zoals beschreven in de aanvraag op basis waarvan het compartiment is erkend, kunnen zij echter nog steeds uitgezonderd worden van een mogelijke preventieve ruiming of verplichte vaccinatie.

12.10 SLACHTHUIS, GRENSINSPECTIEPOST of VERVOERMIDDEL

12.10.1 Inleiding

Wordt een geval van AI ontdekt in een slachthuis, in een grensinspectiepost (border inspection post, BIP) of in een vervoermiddel, dan zullen afwijkende maatregelen gelden. Als voorbeeld zal er in dergelijke gevallen meestal geen bt-gebied om de gevonden besmetting ingesteld worden. De oorsprong van de besmetting is namelijk niet de huidige locatie van het dier, maar het bedrijf waarvan het dier oorspronkelijk van afkomstig is.

12.10.2 Maatregelen

Bij een uitbraak in een slachthuis, grensinspectiepost of vervoermiddel zal gehandeld worden conform artikel 35-38 van Richtlijn 2005/94/EG. Indien het bedrijf waar de dieren van afkomstig zijn in Nederland gelegen is, gelden voor dit bedrijf dezelfde maatregelen als in geval van een ernstige verdenking (zie paragraaf 5.3.5)

12.11 DIERENWINKEL en (WATER)VOGELHANDELAREN

12.11.1 Inleiding

Dierenwinkels hebben vaak meerdere diersoorten, waaronder vogels en pluimvee. Bij een dierenwinkel is het contact tussen mensen en dieren mogelijk en dit levert voor de verspreiding van virus een risico op. Daarnaast heeft een dierenwinkel ook (inter)nationale handelscontacten. (Water)vogelhandelaren houden (soms enkele honderden of duizenden) watervogels op grote stukken grond en in vijvers. Daarnaast wordt gehandeld in deze dieren, in binnen- en buitenland.

Dit betekent dat bij een (dreigende) uitbraak van HPAI extra voorzorgsmaatregelen genomen moeten worden om te zorgen dat niet alleen de andere dieren maar ook de bezoekers en klanten niet in contact kunnen komen met het pluimvee en de andere in gevangenschap gehouden vogels.

12.11.2 Algemeen advies

In een dierenwinkel wordt bijvoorbeeld ook diervoeder verkocht voor pluimvee en andere in gevangenschap gehouden vogels, hierdoor komen in een dierenwinkel veel houders van pluimvee en vogels samen. Bij een dreigende uitbraak van HPAI, en helemaal bij een daadwerkelijke uitbraak in Nederland, is goede hygiëne in de winkel daarom essentieel. Dit geldt ook voor de handelaren in (water)vogels.

12.11.3 Maatregelen bij uitbraak van HPAI op een commercieel pluimveebedrijf

Vanwege hun contactstructuren en aantallen dieren worden dierenwinkels en met name (water)vogelhandelaren gezien als een dusdanig risico voor verspreiding, dat voor hen de zelfde maatregelen zullen gelden als voor commerciële pluimveebedrijven, zoals beschreven in hoofdstuk 8 en 9.

12.11.4 Maatregelen bij uitbraak van HPAI bij een dierenwinkel of (water)vogelhandelaar

De Europese Richtlijn 2005/94/EG schrijft ook hier een minimum aan maatregelen voor die de Lidstaat op basis van een eigen risicoanalyse en inschatting kan uitbreiden. We beschouwen een uitbraak bij een dierenwinkel en bij een (water)vogelhandelaar als een uitbraak bij bedrijfsmatig gehouden pluimvee met hetzelfde maatregelenpakket als in H 8 en 9 en voor de beschermde soorten en rassen zie H 13.

Hoofdstuk 13: Beschermden soorten en rassen

13.1 Inleiding

13.2 IUCN red list en CITES

13.2.1 IUCN red list

13.2.2 CITES

13.2.3 Uitzonderingen op bestrijdingsmaatregelen

13.2.4 Wijziging van de soortenlijst

13.3 Zeldzame huisdierrassen

13.3.1 Zeldzame Nederlandse pluimveerrassen: FAO-lijst

13.3.2 Zeldzame buitenlandse pluimveerrassen

13.3.3 Criteria zeldzaamheid

13.3.4 Uitzonderingen op bestrijdingsmaatregelen

13.3.5 Wijziging van de soortenlijst

13.1 INLEIDING

Aangezien de Nederlandse overheid door middel van internationale afspraken op het gebied van biodiversiteit te kennen heeft gegeven zich in te spannen om het uitsterven van soorten te voorkomen worden exemplaren van bepaalde soorten van ruiming uitgezonderd. Het beleidskader Natuur en Besmettelijke Dierziekten beschrijft dat de volgende groepen gehouden dieren dienen te worden uitgezonderd van (preventieve) ruiming:

- dieren die voorkomen op de IUCN rode lijst als ‘*Extinct in the wild*’, ‘*Critically Endangered*’, ‘*Endangered*’ en ‘*Vulnerable*’. (www.redlist.org)
- dieren van de CITES-lijst, te vinden in EU_verordening 338/97 bijlage A. (www.cites.org)
- landbouwhuisdieren voorkomend op de FAO-lijst van bedreigde landbouwhuisdierrassen (www.fao.org/dad-is; www.absfocalpoint.nl en www.szh.nl).

Meer achtergrondinformatie over deze lijsten is te vinden in het Beleidskader Natuur en Besmettelijke Dierziekten.

13.2 INTERNATIONAAL BEDREIGDE SOORTEN (IUCN / CITES)

Om te bepalen welke soorten internationaal dusdanig bedreigd zijn dat het ruimen het duurzaam voortbestaan van de soort in gevaar brengt zijn de *International Red List of Threatened Species* (IUCN) en de EU-CITES-Verordening relevant. Beiden hanteren lijsten met bedreigde soorten die overigens aanzienlijke onderlinge overlap vertonen.

13.2.1 IUCN red list

Op basis van ecologische - en reproductiegegevens heeft de IUCN een mondiale rode lijst samengesteld met soorten in aflopende mate van bedreiging. De meest recente indeling van deze *Red List* kent negen categorieën:

- (1) *Extinct (EX)*;
- (2) *Extinct in the Wild (EW)*;
- (3) *Critically Endangered (CR)*;
- (4) *Endangered (EN)*;
- (5) *Vulnerable (VU)*;
- (6) *Near Threatened (NT)*;
- (7) *Least Concern (LC)*;
- (8) *Data Deficient (DD)*;
- (9) *Not Evaluated (NE)*.

In het kader van het eventueel sparen van dieren tijdens ruiming, is de eerste categorie (EX) niet relevant, want die soorten zijn er niet meer. De tweede (EW) is feitelijk het meest relevant, omdat er - voor zover bekend - alleen nog maar dieren in gevangenschap voorkomen *en niet meer in het wild*. Soorten die vallen onder de derde (CR), vierde (EN) of vijfde (VU) categorie zijn in beginsel allemaal relevant, omdat deze allen in het wild in hun voortbestaan worden bedreigd.

Voor het instandhouden van een populatie is een minimale hoeveelheid individuen nodig. Soorten in de categorie “*Critically Endangered*” (CR) worden ernstig bedreigd met uitsterven op korte termijn. Uit onderzoek blijkt echter dat ook de populatie van soorten in de categorie “*Endangered*” (EN) moet uitbreiden, om de soort op langere termijn niet verloren te doen gaan. De groep soorten in de categorie “*Vulnerable*” (VU) blijkt in staat om op lange termijn te overleven, mits de hoeveelheid individuen niet afneemt. Zie ook www.redlist.org.

13.2.2 CITES

Het CITES-verdrag beoogt diersoorten te beschermen die met uitsterven bedreigd worden. Niet alleen heeft Nederland het CITES-Verdrag ondertekend, ook de EU heeft in de CITES-Verordeningen regels voor de lidstaten opgenomen over de handel in CITES-soorten. De EU-Verordening (EG) Nr 338/97 bevat een viertal bijlagen, waarbij met name bijlage A van belang is. In bijlage A zijn de soorten opgenomen die door internationale handel met uitsterven bedreigd zijn. Van veel bijlage A-soorten is ook de genenpool van in gevangenschap gehouden dieren van belang voor het voortbestaan van die soorten. Zie ook www.cites.org, en de Europese CITES verordening (EG) nr. 338/97.

13.3 ZELDZAME NEDERLANDSE HUISDIERRASSEN

13.3.1 Zeldzame Nederlandse pluimveerassen: FAO lijst

In het kader van het Verdrag inzake Biologische diversiteit (CBD) hebben de lidstaten van de Europese Unie zich ertoe verbonden om de biologische diversiteit op hun grondgebied te behouden en duurzaam te benutten. Aansluitend stelt de wereld voedselorganisatie van de VN (FAO) een strategie op betreffende het behoud van de genetische diversiteit van landbouwhuisdieren. Doel van de strategie is het verlies van soorten en van genetische diversiteit binnen soorten tot staan te brengen. Nederland levert daaraan een bijdrage met de publicatie van het Landenrapport Dierlijke Genetische Bronnen. In deze publicatie staan de soorten en rassen waarvoor Nederland in internationaal verband verantwoordelijk is voor het behoud.

Deze lijst wordt bijgehouden op de FAO website: www.FAO.org/dad-is en www.absfocalpoint.nl. Het Centrum voor Genetische Bronnen, Nederland (CGN) heeft de taak om status en trends van dierlijke genetische bronnen in Nederland te monitoren. CGN voert daarvoor inventarisaties uit in nauwe samenwerking met de Stichting Zeldzame Huisdierrassen en met individuele rassenverenigingen of stamboeken. De soorten en populatiegroottes zijn te vinden op de website van het CGN.¹⁴

13.3.2 Zeldzame buitenlandse pluimveerassen

Er worden in Nederland ook pluimveerassen gehouden die niet van oorsprong een Nederlands ras zijn maar in het land van herkomst of in andere landen niet meer gehouden worden en niet meer voorkomen. Deze rassen staan in Nederland op geen enkele lijst met beschermde dieren. Wanneer deze dieren geruimd zouden worden zou het ras voorgoed uitsterven. Daarom heeft de Stichting Zeldzame Huisdierrassen en Kleindierliefhebbers Nederland (KLN) met behulp van dezelfde criteria als in het landenrapport een lijst opgesteld van buitenlandse pluimveerassen en soorten die wereldwijd zouden uitsterven wanneer deze geruimd zouden worden.

13.3.3 Criteria zeldzaamheid

Een ras is zeldzaam wanneer er minder dan 1500 dieren van dat ras in leven zijn.

Een ras is kwetsbaar wanneer er tussen de 1000-5000 dieren van dat ras in leven zijn. Een ras kan dus bij preventieve ruiming van kwetsbaar naar zeldzaam verschuiven.

De FAO lijst van zeldzame Nederlandse pluimveehuisdierrassen en de lijst van de zeldzame buitenlandse pluimveehuisdierrassen gaan uit van zeldzame dieren (< 1500 dieren).

13.4 UITZONDERINGEN OP DE MAATREGELEN

Indien bij de bestrijding van AI maatregelen worden ingesteld ten aanzien van pluimvee en andere gehouden vogels gelden de volgende uitzonderingen:

¹⁴ <http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Wettelijke-Onderzoekstaken/Centrum-voor-Genetische-Bronnen-Nederland-1/Expertisegebieden/Dierlijke-Genetische-Bronnen/Rasinformatie.htm>

Sparen bij (preventieve) ruiming

Bij (preventieve) ruiming worden exemplaren die behoren tot de volgende groepen gespaard:

- dieren die voorkomen op de IUCN rode lijst als '*Extinct in the wild*', '*Critically Endangered*', '*Endangered*' en '*Vulnerable*'. (www.redlist.org)
- dieren van de CITES-lijst, te vinden in EU-verordening 338/97 bijlage A. (www.cites.org), met uitzondering van veel gefokte soorten (bijlage VIII van de CITES uitvoeringsverordening (EG) Nr. 1808/2001) die geen rode lijst status hebben.
- landbouwhuisdieren voorkomend op de FAO-lijst van bedreigde landbouwhuisdierrassen (www.fao.org/dad-is; www.absfocalpoint.nl en www.szh.nl).

Aan deze uitzondering wordt de voorwaarde verbonden dat de houder een aantal maatregelen treft om risico's op besmetting te verkleinen; het dier wordt in quarantaine (afgeschermd) gehouden en de zogenaamde reinigings- en ontsmettingsmaatregelen (R&O maatregelen) worden toegepast.

Vaccinatie

Dierentuinen mogen hun vogels vaccineren tegen AI. Andere houderijen mogen hun vogels vaccineren indien dit door Nederland wordt opgenomen in een vaccinatieplan en dit plan wordt goedgekeurd door de Europese Commissie.

Hoofdstuk 14: Natuurgebieden en wilde vogels

14.1 INLEIDING

14.2 OVERLEG NATUUR EN BESMETTELIJKE DIERZIEKTEN (ONBD)

14.3 STRATEGIE

14.3.1 Risicosoorten

14.3.2. Risicogebieden

14.3.3 Risicoactiviteiten

14.4 MAATREGELEN

14.4.1 Adviezen

14.4.3 Jacht, beheer en schadebestrijding

14.4.4 Natuurgebieden

14.4.5 Monitoring van wilde vogels

14.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk beschrijft de beleidsinstrumenten die kunnen worden ingezet om verspreiding van de Nederlandse pluimveehouderij naar en door wilde vogels te voorkomen. De (aanvullende) beleidsinstrumenten die worden ingezet indien er een wilde vogel wordt aangetroffen die besmet is met HPAI staan beschreven in hoofdstuk 15.

De directie natuur heeft in samenwerking met de partners van maatschappelijke organisaties een beleidskader ontwikkeld hoe om te gaan met natuurterreinen en natuurdieren bij een uitbraak van besmettelijke dierziekten. Dit 'Beleidskader natuur en besmettelijke dierziekten' is gebruikt als basis voor de strategie bij een uitbraak van HPAI ten aanzien van wilde vogels en terreinen met concentraties van wilde vogels bij een uitbraak van HPAI.

De algemene beleidslijn ten aanzien van wilde vogels is het creëren of handhaven van rust en het voorkomen van verstoring. Ten aanzien van terreinen met concentraties van wilde dieren is de situatie moeilijk te vergelijken met andere dierziekten: wilde vogels komen namelijk vrijwel overal voor en zijn veelal erg mobiel. Hierdoor is het onmogelijk ze in een gebied te houden. Het creëren van rust kan daar wel toe bijdragen. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe rust kan worden gecreëerd in gebieden waar wilde vogels voorkomen.

14.2 OVERLEG NATUUR EN BESMETTELIJKE DIERZIEKTEN (ONBD)

Tijdens een uitbraak kan EZ het overleg Natuur en Besmettelijke dierziekten (ONBD) bij elkaar roepen. Het ONBD bestaat uit EZ, het Dutch Wildlife Health Centre (DWHC) en een aantal maatschappelijke organisaties die nauw betrokken zijn bij natuurterreinen en/of wilde dieren (zie voor de precieze samenstelling bijlage 4). Het overleg heeft tot doel elkaar te informeren, het voorbereiden van besluiten en de coördinatie van de uitvoering van besluiten. Op veel momenten zal in het ONBD de maatvoering, de schaal en intensiteit van in te zetten maatregelen besproken worden. Tijdens crises hebben de 'niet-EZ-leden' van het ONBD tevens de verantwoordelijkheid om door de crisisstaf genomen besluiten aan de achterban terug te koppelen. Voor de goede orde: het ONBD heeft geen bevoegdheid besluiten te nemen, die zijn voorbehouden aan de verantwoordelijke bewindspersoon van het ministerie van EZ.

14.3 STRATEGIE

De strategie die wordt toegepast is om rust te creëren door verstoring (onder meer door verjagen of aantrekken) van risicosoorten in de risicogebieden te beperken. Deze benadering wordt in de volgende paragrafen uitgewerkt.

14.3.1 Risicosoorten

Risicosoorten zijn de soorten wilde vogels waarvan het vermoeden bestaat dat ze een rol kunnen spelen bij de verspreiding van HPAI. Van belang is om scherp te hebben welke soorten speciaal gevoelig zijn voor AI. Dit is niet met zekerheid te voorspellen omdat het virus kan muteren. Op grond van de huidige kennis lijken vooral Anatidae (zwanen, ganzen, eenden), reigers en meeuwen gevoelig.

14.3.2. Risicogebieden

Risicogebieden zijn gebieden waar zich concentraties van een of meer risicosoorten bevinden. Bij een grotere concentratie van een of meer risicosoorten is de kans op verspreiding groter. Risicogebieden beperken zich niet tot natuurterreinen; ook in het agrarisch gebied kunnen zich grote concentraties risicosoorten ophouden.

Voor het bepalen van risico's wordt verwezen naar de kaarten met de verspreiding van watervogels (SOVON Vogelonderzoek Nederland). De kaarten met de verspreiding in het

voorjaar (april-mei) en de gemiddelde verspreiding over het jaar heen zijn te vinden in bijlagen 14 en 15.

14.3.3 Risicoactiviteiten

Risicoactiviteiten zijn activiteiten die voor dusdanige onrust zorgen bij risicosoorten dat zij zich gaan verplaatsen. Vogels die worden opgejaagd uit hun rust hebben vaak de neiging om te ontlasten alvorens hoogte te winnen. Daar besmetting mogelijk via uitwerpselen kan plaatsvinden dient opjaging waar mogelijk te worden vermeden. De belangrijkste vliegbewegingen zijn:

- Slaaptrek: vaak in de schemer en veelal in een smalle baan van slaapgebieden naar voedselgebieden.;
- Overige lokale trek, zoals foerageertrek (verplaatsing tussen voedselgebieden, trek van en naar hoogwatervluchtplaatsen in wadden en delta);
- Paniek, vaak ten gevolge van overvliegende roofvogels of straaljagers/helikopters: de onrust duurt vaak kort en de vogels keren meestal naar dezelfde plek terug;
- Onrust, vaak ten gevolge van een langzaam bewegende of permanente verstoringbron, bijvoorbeeld wandelaars door natuurgebied, bepaalde vormen van terreinonderhoud, gaskanon ter voorkoming van landbouwschade;
- Onrust ten gevolge van zeer korte tijd beschikbaar voedselaanbod: voorbeelden zijn het (bij)voeren, waar o.a. meeuwen, reigers, soepeenden en soepganzen op af komen, diep ploegen waar groepen meeuwen op af komen, bepaalde activiteiten bij de visafslag.

14.4 MAATREGELLEN

Uit een risicoanalyse van SOVON blijkt dat risicosoorten zich met name buiten natuurterreinen en vooral op agrarische gronden concentreren (zie bijlage 12 en 13). Om rust te creëren onder deze soorten zouden de maatregelen zich dus vooral op die gebieden moeten richten en niet zozeer op natuurterreinen. Een verplicht afsluiten van natuurterreinen is derhalve niet zinvol en lijkt weinig bij te dragen aan het creëren van rust onder wilde vogels.

14.4.1 Adviezen

Het meest effectief is het om te vermijden dat concentraties van risicosoorten worden opgejaagd. In het voorjaar bevinden zich deze vooral in getijdengebieden (Wadden, delta e.d.) en bepaalde wetlands. In wat mindere mate geldt dit ook voor overige natte natuurgebieden, op graslandgebieden met plassen in de weilanden, en langs vaarten en kanalen. In het najaar en winter zijn op veel plaatsen in Laag-Nederland concentraties aanwezig. Naast wadden en deltagebied onder andere ook langs de rivieren, het Friese merengebied en de Randmeren.

Op basis van bestaande kennis over lawaaiverstoring, lichtverstoring (beperkt), recreatie-effecten en het gedrag van wilde vogels kunnen menselijke activiteiten gecategoriseerd worden naar effecten op rust/mobiliteit onder wilde vogels (met de focus op AI-gevoelige soorten). Deze informatie is samengevat in onderstaande tabel (Anatidae = zwanen, ganzen, eenden)

Mensen wordt geadviseerd tijdens een uitbraak van HPAI, zeker in de bt-gebieden, versturende activiteiten zoveel mogelijk te beperken. Via het regionale crisiscentrum kan worden geïnventariseerd en bekend gemaakt worden wat de meest versturende activiteiten in het gebied zijn. In bijlage 16 is een lijst opgenomen met activiteiten die wilde vogels kunnen verstoren en daardoor een bijdrage kunnen leveren aan de verspreiding van AI. Dit kan boeren, beheerders en recreanten ondersteunen om een inschatting te maken van de risicograad van hun activiteiten.

Hierbij wordt benadrukt dat met name in risicogebieden de eigen verantwoordelijkheid van eigenaren en beheerders groot is om dergelijke activiteiten te beperken danwel te voorkomen.

Hiertoe worden zowel de kaart van de risicogebieden en het overzicht van de risicoactiviteiten onder de aandacht gebracht van het publiek, de eigenaren en de beheerders van terreinen, tevens worden deze via het DR-Loket op internet beschikbaar gesteld (risicogebieden, zie bijlage 12 en 13).

14.4.2 Verbod verstorende activiteiten

De minister en/of namens deze het DBT-EZ kunnen besluiten bepaalde activiteiten, zoals genoemd in 14.4.1, te verbieden. Dit kan in risicogebieden of heel Nederland.

14.4.3 Jacht, beheer en schadebestrijding

Naast een oproep om verstorende activiteiten ten aanzien van wilde vogels in het bt-gebied zoveel mogelijk te beperken geldt verder dat in bt-gebied jacht op wilde vogels alsmede afschot van vogels in het kader van beheer- en schadebestrijding zal worden verboden, conform EU-richtlijn en -beschikking. Daarnaast kan het in bt-gebied verbod worden om wilde vogels te verjagen.

Bovenstaande maatregelen gelden wanneer een bt-gebied wordt ingesteld en gelden zolang de het gebied de status bt-gebied houdt.

Tegemoetkomingen voor landbouwschades kunnen worden aangevraagd bij het Faunafonds.

14.4.4 Natuurgebieden

De afsluiting van natuurterreinen zal niet op voorhand verplicht worden, omdat de risicosoorten zich met name buiten natuurterreinen (vooral op agrarische gronden) concentreren.

Slechts indien er een veterinaire noodzaak is kunnen natuurgebieden of agrarische gebieden waar veel AI -gevoelige wilde vogels voorkomen worden afgesloten.

14.4.5 Monitoring van wilde vogels

Via de Erasmus Universiteit Rotterdam vindt monitoring van AI onder wilde vogels plaats. Hierbij wordt o.a. gebruik gemaakt van inzet van kooikers, ganzenflappers en de KNJV. Daarnaast worden dode wilde vogels onderzocht door het CVI/DWHC.

De monitoring van wilde vogels zal zich in geval van een uitbraak vooral op de dode en zieke vogels concentreren. Er is immers niet voor niets in veel gevallen een jachtverbod voor wilde vogels incl. afschot van wilde vogels in het kader van beheer/ en schadebestrijding ingesteld: het bewaren van rust zorgt voor een minder grote kans op verspreiding van het virus.

Hoofdstuk 15: Maatregelen bij vondst HPAI in wilde vogels

15.1 INLEIDING

15.2 MAATREGELEN

15.3 MAATREGELPAKKET IN CONTROLE EN MONITORINGSGBIED (cm-gebied)

15.3.1 Tabel 9: Maatregelentabel besmette wilde vogel

15.3.2 Toelichting maatregelen

15.1 INLEIDING

Het risico bestaat dat HPAI via wilde vogels wordt verspreid naar de gehouden vogels en pluimvee. Omdat wilde vogels zich niet laten beperken tot een bepaald gebied en ze vooral in de vogeltrekperiode vele duizenden kilometers afleggen is het van belang om te kijken of ze HPAI virus bij zich dragen. Daartoe is er een monitoringssysteem in het leven geroepen die levende en dode wilde vogels test op het voorkomen van LPAI en HPAI.

Wanneer in Nederland bij een wilde vogel HPAI wordt geconstateerd, worden maatregelen genomen om te voorkomen dat de populatie wilde vogels in het gebied waar deze is gevonden verstoord en opgejaagd wordt waardoor besmette vogels ook in andere gebieden terecht kunnen komen. Daarnaast worden maatregelen genomen om het gehouden pluimvee in dit gebied te beschermen tegen infectie.

In dit hoofdstuk worden beide typen maatregelen beschreven.

15.2 MAATREGELEN

Omdat er een risico kan zijn op insleep vanuit wilde vogels naar gehouden pluimvee zal een landelijke afschermplicht worden ingesteld. Daarnaast kan besloten worden tot een landelijk jachtverbod en intensivering van de wilde vogelmonitoring (zieke en dode wilde vogels). De wilde vogel kan besmet zijn vanuit de commerciële pluimveehouderij. Vandaar dat veehouders wordt geadviseerd extra waakzaam te zijn op verschijnselen die kunnen duiden op vogelgriep en eventueel zal ook de monitoring bij pluimvee worden geïntensiveerd.

Bij de vondst van een HPAI-besmette wilde vogel worden rond de vindplaats beperkingsgebieden ingesteld:

- Een controlegebied van minimaal 3 kilometer
- Een monitoringsgebied van minimaal 10 kilometer

Samen vormen deze twee het controle- en monitoringsgebied (cm-gebied). Het instellen van dit gebied is EU-verplicht conform Beschikking 2006/563/EG wanneer HPAI H5 bij wilde vogels bevestigd is, waarbij vermoed wordt of bevestigd is dat het neuraminidasetype N1 is. Op basis van een risicoanalyse kan besloten worden tot kleinere of grotere gebieden.

Nederland zal in principe ook in geval van andere hoog-pathogene stammen een cm-gebied instellen, ook al is dit niet Europees verplicht.

De maatregelen die gelden binnen het cm-gebied worden beschreven in paragraaf 15.3. De maatregelen zijn erop gericht om insleep naar (commercieel) gehouden pluimvee en gevogelte te voorkomen en om verdere verspreiding onder de wilde vogels te beperken.

Wanneer de besmetting van de wilde vogels mogelijk is afkomstig is van een uitbraak van AI bij gehouden pluimvee en het cm-gebied samen zou komen te vallen met het bt-gebied, kan besloten worden geen cm-gebied in te stellen. Tenzij het H5N1 betreft (gelet op de Europese verplichting). Wel kan besloten worden pluimveebedrijven in de buurt van de vindplaats sneller of intensiever te screenen.

15.3 MAATREGELPAKKET IN CONTROLE EN MONITORINGSGEBIED (cm-gebied)

15.3.1 Tabel 9: Maatregelentabel besmette wilde vogel

maatregelen per gebied voor bedrijven met commercieel pluimvee		
	cm-gebied	rest van Nederland
Vervoer pluimvee naar slachthuis	X	T
Vervoer eendagskuikens	X	T
Vervoer legrijp pluimvee	X	T
Vervoer broedeieren	X	T
Vervoer consumptie-eieren	Xt	T
Vervoer hobbymatig gehouden pluimvee	X	T
Vervoer andere in gevangenschap gehouden vogels	X	T
Sperma ontvangen (rund, paard, varken)	Xt	T
Diervoeders naar bedrijf	Xt	T
Afschermplicht pluimvee	ja	ja
Jacht	X	T
Verzamelen vogels/pluimvee	X	X / T
Bezoekersregeling op bedrijven met pluimvee	ja	ja / nee
Melk	Xt	T
Mest	X	T
Deconstructiemateriaal	T	T

X = Niet toegestaan; Xt = Niet toegestaan, tenzij; T = Toegestaan; O = Optioneel

15.3.2 Toelichting maatregelen cm-gebied

Bezoekersregeling

Binnen het cm-gebied zal voor bedrijven en locaties met gehouden pluimvee, commercieel en niet-commercieel, een bezoekersregeling ingesteld worden (zie H 8.12)

Afschermplicht

Er geldt een landelijke afschermplicht. Deze kan na verloop van tijd versoepeld worden. In het cm-gebied blijft de afschermplicht van kracht. (zie H 8.13 voor een toelichting op de afschermplicht)

Jachtverbod en andere maatregelen mbt wilde vogels

In het cm-gebied geldt een jachtverbod (zie H. 8.14). Daarnaast zullen dezelfde maatregelen en adviezen afgegeven worden zoals genoemd in hoofdstuk 14. Overal waar in hoofdstuk 14 'bt-gebied' staat, moet in dit geval 'cm-gebied' worden gelezen.

Verzamelverbod

In het cm-gebied geldt een verzamelverbod van pluimvee en gevogelte (zie H 8.9).

Vervoersverboden

Binnen het cm-gebied is het vervoer van levend pluimvee waaronder eendagskuikens, vervoer naar de slacht en vervoer naar een ander bedrijf verboden. Ook het vervoer van broedeieren naar een broederij in het cm-gebied is in eerste instantie verboden.

Het vervoer en het uitrijden van pluimveemest en -strooisel is in het cm-gebied in eerste instantie verboden.

Vlees en dierlijke bijproducten afkomstig van pluimveebedrijven uit het controlegebied of van wilde vogels uit het controlegebied mogen niet vervoerd worden. Vanuit het monitoringsgebied mag dit wel.

Voor al het toegestane vervoer van en naar bedrijven met commercieel gehouden pluimvee of gevogelte gelden extra hygiënevoorschriften. Dit geldt voor onder meer het vervoer van consumptie-eieren, aanvoer van veevoer en afhalen van melk. Dit is toegestaan onder de voorwaarden van het reinigen en ontsmetten van de vervoermiddelen bij het binnen komen en verlaten van het bedrijf, conform een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol, of ophalen aan de openbare weg.

De verboden gelden niet voor doorgaand vervoer over snelwegen of per spoor waarbij niet wordt gelost of halt gehouden. Op basis van risicoanalyses kunnen versoepelingen op de vervoersverboden al snel doorgevoerd worden.

Monitoring, early warning en screening

Alle commerciële pluimveebedrijven in het controlegebied worden gescreend. Daarnaast worden alle niet-commerciële pluimveebedrijven in het controlegebied in kaart gebracht. Eventueel kan besloten worden ook de pluimveebedrijven in het monitoringsgebied te screenen of om daar extra te monitoren.

Katten

De katten in het controle- en monitoringsgebied

Aangezien katten een vrij groot territorium hebben, wordt geadviseerd om de katten in het controle/monitoringsgebied binnen te houden. Zo kan voorkomen worden dat katten contact hebben met mogelijk besmette wilde vogels (dode of levende).

- houdt de katten in het controle/monitoringsgebied binnen of laat ze aangelijnd uit,
- laat ze niet in contact komen met (besmette) wilde vogels,
- blijf alert op griepverschijnselen (zie hoofdstuk 11.5).

Honden

De honden in het controle- en monitoringsgebied

Om te voorkomen dat een hond in contact komt met een mogelijk besmette wilde vogel (dood of levend) wordt geadviseerd om de hond aangelijnd uit te laten. Dit advies is vooral van belang wanneer de eigenaar van de hond pluimvee houdt, via de poten van de hond kan virus de stal binnen gebracht worden. Dit geldt natuurlijk ook voor het schoeisel van de eigenaar van de hond. Voor meer adviezen zie ook hoofdstuk 11.6

DEEL III - BESTRIJDING LAAG PATHOGENE AVIAIRE INFLUENZA

Hoofdstuk 16: Samenvatting bestrijding LPAI: Scenario's en beleidsinstrumenten

16.1 INLEIDING

16.2 AFWIJKINGEN VAN CRISISORGANISATIESTRUCTUUR

16.3 SCENARIO'S EN BELEIDSINSTRUMENTEN PER SCENARIO

16.3.1 Normale fase

16.3.2 Aandachtsfase

16.3.3 Verdenkingsfase

16.3.4 Uitbraak van LPAI in Nederland

16.3.5 Afbouw

16.4 MAATREGELENPAKKET 1- / 3-KM BEPERKINGSGEBIED

16.1 INLEIDING

Laag pathogene aviaire influenza (LPAI) is een milde vorm van aviaire influenza. LPAI is een besmettelijke dierziekte, maar verspreidt niet zo snel als HPAI. Alleen uitbraken van de typen LPAI H5 en LPAI H7 in pluimvee of andere in gevangenschap levende vogels zijn meldings- en bestrijdingsplichtig conform de Europese richtlijn 2005/94/EG. In de OIE Terrestrial Animal Health Code is de meldingsplicht beperkt tot uitbraken van LPAI H5 en H7 in *pluimvee*, zoals gedefinieerd ten behoeve van deze standaard.

LPAI-virussen kunnen van nature voorkomen bij wilde (water)vogels. Deze dieren worden meestal niet ziek, maar kunnen het virus wel uitscheiden. Bij pluimvee geeft LPAI lichte tot vrijwel geen verschijnselen. De verschijnselen die kunnen waargenomen worden zijn aspecifieke verschijnselen zoals een daling van de legproductie, verminderde voeropname en verminderde wateropname. Zie ook hoofdstuk 2.2. De reden waarom LPAI H5 en H7 bestreden worden is dat van deze subtypen bekend is dat er een kans bestaat dat ze muteren naar een hoog pathogene variant met als gevolg een uitbraak van HPAI. Voor meer achtergronden over de ziekte, de juridische context, de crisisorganisatie en crisisparaatheid, zie hoofdstuk 1 t/m 4 van dit draaiboek.

Wanneer in de hierop volgende paragrafen LPAI staat, wordt hiermee bestrijdingsplichtige LPAI bedoeld, dus van het type H5 of H7.

Andere typen LPAI, zoals LPAI H6 of LPAI H9 zijn niet bestrijdingsplichtig. De eigenschappen van deze typen zijn tot op heden niet van dien aard gebleken dat het nodig werd geacht deze actief te bestrijden. Mocht het in de toekomst toch nodig blijken om maatregelen te treffen voor een LPAI variant anders dan H5 of H7, dan kan deze LPAI alsnog als meldingsplichtig worden opgenomen in de Regeling 'Preventie, bestrijding en monitoring van besmettelijke dierziekten en zoönosen en TSE's'. Daarnaast kan, indien vanuit volksgezondheidsoogpunt nodig, het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport op basis van eigen regelgeving maatregelen nemen of EZ maatregelen laten nemen.

16.2 AFWIJKINGEN VAN CRISISORGANISATIESTRUCTUUR

Hoofdstuk 1 t/m 4 van dit draaiboek gelden voor zowel HPAI als LPAI. Alleen de crisisorganisatiestructuur wijkt op enkele punten af. Uitbraken van LPAI zijn niet ongewoon en leggen normaal gesproken geen abnormale belasting op de organisatie. Vandaar dat:

- Bij een uitbraak van LPAI wordt in principe geen crisisfase, zoals beschreven in het Handboek Crisisbesluitvorming, afgekondigd. Er wordt dus geen DCC ingericht en geen gebruik gemaakt van het Handboek Communicatie bij Crises EZ.
- Om besluitvorming snel te laten verlopen wordt wel in de fasen waarin sprake is van een verdenking of uitbraak van LPAI (en mogelijk ook in de aandachtsfase) een pre-DBT bijeen geroepen. Voor LPAI bestaat dit overleg minimaal uit de (plv.) DG, CVO, en een vertegenwoordiger namens NVWA-VIC, WJZ, DAD, DC, BBR en VWS-PG .
- In afwijking van bovenstaande kan de DG besluiten toch de crisisorganisatie formeel op te schalen conform het EZ handboek Crisismanagement en Handboek Crisiscommunicatie. Te denken valt aan extreme scenario's, bijvoorbeeld wanneer er grote aantallen bedrijven besmet blijken, er twijfel ontstaat of de bestrijdingsmaatregelen voldoende effect zullen sorteren, handhaving onvoldoende lijkt, er een risico lijkt te zijn voor de volksgezondheid en/of wanneer er grote politiek-maatschappelijke onrust of onvrede ontstaat naar aanleiding van (de bestrijding van) een LPAI-uitbraak.

16.3 SCENARIO'S EN BELEIDSINSTRUMENTEN PER SCENARIO

16.3.1 Normale fase

Wilde watervogels vormen het reservoir voor LPAI. Dit betekent dat er een voortdurende mogelijkheid is tot insleep van LPAI en dat ook in de normale fase alertheid geboden is.

Scenario's:

- A. Geen LPAI aanwezig bij commercieel pluimvee in Nederland en geen nieuwe uitbraak in andere landen
- B. Uitbraak LPAI buiten de EU, géén relevante handelspartner.
- C. Kleine, geïsoleerde uitbraak van LPAI binnen de EU of bij een relevante handelspartner.

Maatregelen

In scenario B en C wordt import vanuit het land of de regio (indien dit toegestaan was) verboden. Indien het een geïsoleerde uitbraak lijkt en de lidstaat/handelspartner voldoende maatregelen treft om verspreiding te voorkomen, hoeft alleen import vanuit het door deze lidstaat/handelspartner ingestelde beperkingsgebied verboden te worden. De NVWA traceert of er de laatste 6 weken risicodieren en/of -producten vanaf (een van de) besmette bedrijven zijn geïmporteerd en neemt in dat geval maatregelen. Ook wordt extra reiniging en ontsmetting (R&O) van vervoermiddelen die een risico kunnen vormen bij terugkomst verplicht.

Informeren van reizigers is niet nodig. In scenario C zal de NVWA gevraagd worden een risicoanalyse uit te voeren. Over de uitkomst hiervan wordt de sector geïnformeerd.

In de normale fase is er verder tijd om het crisismanagement te ontwikkelen en onderhouden (zie hoofdstuk 5.3.1.)

16.3.2 Aandachtsfase

In de aandachtsfase zijn er signalen van een verhoogd risico op een uitbraak. Dit kan het geval zijn bij een uitbraak van LPAI in een andere lidstaat, in buurlanden of bij relevante handelspartners. Om over te gaan tot de aandachtsfase spelen de volgende criteria een rol:

- risicoanalyse van de NVWA (deze gaat o.a. in op handels- en andere contacten)
- het aantal (mogelijk) besmette bedrijven in het betreffende land
- de locatie van de (mogelijk) besmette bedrijven/het voorkomen van natuurlijke barrières met het betreffende land
- de verspreiding van het virus
- de dierdichtheid in het (mogelijk) besmette gebied
- informatievoorziening (snelheid, validiteit) en aanpak door het betreffende land

Scenario's:

- D. (Grote) uitbraak van LPAI binnen de EU of bij een relevante handelspartner.

Maatregelen:

De maatregelen van scenario C worden ingesteld. In de aandachtsfase is het risico dat er in Nederland LPAI is of wordt ingesleept groter dan in de normale fase, waardoor extra waakzaamheid en maatregelen noodzakelijk zijn.

Het basisoverleg zal worden geïnformeerd en de NVWA zal een risicoanalyse uitvoeren.

De NVWA kan besluiten niet alleen contacten van de besmette bedrijven te traceren, maar de tracering uit te breiden tot Nederlandse bedrijven die vanuit de regio waar de uitbraak is vastgesteld hebben geïmporteerd, of zelfs de lidstaat/land.

Ook kan de verplichting tot een extra reiniging en ontsmetting (R&O) van vervoermiddelen worden uitgebreid.

16.3.3 Verdenkingsfase

In de verdenkingsfase is er sprake van een ernstige verdenking van LPAI in Nederland. De verdenkingsfase duurt kort, aangezien normaal gesproken binnen 24 uur de eerste uitslagen van de officiële monsters bekend zijn.

Een verdenking kan bijvoorbeeld voortkomen uit een melding, via een positieve testuitslag in de serologische monitoring of uitsluitingsdiagnostiek of doordat recent dieren of risicoproducten zijn geïmporteerd vanaf een LPAI-besmet bedrijf.

Scenario's:

- E. Ernstige verdenking zonder reeds een uitbraak van LPAI in Nederland.

Maatregelen:

Wanneer via de serologische monitoring of via de early warning op een bedrijf tekenen van LPAI worden waargenomen, dan treedt het verdenkingendraaiboek van de NVWA in werking. De NVWA zal het bedrijf onder toezicht stellen, bezoeken, de dieren klinisch inspecteren en monsters nemen. De monsters en, wanneer aanwezig, de dode dieren worden onderzocht door het CVI in Lelystad. Er wordt pas gesproken van een daadwerkelijke besmetting (uitbraak) met LPAI als er na onderzoek levend virus wordt gevonden van het H5 of H7 type. Indien er alleen antistoffen voor LPAI H5 of H7 worden aangetroffen, maar geen virus, worden maatregelen getroffen conform paragraaf 18.1

16.3.4 Uitbraak van LPAI in Nederland

Deze paragraaf is niet 'crisisfase' genoemd, omdat de ervaring leert dat bij een eenmalige uitbraak van LPAI niet besloten zal worden tot een officiële opschaling van de organisatie. Alleen wanneer de situatie veel gaat vergen van de organisatie (zie paragraaf 16.2) zal worden opgeschaald en wordt de crisisfase afgekondigd.

Scenario's:

- F. Uitbraak van LPAI op commercieel pluimveebedrijf in Nederland
- G. Uitbraak van LPAI in een broederij
- H. Uitbraak van LPAI bij een handelaar, hobbypluimvee, kinderboerderij, etc.

Maatregelen bij uitbraak van LPAI op commercieel pluimveebedrijf in Nederland (scenario F)

Op besmette bedrijven worden onmiddellijk maatregelen genomen door de NVWA, conform het uitvoeringsdraaiboek en op basis van artikelen 21 en 22 van de wet. Besmette en verdachte bedrijven worden door de NVWA onder toezicht geplaatst (gaan 'op slot') en het epidemiologisch onderzoek wordt gestart.

Zo snel mogelijk wordt door de bewindspersoon (of namens deze het DBT-EZ) besloten tot:

- het instellen van een 1- of 3-km beperkingsgebied met daarin:
 - Vervoersverboden voor o.a. levend pluimvee/vogels/eieren/mest/gevoelige diersoorten
 - Reinigen en ontsmetten van vervoersmiddelen
 - Een afschermplicht, bezoekersregeling en jachtverbod
 - Verbod risicovolle manifestaties, evenementen en activiteiten

- Screening commerciële pluimveebedrijven
- ruiming van het pluimvee op het besmette bedrijf. Voor commerciële pluimveebedrijven met meerdere productie-eenheden/stallen zijn voor niet-besmette stallen op basis van risicoanalyse eventueel uitzonderingen mogelijk.

Tabel 16.4 geeft een overzicht van de vervoersbeperkingen en maatregelen in het beperkingsgebied. EZ heeft voor het beperkingsgebied een modelregeling beschikbaar, zodat deze snel in werking kan treden.

Na afkondiging van het beperkingsgebied worden de Europese Commissie, Tweede Kamer en het basisoverleg zo snel mogelijk geïnformeerd dat er een uitbraak is en welke maatregelen zijn getroffen. De OIE en landbouwraden van EZ worden eveneens geïnformeerd. Omdat er geen crisisorganisatie wordt ingericht, verloopt communicatie met de burgemeester en GGD van de gemeente waarin het besmette bedrijf is gelegen via de regioambassadeur van EZ en de NVWA.

Maatregelen bij uitbraak LPAI in een broederij, bij niet-pluimvee, hobbypluimvee, handelaar, etc (scenario G en H)

Bij een uitbraak van LPAI bij niet-pluimvee (zoals siervogels), hobbypluimvee of kinderboerderijen etc. zijn de risico's op verspreiding, en op mutatie naar HPAI, normaal gesproken kleiner. Dit komt onder meer door de aantallen dieren en/of het type vogels (zie ook hoofdstuk 2).

In geval van een uitbraak in niet-pluimvee is volgens de gehanteerde definities van de OIE en EU (richtlijn 2005/94) geen sprake van een officiële uitbraak. Het staat Nederland relatief vrij om zelf te beslissen welke maatregelen genomen moeten worden.

Bij een uitbraak van LPAI in

- een broederij (scenario G), of
- een niet-commercieel bedrijf, een circus, een dierentuin, een vogelwinkel, een wildpark, een omheind terrein waar pluimvee of andere vogels voor wetenschappelijke doeleinden of tot behoud van bedreigde rassen of officieel geregistreerde zeldzame pluimveerassen of andere in gevangenschap levende vogels gehouden worden (scenario H)

geven artikelen 40 en 46 van de richtlijn 2005/94 namelijk mogelijkheden om af te wijken van de in de richtlijn genoemde bestrijdingsmaatregelen. Voorwaarden zijn een risicoanalyse (scenario G) of dat de ziektebestrijding niet in het gedrang mag komen (scenario H) en dat Nederland de Europese Commissie inlicht op welke punten is afgeweken van de richtlijn.

In scenario H en I zullen de vogels in principe niet worden geruimd, maar in quarantaine worden geplaatst totdat zij weer vrij zijn van virus. In principe, want indien uit risicoanalyse blijkt dat het risico op overdracht naar de commerciële houderij te groot is, zal besloten worden de vogels op het besmette bedrijf toch te ruimen. CITES dieren en de dieren van de IUCN lijst (zie hoofdstuk 13) mogen niet geruimd worden.

Wanneer niet geruimd wordt, worden de dieren in quarantaine geplaatst, gemonitord en het bedrijf blijft onder toezicht van de NVWA totdat de vogels geen virus meer uitscheiden (het bedrijf gaat dus 'op slot'). De dieren mogen het bedrijf van herkomst niet verlaten, behalve naar de slacht of, onder voorwaarden, naar een aangewezen ander bedrijf binnen Nederland onder voorwaarden of naar een andere lidstaat indien deze lidstaat daar toestemming voor geeft en onder de voorwaarden van die lidstaat.

Hoewel niet EU-verplicht zal Nederland meestal, uit voorzorg, een 1- of 3-km beperkingsgebied instellen. Of een beperkingsgebied wordt ingesteld is afhankelijk van de situatie en de maatregelen in dit gebied kunnen op basis van een risicoanalyse op punten soepeler of strikter zijn dan beschreven in paragraaf 16.4.

De Europese Commissie wordt geïnformeerd over de uitbraak en getroffen maatregelen. Het basisoverleg wordt geïnformeerd. Omdat er geen crisisorganisatie wordt ingericht, verloopt communicatie met de burgemeester en GGD van de gemeente waarin het besmette bedrijf is gelegen via de regioambassadeur van EZ en de NVWA.

16.3.5 Afbouw

De aandachtsfase vervalt op het moment dat de dreiging van een besmetting afkomstig uit het buitenland is genormaliseerd. De verdenkingsfase op het moment dat de laboratoriumuitslagen negatief zijn.

Maatregelen bij een uitbraak van LPAI kunnen afgebouwd worden zodra de uitbraak/uitbraken onder controle lijken. In de praktijk betekent dit meestal dat de maatregelen worden versoepeld zodra de resultaten van de screening in het beperkingsgebied afgerond zijn en (vrijwel) alle uitslagen negatief blijken. De maatregelen kunnen dan versoepeld worden tot het Europees minimum. Dit betekent dat het beperkingsgebied wordt teruggebracht tot 1-km.

Ook zullen in dat geval de maatregelen in dit 1-km beperkingsgebied worden versoepeld, tenzij er op basis van een risicobeoordeling blijkt dat dit nog niet verantwoord is. Onder meer het rechtstreeks vervoer van broedeieren naar een aangewezen broederij, van consumptie-eieren naar een aangewezen pakstation en van slachtpluimvee naar een aangewezen slachthuis binnen Nederland zal worden toegestaan. Wel gelden hiervoor extra hygiënevoorschriften.

Voor de af- en aanvoer van levend pluimvee die dan nog niet is toegestaan kan bij de NVWA een ontheffing worden aangevraagd. Op basis van een risico-inschatting zal de NVWA bepalen of en onder welke voorwaarden dit vervoer kan worden toegestaan.

16.4 MAATREGELENPAKKET 1- / 3-KM BEPERKINGSGBIED

In deze paragraaf wordt het maatregelenpakket dat in geval van een uitbraak van LPAI wordt toegepast in een tabel samengevat. Dit zijn de initiële, strenge maatregelen. De maatregelen worden geleidelijk versoepeld afhankelijk van het verloop van de uitbraak (zie H16.3.5).

Tabel 11.: Maatregelenpakket per gebied

Maatregelen per gebied voor bedrijven of locaties met pluimvee		
	Vanaf, naar of binnen beperkingsgebied	Rest van Nederland
Vervoer pluimvee en andere in gevangenschap gehouden vogels	X	T
- Vervoer pluimvee naar slachthuis	X	T
- Vervoer eendagskuikens	X	T
- Vervoer legrijp pluimvee	X	T
- Vervoer andere in gevangenschap gehouden vogels		
Vervoer broedeieren	X	T
Vervoer consumptie-eieren	X	T
Vervoer zoogdieren van of naar bedrijven met commercieel gehouden pluimvee	X	T
Vervoer pluimvee(kalkoenen)sperma	X	T
Diervoeders naar bedrijven met (commercieel gehouden) pluimvee	Xt	T
Afschermplicht bedrijfsmatig gehouden pluimvee/gevogelte	ja	nee
Afschermplicht hobbymatig gehouden pluimvee/gevogelte	nee	nee
Verzamelen vogels/pluimvee	X	T
Bezoekersregeling op bedrijven met pluimvee	ja	-
Afhalen melk van gemengde bedrijven met commercieel gehouden pluimvee	Xt	T
Vervoer of aanwenden van mest	X	T
Vervoer of verwerking van destructiemateriaal	Xt	T

X = Niet toegestaan; Xt = Niet toegestaan, tenzij; T = Toegestaan;

Hoofdstuk 17: Toelichting maatregelen

17.1 INLEIDING

17.2 IMPORTVERBODEN

17.3 MAATREGELEN GEIMPORTEERDE DIEREN/PRODUCTEN

17.4 REINIGEN EN ONTSMETTEN VAN VERVOERMIDDELEN

17.5 INFORMEREN en ADVISEREN

17.6 ADVIEZEN AAN PLUIMVEEHOUDERS

17.7 (HYGIENE)PROTOCOLLEN

17.8 MONITORING, EARLY WARNING en SCREENING

17.9 VERZAMELVERBOD VAN PLUIMVEE EN VOGELS

17.10 VERBOD RISICOVOLLE MANIFESTATIES EN EVENEMENTEN

17.11 VERBOD RISICOVOLLE ACTIVITEITEN OP EN ROND PLUIMVEEBEDRIJVEN

17.12 BEZOEKERSREGELING

17.13 AFSCHERMPLICHT

17.14 JACHTVERBOD EN ANDERE MAATREGELEN WILDE VOGELS

17.15 VERVOERSVERBODEN EN –BEPERKINGEN

17.15.1 Vervoer pluimvee en gevogelte

17.15.2 Vervoer pluimveeproducten

17.15.3 Vervoer zoogdieren

17.15.4 Vervoer mest, strooisel, destructiemateriaal

17.15.5 Vervoer diervoeders en melk

17.15.6 Lege vervoersmiddelen

17.16 ~~ALGEHELE OF BEPERKTE STANDSTIL~~

17.17 REGIONALISERING

17.18 MAATREGELEN VERDACHTE EN BESMETTE BEDRIJVEN

17.19 VACCINATIE

17.20 RUIJEN BESMETTE BEDRIJVEN

17.21 ~~(VERSNELD) SLACHTEN VAN NIET-VERDACHT PLUIMVEE~~

17.22 ~~OPZETVERBOD~~

17.23 VERSCHERPTE HANDHAVING

17.24 UITZONDERINGEN / ONTHEFFINGEN

17.25 ~~WELZIJSOPKOO~~

17.1 INLEIDING

Net als bij een uitbraak van HPAI zullen er bij een uitbraak van LPAI ook maatregelen getroffen worden. Deze lijken voor een groot deel op de maatregelen zoals bij HPAI maar zullen in een beperktere vorm worden ingezet. LPAI is over het algemeen minder besmettelijk dan HPAI en zal zich dus minder snel spreiden. Maatregelen zoals een standstill, preventieve ruiming en een landelijk afschermplicht zullen daarom bij LPAI niet worden toegepast.

De maatregelen worden hieronder in meer detail toegelicht, Wanneer de maatregel overeenkomt met de maatregelen die zijn beschreven in hoofdstuk 8 wordt daarnaar verwezen.

17.2 IMPORTVERBODEN

Import vanuit andere EU landen

Bij een uitbraak van HPAI binnen de Europese Unie zijn afspraken gemaakt voor de intracommunautaire handel van pluimvee en pluimveeproducten. De basis voor deze afspraken is neergelegd in Richtlijn 2005/94/EG. In het kort betekent dit dat de Lidstaat bij een uitbraak van LPAI een beperkingsgebied instelt van minimaal 1 kilometer van waaruit geen export van pluimvee en pluimveeproducten is toegestaan. Voor sommige transporten kan een lidstaat een ontheffing afgeven, maar de dieren mogen dan nog steeds niet (of pas na toestemming van het ontvangende land) naar een andere lidstaat gaan.

De Europese Commissie neemt de maatregelen over het algemeen niet over in een conceptbeschikking, maar vertrouwt erop dat de lidstaat waarin de uitbraak is vastgesteld de juiste maatregelen zal nemen. De lidstaat rapporteert hierover schriftelijk aan de Europese Commissie (en langs die weg ook met de andere lidstaten) en in het Scofcah.

Import vanuit derde landen

Bij een uitbraak van LPAI buiten de Europese Unie, zal de Europese Unie maatregelen m.b.t. de import treffen van dieren of producten uit het getroffen land die een risico vormen. In eerste instantie zal er een importverbod voor het gehele land of de regio ingesteld worden.

17.3 MAATREGELN GEÏMPORTEERDE DIEREN/PRODUCTEN

Indien import van levende dieren uit een land met een uitbraak van LPAI tot aan de uitbraak mogelijk was, worden alle recentelijk geïmporteerde dieren, (broed)eieren en andere producten oorspronkelijk *afkomstig van de besmette bedrijven* getraceerd en gecontroleerd (100% bestemmingscontrole, zie tevens H 8.3). Op basis van een risicoanalyse kan deze tracering uitgebreid worden tot importen vanuit de regio waar de besmetting is vastgesteld. Voor LPAI is de risicovolle periode gesteld op 6 weken. Geïmporteerde consumptie-eieren, vers pluimveevlees en pluimveevleesproducten worden niet geblokkeerd. Pluimveesperma en broedeieren die (mogelijk) afkomstig zijn van besmette bedrijven wel.

17.4 REINIGEN EN ONTSMETTEN VAN VERVOERMIDDELEN

Zie H 8.4 voor een toelichting op de maatregel. Deze maatregel geldt ook voor LPAI. De R&O hoeft echter niet onder toezicht van de NVWA uitgevoerd te worden. Wel moet de R&O plaatsvinden op een erkende wasplaats en moet een bewijsstuk van de R&O in het vervoersmiddel worden bewaard. In geval van een uitbraak van LPAI in een andere lidstaat kan de verplichte extra R&O beperkt worden tot het in die lidstaat ingesteld beperkingsgebied of de regio waarin het besmette bedrijven cq de besmette bedrijven zijn gelegen.

17.5 INFORMEREN en ADVISEREN

Bij een uitbraak van LPAI in een land binnen de EU of bij een relevante handelspartner zal door de NVWA op basis van recente import en export een risicoanalyse gemaakt worden. De informatie zal met het PPE en indien zinvol met het basisoverleg worden gecommuniceerd.

Adviezen en maatregelen in geval van een uitbraak van LPAI in Nederland zullen gecommuniceerd worden via persberichten en via het basisoverleg.

17.6 ADVIEZEN AAN PLUIMVEEHOUDERS

Zie H 8.6. Deze adviezen gelden ook bij een (dreigende) uitbraak van LPAI.

17.7 (HYGIENE)PROTOCOLLEN

Zie H 8.7. Dit geldt ook bij een uitbraak van LPAI.

17.8 MONITORING, EARLY WARNING en SCREENING

Zie ook H 2.2.8 en H 8.8 voor een toelichting van de maatregel.

In de aandachtsfase kan ervoor gekozen worden de monitoring te intensiveren en/of de early warning extra onder de aandacht te brengen bij pluimveehouders.

In geval van een uitbraak van LPAI zullen alle pluimveebedrijven in het beperkingsgebied worden gescreend. Dit houdt in dat de dieren door een dierenarts van de NVWA worden beoordeeld op klinische verschijnselen en dat monsters worden genomen om vast te stellen of het koppel besmet is.

17.9 VERZAMELVERBOD VAN PLUIMVEE EN VOGELS

Zie H 8.9 voor een toelichting op de maatregel. Bij een uitbraak van LPAI zal echter uitsluitend in het beperkingsgebied een verzamelverbod van pluimvee en vogels gelden. Alle wedvluchten, culturele evenementen, tentoonstellingen, keuringen of andere tijdelijke verzamelingen waar gevogelte en andere vogels afkomstig van verschillende plaatsen tijdelijk op één plaats worden verzameld zijn in het beperkingsgebied verboden.

17.10 VERBOD RISICOVOLLE MANIFESTATIES EN EVENEMENTEN

Zie H 8.10 voor een toelichting op de maatregel. Bij een uitbraak van LPAI zal uitsluitend in het beperkingsgebied een verbod op risicovolle manifestaties en evenementen gelden, conform richtlijn 2005/94, art 44.1.j. Wel geldt dat een evenement voor de verspreiding van LPAI minder snel een risico zal zijn dan bij HPAI en er dus op basis van een risicoanalyse sneller dan bij HPAI een ontheffing afgegeven zal worden door de NVWA.

17.11 VERBOD RISICOVOLLE ACTIVITEITEN OP EN ROND PLUIMVEEBEDRIJVEN

Zie H 8.11 voor een toelichting op de maatregelen.

Bij een uitbraak van LPAI geldt in het beperkingsgebied voor bedrijven met commercieel gehouden pluimvee een verbod op risicovolle activiteiten.

17.12 BEZOEKERSREGELING

Zie H 8.12 voor een toelichting op de maatregel.

Bij een uitbraak van LPAI zal uitsluitend in het beperkingsgebied de bezoekersregeling gelden en alleen voor bedrijven met commercieel gehouden pluimvee. Voor bijzondere houderijtypen zoals kinderboerderijen, dierentuinen, dierenwinkels en andere houderijen met relatief kleine aantallen pluimvee of gevogelte geldt de bezoekersregeling niet.

17.13 AFSCHERMPlicht

Zie H 8.13 voor een toelichting op de maatregel.

Bij een uitbraak van LPAI zal uitsluitend in het beperkingsgebied een afschermplicht gelden. De afschermplicht in het beperkingsgebied geldt niet voor hobbymatig gehouden pluimvee.

17.14 JACHTVERBOD EN ANDERE MAATREGELEN WILDE VOGELS

Zie H 8.14 voor een toelichting op de maatregelen.

Bij een uitbraak van LPAI zal uitsluitend in het beperkingsgebied een jachtverbod gelden. Eventueel kan besloten worden tot een verbod op het beheer en de schadebestrijding van wilde vogels in het beperkingsgebied. Het is bij een uitbraak van LPAI niet nodig het ONBD bijeen te roepen.

17.15 VERVOERSVERBODEN EN –BEPERKINGEN

Dezelfde categorieën dieren en producten als beschreven in hoofdstuk 8.15 vormen een risico voor verspreiding van LPAI en voor deze transporten zullen daarom bij een uitbraak van LPAI beperkingen/verboden gelden. Deze gelden alleen in het beperkingsgebied en worden hieronder toegelicht. Buiten het beperkingsgebied gelden geen vervoersverboden/-beperkingen. Ook doorgaand vervoer over snelwegen of per spoor, zonder te lossen of halt te houden, door een beperkingsgebied mag.

Voor al het toegestane vervoer van of naar bedrijven in het beperkingsgebied met commercieel pluimvee geldt dat dit enkel is toegestaan:

- Met gebruik maken van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol
- Met in acht neming van de bezoekersregeling.

17.15.1 Vervoer pluimvee en gevogelte

Vervoer van pluimvee

Het vervoer van levend pluimvee vormt het grootste risico op verspreiding van het virus. Om deze reden zal het vervoer van alle pluimvee, zowel hobby als commercieel in het beperkingsgebied verboden zijn.

Voor het vervoer van eendagskuikens afkomstig van een broederij in het gebied kan een ontheffing bij de NVWA worden aangevraagd in het kader van welzijnsproblemen. Dit geldt ook voor het vervoer van levend pluimvee afkomstig uit het gebied naar een slachthuis in het gebied of buiten het gebied, of voor vervoer van levend pluimvee van buiten het beperkingsgebied naar een slachthuis binnen het beperkingsgebied. Ook dit kan eventueel op basis van een risicoanalyse toegestaan worden onder voorwaarden zoals hygiëneprotocollen en rechtstreeks vervoer.

Vervoer van andere in gevangenschap gehouden vogels

Andere in gevangenschap gehouden vogels kunnen ook vatbaar zijn voor het virus en dus bijdragen aan de verspreiding. Het vervoer van deze vogels in het beperkingsgebied zal daarom verboden zijn.

17.15.2 Vervoer pluimveeproducten

Vervoer van broedeieren

Het vervoer van broedeieren in het beperkingsgebied is verboden. De eieren kunnen in dit gebied dus niet naar een broederij in het gebied maar mogen ook niet naar een broederij buiten het gebied. Wanneer de noodzaak er is kunnen op basis van een risicoanalyse versoepelingen op deze maatregel doorgevoerd worden.

Ook het vervoer van broedeieren bestemd voor de vaccinproductie of andere wetenschappelijke doeleinden is verboden. Wel kan voor dit vervoer bij de NVWA een ontheffing worden aangevraagd, zeker wanneer het een bedrijf betreft met een erkenning als compartiment conform verordening 616/2009/EG. Op basis van een risicoanalyse zal de NVWA deze wel of niet toewijzen.

Vervoer van consumptie-eieren

In eerste instantie zal het vervoer van consumptie-eieren van of naar pluimveebedrijven in het beperkingsgebied verboden zijn. Op basis van een risicoanalyse en artikel 44 van richtlijn 2005/94/EG kan afvoer naar een aangewezen pakstation onder voorwaarden worden toegestaan.

Het vervoer van consumptie-eieren afkomstig van een pakstation, groothandel, distributiecentrum of andere instellingen is toegestaan, mits hier geen pluimvee aanwezig is. Indien er een pakstation aanwezig in binnen het beperkingsgebied kan de aanvoer van eieren vanuit vrij Nederland naar dit pakstation onder voorwaarden toegestaan worden.

Vervoer van industrie-eieren

In eerste instantie zal het vervoer van consumptie-eieren van of naar pluimveebedrijven in het beperkingsgebied verboden zijn. Op basis van een risicoanalyse en artikel 44 van richtlijn 2005/94/EG kan afvoer naar een binnen of buiten het beperkingsgebied gelegen inrichting worden toegestaan.

Vervoer van pluimveesperma

Sperma afkomstig van besmette dieren kan virus bevatten. Om die reden is het vervoer van pluimveesperma van en naar pluimveebedrijven in het beperkingsgebied verboden.

Overige pluimveeproducten

Op veren en dons afkomstig van met AI-besmette bedrijven zal virus aanwezig zijn. Ook het vervoer van dons en veren kan daarom risicovol zijn. Echter, over het algemeen zullen er geen veren of dons worden afgevoerd vanaf pluimveebedrijven: het levend plukken van eenden en ganzen is in Europa verboden. Wel kunnen dons en veren een bijproduct zijn van het slachtproces.

Vlees, dons en veren mogen vanaf de slachterij, uitsnijderij of koelhuis gewoon vervoerd worden, tenzij het afkomstig is van een besmet of verdacht bedrijf, of tijdens het slachtproces mogelijk besmet is geraakt (doordat in de slachterij, uitsnijderij of koelhuis ook pluimvee van een besmet of verdacht bedrijf is geslacht). Voor deze producten kunnen beperkingen gelden, onder andere op basis van artikel 42.4 van richtlijn 2005/94/EG. Zie tevens het uitvoeringsdraaiboek van de NVWA.

17.15.3 Vervoer zoogdieren

Vervoer van gevoelige dieren

Alleen voor bedrijven met pluimvee in het beperkingsgebied gelden beperkingen ten aanzien van het vervoer van zoogdieren.

Het vervoer van gevoelige zoogdiersoorten, bijvoorbeeld varkens en paarden, van en naar bedrijven met commercieel pluimvee in het beperkingsgebied is verboden. Indien het vervoersverbod tot problemen leidt kan de NVWA op verzoek van het bedrijf een ontheffing onder voorwaarden verlenen.

Het verbod geldt niet voor dieren die afkomstig zijn van een bedrijf of locatie met enkel hobbymatig gehouden pluimvee of gevogelte, mits de zoogdieren niet in aanraking kunnen komen met het pluimvee/gevogelte, de bezoekersregeling in acht wordt genomen en de dieren niet worden vervoerd naar een bedrijf waar tevens commercieel pluimvee aanwezig is.

Voor dieren die niet in aanraking komen met het pluimvee of andere in gevangenschap gehouden vogels, omdat zij in het woongedeelte van de houder of bewoner worden gehouden, zoals honden en katten gelden geen vervoersverboden in het beperkingsgebied.

Voor paarden afkomstig van een bedrijf met commercieel pluimvee geldt dat deze vervoerd mogen worden wanneer zich een levensbedreigende situatie voordoet en het paard naar een speciale kliniek (waar geen pluimvee aanwezig is) vervoerd moet worden. Er gelden hier speciale voorwaarden voor:

- alleen op attest van een dierenarts (voorbeeld zie bijlage 9);
- alleen met toestemming vooraf van de kliniek;
- melding vooraf van reisroute aan de NVWA
- alleen individueel geïdentificeerde dieren met document (paspoort)
- inachtneming van de bedrijfshygiënemaatregelen voor bezoekers

Voor het rijden en verweiden van paarden, zie hoofdstuk 11.2.

Vervoer van ongevoelige dieren

Voor het vervoer van ongevoelige zoogdiersoorten, bijvoorbeeld runderen, van en naar bedrijven met pluimvee in het beperkingsgebied gelden dezelfde beperkingen als voor gevoelige diersoorten.

17.15.4 Vervoer mest, strooisel, destructiemateriaal

Vervoer van mest, strooisel en mestvervoermiddelen

Aangezien mest en strooisel afkomstig van pluimvee het AI-virus kan bevatten vormt het vervoer en het uitrijden hiervan een groot risico. Het vervoer van pluimveemest en -strooisel zal om die reden in het beperkingsgebied verboden worden. Ook de afvoer van andere mest vanaf bedrijven met commercieel pluimvee zal verboden zijn. Op basis van richtlijn 2005/94, artikel 44, lid 1i, kan afvoer en aanwending van mest en strooisel van zoogdieren, afkomstig van bedrijven zonder pluimvee of vogels, toegestaan worden.

Vervoer van destructiemateriaal

Het vervoer van destructiemateriaal, door een daarvoor aangewezen bedrijf, is altijd toegestaan. De reden hiervoor is dat het uit veterinaire, hygiënische en ethische oogpunt niet gewenst is om kadavers op het bedrijf te laten liggen, echter het vervoer dient tot een minimum beperkt te worden bijvoorbeeld wanneer gekoelde opslag van kadavers mogelijk is. Vervoer moet gebeuren met inachtneming van zeer strikte hygiënevoorschriften. Hierover zijn door EZ afspraken gemaakt met Rendac.

17.15.5 Vervoer diervoeders en melk

Vervoer van diervoeders

Het vervoer van diervoeders naar bedrijven met commercieel pluimvee in het beperkingsgebied is toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- Met gebruik maken van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol
- Met in acht neming van de bedrijfshygiënemaatregelen voor bezoekers (bezoekersregeling)
- Het vervoer van diervoeder vanaf een bedrijf met pluimvee is verboden.
- Het vervoer van diervoeder voor andere dieren aanwezig op een bedrijf met pluimvee in het beperkingsgebied is aan dezelfde voorwaarden verbonden.

Vervoer van melk

De afvoer van melk van bedrijven met commercieel pluimvee in het beperkingsgebied is toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- Met gebruik maken van een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol
- Met in acht neming van de bedrijfshygiënemaatregelen voor bezoekers (bezoekersregeling)

17.15.6 Lege vervoersmiddelen

Lege vervoersmiddelen gebruikt voor of bestemd voor het vervoeren van dieren, pluimvee, rauwe melk, veevoeder of mest van of naar bedrijven met pluimvee in het beperkingsgebied mogen alleen worden verplaatst nadat deze zijn gereinigd en ontsmet conform een door de NVWA goedgekeurd hygiëneprotocol.

17.16 ~~ALGHELE OF BEPERKTE STANDSTILL~~

Normaal gesproken niet van toepassing. Om een uitbraak van LPAI onder controle te krijgen is dit beleidsinstrument niet proportioneel. Wanneer er veel bedrijven LPAI-besmet blijken over grote delen van Nederland zou een (beperkte) standstill wel overwogen kunnen worden. Zie in dat geval H 8.16 voor een toelichting.

17.17 REGIONALISERING

Normaal gesproken niet van toepassing. Wanneer er veel bedrijven LPAI-besmet blijken over grote delen van Nederland zou regionalisering overwogen kunnen worden. Zie in dat geval H 8.17 voor een toelichting.

17.18 MAATREGELEN VERDACHTE EN BESMETTE BEDRIJVEN

De maatregelen op LPAI verdachte en besmette bedrijven zijn gelijk aan de maatregelen die staan beschreven in hoofdstuk 8.18. Wel wordt minder snel overgegaan tot ruiming (zie hiervoor paragraaf 17.20).

Eieren afkomstig van het besmette bedrijf die reeds op een pakstation aanwezig zijn, hoeven in principe niet vernietigd te worden. Echter, vanuit handelsoverwegingen kan besloten worden deze eieren niet als consumptie-eieren, maar als industrie-eieren voor de verwerkende industrie te bestempelen, zodat de eieren worden verhit.

17.19 VACCINATIE

Zie H 8.19 voor een toelichting op de maatregel. Dit geldt ook bij een uitbraak van LPAI.

17.20 RUIMEN BESMETTE BEDRIJVEN

Ruimen besmette bedrijven

Indien een uitbraak van LPAI H5 of H7 op een commercieel pluimveebedrijf bevestigd wordt, wordt het pluimvee op dat bedrijf gedood. De kans op verspreiden en mutatie van het virus moet zo worden beperkt. Wel zijn er, ook bij commerciële pluimveebedrijven, diverse uitzonderingen mogelijk (zie hieronder).

Preventief ruimen van verdachte bedrijven of buurtbedrijven is bij LPAI normaal gesproken niet aan de orde. Het beleid van de Nederlandse overheid bij uitbraken van besmettelijke dierziekten is om de uitbraak effectief te bestrijden, maar ook om daarbij zo min mogelijk gezonde dieren te doden. Bij LPAI is een effectieve bestrijding meestal mogelijk zonder preventief te ruimen. De maatregelen die zijn genoemd in hoofdstuk 16.3.4 zouden voldoende moeten zijn om de verspreiding van LPAI een halt toe te roepen.

Mogelijke uitzonderingen van ruiming

Ook wanneer een bedrijf/houderij besmet is met LPAI kan in enkele situaties besloten worden de dieren niet te ruimen:

- Indien er meerdere productie-eenheden (bijvoorbeeld meerdere stallen) zijn op een commercieel pluimveebedrijf en in sommige productie-eenheden het pluimvee niet besmet is kan conform artikel 41 van 2005/94/EG op basis van een risicoanalyse besloten worden de niet-besmette productie-eenheden uit te zonderen van ruiming. Of dit haalbaar is hangt mede af van de bedrijfsorganisatie en het risico dat de productie-eenheden / stallen alsnog besmet zullen worden. Niet-geruimde productie-eenheden

zullen onder zeer scherp toezicht blijven staan om zeker te stellen dat de dieren niet alsnog besmet raken en om in geval van besmetting snel in te kunnen grijpen.

- Hobbymatig gehouden pluimvee en gevogelte, en pluimvee en gevogelte op specifieke bedrijven, zoals dierentuinen, vogelhandelaren en houderijen met bijzondere rassen kunnen op basis van een risicoanalyse waarbij rekening wordt gehouden met het type vogels, de aantallen dieren, de ligging ten opzichte van pluimveebedrijven en de handelsstructuren van de houderij uitgezonderd worden van ruiming. In dat geval worden de dieren in quarantaine geplaatst (zie hoofdstuk 16.3.4).

17.21 (VERSNELD) SLACHTEN VAN NIET-VERDACHT PLUIMVEE

Normaal gesproken niet van toepassing.

Voor het vervoer van levend pluimvee afkomstig uit het gebied naar een slachthuis in het gebied of buiten het gebied kan eventueel een ontheffing worden aangevraagd bij de NVWA. Wanneer de resultaten van de screening gereed zijn kan afvoer vanuit het beperkingsgebied naar een aangewezen slachterij weer worden toegestaan (generiek of via een individuele ontheffing), onder voorwaarden zoals hygiëneprotocollen en rechtstreeks vervoer.

17.22 OPZETVERBOD

Niet van toepassing. Zodra vervoer weer toegestaan is, is ook opzet van nieuwe koppels weer toegestaan.

17.23 VERSCHERPTE HANDHAVING

17.24 UITZONDERINGEN / ONTHEFFINGEN

Zie H 8.24 voor een toelichting

17.25 WELZIJSOPKOOP

Niet van toepassing. Voor het vervoer van levend pluimvee afkomstig uit het gebied naar een slachthuis in het gebied of buiten het gebied kan eventueel een ontheffing worden aangevraagd bij de NVWA.

Hoofdstuk 18: Toelichting overig

18.1 BEDRIJF MET POSITIEVE SEROLOGIE, ZONDER LEVEND VIRUS

18.2 LPAI-UITBRAAK BIJ EEN (WATER)VOGELHANDELAAR OF HOBBYMATIG GEHOUDEN GEVOGELTE

18.2.1 Handelaar in watervogels

18.2.2 Hobbymatig gehouden watervogels

18.2.3 Hobbymatig gehouden hoenderachtigen

18.2.4 Maatregelen

18.1 BEDRIJF MET POSITIEVE SEROLOGIE, ZONDER LEVEND VIRUS

Tijdens de reguliere monitoring of de screening in een beperkingsgebied kan het voorkomen dat op een commercieel pluimveebedrijf positieve serologie voor LPAI wordt bevestigd, maar dat er geen virus wordt aangetroffen. Er is dan geen sprake van een uitbraak. Echter, het pluimvee is wel in het verleden besmet geweest met het LPAI-virus. Er kan dus nog virus aanwezig kan zijn op het bedrijf (bijvoorbeeld in de mest) en vanuit het bedrijf kunnen buurt- of contactbedrijven besmet zijn geraakt. Daarom worden de volgende maatregelen getroffen:

- Indien de NVWA dit nodig acht worden dieren en/of mestmonsters ge- danwel hertest
- Indien mogelijk wordt onderzocht hoe het kan dat de besmetting niet eerder al via de early warning is ontdekt/gemeld. Indien er productiedaling zichtbaar is geweest in het verleden kan dit een indicatie geven hoe lang geleden het bedrijf besmet is geweest.
- De buurtcontacten die binnen 1 kilometer liggen en de contactbedrijven van dit bedrijf zullen indien daar aanleiding toe is worden onderzocht.
- Het bedrijf wordt gedurende het onderzoek onder toezicht van de NVWA gesteld. Er mogen geen levende dieren of producten het bedrijf binnen komen of uitgaan zonder toestemming van de NVWA.

18.2 LPAI-UITBRAAK BIJ EEN (WATER)VOGELHANDELAAR OF HOBBYMATIG GEHOUDEN GEVOGELTE

Handelaren en particulieren met watervogels houden deze dieren meestal in een groot gebied met water en meestal dicht bij de natuur. De kans is dus aanwezig dat een LPAI virus vanuit de wilde vogels over gaat op een gehouden dier. Maar de watervogels tonen geen ziekteverschijnselen en deze infectie zal vaak onopgemerkt voorbij gaan.

Het ontstaan en vermeederen van een HPAI variant bij watervogels is niet beschreven, watervogels missen waarschijnlijk de selectiedruk (een mutantvirus overleeft niet). Het risico op het ontstaan van een HPAI variant bij watervogels wordt daarom uiterst klein geacht. (Niet te verwarren met de beschreven HPAI H5N1 besmettingen van watervogels. Deze vogels zijn vanuit de pluimveehouderij besmet met een HPAI).

18.2.1 Handelaar in watervogels

Nederland kent een aantal bedrijven die bedrijfsmatig handelen in (water)vogels, zoals dierenegroothandels en dierenimporteurs en -exporteurs. Deze bedrijven handelen in levende vogels die verkocht worden aan particulieren, dierenwinkels, handelaren, parken, dierentuinen etc. Het zijn voornamelijk dieren van bijzondere soorten en rassen. Een handelaar in (water)vogels en pluimvee heeft dus wel veel externe contacten maar dit zullen niet de commerciële pluimveehouders zijn. Dit zijn twee gescheiden groepen.

Omdat sommige importerende derde landen om een AI-test vragen voor export plaatsvindt, zijn er in dat geval gegevens bekend over de AI status van de bedrijven, ook al tonen de watervogels meestal geen klinische verschijnselen.

18.2.2 Hobbymatig gehouden watervogels

De contacten van particulieren met de commerciële houderij zullen minimaal zijn, dit zijn twee gescheiden groepen van houders. Wel heeft deze groep contact met andere liefhebbers en verzamelaars en wellicht ook met watervogelhandelaren. Maar zoals eerder al gezegd is het grootste risico van LPAI vooral bij de commerciële pluimveehouderij gelegen.

De vogels van particulieren en hobbyhouders worden niet meegenomen in de reguliere AI-pluimveemonitoring. Ze worden ook niet meegenomen in de screening wanneer zij in een beperkingsgebied van een uitbraak van LPAI bij een commercieel bedrijf liggen behalve wanneer zij een contactbedrijf zijn van het besmette pluimveebedrijf.

Gezien de uitzonderingen die de Richtlijn biedt en omdat het hier vaak gaat om CITES dieren en de dieren van de IUCN lijst (bijlage 11, 12 en 13) zullen deze dieren niet geruimd worden.

18.2.3 Hobbymatig gehouden hoenderachtigen

Bij de hoenderachtigen zoals kippen, kalkoenen maar ook bij fazanten en kwartels is bekend dat een mutatie van LPAI naar HPAI kan voorkomen. De grootste risico's voor mutatie van LPAI naar HPAI liggen echter bij de commerciële pluimveehouderijen, simpelweg vanwege de grotere aantallen dieren.

Daarnaast zijn de groepen hobbyhouders en commerciële houders twee van elkaar gescheiden groepen en zijn er weinig contacten tussen deze groepen houderijen. Wel hebben hobbyhouders vaak onderling contacten en wisselen ze dieren of eieren uit.

De vogels van particulieren en hobbyhouders worden niet meegenomen in de reguliere AI-pluimveemonitoring. Ze worden ook niet meegenomen in de screening wanneer zij in een beperkingsgebied van een uitbraak van LPAI bij een commercieel bedrijf liggen behalve wanneer zij een contactbedrijf zijn van het besmette pluimveebedrijf.

18.2.4 Maatregelen

Maatregelen voor besmette houderij

De maatregelen in geval van een uitbraak van LPAI bij een handelaar in watervogels, hobbymatig gehouden watervogels of hobbymatig gehouden hoenderachtigen zijn:

- De locatie wordt onder toezicht van de NVWA gesteld (gaat "op slot").
- De besmette dieren gaan in quarantaine tot de dieren geen virus meer uitscheiden
- Na quarantaineplaatsing worden de dieren opnieuw getest op virus (steekproef)

Van bovenstaande maatregelen kan op basis van een risicoanalyse worden afgeweken indien uit risicoanalyse blijkt dat het risico op overdacht naar de commerciële houderij te groot is. Onder quarantaine verstaan we dat de dieren afgeschermd worden van ander pluimvee of andere dieren. Het betreden van de ruimte moet met de nodige voorzorgsmiddelen gebeuren zodat het virus niet verder verspreid kan worden door menselijk handelen.

Voor de omgeving van deze besmetting

Hoewel niet EU-verplicht zal Nederland meestal, uit voorzorg, een 1- of 3-km beperkingsgebied instellen. Of een beperkingsgebied wordt ingesteld is afhankelijk van de situatie en de maatregelen in dit gebied kunnen op basis van een risicoanalyse op punten soepeler of strikter zijn dan beschreven in paragraaf 16.4.

DEEL IV - BIJLAGEN

BIJLAGE 1: AFKORTINGEN

AI	Aviaire Influenza
ANEVEI	Algemene Nederlandse Vereniging van Eierhandelaren
AVP	Afrikaanse varkenspest
B/T-gebied	Beschermings- en toezichtsgebied
BDV	Border Disease Virus (een pestivirus bij herkauwers)
BIP	Border Inspection Post (buitengrens inspectie post)
BVD	Bovine Virus Diarree
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CM-gebied	Controle- en monitoringsgebied
COV	Centrale organisatie voor de Vleessector
CVI	Centraal Veterinair Instituut (nationaal referentielaboratorium)
CVO	Chief Veterinary Officer
DAD	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn
DAT-EZ	Departementaal adviesteam van EZ
DBT	Departementaal beleidsteam
DC	Directie Communicatie
DCC-EZ	Departementaal coördinatie centrum van EZ
DG	Directeur Generaal
DGF	Diergezondheidsfonds
DNB	Directie Natuur en Biodiversiteit
EC	Europese Commissie
ELISA	Enzyme Linked Immuno-Sorbent Assay
EMC	Erasmus Medisch Centrum
EU	Europese Unie
EZ	Ministerie van Economische Zaken
FAO	Wereldvoedselorganisatie van de VN
FBE	Faunabeheereenheid
FD	Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht
FEZ	Directie Financieel-Economische Zaken
GD	Gezondheidsdienst voor Dieren
GWWD	Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren
HAS	Hogere Agrarische Scholen
HPAI	Hoog Pathogeen Aviaire Influenza
IBT/MBT	Interdepartementaal Beleidsteam, Ministerieel Beleidsteam
IFT/ IPT	Immune Fluorescentie Test/ Immune Peroxidase Test
IUCN	International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources, World Conservation Union
KI	Kunstmatige inseminatie
KNJV	Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging
KNMvD	Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde
KVP	Klassieke Varkenspest
LPAI	Laag Pathogeen Aviaire Influenza
LTO	Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland
MAS	Middelbaar Agrarische Scholen
MKZ	Mond- en klauwzeer
NCD	Newcastle disease
NCTV	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
NEPLUVI	Vereniging van de Nederlandse Pluimveeverwerkende Industrie
NMV	Nederlandse Melkveehouders Vakbond
NPLA	Neutralising peroxydase linked assay

NVD	Nederlandse Vereniging voor Dierentuinen
NVIC	Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit Incident- en Crisiscentrum
NVP	Nederlandse Vereniging voor Proefdierkunde
NVP	Nederlandse Vakbond voor Pluimveehouders
NVV	Nederlandse Vakbond Varkenshouders
NVWA	Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit
NWPP	Nederlandse werkgroep hobbymatig gehouden Pluimvee- en Parkvogels
NZO	Nederlandse Zuivel Organisatie
OIE	Wereld Organisatie voor Diergezondheid
OM	Openbaar Ministerie
ONBD	Overleg natuur en besmettelijke dierziekten
PCR	Polymerase chain reaction
PG	Directie Publieke Gezondheid (VWS)
PPE	Productschap Pluimvee en Eieren
PVE	Productschappen Vee, Vlees en Eieren
PVV	Productschap Vee en Vlees
PZ	Productschap Zuivel
R&O	Reiniging en ontsmetting
RBT	Regionaal beleidsteam
RCC-EZ	Regionaal Coördinatie Centrum
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RMO	Rijdende Melk Ontvangst
RNA-virus	Ribonucleinezuur virus (i.t.t. DNA-virus)
SCoFAH	EU Standing Committee on the Food Chain and Animal Health (=Permanent Comité voor de voedselketen en de diergezondheid)
SG	Secretaris Generaal
THD-A	Telefonische Hulpdienst voor agrariërs
TLN	Transport en Logistiek Nederland
TSE's	Transmissible Spongiforme Encephalopathies
UBN	Uniek Bedrijfsnummer
VNT	Virus Neutralisatie Test
vSKBN	Vereniging Samenwerkende Kinderboerderijen Nederland
VWS	Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport
WBE	Wildbeheereenheid
WUR	Wageningen Universiteit en Research Centrum
ZOB	Zorg om Boer en Tuinder

BIJLAGE 2: DEFINITIES

Zie de definities geformuleerd in Richtlijn 2005/94/EG.

BIJLAGE 3: OVERIGE RELEVANTE DRAAIBOEKEN

Handboek Crisisbesluitvorming EZ

Beschrijft de inrichting van de organisatie van het crisisbesluitvormingsproces binnen EZ en de nationale en interdepartementale crisisbesluitvormingsstructuur.

Departementaal handboek crisisbesluitvorming ministerie van VWS

Beschrijft de crisisstructuren binnen VWS. Dit handboek kan voor DG Agro van belang zijn bij bijvoorbeeld zoönosen en incidenten op het gebied van voedselveiligheid.

EZ Handboek crisisbesluitvorming Directie Communicatie (DC)

Dit handboek geeft een algemene invulling voor de aanpak van communicatie bij crisis. Het geeft inzicht in de verantwoordelijkheden, taken en structuren en biedt een overzicht van de mogelijk in te zetten communicatiemiddelen. Naast dit handboek is er een handreiking strategische crisiscommunicatie beschikbaar welke aanknopingspunten biedt voor de wijze van effectieve communicatie.

EZ Handboek Financieel Management in Crisissituaties (FEZ)

heeft tot doel de rechtmatigheid en doelmatigheid van de uitgaven en ontvangsten die met de crisisbestrijding samenhangen, in voldoende mate te waarborgen en een voldoende basis te leggen voor een betrouwbare bestuurlijke informatievoorziening en verantwoording.

EZ Draaiboek crisisbeheersing Directie Wetgeving en Juridische Zaken (WJZ).

Beschrijft de crisisorganisatie van WJZ en stappen die worden doorlopen om te komen tot regelgeving voor een crisissituatie.

NVWA Handboek Incident & Crisisbeheersing (NVWA)

Dit handboek is met name gericht op de werkzaamheden en taken van de NVWA bij het beheersen van de gevolgen van een incident of crisis.

Draaiboek Crisisbeheersing Dienst Regelingen (DR)

Dit draaiboek beschrijft de opzet en werking van de crisisorganisatie van Dienst Regelingen. Dit Draaiboek fungeert mede als kapstok voor de specifieke procesgerichte draaiboeken van Dienst Regelingen, waarin de opzet en werking per proces verder is uitgewerkt.

Het Crisisdraaiboek van het Centraal Veterinair Instituut (CVI-Lelystad)

Dit draaiboek beschrijft voor het diagnostisch laboratorium de algemene gang van zaken bij een dierziektecrisis, en tevens de dierziekte specifieke maatregelen en procedures.

VWS Beleidshandboek Influenzapandemie

Het schetst de kaders voor de voorbereiding en bestrijding van een humane influenzapandemie op beleid en bestuurlijk niveau

Operationeel LCI draaiboek

Het operationeel LCI draaiboek voor GGD'en wordt beheerd door het Centrum Infectieziektebestrijding (RIVM-CIb). Het draaiboek beschrijft de uitvoering van de bestrijding van een humane influenzapandemie op landelijk en regionaal (GGD) niveau, maar bevat ook een specifiek draaiboek "Aviaire influenza, gevolgen voor de volksgezondheid". Dit beschrijft de maatregelen die genomen worden aan de humane kant bij een uitbraak van aviaire influenza bij pluimvee (dieren).

BIJLAGE 4: SAMENSTELLING BASISOVERLEG, ONBD EN DBT

De volgende lijsten zullen dienen om in eerste instantie externe organisaties uit te nodigen bij het basisoverleg of het overleg Natuur en Dierziekten. In overleg kunnen niet genoemde organisaties ook deelnemen aan deze overleggen.

Basisoverleg (zie 6.4)

Het basisoverleg wordt voorgezeten voor het Ministerie van EZ. Het is een wederzijds informeel orgaan. In het basisoverleg zijn vertegenwoordigers van verschillende groepen vertegenwoordigd. Het basisoverleg heeft als doel inzicht te geven en krijgen in de consequenties van maatregelen, het uitleggen van maatregelen en het creëren van draagvlak voor maatregelen. In principe is het basisoverleg niet toegankelijk voor individuele bedrijven en het aantal deelnemers per organisatie wordt beperkt.

Deelnemers aan het overleg zijn:

Algemene Nederlandse Bond van Vogelhouders
Algemene Nederlandse Vereniging van Eierhandelaren
Aviornis Nederland
Biologische Pluimveehouders Vereniging
Bionext
Centraal Veterinair Instituut
Centrale Organisatie voor de Vleessector
Consumentenbond
CUMELA Nederland
Gezondheidsdienst voor Dieren B.V.
Hoofdproductschap Akkerbouw
Interprovinciaal Overleg
Kleindier Liefhebbers Nederland
Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde
LTO Nederland
Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Nederlandse Belangenvereniging van Hobbydierhouders
Nederlandse Melkveehouders Vakbond
Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders
Nederlandse Postduivenhouders Organisatie
Nederlandse Vakbond Pluimveehouders
Nederlandse Vakbond Varkenshouders
Nederlandse Vereniging Diervoederindustrie
Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Nederlandse Werkgroep hobbymatig gehouden pluimvee en parkvogels
Nederlandse Zuivel Organisatie
Platform Verantwoord Huisdierenbezit
Productschap Diervoeder
Productschap Zuivel
Productschappen Pluimvee en Eieren
Productschappen Vee, Vlees en Eieren
Rendac B.V.
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Safaripark Beekse Bergen
Stichting Kinderboerderijen Nederland
Stichting Wetlands International
Stichting Zeldzame Huisdierrassen

Stigas
Transport en Logistiek Nederland
Veepro-Holland
Vereniging Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland
Vereniging van de Nederlandse Pluimveeverwerkende Industrie
Vereniging van Im- en Exporteurs van Vogels en Hobbydieren

Overleg Natuur en Besmettelijke Dierziekten

Het ONBD wordt normaliter voorgezeten voor het Ministerie van EZ. Het basisoverleg heeft als doel inzicht te geven en krijgen in de consequenties van maatregelen, het uitleggen van maatregelen, het creëren van draagvlak voor maatregelen, het voorbereiden van besluiten en de coördinatie van de uitvoering van besluiten ten aanzien van natuurterreinen en/of wilde dieren.

Deelnemers aan het overleg zijn:

EZ
DWHC
de Federatie Particulier Grondbezit
Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging
Fauna Beheerseenheden
Staatsbosbeheer
Natuurmonumenten
De Landschappen
ministerie van Defensie
het Bosschap
de Stichting Zeldzame Huisdierrassen
Netwerk Groene Bureau's
Unie van Waterschappen
SBNL (Organisatie voor Particulier en Agrarisch Natuurbeheer)
VEWIN (koepel waterwinbedrijven)
De Leden van het Vogelnetwerk (o.a. SOVON, Waarneming.nl, Vogelbescherming, EMC)

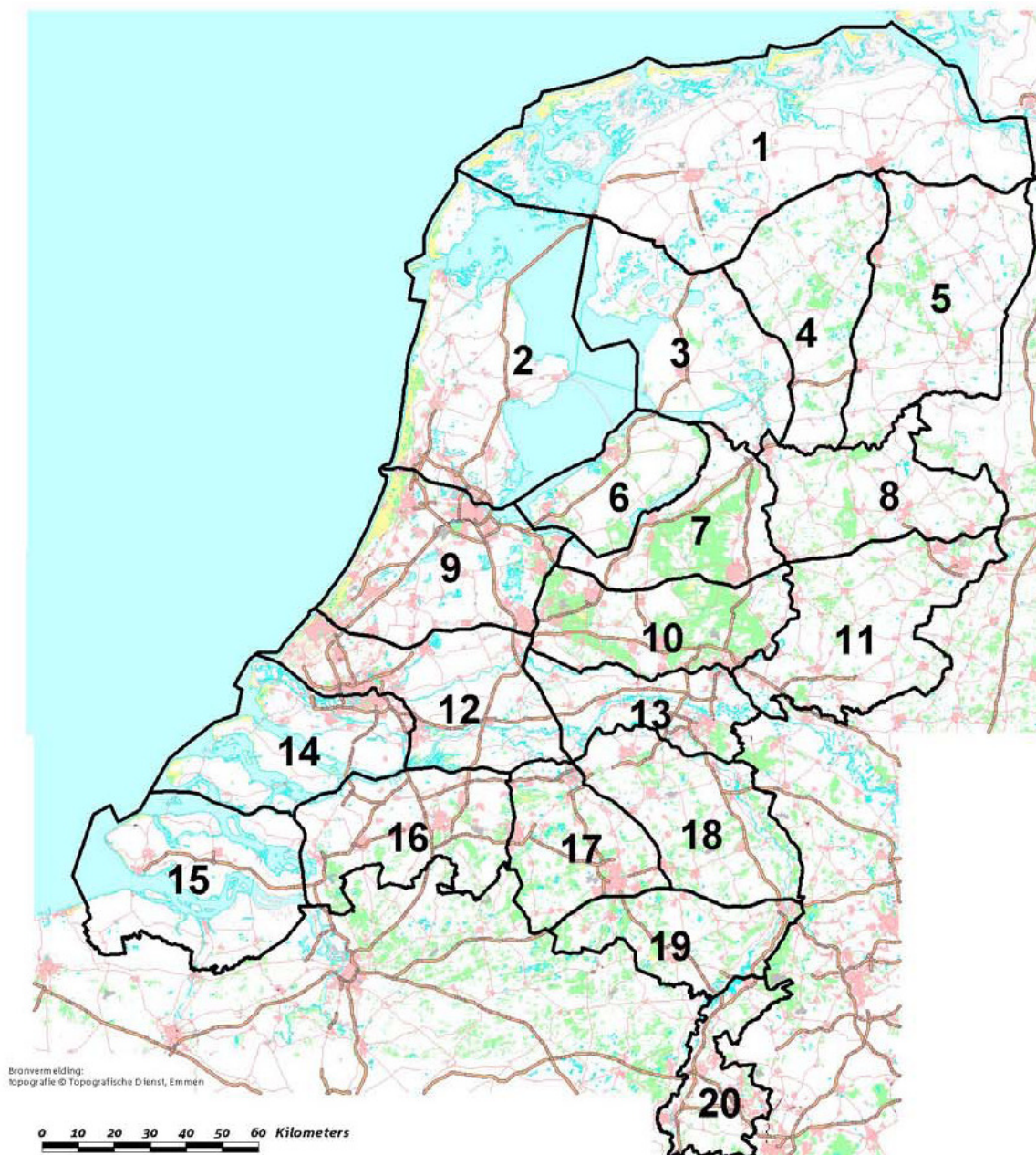
Betrokken EZ en VWS directies (uitgenodigd bij DBT, naast DG en CVO)

Directie Communicatie (DC)
Bureau Bestuursraad (BBR)
Directie Wetgeving en Juridische zaken (WJZ)
Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn (DAD)
Directie Publieke Gezondheid (VWS-PG)
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit (PAV)
Directie Natuur en Biodiversiteit (DNB)
Directie Financieel en Economische Zaken (FEZ)
Directie Regio en Ruimtelijke Economie (RRE)
Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA)
Dienst Regelingen (DR)

BIJLAGE 5: BELEIDSINSTRUMENTENTABEL

Zie hoofdstuk 5.4 voor de beleidsinstrumententabel

BIJLAGE 6: REGIONALISERING

Regio begrenzing
Regio nummer

Beschrijving van de deel-regio's (regionalisering):

Regio 1

1. Vanaf het Eierlandse Gat de provinciegrens van Friesland volgend (via de waddeneilanden Vlieland, Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog) in noordelijke richting overgaand in de Provinciegrens van Groningen (via de waddeneilanden Rottumerplaat en Rottumeroog) tot de Westereems.
2. Vanaf de Westereems het water volgend in zuidelijke richting overgaand in de Waddenzee, overgaand in de Eems, overgaand in de Dollard, tot aan de landgrens Nederland en Duitsland.
3. De Landgrens volgend in zuidelijke richting tot aan de A7, bij afslag 49 Nieuwerschans.
4. De A7 volgens in westelijke richting tot aan het Knooppunt Europaplein N28/N7.
5. De N28/N7 volgend westelijke richting overgaand in de A7 tot aan de N7.
6. De N7 volgend in noordwestelijke richting tot aan de A7.
7. De A7 volgend in westelijke richting tot aan het Knooppunt Zurich.
8. Vanaf het Knooppunt Zurich de waddenzee volgend in westelijke richting tot aan het Eierlandse Gat.

Regio 2

1. Vanaf het Eierlandse Gat de provinciegrens van Noord-Holland via het IJsselmeer volgend, overgaand in het Markermeer, overgaand in het IJ-meer, overgaand in het IJ, overgaand in het Noordzee Kanaal, overgaand in het Noordzeebuitenkanaal tot aan de Buitenhaven van IJmuiden
2. Vanaf de Buitenhaven in IJmuiden de kustlijn volgend in Noordelijke richting langs de westkust van Noorderhaaks en de westkust van Texel tot aan de Eierlandse Gat.

Regio 3

1. Vanaf Knooppunt Zurich (Friesland) de A7 volgend in oostelijke richting overgaand in de N7 bij Sneek, overgaand in de A7 tot aan de kruising van de A7 met de A32, Knooppunt Heerenveen.
2. De A32 volgend in Zuidoostelijke richting overgaand in de A28 tot aan Afslag 21 Ommen.
3. Vanaf Afslag 21 Ommen de rivier de Overijsselse Vecht volgend in noordelijke richting tot aan de rivier het Zwarte Water.
4. De rivier het Zwarte Water volgend in zuidelijke richting tot aan het Zwolle-IJssel Kanaal.
5. Het Zwolle-IJssel Kanaal volgend in zuidwestelijke richting tot aan de rivier de IJssel.
6. De rivier de IJssel volgend in Westnoordelijke richting tot aan het Ketelmeer.
7. Het Ketelmeer volgend in westelijke richting overgaand in het IJsselmeer
8. Vanaf het IJsselmeer de provinciegrens van Flevoland volgend in noordelijke richting overgaand in de Provinciegrens van Friesland tot aan het Knooppunt Zurich (Friesland) de A7.

Regio 4

1. Vanaf Knooppunt Heerenveen de A7 volgend in noordoostelijke richting tot aan de kruising van de A7 met de A28, Knooppunt Julianaplein.
2. De A28 volgend in zuidelijke richting overgaand in de N48 tot aan de rivier de Vecht.
3. De rivier de Vecht volgend in westelijke richting tot aan de Afslag 21 Ommen van de A28
4. Vanaf Afslag 21 Ommen de A28 volgend in noordelijke richting overgaand in de A32 het Knooppunt Heerenveen van de A7.

Regio 5

1. Vanaf Knooppunt Julianaplein de N28/N7 volgend in oostelijke richting tot aan de kruising van de N28/N7 met de A7, Knooppunt Europaplein.

2. De A7 volgend in oostelijke richting tot aan de landgrens met Duitsland (Bij afslag 49 Nieuwerschans)
3. De landgrens van Duitsland volgend in zuidelijke richting tot aan de rivier de Vecht.
4. De rivier de Vecht volgend in westelijke richting tot aan de N48.
5. De N48 volgend in noordelijke richting overgaand in de A28 tot aan het Knooppunt Julianaplein de N28/N7.

Regio 6

1. Vanaf de Ketelbrug, ter hoogte van afslag 12 Swifterbant het Ketelmeer volgend in oostelijke richting overgaand in het Vossemeer, overgaand in Drontermeer, overgaand in het Veluwemeer, overgaand in het Wolderwijd, overgaand in het Nuldernauw, overgaand in het Nijkerkernauw, overgaand in het Eemmeer, overgaand in het Gooimeer, overgaand in het IJ-meer, overgaand in het Markermeer, tot aan de Ketelbrug ter hoogte van afslag 12 Swifterbant.

Regio 7

1. Vanaf de kruising van de A27 met het Eemmeer, het Eemmeer volgend in oostelijke richting overgaand in de Nijkerkernauw, overgaand in de Nuldernauw, overgaand in de Wolderwijd, overgaand in het Veluwemeer, overgaand in het Drontermeer overgaand in het Vossemeer tot aan de rivier de IJssel
2. De rivier de IJssel volgend in zuidelijke richting tot aan de Kruising A1 met de rivier de IJssel bij Deventer (vlakbij de afslag 23 Deventer)
3. De A1 volgend in westelijke richting tot aan de kruising van de A1 met de A27, bij Knooppunt Eemnes.
4. De A27 volgend in noordelijke richting tot aan de kruising van de A27 met het Eemmeer.

Regio 8

1. Vanaf de kruising van de rivier IJssel en het Zwolle-IJssel Kanaal, het Zwolle-IJssel Kanaal volgend in noordelijke richting tot aan de rivier het Zwarte Water.
2. De rivier het Zwarte Water volgend in noordelijke richting tot aan de rivier Overijsselse Vecht.
3. De rivier de Overijsselse Vecht volgend in oostelijke richting overgaand in de Vecht tot aan de Landgrens van Nederland met Duitsland.
4. De Landgrens van Nederland met Duitsland volgend in zuidelijke richting tot aan de A1 (De Lutte)
5. De A1 volgend in oostelijke richting tot aan de Kruising A1 met de rivier de IJssel bij Deventer (vlakbij de afslag 23 Deventer)
6. De rivier de IJssel volgend in noordelijke richting tot aan de kruising de rivier de IJssel en het Zwolle-IJssel Kanaal.

Regio 9

1. Vanaf de Buitenhaven bij IJmuiden de Noorderbuitenkanaal volgend in oostelijke richting overgaand in de Noordzeekanaal, overgaand in het IJ, overgaand in het IJ-meer, overgaand in het Gooimeer tot aan de kruising van het Gooimeer met de A27 (ter hoogte van de plaats Huizen)
2. De A27 volgend in zuidelijke richting tot aan de kruising van de A27 met de A12, Knooppunt Lunetten.
3. Vanaf A12 de weg volgend in westelijke richting tot aan de Benoordenhoutseweg.
4. De Benoordenhoutseweg volgend in noordelijke richting tot aan de Van Alkemadeaan.
5. De Van Alkemadeaan volgend in westelijke richting overgaand in de Zwolsestraat tot aan de Kust van Scheveningen.
6. Vanaf de Kust van Scheveningen de kustlijn volgend in Noordelijke richting tot aan de Buitenhaven in IJmuiden.

Regio 10

1. Vanaf de kruising van de A27 en de A1 (Knooppunt Eemnes), de A1 volgend in oostelijke richting tot aan de Kruising A1 met de rivier de IJssel bij Deventer (vlakbij de afslag 23 Deventer)
2. De rivier de IJssel volgend in zuidelijke richting tot aan de kruising van de rivier de IJssel en de rivier de Rijn.
3. De rivier de Rijn volgend in westelijke richting overgaand in de rivier de Nederrijn tot aan het Amsterdam Rijn Kanaal.
4. Het Amsterdam Rijn Kanaal volgend in noordwestelijke richting tot aan de Afslag 29 Houten van de A27.
5. Vanaf Afslag 29 Houten de A27 volgend in noordelijke richting tot aan de A1 Knooppunt Eemnes.

Regio 11

1. Vanaf de Kruising van de A1 met de rivier de IJssel (Deventer), de A1 volgend in oostelijke richting overgaand in de A35/A1 (Knooppunt Azelo) overgaand in de A1 (Knooppunt Buren) tot aan de grens met Duitsland ter hoogte van de plaats De Lutte.
2. De Landgrens van Nederland met Duitsland volgend in zuidelijke richting overgaand in westelijke richting tot aan de rivier de Rijn (ter hoogte van de plaats Spijk)
3. De rivier de Rijn volgend in westelijke richting, overgaand in het Bijlands Kanaal, overgaand in het Pannerdens Kanaal overgaand in de rivier de Nederrijn, overgaand in de rivier de IJssel tot aan de kruising van de rivier de IJssel met de A1 (Deventer)

Regio 12

1. Vanaf de kust van Scheveningen de Zwolsestraat volgend in Oostelijke richting overgaand in de Van Alkemadeaan tot aan de Benoordenhoutseweg.
2. De Benoordenhoutseweg volgend in Zuidelijke richting tot aan de A12.
3. De A12 volgend in Oostelijke richting tot aan de kruising van de A12 met de A27, Knooppunt Lunetten.
4. De A27 volgend in Zuidelijke richting tot aan de kruising A27 met de A2 bij Knooppunt Everdingen.
5. De A2 volgend in zuidelijke richting tot aan de kruising van de A2 met de rivier de Maas.
6. De rivier de Maas volgend in westelijke richting overgaand in de Bergsche Maas overgaand in de rivier de Amer de tot aan de A16.
7. De A16 volgend in noordelijke richting tot aan de Drechttunnel.
8. Vanaf de Drechttunnel de rivier de Oude Maas volgend in noordelijke richting tot aan de rivier de Noord.
9. De rivier de Noord volgend in noordelijke richting tot aan de rivier de Nieuwe Maas.
10. De rivier de Nieuwe Maas volgend in Westelijke richting overgaand in de Nieuwe Waterweg tot aan de Kust van Hoek van Holland.
11. Van de Kust van Hoek van Holland de kustlijn volgend in Noordelijke richting tot aan de Kust van Scheveningen.

Regio 13

1. Vanaf de kruising van Afslag 29 Houten van de A27 en het Amsterdam-Rijn Kanaal, het Amsterdam-Rijn Kanaal volgend in zuidoostelijke richting tot aan de rivier Nederrijn.
2. De rivier de Nederrijn volgend in oostelijke richting overgaand in de rivier de Rijn overgaand in het Pannerdens Kanaal overgaand in Bijlands Kanaal tot aan de Landgrens van Nederland met Duitsland.
3. De Landgrens van Nederland met Duitsland volgend in zuidelijke richting tot aan de Zwarteweg (N843) Milsbeek.
4. De Zwarteweg (N843) volgend in zuidelijke richting tot aan de Rijksweg (N271)
5. De Rijksweg (N271) volgend in noordelijke richting tot aan de Witteweg.

6. De Witteweg volgend in zuidelijke richting tot aan het Mookerplas.
7. Het Mookerplas volgend in noordelijke richting tot aan de rivier de Maas.
8. De rivier de Maas volgend in westelijke richting tot aan de A2.
9. De A2 volgend in noordelijke richting tot aan Knooppunt Everdingen.
10. Vanaf Knooppunt Everdingen de A27 volgend in noordelijke richting tot aan afslag 29 Houten van de A27.

Regio 14

1. Vanaf Hoek van Holland de rivier de Nieuwe Waterweg volgend in oostelijke richting, overgaand in de rivier de Scheur, overgaand in de rivier de Nieuwe Maas tot aan de rivier de Noord.
2. De Noord volgend in zuidelijke richting tot aan de rivier de Oude Maas.
3. De rivier de Oude Maas volgend zuidwestelijke richting tot aan de Drechtunnel.
4. Vanaf de Drechtunnel de A16 volgend in zuidelijke richting tot aan de rivier het Hollandsch Diep
5. De rivier het Hollandsch Diep volgend in westelijke richting overgaand in de rivier de Krammer tot aan het Schelde-Rijn Kanaal
6. Het Schelde-Rijn Kanaal volgend in zuidelijke richting tot aan de Zeelandweg West (N257) (Slaakdam)
7. De Zeelandweg West (N257) volgend in westelijke richting tot aan de Krabbenbeek (Water)
8. De Krabbenbeek (water) volgend in westelijke richting overgaand in de rivier de Mastgat overgaand in de rivier de Keeten, overgaand in de Oosterschelde, overgaand in de Westgat tot aan de Noordzee.
9. Vanaf de Noordzee, de kustlijn volgend in noordelijke richting van Schouwen Duiveland, Goeree Overflakke en Voorne Putten tot aan de kust van Hoek van Holland (de Nieuwe Waterweg)

Regio 15

1. (Zuid 7, zijn de Eilanden Walcheren, Noord en Zuid Beveland en Zeeuws Vlaanderen inclusief de Delta Expo)
2. Vanaf de kust van Westkapelle de kustlijn van Walcheren volgend via de Delta Expo, tot aan de Roompot.
3. De Roompot volgend in oostelijke richting overgaand in de Oosterschelde tot aan de Schelde-Rijnkanaal.
4. De Schelde-Rijnkanaal volgend in zuidelijke richting aan de Landgrens van Nederland met België.
5. De Landgrens van Nederland met België volgend in westelijke richting tot aan de kust van Westkapelle.

Regio 16

1. Vanaf de Moerdijk Brug de rivier de Amer volgend in oostelijke richting overgaand in de Bergsche Maas tot aan de Sluisweg (Waalwijk)
2. De Sluisweg (Waalwijk) volgend in zuidelijke richting tot aan de Biesbosweg.
3. De Biesbosweg volgend in westelijke richting overgaand in de Midden Brabantweg (N261), overgaand in de A261, overgaand in de Midden Brabantweg, overgaand in de Ringbaan West (Tilburg), overgaand in de Blaakweg (N283), overgaand in de Turnhoutsebaan (N283) overgaand in de Poppelseweg (N283) tot aan de Landsgrens van Nederland met België.
4. De Landsgrens van Nederland met België volgend in westelijke richting tot aan het Schelde-Rijn Kanaal
5. Het Schelde-Rijn Kanaal volgend in noordelijke richting tot aan de rivier de Krammer.
6. De rivier de Krammer volgend in oostnoordelijke richting overgaand in het Volkerak, overgaand in het Hollandsch Diep tot aan de kruising van het Hollandsch Diep met de A16, de Moerdijkbrug.

Regio 17

1. Vanaf de kruising van de Sluisweg (Waalwijk) en de rivier de Bergsche Maas, de rivier de Bergsche Maas volgend in oostelijke richting overgaand in de Maas tot aan de A2 (ter hoogte van Knooppunt Empel.)
2. De A2 volgend in zuidelijke richting tot aan de rivier de Zuid-Willemsvaart (Afslag 21 Veghel van de A2)
3. De rivier de Zuid-Willemsvaart volgend in oostzuidelijke richting tot aan de A67 (Afslag 35 Someren van de A67)
4. De A67 volgend in westelijke richting tot aan de Landgrens van Nederland met België.
5. De Landgrens van Nederland met België volgend in westelijke richting tot aan de Poppelseweg (N283)
6. De Poppelseweg (N283) volgend in noordelijke richting overgaand in de Turnhoutsebaan (N283) overgaand in de Blaakweg (N283) overgaand in de Ringbaan West (Tilburg) overgaand in de Midden Brabantweg, overgaand in de A261, overgaand in de Midden Brabantweg (N261) overgaand in de Biesbosweg (Waalwijk) tot aan de Sluisweg.
7. De Sluisweg volgend in noordelijke richting tot aan de brug over de rivier de Bergsche Maas.

Regio 18

1. Vanaf de kruising van de A2 met de rivier de Maas ter hoogte van Den Bosch, de rivier de Maas volgend oostelijke richting tot aan de Mookerplas.
2. De Mookerplas volgend in oostelijke richting tot aan de Witteweg.
3. De Witteweg volgend in noordoostelijke richting tot aan de N271.
4. De N271 volgend in zuidoostelijke richting tot aan Zwarteweg (N843)
5. De Zwarteweg (N843) volgend in noordelijke richting tot aan de Landgrens van Nederland met Duitsland
6. De Landgrens van Nederland met Duitsland volgend in zuidelijke richting tot aan de A67 (ter hoogte van de plaats Herungerberg)
7. De A67 volgend in westelijke richting tot aan de kruising van de A67 met de rivier de Zuid-Willemsvaart (Afslag 35 Someren van de A67)
8. De rivier de Zuid-Willemsvaart volgend in westnoordelijke richting tot aan de A2 (Afslag 21 Veghel van de A2)
9. De A2 volgend in noordelijke richting tot aan de kruising van de A2 met de rivier de Maas.

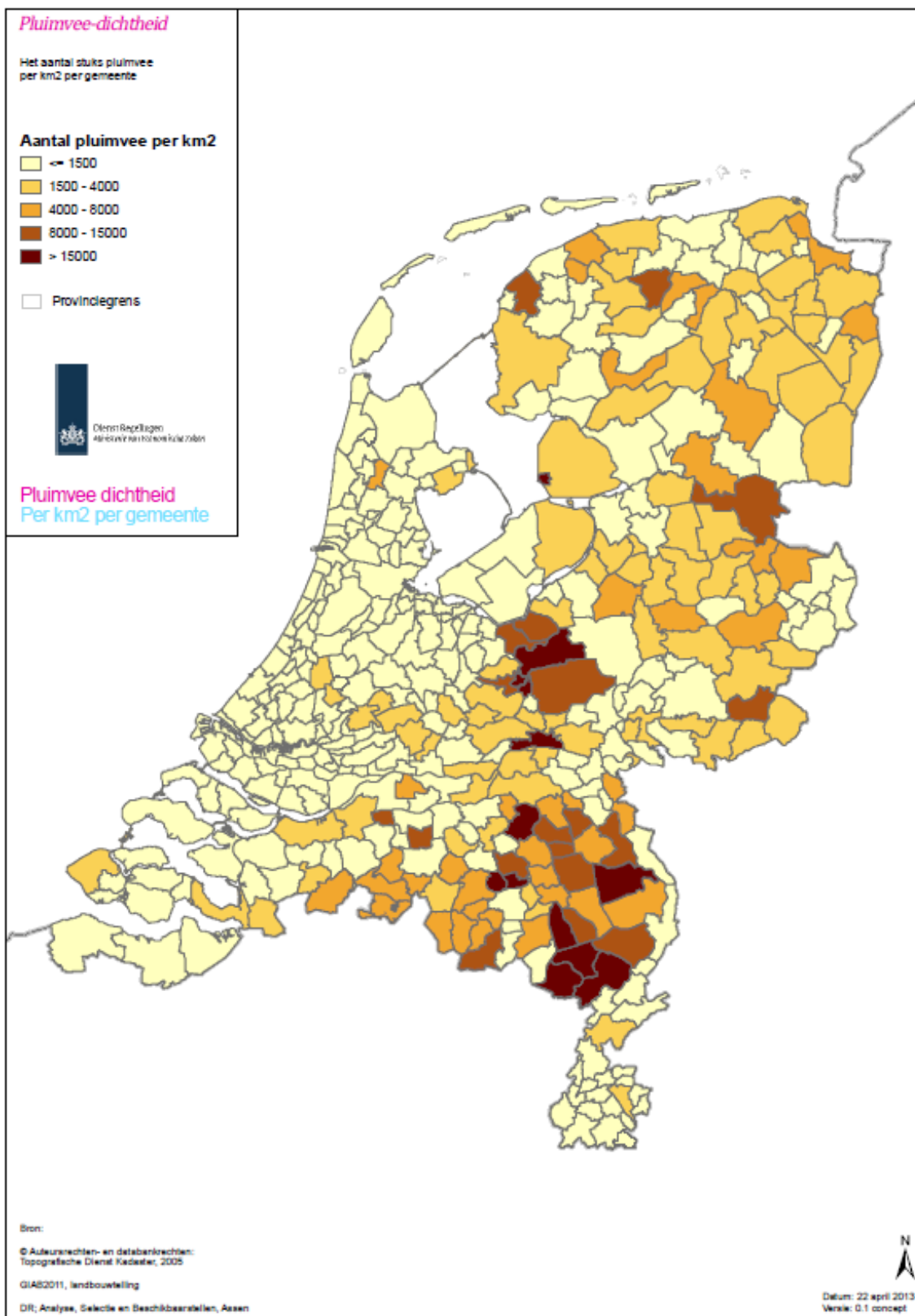
Regio 19

1. Vanaf de Kruising van de Landgrens van België met Nederland en de A67 de A67 volgend in noordoostelijke richting tot aan de Landgrens van Nederland met Duitsland ter hoogte van de plaats Herungerberg.
2. De Landgrens van Nederland met Duitsland volgend in zuidelijke richting tot aan de N68 (bij de plaats Asenray)
3. De N68 volgend in westelijke richting tot aan de Sint Wirosingel (Roermond)
4. De Sint Wirosingel volgend in noordelijke richting tot aan de N280.
5. De N280 volgend in westelijke richting tot aan de kruising van de N280 met de rivier de Maas.
6. De rivier de Maas volgend in zuidelijke richting tot aan de Landgrens van Nederland met België.
7. De Landgrens van Nederland met België volgend in westelijke richting tot aan de Kruising van de Landgrens van Nederland met België met de A67

Regio 20

1. Vanaf de kruising van de Landgrens van Nederland met België en de rivier de Maas, de rivier de Maas volgend in noordoostelijke richting tot de kruising van de rivier de Maas met de N280, Knooppunt Haelen.
2. De N280 volgend in oostelijke richting tot aan de Sint Wirosingel (Roermond)
3. De Sint Wirosingel (Roermond) volgend in zuidelijke richting tot aan de N68.
4. De N68 volgend oostelijke richting tot aan de landgrens Nederland en Duitsland (Bij de plaats Asenray)
5. De Landgrens van Nederland met Duitsland volgend in zuidelijke richting tot de Landgrens van Nederland met België bij de plaats Vaals, Drielandenpunt.
6. Vanaf het drielandenpunt bij Vaals de Landgrens van Nederland met België volgend in westelijke richting tot aan de rivier de Maas.

BIJLAGE 7: PLUIMVEEDICHTHEID, SLACHTERIJEN, PAKSTATIONS

OVERZICHT VLESSECTOR

Kuikenslachterijen 2011

(met een aanvoer van > 10.000 ton geslacht gewicht)

Aanvoer	Aantal slachterijen		Aanvoer x 1.000 ton	
	2010	2011	2010	2011
■ 10.000 - 30.000	5	3	90	60
■ 30.000 - 50.000	5	5	198	197
■ > 50.000	6	7	465	551

Grootteklasse: 10.000 - 30.000 ton

Panningen: Van der Linden Poultry
Leek: Gebr. Heijs
Hunsel: Mieki Hunsel B.V.

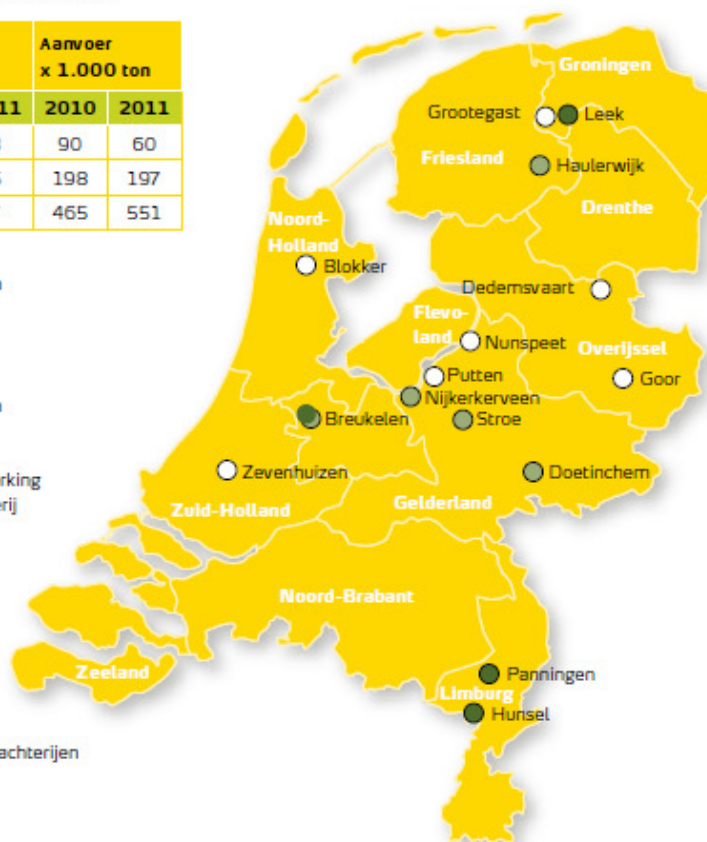
Grootteklasse: 30.000 - 50.000 ton

Doetinchem: Esbro
Stroe: Fa. Jan van Ee B.V.
Breukelen: C. van Miert Pluimveeverwerking
Nijkerkerveen: v.d. Bor Pluimveeslachterij
Haulerwijk: J. de Vries & Zn

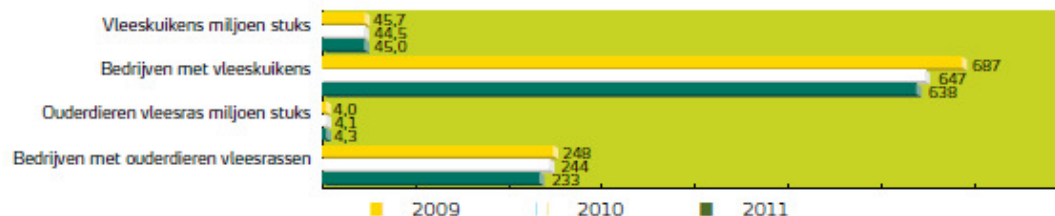
Grootteklasse: > 50.000 ton

Blokker: Plukon*
Goor: Plukon*
Dedemsvaart: Plukon*
Zevenhuizen: Clazing Slachterij
Putten: Storteboom Fresh
Grootegast: Storteboom Kornhorn B.V.
Nunspeet: Gecombineerde Pluimvee Slachterijen

* Onderdeel van Plukon Royale Group.

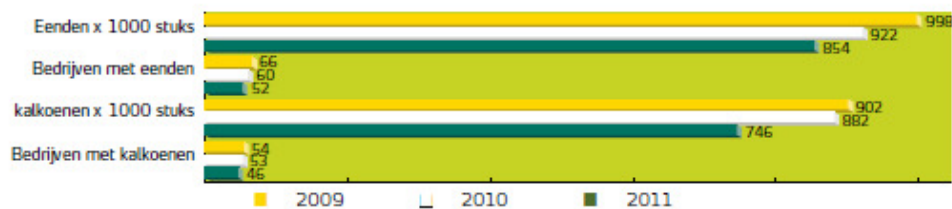

Gemiddeld aantal vleeskuikens, ouderdieren vleesrassen en bedrijven met vleeskuikens en ouderdieren vleesrassen

Bron: PVE, Koppel Informatiesysteem Pluimvee ("KIP")

Gemiddeld aantal eenden, kalkoenen, bedrijven met eenden en bedrijven met kalkoenen

Bron: PVE, Koppel Informatiesysteem Pluimvee ("KIP")

Bron: PVE - Vee, Vlees en Eieren in Nederland; kengetallen 2011. Voor recente versie zie: <http://www.pve.nl/pve?waxtrapp=zcfFsHsuOnbPTEcBIBoBdB&context=nfMsHsuOnbPTEC>

OVERZICHT LEGSECTOR

Eieren: pakstations/verzamelaars 2010 en 2011
(met een aanvoer > 100 mln eieren per jaar)

Aanvoer	Aantal pakstations		Aanvoer x mln	
	2010	2011	2010	2011
100 - 150	3	2	327	243
150 - 250	4	4	805	824
> 250	7	7	6.284	6.516

Grootteklasse: 100 - 150 miljoen

Uden: Dijkverhof-Ei B.V.
Sint Annaparochie: Poort

Grootteklasse: 150 - 250 miljoen

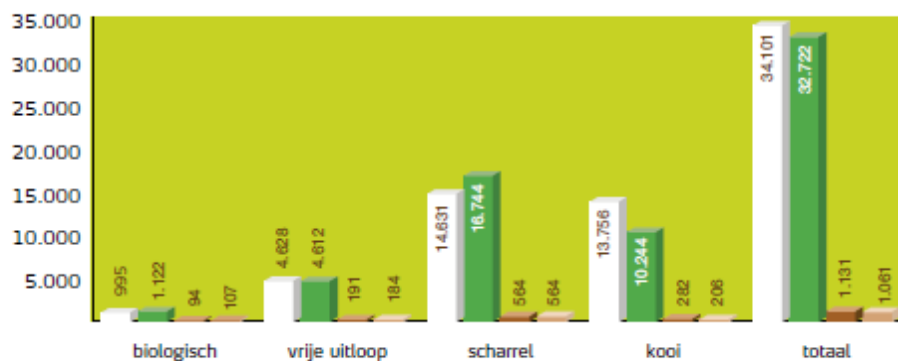
Leiden: Eierhandel Guliker & Roodbol
Sterksel: Zonnefarm-Ei B.V.
Baarlo (LB): Cootjans Eierhandel
Drachten: Frisian Egg

Grootteklasse: > 250 miljoen eieren

Woudenberg: van Raai Eierhandel
Ospel: Egga Food B.V.
Ommeren: Eierhandel R. van Zetten
Veen: G. Kwetters en Zn.
Ochten (gem Bergh): Weko Food International
Wehl: Gebroeders van Beek
Groesbeek: Gebroeders Bach Eierhandel B.V.

Aantal leghennen en bedrijven naar houderijsysteem

- totaal aantal dieren 2010 (*1000)
- totaal aantal dieren 2011 (*1000)
- totaal aantal bedrijven 2010
- totaal aantal bedrijven 2011

Bron: PVE - Vee, Vlees en Eieren in Nederland; kengetallen 2011. Voor recente versie zie:
<http://www.pve.nl/pve?waxtrapp=zcfFsHsuOnbPTEcBIBoBdB&context=nfMsHsuOnbPTEc>

BIJLAGE 8: ONTWERP AFBOUWTABEL

In deze bijlage is een ontwerp tabel opgenomen. Het doel van deze tabel is een handvat te bieden om tijdens de crisis de beslissing te nemen bepaalde maatregelen op te heffen of te versoepelen. Daarbij worden maatregelen beoordeeld op een aantal criteria. Op regelmatige tijden moeten de maatregelen getoetst worden aan de criteria, om zo de afbouw tijdig in te zetten. Deze toetsing moet per gebied plaatsvinden. De volgende gebieden worden daarbij onderscheiden:

Beschermingsgebied
Toezichtsgebied
Gebied-B/Buffergebied
Vrije regio
(Vaccinatiegebied)

De criteria waaraan de maatregelen getoetst worden, zijn hier opgesomd. Deze toetsing is pas mogelijk ten tijde van een crisis, aangezien het een groot verschil maakt op welk tijdstip in de crisis je een bepaalde maatregel toetst. De verschillende criteria zullen verschillend wegen. Indien het een EU verplichting betreft zal uiteraard pas opgeheven of versoepeld kunnen worden wanneer de EU dit toelaat. Wat betreft de andere criteria zal het risico op verspreiding het zwaarst wegende criterium zijn bij het nemen van de beslissing.

EU VERPLICHTING

Is dit een maatregel op basis van EU verplichting?

X = EU verplichting

RISICO

Is er zonder deze maatregel een groot risico op de verspreiding van het virus?

+ = groot risico, - = klein risico

UITVOERBAARHEID

Is de maatregel uitvoerbaar?

+ = goed uitvoerbaar, - = moeilijk uitvoerbaar

ECONOMISCHE GEVOLGEN

Hoe groot zijn de economische gevolgen van de maatregel?

+ = groot, - = klein

HINDER

Hoe groot is de hinder veroorzaakt door de maatregel?

+ = veel hinder, - = weinig hinder

HANDHAAFBAARHEID

Is deze maatregel goed te handhaven?

+ = goed te handhaven, - = moeilijk te handhaven

FRAUDE BESTENDIGHEID

Is de maatregel fraude bestendig?

+ = ja, - = nee

... - gebied	EU verbod	risico	uitvoeren	economisch	hinder	handhaven	fraude	Opmerkingen
Verbod op risicovolle manifestaties en evenementen								
Verbod op risicovolle activiteiten op en rond pluimveebedrijven								
Bezoekersregeling								
Afschermplicht commerciële pluimveehouderij								
Afschermplicht overige houderijen indien van toepassing								
Jachtverbod								
Andere maatregelen wilde vogels								
Vervoersverboden								
- Vervoer pluimvee en vogels binnen gebied								
- Vervoer pluimvee en vogels uit gebied								
- Vervoer pluimvee en vogels het gebied in								
- Vervoer pluimvee en vogels naar slachthuis								
- Vervoer pluimvee via corridor								
- Vervoer pluimvee en vogels buiten gebied naar slachthuis in gebied								
- Vervoer pluimvee en vogels naar locatie zonder gevoelige dieren binnen gebied								
- Vervoer pluimvee en vogels naar locatie met gevoelige dieren binnen gebied								
- Vervoer overige gevoelige dieren								
- Vervoer pluimveeproducten								
- Vervoer mest en strooisel voor opslag of behandeling binnen/buiten gebied								
- Vervoer diervoeders								
- Vervoer melk								
- Lege vervoermiddelen binnen gebied								
- Lege vervoermiddelen uit het gebied								
- Lege vervoermiddelen het gebied in								
- ...								
- ...								
Hygiëneprotocol voor								
- ...								
- ...								
Opzetverbod								
Verscherpte handhaving afbouwen indien van toepassing								
Verkleinen gebied en/of samenvoegen regio's indien van toepassing								
...								

BIJLAGE 9: VOORBEELD ATTESTEN / EIGENVERKLARINGEN

ATTEST DIERENARTS VOOR VERVOER VAN PAARDEN NAAR KLINIEK IN LEVENSBEDREIGENDE SITUATIE.

(Plaats)

(Datum)

Hierbij verklaart:

(naam dierenarts)

(naam praktijk)

(plaats)

dat het als volgt geïdentificeerde dier:

(identificatie)

eigendom van:

(naam eigenaar)

(adres eigenaar)

in levensbedreigende situatie verkeert.

Ik heb contact opgenomen met:

(naam kliniek)

(naam dierenarts kliniek)

en verklaar dat deze toestemming heeft gegeven dit dier op de kliniek te ontvangen.

Het dier zal vervoerd worden met:

(kenteken)

De te rijden route is gemeld aan/gefaxed naar de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit

(naam)

(handtekening)

(stempel praktijk)

EIGENVERKLARING HERKOMSTBEDRIJF

(in te vullen door eigenaar paard)

(datum, plaats)

Hierbij verklaart:

(naam)

(adres)

dat het paard:

(identificatie/chipnummer):

de afgelopen 14 dagen wel / niet in een beschermings- of toezichtsgebied is geweest,

de afgelopen 14 dagen wel / niet in een buffergebied is geweest

(doorstrepen wat niet van toepassing is)

en

afkomstig is van een locatie waar in de afgelopen 30 dagen géén commercieel pluimvee aanwezig is geweest.

afkomstig is van een locatie waar wel commercieel pluimvee aanwezig is aankruisen welke van toepassing is

(naam)

(handtekening)

EIGENVERKLARING BESTEMMINGSBEDRIJF

(in te vullen door eigenaar van bestemmingsadres)

(datum, plaats)

Hierbij verklaart:

(naam)

(adres)

paard:

(identificatie/chipnummer):

dat op ondergenoemd adres in de afgelopen 30 dagen géén commercieel pluimvee aanwezig is geweest

dat op ondergenoemd adres wel commercieel pluimvee aanwezig is geweest:

(adres van bestemming)

(naam)

(handtekening)

EIGENVERKLARING VERVOERSREGISTRATIE PAARDENVERVOERMIDDEL

EIGENAAR:

KENTEKEN PAARDENVERVOERMIDDEL: - -

Hierbij verklaart de eigenaar van bovengenoemd vervoermiddel dat dit vervoermiddel gedurende de periode na het instellen van de maatregelen ter bestrijding van **aviaire influenza** uitsluitend voor paarden gebruikt is, en zodanig herkenbaar is.

Datum	Vervoer		Gereinigd	Naam en Handtekening
	Van (adres en woonplaats)	Naar (adres en woonplaats)	Datum/tijd	

BIJLAGE 10: REINIGEN PAARD

LEIDRAAD REINIGEN PAARD

1. Borstelen om zoveel mogelijk stof en mest deeltjes te verwijderen uit vacht, manen en staart.
2. Hoeven uitkrabben en afsputten, tot alle mestdelen verwijderd zijn.
3. Hoeven afwassen met doeltreffend ontsmettingsmiddel (voorgeschreven tijdens de crisis)
4. Alleen recent gewassen beenbeschermers, halsters e.d. gebruiken.

BIJLAGE 11: HYGIENEPROTOCOLLEN

Lijst met op te stellen hygiëneprotocollen (tussen haakjes de paragraaf waarin de situatie beschreven wordt):

HPAI

Voor alle veehouderijsectoren (inclusief leveranciers/vervoerders):

- Reinigen en ontsmetten van lege vervoermiddelen (9.5, 9.6, 9.7)
- Ophalen in het bt-gebied en buffergebied (gebied B) van mestmonsters voor verwerking in laboratoria (9.5, 9.6 en 11).

Specifiek voor de pluimveesector en leveranciers/vervoerders actief in de pluimveesector:

- Bezoekers (voor zover toegestaan): betreden van bedrijfsgedeelte (8.12)
- Levering van diervoer tijdens (beperkte) standstill, in het bt-gebied, in het buffergebied (gebied B) en in de vrije regio's (9.3, 9.4, 9.5, 9.6 en 9.7)
- Afvoer van pluimvee naar de slacht (8.21)
- Afvoer van sperma van zoogdieren vanaf bedrijven met commercieel pluimvee in het bt-gebied (9.3).
- Vervoer van diervoer aan gemengde bedrijven met pluimvee in het bt-gebied, buffergebied (gebied B) en de vrije regio's (9.5, 9.6, 9.7 en 11)
- Ophalen van melk vanaf bedrijven met commercieel pluimvee in het bt-gebied en buffergebied (gebied B) en vervoer van weidemelk naar deze bedrijven toe (9.3).
- Vervoer van eieren in het buffergebied (gebied B) en de vrije regio's indien toegestaan (9.6 en 9.7).
- Vervoer van levend pluimvee in de vrije regio's (9.7)
- Vervoer van pluimveesperma in de vrije regio's (9.7)
- Afvoer van mest van zoogdieren vanaf bedrijven met commercieel pluimvee in de vrije regio's (9.7 en 11).

Overige sectoren

- Levering van diervoer voor pelsdieren tijdens (beperkte) standstill (9.3, 9.4 en 11.4)
- Reiniging vervoermiddel voor en na vervoer van paarden van, naar of binnen bt-gebied of buffergebied (gebied B). (11.2)

LPPI

Voor alle veehouderijsectoren (inclusief leveranciers/vervoerders):

- Reinigen en ontsmetten van lege vervoermiddelen (17.15.6)

Specifiek voor de pluimveesector en leveranciers/vervoerders actief in de pluimveesector:

- Bezoekers (voor zover toegestaan): betreden van bedrijfsgedeelte (8.12)
- Levering van diervoer aan bedrijven met commercieel pluimvee (17.15.5)
- Ophalen van melk vanaf bedrijven met commercieel pluimvee (17.15.5)

Het is niet de mogelijk om voor andere situaties dan in dit draaiboek beschreven hygiëneprotocollen in te dienen bij de NVWA. Afhankelijk van de epidemiologische situatie is het mogelijk dat besloten wordt om bepaald vervoer toch niet toe te staan.

Op de volgende pagina's is het format van de NVWA voor een hygiëneprotocol weergegeven. Dit kan door sectororganisaties gebruikt worden als basis om voor de bovenbeschreven situaties een sectoreigen hygiëneprotocol te ontwerpen. Een actuele versie van dit format is op de website van de NVWA te vinden, evenals reeds voorlopig goedgekeurde hygiëneprotocollen van diverse sectororganisaties (www.nvwa.nl).

Format hygiëneprotocol

Opgesteld door:

<naam sectorpartij(en)>

<optioneel: logo sectorpartij(en)>

Goedgekeurd door:

<sectorpartij(en)>
(NVWA)

Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit

<naam>

<naam afdeling>

<persoon>

<naam Productmanager NVWA>

<handtekening>

<handtekening>

Datum goedkeuring:

<datum>

Vervaldatum:

<datum> (max 4 jaar na datum goedkeurig)

Algemeen

Achtergrond

Tijdens de bestrijding van een zeer besmettelijke dierziekte, zoals mond-en-klauwzeer (MKZ), klassieke varkenspest (KVP) en aviaire influenza (AI) worden maatregelen geïmplementeerd door middel van algemene regelgeving. In deze regelgeving is de afvoer van levende dieren en bepaalde (bij)producten uit de ingesloten gebieden verboden, tenzij er wordt gewerkt volgens een goedgekeurd hygiëneprotocol. Ook kan het zijn dat er een hygiëneprotocol nodig is, zodat bepaalde personen (personeel of andere bezoekers soms met materialen en middelen) onder voorwaarden toch bedrijven in een ingesloten gebied mogen betreden. In de beleidsdraaiboeken MKZ, KVP/AVP en AI van het Ministerie van EZ is aangegeven voor welke situaties een hygiëneprotocol ontwikkeld kan worden.

Al deze hygiëneprotocolen moeten door de bevoegde autoriteit, t.w. de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA), beoordeeld en goedgekeurd worden. Het is zaak om in 'vredetijd' deze protocollen voor te leggen aan de NVWA, zodat ze een voorlopige goedkeuring kunnen krijgen. De definitieve goedkeuring wordt pas gegeven wanneer er daadwerkelijk een uitbraak van een besmettelijke dierziekte volgens artikel 15 van de GWWD wordt bevestigd en wanneer meer epidemiologische gegevens beschikbaar zijn.

Een goede voorbereiding door de verschillende (sector)partijen is van groot belang voor een snelle afwikkeling van de definitieve goedkeuring tijdens een crisis/uitbraak. Om de afhandeling van de protocollen goed en snel te laten verlopen, is het van belang dat protocollen sectorbreed worden ontwikkeld.

Afspraken

De (sector)partijen zijn zelf verantwoordelijk voor het ontwikkelen van de hygiëneprotocolen. Zij beschrijven hierin hoe levende dieren of een risicovol (bij)product op een verantwoorde wijze vanaf het bedrijf uit een ingesloten gebied afgevoerd kan worden of hoe een persoon een bedrijf kan betreden (en weer verlaten), waarbij de verdere verspreiding en versleping van het virus wordt voorkomen.

Alle mogelijke scenario's moeten hierbij worden beschreven, zodat alle mogelijke partijen, personen, gebruiksvoorwerpen en voertuigen die betrokken zijn bij de afvoer van een product of bij het betreden van het bedrijf door een persoon in beeld komen.

Er moet uitgebreid aandacht worden besteed aan de maatregelen ten aanzien van de reiniging & ontsmetting (R&O) van onder andere bedrijfsruimtes, laad-/losplaatsen, voertuigen en gebruiksvoorwerpen en de persoonlijke hygiëne van personeel en/of bezoekers.

Na de voorlopige goedkeuring zal de NVWA zorg dragen voor publicatie op het NVWA internet, zodat deze protocollen door alle sector-gerelateerde partijen kunnen worden geraadpleegd en gebruikt.

Hierbij zal ook de datum van voorlopige goedkeuring worden vermeld. De actuele situatie tijdens een uitbraak kan ertoe leiden dat protocollen nog moeten worden aangepast.

Het updaten van de protocollen is een verantwoordelijkheid van de sector. Die zal bij een tussentijdse wijziging of na het verstrijken van maximaal 4 jaar het protocol opnieuw ter goedkeuring aan de NVWA moeten aanbieden.

Doel en toepassingsgebied

Doel

- Wat wil mijn bedrijf bereiken met het protocol.

Toepassingsgebied

- Hoe risicovol is mijn product (wat zijn de risico's, waar zitten de kritische punten bij de aan of afvoer), hierin zitten (grote) verschillen per product.
- Bij welke dierziekten moet mijn bedrijf rekening houden met mogelijke beperkende maatregelen.

Wettelijke basis en definities

Wetgeving

- Richtlijn 2005/94/EG (AI)
- Richtlijn 2001/89/EEG (KVP)
- Richtlijn 2002/60/EG (AVP)
- Richtlijn 2003/85/EEG (MKZ)
- Regeling preventie, bestrijding en monitoring van besmettelijke dierziekten, en zoönosen en TSE's
- Regelingen tijdelijke maatregelen dierziekten

Definities

Werkwijze

- Waar moet mijn product naartoe (eindstation of gaat het nog verder, wordt het verwerkt) en welke obstakels/ andere partijen kom ik hierbij tegen.
- Wie en wat zijn er bij de afvoer van mijn product betrokken (personen, voertuigen, overige gebruiksvoorwerpen en andere bedrijven).
- Wat moet er worden geregeld t.a.v. R&O maatregelen (van personen, voertuigen, overig gebruiksvoorwerpen, bedrijfsruimten).

Bevoegdheden en verantwoordelijkheden

Waar liggen de verschillende "Bevoegdheden" en "Verantwoordelijkheden" binnen mijn bedrijf.

- Bevoegdheden
- Verantwoordelijkheden
- Divers

Versiebeheer

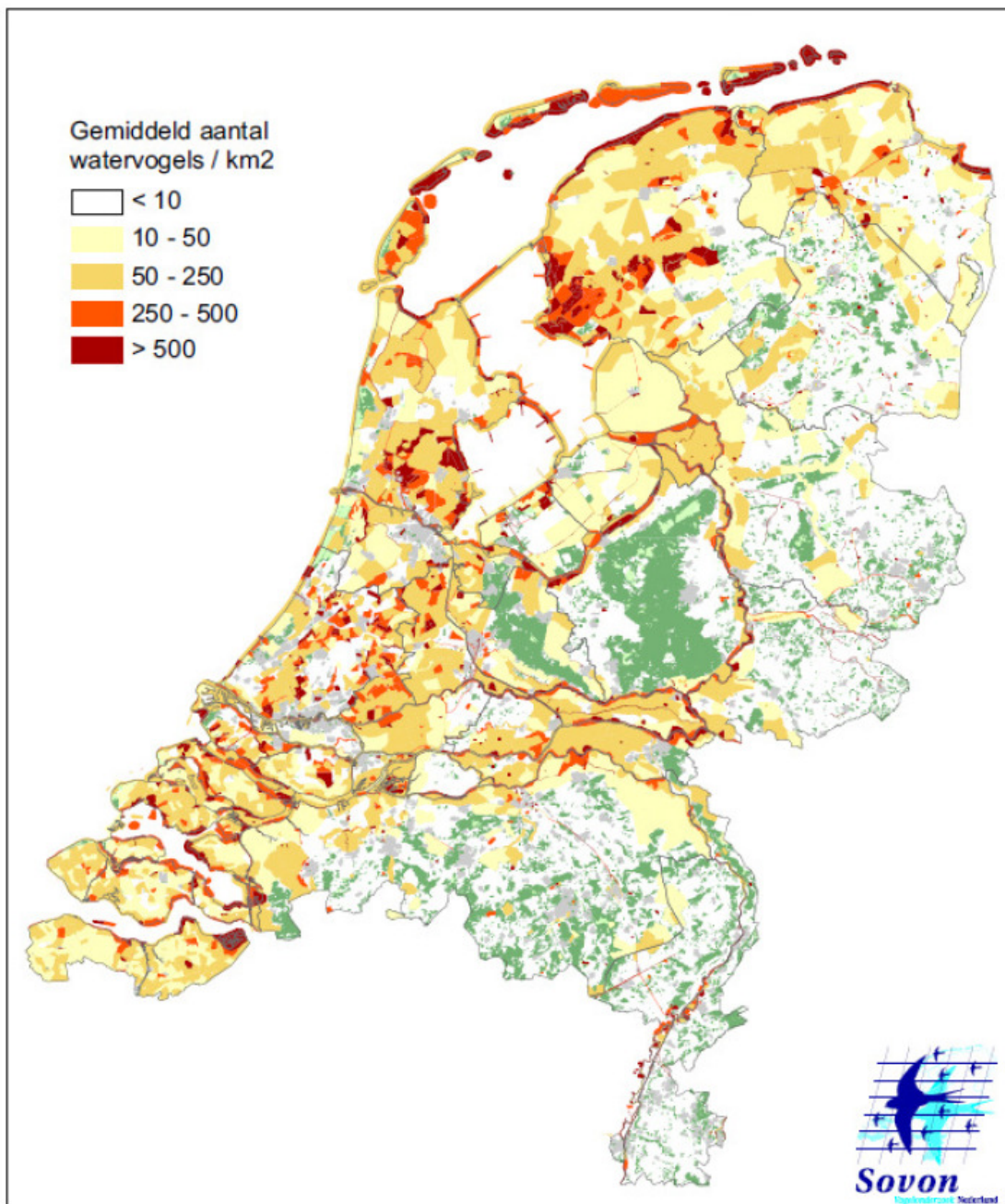
Versie	Datum	Redacteur	Toelichting op wijziging
0.1	xx-xx-20xx	<naam>	

Tevens worden wijzigingen ten opzicht van de voorgaande versie aangegeven met een streep in de kantlijn. Hierdoor is voor een ieder in één oogopslag duidelijk wat er is gewijzigd.

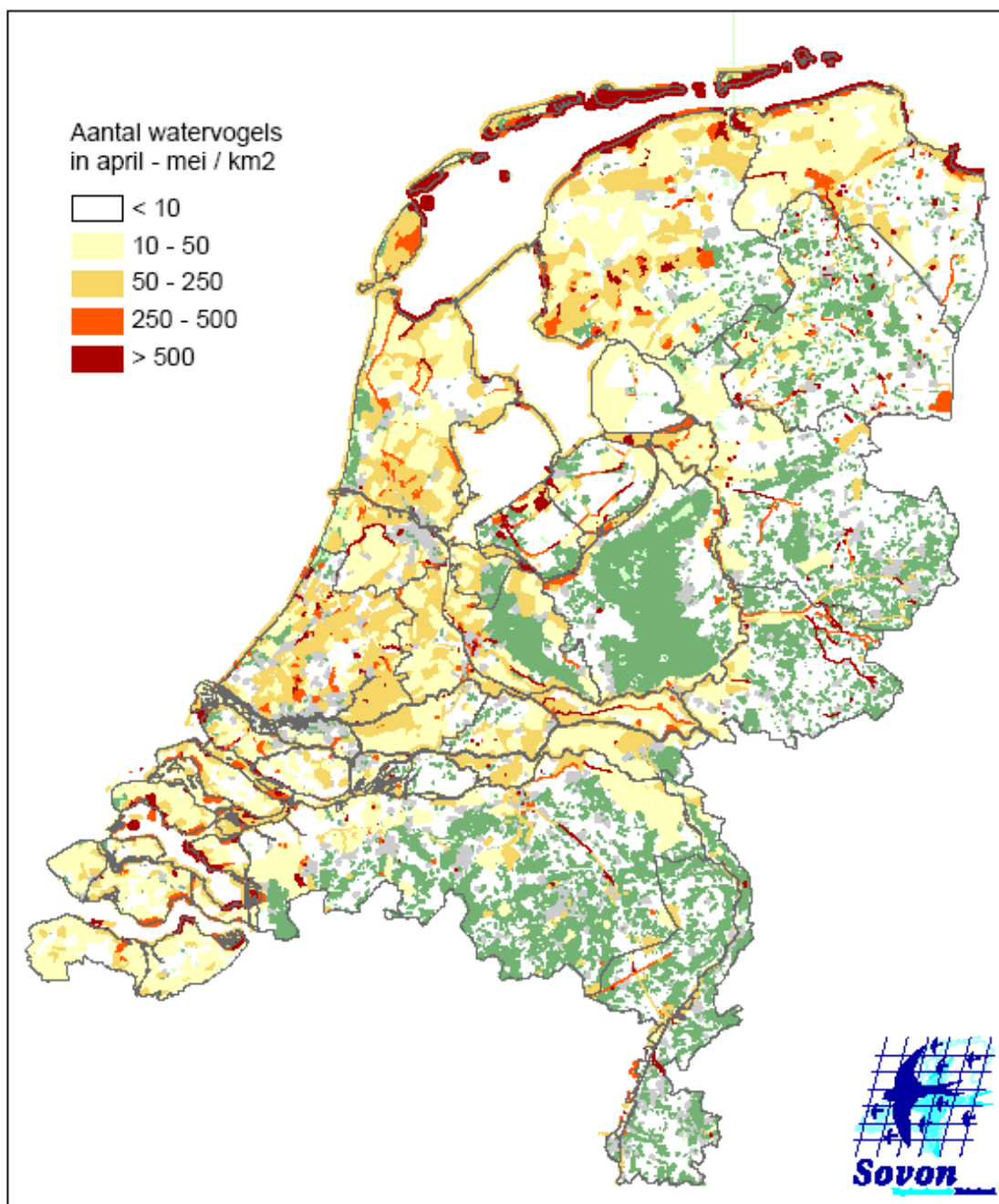
Overzicht bijlagen

Versie	Datum	Titel

BIJLAGE 12: GEMIDDELD AANTAL WATERVOGELS PER KM2

BIJLAGE 13: RISICOGEBIEDEN WATERVOGELS IN VOORJAAR

BIJLAGE 14: ACTIVITEITEN DIE ONRUST VEROORZAKEN ONDER RISICOSOORTEN

(bron: SOVON).

Activiteiten die kunnen bijdragen aan verspreiding HPAI (voor zover relevant in relatie tot wilde vogels)	Bijdrage aan onrust onder pleisterende watervogels	Landschap (alleen relevant voor zover watervogels aanwezig)	Toelichting
laagvliegende vliegtuigen, helicopters	+++	Overall	langdurige paniek, grote verplaatsingen
vliegen met ultra-light vliegtuigen, modelvliegtuigen	+++	Overall	langdurige paniek, grote verplaatsingen
ballonvaarders en kite-surfers	+++	Overall	langdurige paniek, grote verplaatsingen
nachtelijke gepiekte lawaaiverstoring	+++	overall, m.n. waterpartijen	langdurige paniek bij watervogel-slaapplaatsen
voeren en bijvoeren	+++	(sub)urbane gebieden	trekt watervogels aan
lopen langs oevers	++	oevers van vaarten, meren	verplaatsingen van m.n. eenden
jacht, schadebestrijding met geweer	++	buitengebied met sloten e.d.	onrust bij mobiliteit/schrikreacties
vissen (vanwege mobiliteit)	++	Wetlands	verplaatsingen van m.n. eenden
bestrijding muskusratten	++	oevers van vaarten, meren	verplaatsingen van m.n. eenden
ploegen, eggen, mest uitrijden e.d.	++	agrarisch cultuurland	aantrekken van meeuwen uit wijde omgeving
voorkomen gewasschade met gaskanon	++	o.a. fruitteelt	permanente onrust (alle soorten)
baggeren sloten e.d.	++	buitengebied met sloten e.d.	aantrekken meeuwen, reigers uit wijde omgeving
Grondverzet	++	Overall	aantrekken meeuwen
Pleziervaart	++	meren, plassen, vaarten	onrust en verplaatsingen alle watervogels
wandelen met loslopende honden	+	buitengebied met sloten e.d.	onrust, m.n. onder zwanen, ganzen, eenden
wandelen buiten wegen en paden	+	buitengebied met sloten e.d.	onrust onder alle gevoelige soorten
Weidevogelbescherming	+	open agrarisch cultuurland	lokaal beperkte onrust (zwanen, ganzen, eenden)
flora- en faunaonderzoek	+	buitengebied met sloten e.d.	lokaal beperkte onrust
(overige) militaire oefeningen	+	milit. oefenterreinen nabij water	lokaal onrust (zeer divers)
dode dieren blijven liggen	+	overall in het buitengebied	trekt aaseters w.o buizerd aan
bezoeken vogelkolonies (reigers e.d.)	+	bij vogelkolonies (meeuwen, reigers)	grote onrust
wandelen op wegen en paden	(+)	n.v.t.	nihil
vee in de wei	(+)	agrarisch cultuurland	nihil (gewenning treedt op)

+++ beperkingen sterk aan te bevelen, ++ beperkingen aan te bevelen, + beperkingen onder bepaalde omstandigheden nuttig; (+) beperkingen normaal gesproken niet nodig.